ISSN 1905-9582

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Mae Fah Luang University
皇太后大学

วารสาร
จีนวิทยา
汉学研究
Journal of Sinology

ปีที่ 13 สิงหาคม 2562
Vol. 13 August 2019
第 13 期 2019 年 8 月

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร
Sirindhorn Chinese Language and Culture Center
诗琳通中国语言文化中心

วารสารจีนวิทยา
Journal of Sinology

Vol. 13 August, 2019 ปีที่ 13 สิงหาคม 2562

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Sirindhorn Chinese Language and Culture Center
Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (Peer Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความเป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจวารสารจีนวิทยาหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่
ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงราย 57100
โทรศัพท์ 0-5391-7093
หรือ
หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
127 อาคารปัญจภูมิ 2 ชั้น 7 ถนนสาทรใต้
เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
โทรศัพท์ 02-679-0038 ต่อ 5105
https://sclc.mfu.ac.th/sclc-home.html
E-mail: journalofsinology.mfu@gmail.com

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

บรรณาธิการประจำฉบับ
ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ตันเสียงสม	นักวิชาการอิสระ
ดร.นิตย์ บุญรัตนเนตร	นักวิชาการอิสระ
ดร.ปราณี โชคขจิตสัมพันธ์	นักวิชาการอิสระ
ดร.อัษมา มหาพสุธานนท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ดร.ศศิพร เพชราภิรัชต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.ชัญญพร จาวะลา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.ศันสนีย์ เอกอัจฉริยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.ธีรวัฒน์ ธีรพจนี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.อภิสรา พรรัตนานุกูล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาวชญนัฐ ศรีจรูญเรือง	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการซึ่งทันสมัย สามารถจุดประกายให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธรจัดพิมพ์ขึ้นนี้ เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของศูนย์ฯ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษาค้นคว้าของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจการศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ 13 ประกอบด้วยบทความหลากหลายด้าน ดังนี้ วรรณคดี การศึกษา คำศัพท์ วัฒนธรรม สังคม และการศึกษาเปรียบเทียบ

บทความแรก คือ “泰國説書人作家雅可重寫之《三國演義》” ซึ่งบทความนี้มุ่งศึกษาลักษณะเด่นของ *สามก๊กฉบับวณิพก* พร้อมอธิบายลักษณะเด่นดังกล่าวโดยสังเขปใน 5 ประเด็น ได้แก่ สถานะความเป็นวณิพกของยาขอบในเนื้อเรื่อง ชื่อเรื่องที่ดึงดูดความ

สนใจผู้อ่าน การบรรยายที่ทำให้เรื่องสามก๊กมีจุดเน้นชวนติดตามมากขึ้น วัจนลีลาที่หลากหลาย การอ้างอิง *สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)* และ *Romance of the Three Kingdoms*

บทความที่ 2 มีชื่อบทความว่า "新一代泰北云南籍华裔大学生华语学习动机浅谈：以皇太后大学汉学院的学生为例" มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษาของผู้เรียนรุ่นใหม่ที่มีเชื้อสายจีนยูนนานซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยใช้วิธีการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

บทความที่ 3 คือ "การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ในภาษาจีนเพื่อการสอนนักศึกษาต่างชาติ" ซึ่งศึกษาความหมายของคำว่า 打（dǎ）จากพจนานุกรม 2 เล่ม และหนังสือแบบเรียน 1 ชุด เพื่อวิเคราะห์ความหมายและเสนอแนะแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะกับผู้เรียนต่างชาติ

บทความถัดมา คือ "เครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนกับการสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย" เป็นบทความที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและนิยามของวัฒนธรรมหวู่หยวน อิทธิพลของวัฒนธรรมหวู่หยวนที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อทางศาสนา สังคมและการประกอบธุรกิจในประเทศไทย รวมถึงการนำเอาวัฒนธรรมหวู่หยวนมาเป็นหลักในการสร้างเครือข่ายชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

อีกบทความหนึ่งเป็นบทความที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสังคมวิทยาเยาวชน บทความนี้คือ "青年社会学研究综述" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับเยาวชน งานวิจัยด้านนี้เพิ่งเริ่มต้น

ขึ้นเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยใช้แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมเป็นหลัก

วารสารจีนวิทยาฉบับนี้ยังประกอบด้วยบทความที่เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบในด้านต่างๆ ดังนี้ "การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนเรื่อง *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน" บทความนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีน 4 เรื่อง ได้แก่ 女诫 (*Nǚ Jiè*), 内训 (*Nèi Xùn*), 女论语 (*Nǚ Lúnyǔ*) และ 女范捷录 (*Nǚfàn Jiélù*) กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างในแง่ของเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

บทความถัดมา คือ "ที่มา ภาพพจน์ และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย" ซึ่งศึกษาคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย โดยมุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบที่มา รูปแบบ ภาพพจน์ มโนทัศน์ ประเพณี และวัฒนธรรมที่สะท้อนมาจากคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย

อีกสองบทความถัดมา เป็นบทความที่ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับสำนวน บทความแรกคือ "การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีคำว่า shān" โดยศึกษาความหมายและประเภทของสำนวนจีนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และคำว่า shān และ เปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shān บทความที่สองคือ "การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า ปาก ในภาษาจีนและภาษาไทย" บทความนี้ได้รวบรวมสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 "KOU"

และ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

นอกจากบทความทั้งหลายข้างต้นแล้ว ใน**วารสารจีนวิทยา**ฉบับนี้ยังประกอบด้วยบทความเกี่ยวกับปริทรรศน์วรรณกรรมการณ์ลักษณะในภาษาจีน คือ “现代汉语时态范畴研究综述” บทความนี้ได้สรุปภาพรวมของวิวัฒนาการการณ์ลักษณะในภาษาจีนและสรุปแนวคิดด้านการณ์ลักษณะของผู้วิจัยแต่ละท่าน โดยมุ่งหวังเสนอวิธีการที่จัดประเภทการณ์ลักษณะเป็น 2 ส่วนในภาษาจีน คือ การณ์ลักษณะประจำคำที่แสดงความหมายทางเวลาจากตัวกริยา และการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ที่แสดงขั้นตอนความเป็นไปต่างๆของเหตุการณ์

วารสารจีนวิทยา ฉบับนี้ ยังมีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “*聚焦“双一流”中国离高等教育强国还有多远？*(Focusing on “Double First - Class” Initiative: How Far Is China from a Strong Nation of Higher Education?”) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสาธารณรัฐประชาชนจีน อันมีประเด็นสำคัญคือการปฏิรูปการศึกษาจะต้องยึดมั่นอยู่ในอัตลักษณ์ของตน โดยหนังสือเล่มนี้ใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย น่าสนใจเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับนโยบาย “สองแนวคิดแห่งความเป็นเลิศ”

คณะบรรณาธิการ

๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

บทบรรณาธิการ i-iv

泰國説書人作家雅可重寫之《三國演義》 1-49
郭佩佩

新一代泰北云南籍华裔大学生华语学习动机浅谈：以皇太后大学汉学院的学生为例 50-75
Chatkrit Ruenjitt
Sosing Methatarnkul

การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ในภาษาจีนเพื่อการสอนนักศึกษาต่างชาติ 76-98
นมลรัตน์ แย้มวงศ์

เครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนกับการสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย 99-123
พรภวิษย์ หล้าพีระกุล

青年社会学研究综述 124-147
吴碧兰

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนเรื่อง*Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน 148-184
กฤตพร มานุรัตนวงศ์
สุรีย์ ชุณหเรืองเดช

ที่มา ภาพพจน์ และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย 185-213
อังค์วรา กุลวรรณวิจิตร
ชัญญพร จาวะลา

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีคำว่า shān 214-238
วิชุมา แก้วมโนธรรม
ศศรักษ์ เพชรเชิดชู

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า ปาก ในภาษาจีนและภาษาไทย 239-261
ชัญญภัค โตเจริญบดี
สืบพงศ์ ช้างบุญชู

现代汉语时态范畴研究综述 262-287
Tawan Kangwansurakrai
Theerawat Theerapojjanee

บทวิจารณ์หนังสือ 288-291
ฉัตกฤษ รื่นจิตต์

泰國説書人作家雅可重寫之《三國演義》[1]

鄭佩佩[2]

摘要

中國諸多文學作品中，在泰國影響最深遠的便是羅貫中的歷史小說《三國演義》。該書於曼谷王朝拉瑪一世時期由國王親自下令翻譯，並起名為《三國》(*สามก๊ก*)。十九世紀中葉印刷術由美國傳教士傳入泰國後，《三國》就得以在民間流傳，且影響力經久不衰。

《三國演義》在泰國的熱潮至今未退，被無數次解讀與重寫。其中一次極為成功的重寫便是泰國著名作家雅可於 1937 年至 1952 年之間陸續推出的三國人物系列獨立傳——《説書人版三國》(*สามก๊กฉบับวณิพก*)。該系列作品采用雅可獨特的敘述方式，讓泰國讀者得以更加順暢地吸收《三國演義》的複雜內容，因此，問世後便大獲成功，也開創了此類作品的先河。

---

[1] 本論文重寫自筆者於 2017 年 6 月 3 日發表於第 21 屆口筆譯教學國際學術研討會之論文〈是寫、是編還是譯？——論泰國作家雅可之《三國演義》〉，其中，部分內容截取自筆者之 2019 年國立臺灣師範大學翻譯研究所博士論文《說書人譯者：論泰國作家雅可重寫之〈三國演義〉和〈金瓶梅〉》。

[2] Pratuangporn Wiratpokee, Ph.D.泰國皇太后大學(Mae Fah Luang University)專任講師，電郵：pratuangporn.wir@mfu.ac.th

本文試圖從雅可的說書人身份、引人入勝的標題、從失焦到聚焦、多元化的敘事風格以及對《三國》和 *Romance of the Three Kingdoms* 的引用五種面相，對《說書人版三國》的特性進行概括性的介紹。

關鍵詞：《三國演義》、文學翻譯、雅可、《說書人版三國》

零、緒論

中國諸多文學作品中，在泰國影響最深遠的便是羅貫中的歷史小說《三國演義》。該書於曼谷王朝拉瑪一世時期（1782—1809 年在位）由國王親自下令翻譯，由看管華人事務、宮廷詩人昭披耶帕康（宏）主持翻譯，並採用「三國」的福建話音把譯作命名為 *Samkok*[3] (ประพิณ, 2509: น. 20)。由於當時泰國並沒有精通中泰文的人才，故翻譯工程須由中泰雙方人員聯手翻譯，先由精通中文的華人把書中的內容用泰語口譯出來，讓泰人記下譯文，再由泰文造詣佳的人士對譯文進行文字加工，使譯文成為通順之泰文 (ดำรงราชานุภาพ, 2471: น. 29 – 30)。《三國演義》泰譯本大功告成後，獲得上層社會人的熱烈歡迎 (น. 33 - 34)。

[3] 以下均稱之為《三國》。

十九世紀中葉印刷術透过美國傳教士的引进傳入泰國後，1865 年，首版《三國》由美國傳教士布萊德利 (Dan Beach Bradley) 的印刷廠出版 (ธเนศ, 2547: น. 98)，受到上層階級即普通百姓的熱烈歡迎。後來拉瑪五世國王主張教育改革，讓泰國平民得以受教育，有助於擴大《三國》的讀者群。《三國演義》在泰國的熱潮至今未退，被無數次解讀與重寫。其中一次極為成功的重寫，便是當紅作家雅可的版本。有「泰國文壇雄鷹」之稱的雅可善於講故事，曾經把巴潘鵬王子《緬甸史》中的八行文字擴展為長達 150 萬字歷史小說——《十面威風》。他在 1937 年至 1952 年之間陸續推出《三國演義》大小人物的獨立傳，並將這一系列作品合稱為《說書人版三國》(*สามก๊กฉบับวณิพก*)。在這部作品中，雅可以華人評書藝人的身份，運用更通俗的敘述，讓泰國讀者得以更加容易地吸收《三國演義》的複雜內容。或許正因為如此，此作問世後便大獲成功，也開創了此類作品的先河 (ยศไกร, 2557: น. 22)。

筆者之研究方向是文學翻譯，乍一看並與《說書人版三國》這部巨著並無太大關係，以此書為研究課題的，似乎專屬於泰語言文學專業之研究者。然而事實並非如此。翻譯學作為一個獨立的學科，發展到二十一世紀的今天，已經步入所謂「後翻譯時期」(Post-translation Studies) 。

後翻譯研究所主張的，是將翻譯從雅可布森的三分法——語內翻譯 (intralingual translation)、語際翻譯 (interlingual translation) 以及符際翻譯 (intersemiotic translation) 中獨立出來 (Nergaard & Arduini, 2011: p.12)，將其他處在翻譯研究的邊緣地帶，那些不被稱為翻譯，而是重寫 (rewriting)、改編 (adaptation) 或衍譯 (furtherings) 的文本當做研究對象，因為那些文本，相較於我們所熟悉的傳統意義上的翻譯，或許更能讓我們更加了解翻譯的性質 (Gentzler, 2017: p. 2)。一部文學作品在從原來的環境旅行到另一種環境，無論這種旅行是時間上的旅行（譬如某一部作品在古代和現當代的不同解讀，或各種版本），抑或是地域上的旅行（譬如將中國文學翻譯成泰文），其目的受眾，往往是透過各種重寫文本 (rewriting) 而接受該作品，而非其原作本身。這些重寫文本往往和原作略有出入，甚至是對原作嶄新的詮釋或敘述。於是研究文學之「翻譯」[4]，即文學從另一地旅行到另一地的過程時，若僅研究原譯文完全可以放在一塊並逐句對比，其真正的接受史將會是缺乏全面的認知。

[4] 值得一提的是，英文 to translate 的拉丁詞文詞源 transferre，亦是移過來、帶過來 (to carry across) 的意思。

如上所述，《三國演義》在泰國的影響是偉大且經久不衰的。其自兩百多年前至今，在很多歷史階段都對泰國社會起著不可小覷的作用。在歷史的演變中，出現過無數個《三國演義》的泰文版本，無論是十八世紀末昭披耶怕康（宏）的《三國》、二十世紀末常懷的《新譯三國》(*สามก๊กฉบับแปลใหม่*) 那樣的文學作品，還是二十一世紀初，2019 年五月剛開演的，以赤壁之戰為改編對象的朱拉隆功大學建築幽默學舞台劇，《三國演義》一直是眾人解讀之對象。本論文的中心文本《說書人版三國》，更是其中最具影響力的版本之一。

壹、《三國演義》在泰國：引進及影響

中國歷史演義小說《三國演義》於曼谷王朝拉瑪一世時期由國王親自下令翻譯，取名《三國》。拉瑪一世時期是泰國在多年的戰亂之後，社會開始逐步走向穩定的時期，由於大城王朝末期泰緬最後一次戰爭讓國家的力量衰退，文學作品也因為那次慘敗在火光中灰飛煙滅。當社會開始走向平定之後，拉瑪一世便開始他的文藝復興工程，其中國家文學的恢復與補足也算重要的一環 (คึกฤทธิ์, 2532: น. 5 - 6)。就在這樣的大背景下，國王命令翻譯兩部明清歷史小說——《西漢通俗演義》和《三國演義》。前者由通

音王子 (สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้าทองอิน กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข)負責，後者則由負責掌控華人事務的財政部長兼宮廷大詩人昭披耶帕康（宏）所主持翻譯。

《三國》的翻譯活動何時開始、何時結束，由於缺乏證據未有定論，學界只從翻譯主持昭披耶帕康（宏）的過世年份推斷該書應於 1805 年之前開始翻譯，而由於《三國》 後半部（第 55 章到第 87 章）與前半部（第 1 章到第 54 章）的文筆明顯存在落差，亦有可能因為《三國》是在昭披耶過世之後竣工 (ดำรงราชานุภาพ, 2471: น. 30)。《三國演義》泰譯本大功告成之初，由於印刷術仍未被介紹到泰國，人民教育也仍未普及，《三國》因此僅在上層社會（王室成員及政府官員）透過手抄流傳，但其在上層社會的地位也算舉足輕重，相較於其他四部當時已被翻譯成泰文的歷史小說，包括《封神演義》、《東周列國志》、《西漢通俗演義》、《東漢通俗演義》，《三國》的受歡迎程度為最高 (น. 33)。等到圖書出版業開始在曼谷落地生根之後，該書才終於在 1865 年印刷出版，讓平民也可以欣賞到此部巨著。1914 年，拉瑪六世國王所成立的文學俱樂部評選出各類型的泰國文學經典，就在這時，《三國》被選為散文體文學類之最 (ยอดแห่งความเรียงเรื่องนิทาน)，成功

進入了泰國文學典籍（canon）的行列，也因為如此，它得以從翻譯文學登上國家文學的地位。

泰國人對於《三國》相當熟悉，或許是因為它的一些章節，比如桃園三結義、赤壁之戰等內容自 1902 年至今被納入泰國國文課教科書 (สุนันท์, 2528: น. 137)。然而大家比較有印象的，或許就是泰文課上學的那些。對於泰國讀者而言，《三國》並不是一部容易理解的讀物。小說中人物之多、名字之難記、全書之厚重，均為泰國讀者通篇閱讀的障礙。所幸 1937 年，名作家雅可運用他個人擅長講故事的能力將這錯綜複雜的中國歷史故事，以更加易懂的敘事把三國故事再現給讀者，讓大家得以更好地吸收其中的養分。雅可所作的此一系列作品合稱為《說書人版三國》。《說書人版三國》問世後大受歡迎，成為不少作家效仿之對象，譬如克力•巴莫親王 (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช) 於 1947—1950 年間所作的《資本家版三國》(*สามก๊กฉบับนายทุน*)。

1997 年，亞洲金融危機席捲泰國，不少人對西方智慧的信心有所動搖，就在這時，東方智慧之風開始飄起 (ยศไกร, 2557: น. 29)，《三國演義》的用途從早期的戰術手冊和娛樂用途，逐漸轉型為商業管理和生活的寶典，無論是 1997 年問世的《管理專家版三國》(*สามก๊กฉบับนักบริหาร*) 還

是 2009 年出版的《讀三國說管理》(*อ่านสามก๊ก ถกบริหาร*)，銷量上均頗為客觀(น. 30 - 35)。

關於《三國演義》在泰國的影響，中泰學界多有論及，恕不在此多言。筆者所希望探討的，是號稱泰國說書人的作家雅可和他那部把《三國演義》消化得很適合泰國讀者口味的《說書人版三國》。

貳、說書人雅可：生平與作品[5]

泰國文壇第一代職業作家雅可本名沖•帕潘 (โชติ แพร่พันธุ์)， 1907 年 5 月 15 日生於曼谷，其父是帕城一位落難王子，母親則是父親在曼谷避難時之傭人。由於父母的關係以怨恨收場，沖從來沒有見過父親，也從未得到應有的富貴榮華。但雖然家境並不優越，他還是得以就讀於曼谷名校特西林，並由於經常留級而結識了不少後來成為泰國文壇第一代職業作家，包括古拉•賽巴蒂 (กุหลาบ สายประดิษฐ์)、索•古拉瑪羅西 (สด กูรมะโรหิต)、布朗 • 納那空 (เปลื้อง ณ นคร) 等等。

沖小時候調皮難以管教，被母親送到號稱很會馴服倔強小孩的高官批耶八里罕那卡林 (พระยาบริหารนครินทร์) 看

[5] 雅可的生平與作品的內容，主要總結自 2007 年出版之雅可短篇小說集《真愛》(*รักแท้ รวมเรื่องสั้นอันเป็นที่รัก*)後方所附之雅可生平與作品介紹。

管。這位高官有一種習慣，就是讓家中小孩唸書給他聽。比較特殊的要求是，負責朗讀的孩子不能光照著書上所寫的朗讀出聲，而是在開始繼續讀之前先總結前面的內容，如果唸得不好就要被處罰。沖雖然很討厭批耶這種做法，但後來他還是承認，批耶的這一差事讓他養成了善於講故事的本領(ยาขอบ, 2553: น. 397)。

1929 年，沖開始為古拉•賽巴蒂的《紳士雙週刊》(สุภาพบุรุษรายปักษ์) 寫幽默專欄，並開始用「雅可」這一筆名。後來又是因為古拉的慫恿，首度嘗試撰寫歷史小說。當時的泰國，明清歷史小說深受讀者歡迎，各大小報紙大幅連載了質量參差不齊的泰譯文 (น. 168)。古拉這次慫恿的結果，就是雅可創作生涯的第一部代表作《十面威風》(*ผู้ชนะสิบทิศ*)，此部以緬甸史為背景的史詩型小說，在很大的程度上受到了昭披耶帕康（宏）《三國》的影響，也給雅可帶來了數目可觀的收入，同時也讓流行一時的中國歷史小說熱潮逐漸退溫 (วินัย, 2554: น. 172)。

除了《十面威風》以外，另一部讓雅可留名青史的作品便是本論文的研究對象《說書人版三國》。該系列書的問世可謂開創了一種解讀《三國演義》的寫作浪潮 (ยศไกร, 2557: น. 22)，《說書人版三國》的創作時期是從 1937 年到 1952 年，雅可從《三國演義》諸多角色中挑選出十八個

大小人物，寫成該角色的獨立傳，讓《三國演義》錯綜複雜的內容變得更加容易消化(ยาขอบ, 2553: น. 12)。

雅可雖是泰國文壇相當成功的作家，但由於他花錢如流水，所以到最後還是沒有多少積蓄，住的家也一直是用租的。另外，他的酗酒成癮也大大影響了工作和生活，自 1951 年起，這位文壇名筆健康狀況逐漸惡化。最後於 1956 年 4 月 5 日於曼谷病逝，得年 48 歲。

叁、文獻回顧及理論依據

《三國演義》在泰國影響深遠，以它為研究對象的學術論文不在少數，無論是專書、碩博士論文還是期刊論文，筆者認為比較值得參考的比如丹隆王子 (1928) 的《三國傳奇》(*ตำนานหนังสือสามก๊ก*)、巴萍・馬努邁威文 (ประพิณ มโนมัยวิบูลย์) 1966 年朱拉隆功大學碩士論文《〈三國〉之比較研究》 (สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ)、Malinee Dilokwanich (1983) 華盛頓大學博士論文 Sāmkok: a study of a Thai adaptation of a Chinese novel、吳瓊 2002 年學術論文〈《三國演義》在泰國〉等等。而雅可的《說書人版三國》作為重寫三國故事的始祖，在討論《三國演義》的研究當中，無論是中文論文還是泰文論文，都經常會出現它的身影。而直接以《說書人版三國》為討論對象的研

究，依筆者手中所掌握的資料，則共有三篇，包括 1977 年彭攀・拉瓦那能 (ผ่องพรรณ ลวนานนท์) 的圖書館學碩士論文《雅可（沖・帕潘）之生平與重要 作品評價》 (ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญๆของ“ยาขอบ” (โชติ แพร่พันธุ์)) 、1985 年蘇南・潘鵬 (สุนันท์ พวงพุ่ม) 的泰語言文學碩士論文《〈三國演義〉泰文各版本之研究》 (การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่างๆ ในภาษาไทย) 以及筆者 2019 年翻譯學博士論文——《說書人譯者：論泰國作家雅可重寫之〈三國演義〉和〈金瓶梅〉》。

在其 1977 年碩論中，彭攀・拉瓦那能搜集並分析了雅可所有的作品，包括《說書人版三國》在內。作者透過採訪雅可的親朋好友詳細地介紹了這位作家的生平，且對他所有的作品，特別是短篇小說做出了評價。《說書人版三國》在這裡雖然不是研究的重點，文中僅總結了系列書中十八個故事的梗概。但由於該項研究可謂對雅可的生平和作品進行了比較全面的介紹與分析，是研究雅可不該錯過的文獻。

相對於彭攀・拉瓦那能的簡短介紹，蘇南・潘鵬 (1985) 的泰語言文學碩論《〈三國演義〉泰文各版本之研究》則對雅可《說書人版三國》做出相當透徹的分析。蘇南從泰國諸多《三國演義》版本當中挑選出十個較具討論價值的

作品進行分析描述，並將泰國《三國演義》相關作品分為三大類，包括《三國演義》兩個泰文全譯本，昭披耶帕康（宏）的《三國》和常懷的新譯本、改編自昭披耶譯本的若干篇劇本以及重寫三國故事的作品如雅可的《說書人版三國》、克力•巴莫的《資本家版三國》等。蘇南對泰國不同形式《三國演義》文本的分析，為後人提供了獨到的見解，值得推薦給所有研究泰版《三國演義》的人士。

筆者 2019 年國立臺灣師範大學翻譯研究所博士論文《說書人譯者：論泰國作家雅可重寫之〈三國演義〉和〈金瓶梅〉》則從雅可的說書人身份出發，探討其如何從泰國古典詩詞引用、教育功能和娛樂功能三種面向，重寫羅貫中之《三國演義》，並運用翻譯學家勒菲弗爾（André Lefevere）的重寫理論，以描述雅可重寫中國兩部古典文學時對其所造成影響的約束。

肆、《說書人版三國》

雅可雖沒有中國血統，也不懂中文，但他對《三國演義》深感興趣，也相當崇拜主持《三國演義》泰譯的昭披耶帕康（宏），聲稱昭披耶在《三國》的文筆「長久如雲」(ยาขอบ, 2553: น. 551)，以至於在《說書人版三國》劉備故事〈以德服人之劉備〉(*เล่าปี่ ผู้พนมมือให้แก่ชนทุกชั้น*) 的

序中表示，希望以劉備的故事來「祭拜泰文版《三國》之父昭披耶帕康（宏），謹以此表示感恩」(น. 551)。

雅可雖認為《三國》是一部「味道極佳」的作品，但它還是相當地難懂，讀者倘若耐性不足，就有可能體會不到《三國》真正的味道，看的時候一旦不留神，就會因人物之間關係複雜而摸不著頭腦。故此，雅可立志撰寫一部書，方便泰國讀者容易理解《三國演義》之奧妙 (น. 12)，並從 1937 年開始，陸續推出《三國演義》主次要人物的單獨故事，而第一個被雅可選擇撰寫的三國角色，便是忠義的化身關雲長，該故事標題為〈忠義之神關羽〉(*กวนอู เทพเจ้าแห่งความสัตย์ซื่อ*) 。

雅可版《三國演義》，主要取材自昭披耶帕康（宏）版《三國》以及當時唯一一部英文全譯本，英國人泰勒 (C. H. Brewitt-Taylor) 的 *Romance of the Three Kingdoms*。由於《三國》的內容刪減較多，雅可並以當時唯一的英文全譯本，英國人泰勒 (C. H. Brewitt-Taylor) 的 *Romance of the Three Kingdoms* 拿來作參考，以便更加完整地了解《三國演義》。遇到《三國》沒有的內容，雅可會將泰勒版英譯本的內容予以補充。遇到兩者互相衝突時，就會詢問專家學者，以求得到最貼切的答案。

《三國演義》所描寫的是東漢末年至西晉初年接近百年的歷史，主要講述蜀、魏、吳三國之間的戰爭，展現各國武士和軍師的鬥武與鬥智。根據泰國著名漢學家林運熙 (ถาวร สิกขโกศล) 的分析,《三國演義》的故事可分為四個階段，包括第 1 回至第 33 回的故事鋪陳和曹操的崛起；第 34 回至第 50 回由赤壁之戰的大獲成功逐漸發達起來的劉備集團；第 51 回至第 115 回在諸葛亮的神威下蜀國的興與衰以及第 116 回至 120 回蜀魏吳的衰退，以及晉朝的興起 (ถาวร, 2549: น. 120 - 124)。雅可花了十幾年的時間陸續寫出他個人版本的《三國演義》，其中創作時間分為前後兩期——1937 年至 1947 年以及 1948 至 1952 年。前段時期所寫的角色均為三國故事比較重要的人物，共六人，包括關羽、諸葛亮、周瑜、董卓、劉備以及孫夫人；後五年則是《三國演義》十二個主次要人物的故事，包括典韋、曹植、楊修、禰衡、張飛、馬超、陸績、司馬德操、徐庶、呂布、曹操以及趙子龍 (ยาขอบ, 2553: ไม่มีเลขหน้า)。由於雅可健康狀況不佳，導致曹操的故事未完告終。然其所作之十八個人物獨立傳，卻已涵蓋了《三國演義》大部分的內容，即上述所提到的前三個階段，只有第四個階段被遺憾留空。《三國演義》主要人物的一生都被雅可重寫了一番，比如劉關張、諸葛亮、曹操、周瑜，就可惜少了吳王

孫權了。如果雅可可以活得更久，或許會從最後一段三國歸晉的故事選出具有代表性的人物來敘述，但事實已經如此，只能說這是雅可版三國美中不足的一點。

那麼，雅可是如何重寫《三國演義》的呢？筆者接下來將從五種面向，包括雅可的說書人身份、引人入勝的標題、從失焦到聚焦、多元化的敘事風格以及對《三國》和 *Romance of the Three Kingdoms*，來討論《說書人版三國》之重寫特色，看看這位說書人作家，如何精彩地在泰國文壇上延續明朝歷史小說巨著《三國演義》的生命。

一、 雅可的說書人身份

《說書人版三國》的泰文標題是 *สามก๊กฉบับวณิพก*，วณิพก 意即：「為得到別人的賞錢而歌唱或奏樂的乞丐」(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546: น. 1053)。或許正因如此，一些討論雅可版本《三國演義》的中文論文，有的才將書名翻譯成《乞丐版三國》。但如果按照該書精彩的開場白來判定，就會發現其實雅可所指的 วณิพก 並非「乞丐」，而是「說書人」的意思。《說書人版三國》開場白的第一段中，雅可提到了 นักเล่านิยาย（說書人）這個職業，但在那長達兩頁的內容卻未出現巴利文詞 วณิพก 的對應普通詞 ขอทาน。雅可之所以選擇這個可能誤導的字眼當做書名，筆者認為是因為 วณิพก 一詞，無論在音色上還是

拼法上，都比說書人的對應詞 นักเล่านิยาย 或 นักเล่านิทาน 更為優美，將它當作書名，更能夠吸引讀者的注意。

《說書人版三國》開場白是這樣寫的：

> ตามตำบลที่มีคนจีนอยู่กันคับคั่ง ยิ่งถ้าที่ตรงนั้นหลังเพลิงไหม้ไปไม่กี่วัน กุลีเพิ่งปราบและลำดับอิฐปูนที่ปรักหักพังให้เรียบลงนิดหน่อยแล้ว สถานเช่นนี้เราจะได้พบวิธีหากินของคนจีนหลายอย่างต่างกัน... แต่ในจำนวนอาชีพเบ็ดเตล็ดเหล่านี้ยังมีอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีผู้ทำน้อย เพราะต้องอาศัยซึ่งหาได้ยากในหมู่คนจีนชั้นต่ำ คือความรู้, อาชีพที่กล่าวนี้คือการเล่านิยาย ค่าที่คนจีนชั้นต่ำขาดการอ่านออกเขียนได้ดังกล่าวแล้ว จึงในเวลาค่ำคืนว่างงาน ก็ชอบจับกลุ่มฟังเรื่องอันที่จริงก็ปรากฏในหนังสือของชาติเขา จากปากผู้ที่รู้หนังสือได้อ่านมา (ยาขอบ, 2553: น. 16)

> （泰國各處華人聚居之地，存在著各種各樣的行當，比如說某地幾天前剛發生火災，現場的磚石稍微被整理過後，就會出現許多這樣的行當。在這些行當中，有一種比較少有人做，因為需具有一些知識，而這恰好是低階華人比較缺乏的，這便是說書。低階華人文化水平不高，每晚下班歸來，閒來

無事便聚在一起聽有文化的人講故事，這些故事通常源自中國的古典文學。

——筆者自譯）

上述開場白，成功地引起了讀者（無論是雅可的粉絲還是一般讀者）的注意，大家頓時被這位善於言辭的作家帶到泰國某一華人聚居地，或許是曼谷的耀華力路，或許是讀者比較熟悉的其他華人區。

> ผู้เล่ามักเป็นผู้สูงอายุ อาชีพในตอนกลางวันโดยมากตั้งโต๊ะรับจ้างเขียนจดหมายไปเมืองจีนตามแถวตลาดเก่าและวัดเล่งเน่ยยี่ กลางคืนจึงจะออกเที่ยวเล่านิยาย...เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมี ๔ สิ่ง คือตะเกียงริบหรี่ ๑ ดวง ผ้าแดงเล็กๆ ๑ หนึ่งพัด ๑ เล่ม หนังสือเรื่องที่จะเล่า ๑ เรื่อง ผ้าแดงปูไว้ตรงหน้าสำหรับเป็นที่หมายสำหรับให้คนฟังที่เกิดศรัทธาโยนสตางค์เข้ามา หนังสือมีไว้ใช้ในตอนที่โวหารในเรื่องจับใจ ก็จะได้พลิกขึ้นมาอ่านให้คนฟังพัดด้ามจิ๋วนั้น นอกจากจะโบกให้ตัวเองเย็นแล้วยังใช้ต่างทวนหรือแส้ม้าเมื่อถึงคราวตัวเอกในนิยายจะต้องถือด้วย ผู้เล่ามีวิธีพูดตลอดจนสุ้มเสียงสำคัญมาก ในตอนโกรธตอนเศร้าก็ตวาดหรือโอดครวญ

เสียงอ่อนหวานสมด้วยเนื้อเรื่องทีเดียว... (ยาขอบ, 2553: น. 16)

（說書人通常是長輩，白天在老市場或龍蓮寺附近擺一張桌子，幫同胞們寫信回中國，晚間便開始到處評書……老人家所使用的器具有四種，包括一盞昏暗的油燈、一小塊紅布、一把扇子和一本書。聽眾若聽得過癮，便把賞錢扔到老人家跟前鋪著的紅布上。評書時說到扣人心弦之處，便翻開手中的書給大家讀上幾句。至於小扇子，除了扇風解熱之外，劇情需要時，還可以拿來當長槍或馬鞭揮舞。說書人的聲音很有講究，時而放聲大罵，時而如泣如訴，不管生氣還是悲傷，都甚是逼真。

——筆者自譯）

接下來，雅可更進一步給大家介紹說書人評書的方法，讀者腦海里的某一個華人聚居地，頓時出現了這樣的一位老人家。這位老人家並不會按照手中小說《三國演義》逐句講演，他是有自己的一套辦法的：

...ผู้เฒ่านักเล่านิยายนี้ จะเล่าเจื้อยไปตามหนังสือนั้นหามิได้ เลือกลัดตัดตอนเอาแต่เฉพาะแต่

ที่จะยั่วให้คนฟังเพลิน จะเห็นได้ว่าตะแกมีสมองในด้านแต่งเติมเสริมต่อเป็นนักประพันธ์ และสมองในด้านจดจำนั้นเป็นนักอ่านเอาเรื่องที่วิเศษมากทีเดียว คือไม่เล่าสามก๊กทั้งหมด หากจะเล่าเรื่องขงเบ้ง กวนอู เตียวหุย เล่าปี่ ฯลฯ เป็นเรื่องๆ โดยเฉพาะไป ให้ฟังสนุกยิ่งกว่าฟังสามก๊กทั้งหมด เมื่อเล่าเรื่องใด ก็ยกแต่ตอนที่ตัวซึ่งถูกเอ่ยชื่อเป็นตัวเอก เอามาลำดับติดต่อเป็นพฤติการณ์ของคนคนเดียวกันตลอดไป... (ยาขอบ, 2553: น. 17)

（這位說書的老人家，絕不會按照書中內容傻傻地講演，而是會從中挑選能激起聽眾興趣的精彩片段。可以看出，老人家具備作家的頭腦，可以自如的加工故事的內容，而且記性也特別好，善於捕捉故事的精髓。說書人評書時，不會把三國故事從頭到尾講一遍，而是會專門挑選個別人物，比如諸葛亮、關羽、張飛、劉備的故事來講。這麼做反而比把所有故事完整的講一遍更精彩。故事講到誰，就把誰當做主角，向大家說述該人物的一生。

——筆者自譯）

最後一段，雅可便開始聲明他就是要效仿華人說書的方法，為讀者獻上這部作品，敬請大家走過來，聽說書人雅可講三國。

> ...ข้าพเจ้าก็ทำได้เพียงยึดรอยผู้เฒ่าชาวจีนนักเล่านิยาย การเล่าทำนองนี้อาจมีขาดตกบกพร่อง จึงขอซ้อมไว้ก่อนว่า ข้าพเจ้าจะได้เล่าโดยหลักฐานของผู้สนใจในอักษรศาสตร์นั้นหามิได้ จะเล่าเพียงในฐานะวณิพกจุดตะเกียงปูผ้าแดงตามถิ่นที่กำแพงถูกไฟไหม้พัง ถ้าต่างว่าท่านเข้ามานั่งล้อมวงแล้วไม่สนุกก็เชิญท่านลุกไป ถ้าสนุกแล้วไซร้ ท่านจะลุกก็ต่อเมื่อข้าพเจ้าเลิกเอง (ยาขอบ, 2553: น. 17)
>
> （我想依照說書人的方式為各位講述三國故事。如此做法或有缺憾，所以只好先向各位聲明，我接下來要做的，並不是文學家說話那样引经据典，而會以站在破墻跟前，點著燈、鋪著紅布的說書藝人的作風為大家講述故事。大家可以圍起來聽一聽，覺得無聊隨時都可以走開，但故事若很精彩，你自然會坐到散場才離去。
>
> ——筆者自譯）

事實證明，說書人雅可確實把三國故事講得非常精彩。自 1942 年《說書人版三國》首篇〈忠義之神關羽〉在《國家報》(ประชาชาติ) 連載，到後來雅可過世後，帕東學沙 (ผดุงศึกษา)、狗尾草 (ดอกหญ้า)、星光 (แสงดาว)、習班亞 (ศรีปัญญา) 出版社分別在 1950 年代、1980 年代、1990 年代、2000 年代以及 2010 年代出版了整套《說書人版三國》，等於每十年都有新版推出，可見民眾對此書的熱情從未退溫 (ช่วย, 2551: น. (4))。七十五年來，《說書人版三國》始終受到讀者的歡迎，足以稱得上是雅可的代表作，也是泰國眾多有關《三國演義》圖書中最精彩的一部。

二、　引人入勝的標題

除了以一種與眾不同的身份為讀者講述三國故事外，說書人雅可另一個值得稱讚的地方，便是他對《說書人版三國》每一個故事標題取名的用心。標題是篇章的眼睛，寥寥幾個詞凝聚著整個作品的精髓（方夢之，2007:頁 125）。雅可厲害的一點，就是他能為《說書人版三國》每一個故事取了具有「畫龍點睛」效果的標題。《說書人版三國》共包含十八個故事，幾乎所有的標題均帶有該故事主角的名字，再加上修飾該人物的片語。[6] 用以修飾人物名字的片語總結了該人物所具備的特點或人生遭遇，相當成

[6] 泰文是一種中心語前置的語言，故修飾語一般都放在中心語的後面。

功地抓住了個別故事中心人物的特點，有的標題已經成為泰國人（無論有未讀過《說書人版三國》）心目中該三國人物的綽號 (ยศไกร, 2557: น. 23)，譬如 ขงเบ้ง 愛หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร、เล่าปี่ 愛พนมมือให้แก่ชนทุกชั้น。這些標題當中，有不少是譯自泰勒英文全譯本的。如曹操的綽號 โจโฉ 愛ไม่ยอมให้โลกทรยศ 譯自英文版的 “I would rather betray the world than let the world betray me”，而司馬德操的綽號 สุมาเต๊กโช 愛ชาญอาโปกสิณ，則譯自英文的 water mirror (สุนันท์, 2528: น. 143)。雅可簡潔漂亮的用詞，讓泰國讀者很快就記得這些綽號。以至於後來出現的《三國演義》重寫作品，時而會效仿雅可這種「人名+修飾語」的模式，如克力•巴莫《資本家版三國》的兩個故事《永远的宰相——曹操》(โจโฉ *นายกตลอดกาล*)和《被人生吞的孟获》(*เบ้งเฮ็ก 愛ถูกกลืนทั้งเป็น*) 等等。

《說書人版三國》各獨立傳的標題分別是：忠義之神關羽 (กวนอู เทพเจ้าแห่งความสัตย์ซื่อ)、上知天文、下知地理之孔明 (ขงเบ้ง 愛หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร)、朝天吐唾沫的周瑜 (จิวยี่ 愛ถ่มน้ำลายรดฟ้า)、萬人咀咒之董卓 (ตั๋งโต๊ะ 愛ถูกแช่งทั้งสิบทิศ)、孫夫人：女人 • 優雅少女 (ซุนฮูหยิน 愛หญิง – สาวน้อยผู้สง่างาม)、七步成章之曹植 (โจสิด 愛ร่ายโศลกเอาชีวิตรอด)、陸績：公非陸績乎？ (ลกเจ๊ก ท่านนี้หรือชื่อลกเจ๊ก)、以德服人之

劉備 (เล่าปี่ ผู้พนมมือให้แก่ชนทุกชั้น)、常山英雄趙子龍 (จูล่งสุภาพบุรุษจากเสียงสาน)、以尸首為武器之典韋(เตียนอุย ผู้ถือศพเป็นอาวุธ)、雞肋誤身的楊修 (เอียวสิ้ว ผู้คอขาดเพราะขาไก่)、黃絲、幼婦 (ไหมเหลือง – เมียสาว)、裸身打鼓的禰衡 (ยีเอ๋ง ผู้เปลือยกายตีกลอง)、不願為邪惡流汗之禰衡 (ผู้ไม่ยอมให้หยาดเหงื่อแก่ความทรยศ)、西涼後裔馬超 (ม้าเฉียว ทายาทแห่งเสเหลียง)、性烈天真的張飛 (เตียวหุย คนซื่อช้าที่น่ารัก)、水鏡先生司馬德操 (สุมาเต็กโช ผู้ชาญอาโปกสิณ)、超然雲中之徐庶 (ซีซี ผู้เผ่นผงาดเหนือเมฆ)、休教天下人負我之曹操 (โจโฉ ผู้ไม่ยอมให้โลกทรยศ) 以及獅翎虎將呂布 (ลิโป้ อัศวินหัวสิงห์)。其中，楊修的故事分兩篇小故事——《雞肋誤身的楊修》(เอียวสิ้ว ผู้คอขาดเพราะขาไก่) 和《黃絲、幼婦》(ไหมเหลือง – เมียสาว)，禰衡的故事亦同樣分兩篇篇幅較短的故事——《裸身打鼓的禰衡》(ยีเอ๋ง ผู้เปลือยกายตีกลอง) 和《不願為邪惡流汗之禰衡》(ผู้ไม่ยอมให้หยาดเหงื่อแก่ความทรยศ)。於是十八個三國人物獨立傳中，共出現了二十個簡潔明了、令人印象深刻的標題。

三、 從失焦到聚焦

當今泰國人閱讀昭披耶帕康（宏）的《三國》，由於是一部已有兩百多年歷史的古書，雖用詞與當今泰文差別不大，詞彙方面不會造成太大的閱讀困難，但書中卻存在

不少另讀者讀起來比較吃力的因素，如人物對話時不使用引號、甚少使用人稱代詞、故事的敘述缺乏細節，只告訴讀者人物所說的話、所做的動作等等。另外由於《三國演義》人物眾多，且無論出場頻率多少，似乎人人都有名字，《三國》中對泰國人而言聽起來都差不多的人名，如อุยเอี๋ยน （魏延，泰語發音：ui-ian[7]）เกียงอุย （姜維，泰語發音：kiang-ui）ม้าเฉียว （馬超，泰語發音：ma-chiao）ม้าเท้ง （馬騰，泰語發音：ma-theng） เบ้งเฮ๊ก （孟獲，泰語發音：beng-hek）เบ้งตัด（孟達，泰語發音：beng-tat）等等，也是讓一般讀者讀起來吃力的原因之一。請看下面《三國》的一段：

> ***ลิโป้***รู้ว่า***โจโฉ***ยกทหารมา ก็ออกไปหา***โจโฉ โจโฉ***จึงว่าแก่***ลิโป้***ว่า แม้สำเร็จการเราครั้งนี้แล้ว เราจะกราบทูลพระเจ้า***เหี้ยนเต้***ให้ตั้งท่านเป็นใหญ่ แล้ว***โจโฉ***พูดจาเกลี้ยกล่อม***ลิโป้***เป็นอันมาก ***ลิโป้***มีความยินดีนักลุกขึ้นคำนับ***โจโฉ***แล้ว***โจโฉ***ตั้งให้***แฮหัวตุ้น อิกิ๋ม*** เป็นทัพหน้า ให้***เล่าปี่***เป็นปีกขวา ***ลิโป้***เป็นปีกซ้าย ตัว***โจโฉ***เป็นทัพหลวงยกไปตีเมืองลำหยง

[7] 本論文在使用拉丁字母音譯泰文專有名詞如書名、人名時，所依據的是泰國皇家學院 1999 年推出的 《關於羅馬字音譯泰文詞的規定》。

(พระคลัง (หน), 2555: น. 255)

（呂布得知曹操領軍到來，便出去找曹操。曹操對呂布說，這次行動如果成功，我會稟告獻帝为您加官進爵。曹操一再地說服呂布。呂布欣喜，向曹操鞠躬。曹操便命夏侯惇、于禁為先鋒，劉備領右翼，呂布領左翼，曹操則自領中軍出征南陽。

——筆者自譯）

上述片段共出現呂布、曹操、漢獻帝、夏侯惇、于禁、劉備等六人。短短的 91 個泰文字中，竟然出現這麼多角色，確實如雅可所說的那樣，「讀者一旦走了神，就已跟不上故事的內容」(ยาขอบ, 2553: น. 12)。另外，就算呂布和曹操在第一句中已經出現，到了第二句他們的名字仍然未以代名詞所替代。此外，上段內容只在告訴讀者 who 和 what （誰跟誰說了什麼？誰對誰做了什麼？），而沒有 how，也即沒有描寫細節，並未描述人物以何種態度做出某一個動作，也幾乎不使用形容詞和副詞，讀者未免感覺訊息量過大，影響到其閱讀的樂趣。

《三國演義》作為一部中國古典文學，其寫作手法自然和現當代小說有所不同，《三國》作爲其譯本，雖說重

寫成份不在少數，然上述所提的閱讀難點，其實正是繼承《三國演義》而於譯作中出現的寫作風格。雅可是一名現代泰國作家，運用其時代盛行的，比《三國》更容易理解的敘事手法來重寫三國人物之故事，在筆者看來，可謂彌補了《三國》乃至《三國演義》美中不足的遺憾。

筆者認為，當今泰國人閱讀昭披耶帕康（宏）的《三國》，比較類似在看一張失焦照片，因為在某個自然段中，每個有名字的人物都似乎一樣重要，這反而讓故事失去了焦點。讀者不太確定應該把注意力投向何方，雖然羅貫中有意把劉備集團當做《三國演義》的主角 （楊義，1995: 頁 94），但他們在故事中卻沒有佔到中心的地位。反倒是雅可這種效仿說書藝人的方法，讓每個故事都有了主角，把每個故事的主角一生經歷都從頭到尾講完，就讓失焦的照片變得更加清晰。不難想象，為何會有人勸說雅可，稱其作可留給後人參考，希望他能盡量將故事仔細撰寫 (ยาขอบ, 2553: น. 41 – 42)。現在的讀者若希望更加輕鬆地掌握《三國演義》的內容，可以先從《說書人版三國》開始，給自己來個三國入門課。若希望了解諸葛亮的故事，看看〈上知天文、下知地理之孔明〉，一百多頁就可以搞定。若希望欣賞昭披耶帕康（宏）的文筆，或了解更

多的細節，再去專研《三國》，也會讓你更好地掌握其中的故事。中文水平足夠的話，不妨直接拜讀中文本。

筆者接觸《三國演義》，同樣是從《說書人版三國》開始，再回頭去讀《三國》。看完這套約一千頁的書以後，對《三國演義》整體故事已大致了解。說書人雅可所選的十八個大小角色，已大致涵蓋了整個漫長的三國歷史，確實像他個人所說的那樣，把這道不好品味的佳餚改造得更加容易消化，是他對泰國文壇的一種貢獻 (ยาขอบ, 2553: น. 12-13)。

雅可重寫《三國》，故事一般從叫賣開始，把聽眾/讀者叫來圍著說書人聽故事，或直接從主角的一生挑選出較引人入勝的事跡放在開頭處，再從頭說起故事，按照時間順序描述該人物的一生，時而亦會插入其他故事或訊息，有時會將故事逆時間講述，把更早的故事放到後面，卻仍然比較好懂 (สุนันท์, 2528: น. 149 – 153)。譬如〈朝天吐唾沫的周瑜〉開頭處把周瑜死前說出的那句：「天既生瑜，何必生亮」的泰語音譯 “เทียนกี้แซยี่ ฮ่อปิ๊ดแซเหลียง”[8] 說了三

[8] 雅可在音譯該句所使用的是潮州話音，和昭披耶帕康（宏）版《三國》所使用的福建話音不同。這或許是因為雅可在寫下此句時，所請教的友人碰巧籍貫為潮州，所說的方言是潮州話。筆者出生於一個潮州華裔家庭，雖本人無法說一口流利潮州話，但亦可初步判斷該句子以潮州話音譯而成。透過參考廣泰書局（1996）《潮汕新字典》對上述八個字的發音，確認為潮州話無誤。

遍，隨後說書人雅可便開始叫聽眾圍起來收聽周瑜的故事。

《說書人版三國》雖然人物同樣眾多，但至少讀者會比較清楚應該把注意力投向何人。每個故事的主角就像一個圓圈的中心。說書人雅可手中拿著圓規，在紙上把圓規的針刺進去，再用另一隻腳畫圈。將中心人物相關的事情統統兜在圓圈內。讀者看完了十八個時而互相重疊的圓圈，腦海里自然會對《三國演義》這個大圓圈形成頗為深刻的印象。可見在中國古典文學重寫與傳承工作上，雅可確實做出了不可忽視的貢獻。

四、 多元化的敘事風格

《說書人版三國》採用平鋪直述的文筆來敘述故事。由於《三國演義》氣氛嚴肅，說書人的語氣也跟著嚴肅。然而每當情節允許，說書人雅可亦不會錯過在其中加入自己所擅長的抒情和幽默。

《三國演義》的內容主要是政權的爭奪，書中人物清一色都是男性 ，女性人物少之又少，比較重要的女性人物，以筆者的看法，只有貂蟬和孫夫人。但雖然如此，雅可作為一個文筆不凡的言情小說家 (กรรณิการ์, 2522: น. 272)，仍然在書中發揮其自身特色，挑選了孫權的妹妹，陰錯陽差與劉備成婚的孫夫人來納入他的《說書人版三

國》。孫夫人的故事〈孫夫人・女人・優雅少女〉是十八部《說書人版三國》中唯一一部以女性為主角的故事。而說書人雅可在這裡的口吻，也一改往常偏嚴肅的語氣，孫夫人故事的一些片段帶有濃厚的言情小說風格。讀到〈孫夫人・女人・優雅少女〉，我們或許可以從陽氣過重的氛圍裡面稍微換換風景，脫離戰爭的悲慘畫面，和軍師們的精彩鬥智，來看看孫夫人和劉備的相親相愛。

〈孫夫人・女人・優雅少女〉故事的開頭是這樣寫的：

> **ใครรู้จักผู้หญิง คนโง่ที่เข้าใจว่าตนฉลาดเท่านั้น จึงจะพูดออกมา**ได้ว่าตนรู้จักผู้หญิง ผู้หญิงในวัยสาวรักคนหนุ่มกระชุ่มกระชวยรุ่นราวคราวเดียวกับตัวเสมอไปหรือ นั่นเป็นเรื่องที่เราจะได้เห็นกัน (ยาขอบ, 2553: น. 493)
>
> （誰懂得女人心？只有自以為聰明的蠢人，才會聲稱自己了解女人。一個豆蔻年華的少女真的往往會愛上與自己年齡相當、充滿活力的少年嗎？聽一聽下面的故事，你就知道了。
>
> ——筆者自譯）

說書人的這段話充滿著他個人擅長的浪漫言情文筆，也讓人不禁懷疑，上述這段是否就是他自己的心聲。因為

早在 1939 年的時候，著名作家雅可也曾經與小自己十二歲的千金小姐帕尼達•蓬西麗塔 (พนิดา ภูมิศิริทัต) 有過一段浪漫的愛情。雖然那次愛情最終並未開花結果，但兩人後來公佈於世的情書，卻給後人留下了不少研究雅可情感世界的材料[9]。

更值得注意的是，即便是其他以陽剛男子為主角的三國故事，雅可帶有言情小說風格的抒情文字亦偶爾會出現，只是頻率相對少得多。比如〈上知天文、下知地理之孔明〉下面討論到諸葛亮性命將盡的文字：

> กลับเตียงนอน แน่นขึ้นมาจนพูดไม่ออก สลบแต่ก็ยังไม่สิ้นใจ ดวงใจที่เต้นเบาแผ่วประดุจมิได้เต้นยังรอใจไว้ท่าปัญหาสำคัญของบ้านเมืองอยู่... (ยาขอบ, 2553: น. 212)
>
> （回到床上，胸悶到說不出話來，雖已無知覺，卻還未斷氣。心脏微弱地跳动着，心中还惦念着家國大事……
>
> ——筆者自譯）

至於幽默感，由於《三國演義》故事的主調一點都不幽默，《說書人版三國》的幽默例子比抒情口吻要少一

[9] 1973 年，一部收錄了雅可和據稱名喚帕尼達・蓬西麗塔的少女的九十八封情書的著作——《雅可情書》首次出版，為那些對雅可的感情生活感興趣的讀者們，提供了相當寶貴的一手資料。

些。然而幽默內容每次出現，都相當地精彩，讓人一看就忍不住笑出聲來。

> ผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทรจบชีวิตแล้ว แต่เรื่องของเขาหาจบไม่ (แม้วณิพกผู้เขียนจะอยากให้จบๆ เสียแทบใจจะขาดก็ตาม) มังกรผู้ยิ่งใหญ่ตายแต่ตัวอภินิหารของเขามิได้ตาย (ยาขอบ, 2553: น. 213)
>
> （上知天文、下知地理的諸葛亮雖然性命已絕，但他的故事卻未因此而告終（雖然說書人我也很希望早點把它說完）。偉大的臥龍身雖死，然其神威卻從不消失。
>
> ——筆者自譯）

上段文字出自《說書人版三國》中第二長的故事——〈上知天文、下知地理之孔明〉。上述例子出現時，諸葛亮的生命早已告終，然而關於他的事情卻仍未講完，說書人雅可以一種不耐煩卻又富含幽默的語氣說出了上述這句話。讀到這裡，筆者可能會忍不住笑出聲來，因為諸葛亮的故事確實很長，讀者們很可能也像作家雅可那樣，希望故事早些結束。

此外，在董卓的故事——〈萬人咀咒之董卓〉中，當雅可討論到王允心中痛恨董卓，以至於讓他後來用美人計破壞了董卓和呂布的關係時，出現了這麼一句話：

เราจะปล่อยให้อ้องอุ้นยืนน้ำตาไหลไปพลางๆ เช่นนั้นก่อน ตั๋งโต๊ะทรงอำนาจยิ่งใหญ่นัก มิหนำมีลิโป้ลูกเลี้ยงเป็นจักกรดคู่มือด้วย ก็เป็นการยากสำหรับผู้ชายที่แม้จะได้ชื่อว่าเป็นผู้กล้าหาญคนใดจะหักล้างตั๋งโต๊ะลงได้... (ยาขอบ, 2553: น. 449)

（我們暫時先讓王允在那裡流他的眼淚，董卓掌握大權，且還有勇猛的義子呂布輔助，即使是勇猛之人亦難以撼動……

——筆者自譯）

明明在這個場景中，王允應該哭得很傷心，但經過幽默說書人的這番話，故事的基調就發生了 180 度急轉彎，非常成功地讓大家開心一笑，很適合性格開朗活潑的泰國讀者。

以上便是雅可多元化敘事風格的一些有趣之例子。

五、對《三國》及 *Romance of the Three Kingdoms* 的引用

雅可以說書人身份重寫《三國》，所依據的主要文本，除了昭披耶帕康（宏）的泰譯本之外，還參考了當時唯一《三國演義》英文全譯本，英國譯者泰勒 (C. H. Brewitt-Taylor) 之 *Romance of the Three Kingdoms*。雅可在撰寫《說書人版三國》系列故事時，會先透徹閱讀兩部作品，讓每個角色的來龍去脈在其腦海中形成一個具體的

印象後，再開始著筆寫，寫的時候，若遇到細節不確定之處，便會參考《三國》和 *Romance of the Three Kingdoms* 二部 (ยาขอบ, 2553: น. 1011)。筆者認為，正因為這種重寫的過程，才讓《說書人版三國》的部分細節出現頗有意思的現象——即偶爾出現《三國》和 *Romance of the Three Kingdoms* 的直接或間接地引用。以下出自〈以德服人之劉備〉的這段描述桃園三結義的內容，便是一個相當精彩的例子。

> เมื่อตกลงกันฉะนี้แล้ว วันรุ่งขึ้นเตียวหุยก็จัดล้มม้าขาวและวัวดำเป็นเครื่องเซ่น สรรพด้วยเมรัยแลธูปเทียนต้องตามพิธีบูชาเทพยดาฟ้าดินแล้ว เตียวหุยเป็นคนหน้าใหญ่ใจกว้างอยู่ ก็ให้คนออกไปป่าวร้องเชิญชายฉกรรจ์ตามละแวกนั้นประมาณสามร้อยคน มากินโต๊ะแลเป็นพยานในพิธีให้สัตย์ ณ บ้านตน ครั้นได้เวลาแล้วก็เชิญเอาเครื่องเซ่นแลผู้คนทั้งหลายเข้าไปในสวนท้อซึ่งอยู่หลังบ้าน จุดธูปเทียนขึ้นบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แลเทพยดาแล้ว ชายชาตรีสามคนซึ่งต่างแซ่ต่างเลือดก็ทรุดกายลงต่อหน้าเครื่องบวงสรวง และกรีดเอาเลือดของแต่ละคนออกปนกันเป็นเลือดเดียว เพื่อไว้ดื่มเมื่อเชิญ

เทวดาเป็นพยานแล้ว ครั้นแล้วก็อ่านคำประกาศสัตย์ขึ้นพร้อมกัน

“ข้าพเจ้า เล่าปี่ กวนอู เตียวหุย ทั้งสามคนนี้อยู่ต่างเมือง วันนี้ได้มาพบกัน จะตั้งสัตย์สบถเป็นพี่น้องร่วมท้องกัน เป็นน้ำใจเดียวซื่อสัตย์ต่อกันสืบไปจนวันตายจะได้ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้อยู่เย็นเป็นสุข ถ้ามีภัยอัตรายสิ่งใดแลรบศึกเสียที ข้าพเจ้ามิได้ทิ้งกัน จะแก้กันกว่าจะตายทั้งสาม แลความสัตย์นี้ข้าพเจ้าได้สาบานต่อหน้าเทวดาทั้งปวง จงเป็นทิพยพยาน ถ้าสืบไปภายหน้าข้าพเจ้าทั้งสามมิได้ซื่อตรงต่อกัน ขอให้เทวดาสังหารผลาญชีวิตให้ประจักษ์แก่ตาโลก”

นี้คือคำสาบานซึ่งมีอิทธิอำนาจอยู่เหนือหัวใจของปวงชนชาวจีน – ยุควุ่นวายสมัยสามก๊ก – ไม่น้อยกว่าครึ่งศตวรรษ นี่คือคำสัตย์อันทรงศักดิ์และทรงเดชที่สุดในประวัติคำสัตย์ของชายชาตรี เป็นคำสาบานที่ประหนึ่งนกบนฟ้าและปลาในน้ำก็ต้องรับรู้ จึงทำให้ต้องเกิดความเกรงกลัวเกรงคนคนเดียวเท่ากับคนสามคน เพราะเมื่อใด ‘คำสาบานในสวนท้อ’ ถูกนำมาเอ่ยอ้างเมื่อนั้นหมายถึงความจริง

แห่งการรวมสามเข้าเป็นหนึ่งอันปราศจากสิ่งใดจะแยกได้เลย

(ยาขอบ, 2553: น. 577-579)

（三人商量好後，第二天張飛便準備了一隻白馬和一頭黑牛作為供品，還按照祭拜天地的禮儀備妥香燭和好酒。張飛是個慷慨人。他叫人出去把附近將近三百個漢子請到家裡來吃飯，當做三人結拜儀式的證人。時間到了，所有人就帶著祭品到位於後院的桃園去，點亮香燭祭拜神明。隨後，三個異姓非親的男人就在祭品跟前跪下，把各自的血取出，讓三人的血混為一體，準備祭神後一同喝下。就這樣，劉關張便同時宣佈了誓言：

“我們劉備、關羽、張飛三個異鄉人，今天有緣來相逢，希望結拜為兄弟，此後將同心協力為國家的安定做貢獻。日後在戰亂中遇到危險，我們將不會拋棄彼此，而是會互相幫助，直到三人都沒有了生命爲止。今天我們在諸位神明面前宣佈此誓言，愿諸神

為我們作證。日後若我們三人對彼此不忠，就請神明奪走我們的生命。”

這便是中國人們心目中神聖之宣言。三國之亂，持續了不少於五十周歲。在這超過半個世紀的亂世中，出現了這有史以來最具尊嚴和威望的男子漢的誓言。一個連天上的飛鳥和水中的游魚都熟知的誓言。這誓言使一人變成了三人。「桃園三結義」一旦被提起，人們都會想起三合為一，同心協力到無法分割的地步的美德。

——笔者自译）

上述這段極為通順的內容，是說書人雅可對《三國》和 *Romance of the Three Kingdoms* 天衣無縫的引用。其中中間在引號內加粗的自然段，是對昭披耶帕康（宏）《三國》以下此段的引用：

...ครั้นรุ่งขึ้นเตียวหุยจึงจัดม้าขาวกระบือดำแลธูปเทียนสิ่งของทั้งปวง แล้วชวนกันออกมายังสวนดอกไม้ จึงจุดธูปเทียนไหว้พระแลบูชาเทพดาแล้วจึงตั้งสัตย์สาบานต่อกันว่า **ข้าพเจ้าเล่าปี่ กวนอู เตียวหุย ทั้งสามคนนี้อยู่ต่างเมือง วันนี้ได้มาพบกัน จะตั้งสัตย์สบถเป็นพี่น้องร่วมท้องกันเป็น**

น้ำใจเดียวซื่อสัตย์ต่อกันไปจนวันตาย จะได้ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้อยู่เย็นเป็นสุข ถ้ามีภัยอันตรายสิ่งใดแลรบศึกเสียที ข้าพเจ้ามิได้ทิ้งกัน จะแก้กันกว่าจะตายทั้งสาม แลความสัตย์นี้ข้าพเจ้าได้สาบานต่อหน้าเทวดาทั้งปวงจงเป็นทิพย์พยาน ถ้าสืบไปภายหน้าข้าพเจ้าทั้งสามมิได้ซื่อตรงต่อกัน ขอให้เทวดาสังหารผลาญชีวิตให้ประจักษ์แก่ตาโลก จึงเรียกเล่าปี่เป็นพี่เอื้อยกวนอูเป็นน้องกลาง เตียวหุยเป็นน้องสุด แลชาวบ้านซึ่งกล้าหาญนั้นมาเข้าเกลี้ยกล่อมด้วย เป็นคนสามร้อยคน ก็กินโต๊ะเลียงดูกันแล้ว จัดเครื่องศัสตราวุธเป็นอันมากยังขัดสนแต่ม้า

(พระคลัง (หน), 2545: น. 8, 10，粗體部分由筆者自加)

（……第二天，張飛就準備了白馬和黑牛，香燭以及所有物品，便一同到花園裡。點亮了香燭拜了神，就宣佈了誓言說：我們劉備、關羽、張飛三個異鄉人，今天有緣來相逢，希望結拜為兄弟，此後將同心協力為國家的安定做貢獻。日後在戰亂中遇到危險，我們將不會拋棄彼

此，而是會互相幫助，直到三人都沒有了生命爲止。今天我們在諸位神明面前宣佈此誓言，愿諸神為我們作證。日後若我們三人對彼此不忠，就請神明奪走我們的生命。劉備是三人的老大，關羽為老二，張飛則是老小。周圍三百個勇士對三人感到佩服，希望跟隨他們，於是也請來一起進餐。他們準備了很多武器，只可惜無馬匹可乘。

——筆者自譯）

可以看出，劉關張三人於桃園中結下的誓言，在《說書人版三國》中，雅可是直接引用自《三國》，並將其放進引號中，另加了粗體，雖然並未標明出處，然不可否認的卻是，雅可如此舉動，頗具學術著作的寫法。正如他個人也曾在〈休叫天下人負我之曹操〉的序中表示，他這次重寫《三國》可以說是一種學術的研究 (ยาขอบ, 2553: น. 1027 – 1028)。

至于 *Romance of the Three Kingdoms* 於此段內容的出現，則是先透過翻譯，再將其嵌入故事的敘述之中。且看文中對桃園三結義的描寫：

All three being of one mind, next day they prepared the sacrifices, a black ox, a white horse and wine for libation. Beneath the smoke of the incense burning on the altar they bowed their heads and recited this oath -- “We three Liu Pei, Kuan Yu and Chang Fei, though of different families, swear brotherhood, and promise mutual help to one end. We will rescue each other in difficulty, we will aid each other in danger. We swear to serve the state and save the people. We ask not the same day of birth but we seek to die together. May Heaven, the all-ruling, and Earth, the all-producing, read our hearts, and if we turn aside from righteousness or forget kindliness may Heaven and man smite us!”

They rose from their knees. The two others bowed before Yuan-te, as their elder brother and Chang Fei was to be the

youngest of the trio. This solemn ceremony performed, they slew other oxen and made a feast to which they invited the villagers. Three hundred joined them and all feasted and drank deep in the Peach Garden. (Lo, 2002: p. 8)

（三人同意結為兄弟。第二天便準備了祭品，包括一頭黑牛、一匹白馬以及用於祭祀的酒。在燃着香的祭坛下面，三人一同鞠躬便說起誓言：“咱們仨劉備、關羽和張飛，雖然異姓，今天結為兄弟，日後將同心協力，救困扶危，上報國家，下安人民。我們雖未同日生，卻願意同日死。希望天地讀透我們的心，若有一天我們背義忘恩，就請天和人都把我們消滅！”

說完便起身。其他兩人向大哥劉備鞠躬，張飛排名最小。此禮結束後，便把牛宰了，煮成菜分發給前來參加的村民。三百名青年加入了他們的團隊來，大家一同在桃園中大吃大喝。

——筆者自譯）

可以看出 เมื่อตกลงกันฉะนี้แล้ว วันรุ่งขึ้นเตียวหุยก็จัดล้มม้าขาวและวัวดำเป็นเครื่องเซ่น สรรพด้วยเมรัยแลธูปเทียนต้องตามพิธีบูชาเทพยดาฟ้าดินแล้ว 譯自 “All three being of one mind, next day they prepared the sacrifices, a black ox, a white horse and wine for libation.”，而ให้คนออกไปป่าวร้องเชิญชายฉกรรจ์ตามละแวกนั้นประมาณสามร้อยคน มากินโต๊ะแลเป็นพยานในพิธีให้สัตย์ ณ บ้านตน 則重寫自 “This solemn ceremony performed, they slew other oxen and made a feast to which they invited the villagers. Three hundred joined them and all feasted and drank deep in the Peach Garden.”。至於這段故事的敘事順序，則由說書人譯者根據自身講故事的風格，把所有訊息竄起來，再加入自己的評論（譬如 เตียวหุยเป็นคนหน้าใหญ่ใจกว้างอยู่ 以及第三個段落的所有內容），讓平鋪直述的 Who、What、Where、When，變得更加詳細（如拜神儀式的細節），也多了幾分戲劇性（如第一個段落增加了飲血的細節，以及最後一個段落對於桃園三結義的評價等）[10]。

除了以泰譯文的形式出現之外，《說書人班三國》對 *Romance of the Three Kingdoms* 的引用，還以直接嵌入

[10] 此段落摘自筆者之博士論文——《說書人譯者：論泰國作家雅可重寫之〈三國演義〉和〈金瓶梅〉》，頁 42-43。

英文字句的形式出現在內容中。根據筆者的統計，雅可於《說書人版三國》中引用 *Romance of the Three Kingdoms* 英文字句的現象共計 343 處，可分為專有名詞、普通名詞、形容詞、動詞和象聲詞等五類（鄭佩佩，2019: 頁 120）。下面舉例說明：

> ขงเบ้งแม่ทัพใหญ่สลบ เพราะเขารู้ว่าแขนขวาขาด อาเต๊า เยาวกษัตริย์สิ้นสมประฤดีเมื่อรู้ว่าชาวเสียงสานผู้นั้นตาย “He saved my life when I was a child.” ท่านช่วยชีวิตข้าพเจ้าไว้ตั้งแต่ข้าพเจ้ายังนอนเบาะ ก็สมควรที่อาเต๊าจะคร่ำครวญเช่นนั้น และดังนั้นเอง นักรบผู้มาจากเสียงสานซึ่งไม่มีใครทราบหัวนอนปลายตีน ยามเมื่อเสียชีวิตไปจากโลกนี้ จึงได้รับการแต่งศพของเขาสมบูรณ์สะพรั่งไปด้วยเกียรติอันเป็นรัฐพิธี
>
> (ยาขอบ, 2553: น. 840)
>
> （聽到趙子龍的噩耗，諸葛亮昏倒了。失去了子龍，諸葛亮就等於斷掉了右臂。聽到趙子龍的噩耗，年輕皇帝阿斗也暈倒了，聲稱：“He saved my life when I was a child.”我嬰兒時是他救了我一命。阿斗如此悲傷是完全合理的。就這樣，這位家族背

景不明確的常山戰士趙雲，在離開這世界之後，其葬禮卻是光榮而隆重的。

——筆者自譯）

上段內容出自趙雲獨立傳〈常山英雄趙子龍〉(*จูล่งสุภาพบุรุษจากเสียงสาน*)。講述的這段趙子龍於長坂坡救活了劉備兒子阿斗，亦是泰國讀者相當熟悉的片段，因為《三國》的這段故事曾收錄在泰國國文課本中，供中學生閱讀。上述例子中，趙雲過世後，其噩耗一旦傳開，就立刻引起震撼。蜀漢丞相諸葛亮傷心到暈倒，劉備之子劉禪，即阿斗，也悲傷地說出了一句：「朕昔年幼，非子龍則死於亂軍之中矣」（羅貫中，2007，頁 2380）。《說書人版三國》從《三國演義》英譯本引了一句“He saved my life when I was a child.”並附上泰文翻譯，為其作品增添了幾分互文性的特色。

伍、結論

目的語文化中的受眾們，在接受一個外來文本，如文學作品時，往往不僅透過唯一一個譯本而已。《三國演義》作為泰國文學殿堂上最具影響力的外來文本之一，在漫長的歷史進程上，當然出現過無數個文本，無論是全譯本、節譯本、重寫本，還是其他類型之改編。在眾多對

《三國演義》進行詮釋和解讀的文本當中，一部深受泰國讀者歡迎的，便是泰國第一代職業作家雅可的重寫本——《說書人版三國》。透過這位說書人作家精彩的文筆，讀者得以較之拉瑪一世時期所產生的《三國》更加輕鬆地吸收其中的細節，使泰國讀者腦海中對《三國演義》的印象更加多元化，從而間接地延長《三國演義》此一中國文學經典在泰國的影響力。

參考文獻：

中文

方夢之（主編）（2004）。**譯學辭典**。上海：上海外語教育出版社。

潮汕新字典（1996）。香港：廣泰書局。

鄭佩佩（2019）。**說書人譯者：論泰國作家雅可重寫之《三國演義》和《金瓶梅》**（未出版之博士論文）。國立臺灣師範大學，臺北。

楊義（1995）。**中國古典白話小說史論**。臺北，幼師。

英文

Dilokwanich, M. (1983). *Sāmkok* : a study of a Thai adaptation of a Chinese novel. (doctoral dissertation). University of Washington.

Gentzler, E. (2017). *Translation and Rewriting in the Age of Post-Translational Studies*. New York: Routledge.

Lo, K. (2002). *Romance of the Three Kingdoms* (C. H. Brewitt-Taylor, Trans.). Boston : Tuttle.

Nergaard, S. and S. Arduini. (2011). Translation: A New Paradigm. *Translation: A Transdisciplinary Journal*, Inaugural Issue: 8-17.

泰文

กรรณิการ์ ฤทธิเดช. (2522). วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2532). “สามก๊ก” ในทรรศนะของข้าพเจ้า. *วารสารเอเชียตะวันออกศึกษา 2* (2),หน้า 5-12.

ช่วย พูลเพิ่ม. (2551). คำนำสำนักพิมพ์. ใน *สามก๊ก ฉบับวณิพก เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา (2471). *ตำนานหนังสือสามก๊ก*. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

ถาวร สิกขโกศล. (2549). สามก๊ก: จากวรรณคดีเอกของจีนมาเป็นวรรณคดีเอกของไทย. *จีนศึกษา 1* (1), หน้า 117 – 135.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2547). หมอบรัดเลย์กับ American Orientalism ในสยาม. *ศิลปวัฒนธรรม 25* (9), หน้า 69 – 107.

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (2510). *สามก๊ก: การศึกษาเปรียบเทียบ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ผ่องพรรณ ลวนานนท์. (2520). ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญๆ ของ “ยาขอบ” (โชติ แพร่พันธุ์). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.

พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2555). *สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)*. นนทบุรี : ดอกหญ้า 2000.

ยศพล ส. ตันสกุล. (2557). จากวรรณกรรมคลาสสิกสู่หนังสือขายดี: การผลิตสามก๊กให้เป็นสินค้าหลังปี 2540. *วารสารจีนศึกษา 7* (1), หน้า 15 – 43.

ยาขอบ. (2552). *สินในหมึก*. กรุงเทพฯ : ฟรีฟอร์ม.

ยาขอบ. (2553). *สามก๊กฉบับวณิพก*. กรุงเทพฯ : ศรีปัญญา.

วินัย สุกใส. (2554). วิวัฒนาการวรรณกรรมจีนในภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2411 – 2475 (ตอนที่ 2). *วารสารจีนศึกษา 4* (4): 131–176.

สุนันท์ พวงพุ่ม. (2528). *การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่างๆ ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Thailand's Storyteller Writer Jacob and His Rewriting of *Sanguo Yanyi*

Pratuangporn Wiratpokee

Abstract

Of the numerous Chinese literary products in Thailand, the one that is the most influential is, unarguably, Luo Guanzhong's historical novel *Sanguo Yanyi*, an important Ming-era novel that was commissioned by King Rama I to be translated into Thai, entitled *Samkok*. When printing technology was introduced into Thailand by an American missionary in the middle of nineteenth century, *Samkok* started to circulate among general readers, and never ceased to be popular ever since.

There have been numerous works that attempt to retell and rewrite the novel, one of which successfully produced by Thai famous novelist Jacob. Between 1937 and 1952, Jacob successively published individual stories on many *Sanguo Yanyi* characters, as a way to make the complicated stories more accessible to general Thai readers. The series of books was called *Samkok Chabap*

Waniphok (meaning "A Storyteller's Three Kingdoms"). And its great success started the trend for many to follow Jacob in rewriting *Samkok*.

This article aims to introduce the overall feature of *Samkok Chabap Waniphok*, respectively from four aspects including Jacob's status as a storyteller, eye-catching story titles, easier-to-focus narrative, dramatization of the stories and citation of *Samkok* and *Romance of the Three Kingdoms* in the rewriting.

Keywords: *Sanguo Yanyi, literary translation, Jacob, Samkok Chabap Waniphok*

新一代泰北云南籍华裔大学生华语学习动机浅谈：以皇太后大学汉学院的学生为例

Chatkrit Ruenjitt[1]

Sosing Methatarnkul[2]

摘要

本文以泰国清莱皇太后大学汉学院的云南籍华裔大学生为研究对象，通过问卷调查和访谈方式，初步探讨泰国北部云南籍华裔的从中小学到大学期间的华语学习动机。调查结果显示，云南籍华裔学生在中小学学习华语时，情感价值的动机占优势，上大学后转成工具性价值的动机。通过访谈发现，工具性价值的动机与其他地区的华裔不完全相同，因为他们工具性价值一部分来自在泰国社会的身份认同问题。为了自己在泰国的生存，他们必须继续学习华语，加强自己的优势。访谈结果还显示，新一代的学生对中国大陆教育的接受程度愈来愈高。另外，他们因为在中小学只接触到台湾的教育，所以在大学也想继续从汉语普通话及中国各方面进行深造，从而深入了解中国大陆，以后可以为就业提供更多的选择。此结论给予泰北云南华校发展十分重要的启示。

---

[1] Chatkrit Ruenjitt. 泰国皇太后大学汉学院汉语师范专业讲师， 邮箱地址: chatkrit.rue@mfu.ac.th

[2] Sosing Methatarnkul. 泰国皇太后大学汉学院汉学专业讲师，邮箱地址: sosing.met@mfu.ac.th

关键词： 泰北华人、云南籍华裔、泰北华文教育、华语学习动机

一、前言

早在素可泰时代（13 世界中期）已有历史记载中国与暹罗的来往。(จี วิลเลี่ยม สกินเนอร์, 2548:2) 截至 1917 年，一部分华人通过中国与南洋的帆船贸易移民至泰国，其中 95% 的华人来自福建省和广东省。(จี วิลเลี่ยม สกินเนอร์, 2548:2) 当时的华人可根据方言的使用分别为广东人、福建人、潮州人、客家人、海南人五大族群。(จี วิลเลี่ยม สกินเนอร์, 2548:36-40) 他们早在泰国定居，在一定的程度上已经融入到泰国社会，成为泰国主流华人社团。故此，当人们谈起“泰国华人”时，一般仅想到广东、福建、潮州等华人社团，较少提到在 19 世纪末期新移民的“云南籍华人”。

与泰国主流的华人社团相比，云南籍移民者的背景较为特殊。福建、广东省的华人自从 12-13 世纪以来，尤其是 17-18 世纪，在内地因缺乏农耕土地、人口急剧上升、水灾等所造成的饥饿问题而不断地前往东南亚移民。(ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547:39-40) 云南籍华人则不然，当初为了自己的政治理念而奋斗，从云南省逐渐被逼迫撤退到缅甸，最后因迫不得而已被泰国政府分配到泰国清迈、清莱、夜丰颂

山区等定居。(หน่วยเฉพาะกิจ 327 กองทัพภาคที่ 3, 2530:14) 大多数的泰北云南籍华人是逃避共产党部队的国民党军人，他们效忠于台湾共产党 (กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2546: 2)，因此持有很强烈的反共思想。离开家乡时，并没有在异地他乡定居的想法，另外，他们在山区定居，距离泰北当地人民居住地较远，仅有领导级的移民才获得泰国身份证，还有许多没有获得泰国身份，再加上他们也喜欢集聚在一起，生活方式比较独特，因此与泰国社会的来往偏少。 (กฤษณา เจริญวงศ์, 2545: 15) 另外，他们一直以来受到台湾各方面的大力支持 (กฤษณา เจริญวงศ์, 2545: 15-18)，在教育方面台湾也有几项为泰北提供支援的项目。（许丽铃，2001：40-55）这种不是亲人胜似亲人的微妙联系，将他们与台湾紧密相连，这就逐渐形成了泰北华人村独有的特质。

然而，随着时代的变化，在土生土长的云南籍华裔逐渐开始融入到泰国的社会。目前越来越多学者也着眼于泰北地区华侨华裔的研究，但研究主要集中于他们的语言态度及语言使用情况，探讨语言的保留、语言转移、语言传承等现象。（เหนือขวัญ บัวเผื่อน, 2560；纳静安、林才均，2017；刘瑜，2013；黄启庆、吴雁江，2011）一部分研究着眼于云南籍华裔在泰国的认同问题。（朱珠，2018；李祺，2015）对云南籍华裔的华语学习动机较为少见。笔者

在泰国清莱皇太后大学任课，接触到云南籍华裔的学生，发现其实云南籍华裔上大学之前也已经具备了很强的华语交际能力，照理来说，应该选择其他专业继续深造，提升专项的知识与技能。他们为何仍坚持继续在高校学习华语，究竟是因为热爱中华文化，还是因为就业的动机？为了解答这个问题，我们就此进行初步调查访谈，主要探索泰北云南籍华裔大学生的中小学时和上大学时的华语学习动机，和形成动机的原因，从中预测未来华人村华文教育的发展趋势。下一部分我们先回顾泰北云南籍华人村的历史背景，以便于了解该族群的特殊之处。

二、泰北云南籍华人的背景

2.1 泰北云南籍华人的移民历史简介

泰北云南籍华人可分为两组，第一组是自古以来移民到清迈、清莱定居，他们跨路进入泰国，三分之一的人信回教，第一组的云南籍华人早已被泰化，甚至在泰国社会具有较高的地位。第二组是逃避大陆共产党的国民党国军。这是新移民的云南籍华人。(กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2546: 2)接下来所介绍的移民历史是第二组云南籍华人。

这些新移民的云南华人因为他们进入泰国或移居于泰国北部的时间只有将近 50-70 年左右。这批迁移泰国北部地区的华人最早发生于 19 世纪 50 年代，当时中国共产党在大陆地区

全境解放后，原驻云南省的国民党部队第 8 军与第 26 军的残余部队与他们的眷属逃入睦邻国，分别是印度、缅甸、老挝与越南（洪小夏，2011），其中缅甸北部地区就是他们首选的目的地。但是因为缅甸政府不允许他们居住在该地区，缅甸政府曾经动用过武力来赶走这支国民党残余军。最后辗转用国际的压力手段来赶走这支部队，缅甸政府于 1953 年 3 月 28 日向联合国投诉原国民党军队非法居住在缅甸领土，并要求他们撤离缅甸国土。经过联合国的 707 号决议要求这支部队尽快撤出缅甸国土。(กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2546: 54) 撤军工作开始从 1953 年 11 月 7 日至 1954 年 5 月 7 日共撤军到台湾总约 7,785 人 (กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2546: 66)。之后的 7 年内，该部队又开始从新壮大起来，也开始与缅甸政府军发生战争，缅甸政府又于 1961 年 2 月 22 日再次向联合国投诉，所以这支部队再一次被撤回台湾，第二次回台人数为 4,349 人。(หน่วยเฉพาะกิจ 327 กองทัพภาคที่ 3, 2530:5)

从 1954-1961 年两次的撤军后，剩下来的两个部队即 3 军和 5 军不愿意随大部分部队撤回台湾，这两支部队就被台湾放弃管理这支部队的权利。换句话说，这两支部队变成了被忽视的“孤军”，成为无国籍的军人。在没有任何国家管理与支援之下，最后这两支部队只能选择了迁移到泰国境内，他们选择了泰国北部边境的高山深林地区为避

难所。泰国政府安排了清迈、清莱、夜丰颂三个地区作为居住地。(หน่วยเฉพาะกิจ 327 กองทัพภาคที่ 3, 2530:14) 从此以来，云南籍华人则渐渐成为泰国公民。

2.2 泰北云南籍华人村华校与台湾的支持

泰北云南籍华人的华语教育是一件非常值得研究的课题。根据访谈，云南籍华人一般白天在泰国学校上课，晚上在华校学习华语。了解云南籍华裔学生的需求关键，要先了解这些华校的教育情况。

1961 年，当云南华人进入泰国后，当建起了华人难民村，村里的村民学校也随着村落的历史开始了。当时，这些村办的华校条件十分简陋，大多数以竹篱茅屋为教室。（魏国彬、周伦，2013：1）1970 年当泰国政府允许或承认他们的存在后，华文学校在各个村庄建起，比如：美斯乐的中华学校于 1973 年建起，授课班级为小学到中学，当时共学生有 700-800 之多。后来这所学校还接受来在泰国各地区的学生，特别是中部地区如曼谷等学生。(กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, 2546: 248-249)

泰北华人村的学校大部分得以改善，是因为后来得到台湾的的大力支持与援助。援助的起点就是有一名柏杨作家的小说《异域》。这一本小说引起当时的各地华裔，尤其是台湾对泰北难民村的关注。1982 年开始（协助泰方扫荡反政府武装结束后），许多支援救济泰北华人难民的组

织和运动纷纷成立。当时所有组织起来援助泰北的有：台湾国民党官方成立的“中华救助总会泰北工作团”简称“救总”、《宇宙光》杂志社的“送炭到泰北”活动、天主教明爱基金会设立的“泰北文教服务组”、慈济的泰北三年扶困计划、邓丽君文教基金会的“援助泰北难民村生活”等等。这些组织对难民村的援助包括交通、水电、通讯、卫生、教育以及农业生产。

在教育方面，泰北难民村的华文中小学，大多也是这些组织所资助建造。例如中华民国侨务委员会所推出的《泰北专案》，提供学校的基础设置和泰北地区的师资培训。各种民间团体也举办了救助活动，提供各方面的协助，例如：师资培训、认养急需救助的学童、认养当地教师的薪资、急难救助并将有效资源运送到泰北、补助硬体建设与软建设。1979 年就总还提供“回台升学”制度，即： 泰北云南籍难民村的子女只要有能力学习与成绩好的学生，就会得到前往台湾各个学校或大学读书的机会。（许丽铃，2001：40-61）因此这让云南籍华裔对台湾渐渐产生了浓厚的感情。

泰北华人村的教育很大程度上比较依赖台湾，学习台湾的课程，采用台湾的课本。他们通过华校的华语授课和在家里与家人沟通提高了华语水平。高中毕业后大多数具备了良好的华语沟通能力，但他们仍继续学习华语，这究

竟是什么原因？接下来我们将探索云南籍华人的华语学习动机情况。

三、 研究框架

本文选择 Hofman 和 J. Cais (1984) 的语言保留和语言转移作为设定研究框架基础。Hofman 和 J. Cais 的研究原本是分析在以色列学校的小学生的语言保留与更替的现象。他们提出，其母语的保留程度取决于对其母语的感情所在。他们把个人对语言的学习态度分为两种：一、情感价值，指个人因对语言或语言所属的国家产生感情，例如：喜欢语言、喜欢该语言的文化、或认为自己是这一族群的成员，所以应该学习自己的母语，具有种族认同感；二、工具性价值，指个人将语言或语言学习作为一种工具来实现自己的某种目标，例如：就业、升学等目标。

本文在此基础上将华语学习动机分为两大种，即：积极动机，分为情感价值和工具性价值的动机，另一种是消极动机，即：因受到外力的影响而学习，并非来自个人的主动想法。（图一）。在此基础上分析讨论新一代云南籍华裔华语学习。

图一 华语学习动机分类框架

四、研究方法

4.1 研究对象

本文以泰国清莱皇太后大学汉学院的泰北云南籍华裔大学生为调查对象。我们仅限于在泰北居住，具有在泰北学习的背景。另外，我们只选取汉学院的学生，这是因为，其他学院的云南籍华裔的学生或许认为自己已经具备了华语能力，将华语作为交际工具就足够，所以选择其他专业，对华语的情感可能不深。然而，笔者推测，汉学院的学生或许不同，他们选择深造汉学及汉语，可能因为有一定的情感价值，所以仅以他们为对象。与泰国学生相比，汉学院的泰北云南籍华裔学生相对来说人数较少，分

散在不同的专业。虽然联系了几十名，但最后愿意接受调查访谈只有 20 名，故此将这 20 名学生作为研究对象。

4.2 资料收集

本文采取问卷调查以及访谈方法。问卷调查分成两大部分，个人信息和对华语学习、身份认同等有关的问题。问卷调查采取封闭性答案，即：让学生选择所提供的答案，答案可多选，若自己学习华语的原因没列入在问卷中可进行自由填写。

由于问卷调查的答案较为粗浅，而且涉及到一些敏感问题，因此必须在问卷答案的基础上进行半结构的深度访谈。访谈内容涉及到家庭背景、学习背景、学校课程、华语学习感受以及对中国大陆和台湾的感想，从访谈答案探索和确定他们真正的学习动机和态度，之后才将答案进一步分类，做出描述性的数据。

五、 研究结果及分析讨论

5.1 研究对象的背景

在 20 名的研究对象当中，男生占 15%（3 名），女生占 85%（17 名）。在 20 名学生中，来自清莱华人村占 65%（13 名），来自清迈华人村占 35%（7 名）。就读商务汉语专业的学生占 75%（15 名），其次是汉学专业，占 20%（4 名），最后是汉语师范专业，占 5%（1 名）。

值得注意的是，本数据并非是因为随机抽样而使得研究对象专业不均匀，而是因为云南籍华裔的学生大部分选择的专业是商务汉语专业，其他专业人数较少。通过访谈发现，云南籍华裔学生倾向于选择商务汉语专业，由于他们的家庭背景多数是做生意，因此他们想继承和发展家庭的事业。另外，有一些学生表明不愿意学习汉语师范专业的原因则可归为两大原因：一、部分云南籍华裔面对身份问题，有的刚获得泰国身份，若就读师范专业怕有报考问题。二、在泰国当教师必须具备良好的泰、英语能力，而他们因从小就读于华校，泰、英能力不好，没信心读师范专业。部分学生对汉语言文化专业不感兴趣，因为仅学语言目的性不强，所以一边想学好华语，一边想掌握其他专项，因此选择商务汉语专业或汉学专业[3]。

在语言使用情况，在 20 名的研究对象当中，家里全使用云南话的学生占 65%（13 名）；云南话和泰语并用，即：与父母沟通时使用云南话，与兄弟姐妹沟通时使用泰语，这样的情况占 15%（3 名）；使用云南话和其他语言占 20%（4 名），如：云南话和傣族话、云南话和瑶族话、云南话和佤族话、云南化和普通话。他们的祖父母或父母辈其中一方是云南人，然后与其他种族通婚，因此家里两种语言并用。只有唯一一个学生表明家里使用泰语和瑶族

[3] 皇太后大学汉学专业除了培养学生的汉语能力，还要求掌握中国的政治、经济、社会等各方面的中国知识。

话，但自己还可以听懂一些云南话。这一点与 เหนือขวัญ บัวเผื่อน (2560)、纳静安、林才均（2017）、黄启庆、吴雁江（2011）的研究相符。由于时代的变化，学生与父母代的学习背景和所接触到的社会、教育显然不同。一部分的学生只用云南话与祖父母代、父母代沟通，与同一辈的人换成泰语或其它自己认为比较熟悉的语言。那么热爱云南华语是否也跟着时代而逐渐淡化，这也是我们值得探索的问题。

5.2 云南籍华裔在中小学学习华语的动机

由于一个人学习语言的动机往往较为复杂，不是单一的想法，一个人可以提出多种理由，因此本文从问卷调查上将他们的答案全部收纳（例如一个人回答有三个理由就算 3 个答案），然而在问卷调查的基础上进一步访谈详细情况。问卷调查结果显示，他们的答案有 53 个答案，其中属于积极动机有 40 个答案，分为情感价值 24 个答案，占 45.28%，工具性价值 16 个答案，占 30.19%，消极动机 13 个答案，占 24.53%。（图二）

图二：云南籍华裔大学生中小学时学习华语的动机

从该比例可以看出，云南籍华裔学生中小学时，是情感价值优先。笔者进一步访谈的结果也相符，100%的学生都表示，虽然有多种理由，但最重要的原因是自己对华语产生感情。那么每一种理由可以归纳如表一。

表一：云南籍华裔大学生中小学时学习华语的动机

动机类型	原因	答案数	百分比
积极动机：情感价值	自己是华裔，因此必须学习华语。	19	35.85
	喜欢华语和中华文化	5	9.43
积极动机：工具性价值	将来要用华语来工作	10	18.87
	中国势力强大，所以必须知道华语。	6	11.32
消极动机	是家长的要求	12	22.64
	要陪朋友学习华语	1	1.89
总答案		**53**	**100**

由此可见，云南籍华裔大学生中小学时期学习华语的原因来自情感价值，而最重要的是认为“自己是华裔，因此必须学习华语”，这个理由占 35.85%，其次是消极的动机，则“是家长的要求”，也占 22.64%，第三才是工具性价值的“将来要用华语来工作”，占 18.87%，可见对于中小学生学习华语一部分是家长的要求，家长是华人，也想让孩子将华语传承下去，这一现象在华人村是非常普遍。中小学时还没有考虑到就业的发展，因此工具性价值的动机不慎强。

值得注意的是，中小学时学习华语的情感理由可分为两种不同的层次。第一层次是热爱语言所属的种族，这个理由占优势，说明“华人”这种感觉始终存在，只是每个人的热爱程度不同。由于研究对象都是白天在泰国学校上学，晚上才到华校去学华语。研究者进一步提问：是否有想放弃的念头，每一个接受采访者都表示，当时认为学习华语就是华人的一种义务，是必须做的事情，虽然是家长的要求，但也是他们的意愿，自己不觉得累。由此可见，云南籍华裔在中小学学习华语并非纯粹是消极的动机。 第二层次是热爱汉语本身，这个理由才占 9.43%。通过访谈发现，他们以华语学习作为一种义务，对于华语本身的感情是学习以后才产生出来。由此可见，中小学时云南籍华裔学生的“华人”意识依然十分强烈。

5.3 云南籍华裔在大学学习华语的动机

本文的调查结果与预期的结果部分相同，指云南籍华裔大学生在大学就读汉语及汉学专业的工具性价值的动机与中小学时相比明显呈现上升趋势，共有 30 个答案，占 53.57%，其次是情感价值的动机，共有 21 个答案，占 37.5%，最后才是消极动机，共 5 个答案，占 8.93%。（图三）

图三：云南籍华裔大学生大学时学习华语的动机

详细分类后发现“因为将来要用华语来工作”答案居多，占 33.93%，其次是因为认为“中国势力强大，所以必须知道华语”，这项答案占 17.86%，第三是因为自己是华裔，因此必须学习华语，这项答案占 16.07%。与中小学时学习华语的动机不同之处是，还有少数选择“因为想将华语传承给其他人”，这项答案占 8.93%。（表二）

表二：云南籍华裔大学生大学时学习华语的动机分类

动机类型	原因	答案数	百分比
积极动机：情感价值	自己是华裔，因此必须学习华语。	9	16.07
	喜欢华语和中华文化	7	12.5
	想将华语传承给其他人	5	8.93
积极动机：工具性价值	将来要用华语来工作	19	33.93
	中国势力强大，所以必须知道华语。	10	17.86
	想继续深造，提高自己的知识	1	1.79
消极动机	是家长的要求	5	8.93
总答案		56	100.01

对于“将来要用华语来工作”的答案，通过开放式的问题和访谈发现，其中 6 名学生想往商贸方面发展，很大程度上可能是因为大部分选择商务汉语专业。5 名学生表示想从事翻译工作，1 名学生想当导游，7 名学生仅表示，只想用华语去工作，但是没有具体的方向。1 名学生明确表示，自己想具备良好的汉语水平是因为“薪水很高。”因此他们虽然身为云南籍华裔，基本上已经有一定的沟通能力了，但是他们认为自己必须继续深造。他们从小就在华人村长大，就读于华校，但是学生都表示，他们需要具备“汉语普通话”的良好能力，其原因有二：一、家里使用的是云南方言，并非汉语普通话。有一名学生表示“云南

话对普通话学习没有太大的帮助，我需要掌握普通话，因为将来工作必须用到。”；二、他们中小学所在的华校使用台湾的课程，读台湾的教材，没接触多少中国大陆的教学内容。然而目前中国大陆具有政治的经济的权威，了解中国大陆的情况也是必不可少。其中只有 2 名学生表示接触过中国大陆的课程或教材：一名学生来自清迈府马看山村(Doi Ang Kang)。她表示，自己的学校因接受中国大陆和台湾的支持，所以两种教育制度并存，对中国大陆的教材比较熟悉。另一名来自清迈府大谷地村教联高级中学，这所学校获得中国大陆的支持，因此一律采用大陆的教材。其他学生都解释说，现在中国大陆有很大的发展空间，了解汉语普通话和简体字是必须的，自己所学过的台湾华语虽然为他们奠定了好的基础，也让他们占优势，但还是不够。他们必须了解普通话和中国大陆的情况，此事对他们未来的发展也十分重要。

我们在此基础上进一步访谈，“如果你有机会去台湾和大陆深造，你会选择哪一个地方？”。结果只有 2 名学生表示想去台湾读书。因为对台湾人、台湾教育等比较熟悉。其余都想前往大陆，因为认为中国大陆的专业选择比较多，发展空间比较大。由此可见，“回台升学”已经不是新一代云南籍华裔大学生最大的梦想了。他们因为过了较为平安的生活，不能体会到第一代云南人的感受，台湾

和大陆的问题对他们来说意义不甚大。中国大陆、主流现代文化成为他们的新目标，因此这便是他们的华语学习动机。

与中小学时学习华语的动机相比，我们可以看到不同的趋势，即从中小学到大学，就是情感价值和工具性价值动机的地位转换，工具性价值呈现上升趋势，情感价值下降，消极动机也逐渐减少，这是理所当然的事。选择本科专业也必须考虑到实用性的理由。这个研究结果与林莉妹、韩冠玲（2010）的研究结果相符，他们发现新一代的泰国华裔学习华语也是工具性价值优先。不同的是，他们研究的华裔是面向泰国全国的华裔，不是针对云南籍华裔的学生。那么本文的调查结果发现，虽然云南籍华裔学生工具性价值占优势，但是也不可缺少情感价值的存在，在 20 名的学生中，7 名学生回答纯工具性理由，其他 13 名都是情感和工具性价值并存。虽然学习目的主要是就业方面，但学习华语还是有种族认同感的存在。

通过进一步访谈，我们发现另一个值得注意的事情：其实，云南籍华裔大学生学习华语的工具性价值动机，不只是简单的就业梦想，一部分也来自与泰国社会的认同问题。

笔者调查云南籍华裔大学生的种族认同感，结果显示，80%认为自己是华人，同时也是泰国人，只有 10%认为自己已经是泰国人了。（表三）

表三：云南籍华裔大学生的种族认同感

种族认同感	人数	百分比
认为自己是华人，同时也是泰国人。	16	80
认为自己是华人。	2	10
认为自己是泰国人。	2	10
一共	**20**	**100**

该调查结果表示，在 20 名当中，2 名表示感觉自己还是华人。大部分的云南籍华裔认为自己是华人，也是泰国人，这种感觉也许对泰国社会而言颇为有利，说明云南籍华人与泰国社会已经越过摩擦的阶段，逐渐像潮州、客家族群那样踏入融合阶段。但是通过访谈发现，这两种种族认同感的并存非常复杂。14 名回答自己是华人又是泰国人，其中有 4 名学生明确表示，华人的感觉更强，3 名表示泰国人的感觉更强，其他表示两种感觉具有相同程度。这些具有较强的华人的感觉，是来自较为严格保留华人传统文化的家庭或从小跟随家长从缅甸移民到泰国定居。他们虽然在泰国长大，在泰国学校读书，交泰国朋友，但是觉得自己没有完全成为“泰国人”。这种复杂现象与李祺

（2015）的研究结果相符。他对研究泰国清莱府美斯乐地区的第一代、第二代和第三代在泰国社会的融合进程。发现美斯乐第三代云南人更快地与泰国社会融合。李祺（2015：26）总结为*“‘泰北云南华人’的自我意识、种族认同都将在城市中边缘化的社会处境中发生转变，他们必须根据现实做出选择和调整，在流动中实现自身族群的发展，在变迁里完成新的族群观念”*因此，这种认同感的改变并非不利，这是自然的发展，目的其实在于确保种族生存的机会。

另外，5 名学生表示，自己的泰语不标准，英语也有问题，唯一能够在泰国生存的方法，就是要加强自己的的华语优势。一名学生由于跟随家长从缅甸移民到泰国，虽然学会了几种语言，但心里也藏着社会认同的问题，学生表示：“我的泰语不好，英语也很差，汉语也不是很标准，觉得没有哪个国家想收纳我了。”另一名学生说：“我的泰语说得也不像泰国人，英语也不好，只有这个华语了。”因此，虽然他们持有工具性价值，但是这种动机也不同于一般的学习华语的泰国人，他们的工具性动机比一般的华语作为第二语言的学生其实更为强烈。泰国学生，或其他地区的华裔学生已经具备了良好的泰语和英语能力，而且在泰国的环境长大，如果没学好华语，也可以选择其他途径。一部分云南籍华裔学生则不然，他们认为

若连华语都没有掌握好，就很难找到好工作了。因此，学习华语对云南籍华裔学生来说不仅是一种挑战性，而是一种社会生存的关键。这一点事实上也反映了云南籍华裔在泰国社会的融合问题还没有完全解决。

六、结语

本文的研究结果显示，云南籍华裔大学生从小大多数以情感价值来学习，上大学以后由于考虑到未来的发展而以工具性价值的动机来学习华语，但与其他泰国学生或泰国华裔不同的是，他们的工具性价值动机是由他们独特的家庭与学习背景引起的。他们在高等教育深造华语，大部分是想学习汉语普通话和认识中国大陆。由于本文仅是初步探索新一代青年云南籍华裔的学习动机，调查人数较少，结果具有局限性，但本次调查也可给泰北华人村的华文教育发展带来了一些启示：现在的泰北云南籍华裔看重华语的实用性、具体性，除了认识台湾以外，他们也想了解中国大陆，以便于踏上外面的世界，完成自己的梦想。因此泰北华人村华校的课程，也未免必须考虑到学生的未来的发展，课程的内容和教材可能需要进行调整，以便保留中华文化，同时也认识现在的新中国，为学生的将来奠定了基础。

参考文献：

洪小夏.（2011）.解放战争末期国民党残军从西南边境撤逃国外研究——以滞越国民党军为中心的考察.**南京政治学院学报**，第 6 期。

黄启庆、吴雁江.（2011）.泰北华人村华语状态及教育情况调查报告.**江西科技师范学院学报**，第 1 期。

李祺.（2015）.**泰北云南籍华人融合问题：以美斯乐为例**.暨南大学硕士学位论文。

林莉妹、韩冠玲.（2010）.《华语学习对泰国华裔是情感价值还是工具性价值——以工作者和大学生为例》.**海外华人与华侨教育国际学术研讨会**.台北：国立台湾师范大学。

刘瑜.（2013）.泰北华裔中学生语言使用情况调查报告——以清莱府的两所中学为例.**语言教学与研究**,第 6 期。

纳静安、林才均.（2017）.清莱经济特区云南籍华裔中学生语言使用及语言态度调查报告.Panyapiwat Journal,第 9 期。

魏国彬、周伦.（2013）.泰北华人村华文教育的发展变迁——来自泰国金三角地区的田野调研系列报告之一。**保山学院学报**，第 4 期。

许丽铃.（2001）. **泰北地区华文教育之研究——以清莱地区两所学校为例**. 国立台湾师范大学硕士论文。

朱珠.（2018）. 泰北华人村华裔青少年中华文化认同的个案调查. **北方文学**。第 32 期。

Hofman, John E..,and Cais, Judith. Children's Attitudes to Language Maintenance and Shift. **International Journal of Society of Language**. (1984) 50: 147-153.

กฤษณา เจริญวงศ์. (2545). **นโยบายของรัฐบาลไทยที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรชาวจีนอพยพ(อดีตทหารจีนคณะชาติ)ในเขตเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2542**. รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ.

กาญจน ประกาศวุฒิสาร, พันเอก. (2546). **ทหารจีนคณะชาติ (ก๊กมินตั๋ง) ตกค้างทางภาคเหนือของประเทศไทย**. เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนสยามรัตน พริ้นติ้ง.

จี.วิลเลียม สกินเนอร์. (2548). **สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์**. (แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์และคณะ, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). **จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ": HP Higher Press.

หน่วยเฉพาะกิจ 327 กองทัพภาคที่ 3. (2530). **ผู้อพยพอดีตทหารจีนชาติ**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ดารารัตน์.

เหนือขวัญ บัวเผื่อน. (2560). วัฒนธรรมการสืบทอดภาษาของชาวไทยเชื้อสายจีน ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย. **วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี**, 11(3): 282-295.

A Discussion on the Motivation in Chinese Learning of the New-Generation Yunnanese Descendants as University Students in Northern Thailand: A Case of Students from the School of Sinology, Mae Fah Luang University

Chatkrit Ruenjitt
Sosing Methatarnkul

Abstract

This paper aims to discuss on Northern-Thailand Yunnanese descendants' motivation for learning Chinese in primary, secondary schools and in the university. The students who are Yunnanese descendants in the School of Sinology, Mae Fah Luang University in Chiang Rai Province were chosen as research subjects to respond to questionnaires and interviews. The investigation results reveal that Yunnanese descendants chose to study Chinese in primary and secondary schools with sentimental values. In the university, however, the motivations have altered from sentimental to instrumental values. The results from the interview reveal that, the instrumental value of Yunnanese descendants is quite different from Chinese descendants in other parts of Thailand, it originated from a problem in their social identity in Thai society. They need to continue studying

Chinese and enhance their strength in Chinese ability to survive in Thailand. The result form the interviews indicates that, an acceptance level of Education in Mainland China of the new-generation Yunnanese students is higher than the past. Furthermore, since they only have experience of the Taiwanese education in primary and secondary schools, they would like to continue studying Mandarin Chinese and learn about China to gain a deeper understanding about Mainland China. Therefore, they can have various choices in their career path. The result has a significant meaning to the development of Chinese schools in Yunnanese villages in Northern Thailand.

Keywords: *Chinese people in Northern Thailand, Yunnanese descendants, Chinese Education in Northern Thailand, Chinese language learning motivation*

การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ในภาษาจีน เพื่อการสอนนักศึกษาต่างชาติ

นมลรัตน์ แย้มวงศ์[1]

บทคัดย่อ

คำว่า 打（dǎ）เป็นคำที่มีหลายความหมาย และสามารถประกอบกับคำอื่นๆ เป็นคำที่มีความหมายใหม่ได้อีกมากมาย บทความฉบับนี้ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）จากพจนานุกรมจำนวน 2 เล่ม และหนังสือจำนวน 1 เล่ม โดยวิเคราะห์ความหมายได้ทั้งหมด 26 ความหมาย และได้วิเคราะห์โดยการแบ่งประเภทความหมายของคำว่า 打（dǎ）ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ความหมายตรง ความหมายในบริบท และความหมายอุปลักษณ์

นอกจากนั้นคำว่า 打（dǎ）ยังเป็นคำที่พบบ่อยในหนังสือแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติ บทความฉบับนี้ได้สำรวจคำว่า 打（dǎ）จากหนังสือเรียนภาษาจีนกลางสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีชาวต่างชาติ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）จำนวน 6 เล่ม จากการสำรวจพบว่า หนังสือแบบเรียนชุดนี้ มีคำว่า 打（dǎ）จำนวนทั้งหมด 23 คำ ผู้เขียนได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับนักศึกษาต่างชาติจากหนังสือแบบเรียนชุดนี้ และได้เสนอแนะแนวทางในการเรียนการสอนเบื้องต้น

---

[1] อาจารย์ ดร.นมลรัตน์ แย้มวงศ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ 083-5775613
อีเมล์ namonrat_y@hotmail.co.th

คำสำคัญ วิเคราะห์ความหมาย คำ 打（dǎ）ภาษาจีน

1.บทนำ

ในการเรียนภาษาจีน การเรียนรู้และจดจำความหมายของคำศัพท์นั้นเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่ยากในการเรียนการสอน โดยเฉพาะคำในภาษาจีนจะมีคำที่มีหลายความหมายอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น คำว่า 打（dǎ）พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน(ฉบับที่ 7)(《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn）, 2017: 214) ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 24 ความหมาย และหนังสือภาษาจีนปัจจุบันแปดร้อยคำ (《现代汉语八百词》Xiàndài Hànyǔ Bābǎi Cí, 1999: 136-139) ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 12 ความหมาย จะเห็นได้ว่าคำว่า 打（dǎ）เป็นคำที่มีความหมายซับซ้อน และสามารถประกอบกับคำอื่นๆ เป็นคำที่มีความหมายใหม่ได้อีกมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความหมายของคำว่า 打（dǎ）ที่ประกอบกับคำอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาจีนที่มีหลายความหมายให้กับนักศึกษาที่เรียนภาษาจีนและผู้ที่สนใจศึกษาภาษาจีนต่อไป

2. การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）

2.1 ความหมายจากพจนานุกรม

คำว่า 打（dǎ）เป็นคำที่มีหลายความหมาย ในด้านการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ผู้วิจัยอ้างอิงจากพจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน (ฉบับที่7) (《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn）, 2017: 214)

หนังสือภาษาจีนปัจจุบันแปดร้อยคำ (《现代汉语八百词》Xiàndài Hànyǔ Bābǎi Cí，1999 :136-139) และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ (《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn，2560 : 239-240) ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ โดยมีความ หมายดังนี้

พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน (ฉบับที่ 7) (《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn），2017：214) และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ (《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn，2560 : 239-240) ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 24 ความหมาย ได้แก่

1) ตี ทุบ เคาะ เช่น 打门（dǎ mén）เคาะประตู 打鼓（dǎ gǔ）ตีกลอง 打铁（dǎ tiě）ตีเหล็ก

2) (ภาชนะ)แตกเพราะกระทบกัน เช่น 碗打（wǎn dǎ）ชามกระทบกันแตกแล้ว 鸡飞蛋打（jī fēi dàn dǎ）ไก่บินไข่ก็แตก

3) ชกต่อยกัน โจมตี ตี (ในลักษณะที่โจมตี) เช่น 打人（dǎ rén）ต่อยคน 打架（dǎ jià）ชกต่อยกัน 打仗（dǎ zhàng）ทำสงคราม

4) พฤติการณ์ที่เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น 打赌（dǎ dǔ）วางเดิมพันกัน พนันกัน 打官司（dǎ guānsī）ฟ้องร้องกัน ดำเนินคดีกัน 打交道（dǎ jiāodào） คบค้าสมาคม

5) สร้าง ก่อ สร้าง เช่น 打堤（dǎ dī）สร้างเขื่อน 打墙（dǎ qiáng）สร้างกำแพง

6) ผลิต ทำ (เครื่องใช้ไม้สอย อาหาร เป็นอาทิ) เช่น 打刀（dǎ dāo）ตีมีด 打首饰（dǎ shǒushì）ทำเครื่องประดับ 打烧饼（dǎ shāobǐng）ทำขนมเปี๊ยะย่าง

7) กวน คน คลุก เช่น 打卤（dǎ lǔ）กวนน้ำเครื่องเทศ 打糨子（dǎ jiàngzi）กวนแป้งเปียก

8) มัด ห่อ ผูก เช่น 打捆儿（dǎ kǔnr）ผูกมัด 打包裹（dǎ bāoguǒ）มัดห่อ 打铺盖卷儿（dǎ pūgàijuǎnr）มัดที่หลับที่นอน

9) ถัก สาน เช่น 打草鞋（dǎ cǎoxié）สานรองเท้าหญ้า 打毛衣（dǎ máoyī）ถักเสื้อขนสัตว์ 打辫子（dǎ biànzi）ถักเปีย

10) ทา วาด พิมพ์ เช่น 打蜡（dǎ là）ทาเทียนไข 打图样儿（dǎ túyàngr）พิมพ์แผนผัง 打手印（dǎ shǒuyìn）พิมพ์รอยนิ้วมือ

11) เปิด สกัดออก เจาะออก เช่น 打开窗户（dǎ kāi chuānghu）เปิดหน้าต่าง 打开盖子（dǎ kāi gàizi）เปิดฝาออก 打井（dǎ jǐng）ขุดบ่อ 打眼儿（dǎ yǎnr）เจาะรู

12) ยก ชู เช่น 打旗子（dǎ qízi）ชูธงขึ้น 打灯笼（dǎ dēnglóng）ยกโคมไฟขึ้น

13) ส่งออก เปล่งออก เช่น 打雷（dǎ léi）เสียงฟ้าร้องครั่นครืน 打信号（dǎ xìnhào）ส่งสัญญาณ 打电报（dǎ diàn bào）ส่งโทรเลข 打电话（dǎ diànhuà）ต่อโทรศัพท์

14) ส่ง รับ หรือพิมพ์ (เอกสาร) เช่น 打介绍信（dǎ jièshào xìn）เขียนจดหมายแนะนำ 打文件（dǎ wénjiàn）พิมพ์เอกสาร 打资料（dǎ zīliào）พิมพ์ข้อมูล

15) ขจัด ตัดให้น้อยลง ลดลง เช่น 打皮（dǎ pí）ตัดหนังออก 打旁杈（dǎ pángchā）ตัดกิ่งเล็กกิ่งน้อยออก

16) ตัก เช่น 打水（dǎ shuǐ）ตักน้ำ 打粥（dǎ zhōu）ตักข้าวต้ม 打盆洗脸水（dǎ pén xǐliǎn shuǐ）ตักน้ำใส่อ่างล้างหน้า

17) ซื้อ เช่น 打油（dǎ yóu）ซื้อน้ำมัน 打酒（dǎ jiǔ）ซื้อเหล้า 打车票（dǎ chēpiào）ซื้อตั๋วรถ

18) จับ（สัตว์ปีก สัตว์น้ำ เป็นอาทิ）เช่น 打鸟（dǎ niǎo）จับนก 打鱼（dǎ yú）จับปลา

19) ใช้ท่าทางการตัด ฟัน เป็นอาทิ เก็บสิ่งของ เช่น 打草（dǎ cǎo）เก็บหญ้า 打柴（dǎ chái）เก็บฟืน

20) กำหนด คำนวณ เช่น 打草稿（dǎ cǎogǎo） ร่างต้นฉบับ 打主意（dǎ zhǔyì）มีความคิดเห็น ลงความคิดเห็น 成本打二百块钱（chéngběn dǎ èrbǎi kuài qián）คำนวณต้นทุนเป็นเงิน 200 หยวน

21) ทำ ทำงานได้ด้านใดด้านหนึ่ง มีอาชีพในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น 打短工（dǎ duǎngōng）เป็นกรรมกรที่ทำงานในระยะสั้น 打夜做（dǎ yè zuò）ทำงานในตอนกลางคืน 打游击（dǎ yóujī）เป็นกองโจร 打前站（dǎ qiánzhàn）เป็นหน่วยระวังหน้า

22) เล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打球（dǎ qiú）เล่นบอล 打扑克（dǎ pūkè）เล่นไพ่โป๊กเกอร์ 打秋千（dǎ qiūqiān）โล้ชิงช้า

23) แสดงอากัปกิริยาบางประการ เช่น 打哈欠（dǎ hāqian）หาวนอน 打喷嚏（dǎ pēntì）จาม 打嗝儿（dǎ gér）สะอึก 打呼哨（dǎ hūshào）เป่าปาก

24) ใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง เช่น 打官话（dǎ guānhuà）พูดหรือแสดงกิริยาอย่างไว้ตัวถือตัว วางมาดมีพิธีรีตองเป็นทางการ 打比喻（dǎ bǐyù）เล่นอุปมาอุปมัย 打马虎眼（dǎ mǎhǔ yǎn）เล่นมองผ่านๆ

หนังสือภาษาจีนปัจจุบันแปดร้อยคำ（《现代汉语八百词》Xiàndài Hànyǔ Bābǎi Cí,1999:136-139) ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 12 ความหมาย ได้แก่

1) กระแทก ชน เคาะ เช่น 打门（dǎ mén）เคาะประตู 打锣（dǎ luó）ตีฆ้อง

2) แตกจากการกระแทก เช่น 打了一块玻璃（dǎ le yí kuài bōlí）กระแทกกระจกแตก

3) ตี ทุบตี โจมตี เช่น 不能打人（bù néng dǎ rén）ไม่สามารถไปตีคนได้ 这一仗打得很好（zhè yí zhàng dǎ de hěn hǎo）สงครามครั้งนี้โจมตีได้ดีมาก

4) ส่งออก เปล่งออก เช่น 打枪（dǎ qiāng）ยิงปืน 打信号（dǎ xìnhào）ส่งสัญญาณ

5) ล่าสัตว์ เช่น 打鸟（dǎ niǎo）จับนก 打老鼠（dǎ lǎoshǔ）จับหนู

6) การผ่านวิธีการบางอย่าง แล้วจึงทำให้สำเร็จ เช่น 打井（dǎ jǐng）ขุดบ่อ 打坝（dǎ bà）สร้างเขื่อน 打包裹（dǎ bāo guǒ）มัดห่อ 打草稿（dǎ cǎogǎo）ร่างต้นฉบับ

7) ยก เช่น 打灯笼（dǎ dēnglóng）ยกโคมไฟขึ้น

8) ขจัด ตัดให้น้อยลง ลดลง เช่น 打皮（dǎ pí）ตัดหนังออก 叶子已经打过了（yèzi yǐjīng dǎ guò le）ตัดใบไม้ออกไปแล้ว

9) ซื้อ เช่น（打水 dǎ shuǐ）ซื้อน้ำ 去打瓶酒回来（qù dǎ píng jiǔ huí lái）ไปซื้อเหล้ากลับมาขวดหนึ่ง

10) เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เช่น 打粮食（dǎ liángshí）เก็บเกี่ยวธัญญาหาร 麦子打得不少（màizi dǎ de bù shǎo）เก็บเกี่ยวข้าวสาลีได้ไม่น้อยเลย

11) คิด คำนวณ ประมาณการณ์ล่วงหน้า เช่น 打他不来吧，我们还有八个人呢！（dǎ tā bù lái ba, wǒmen hái yǒu bā gè rén ne!）คาดว่าเขาจะไม่มานะ พวกเราก็ยังมีแปดคน 每班打五个人，三个班要十五人（Měi bān dǎ wǔ gè rén, sān gè bān yào shíwǔ rén）ทุกๆ ห้องเรียนประมาณการณ์ไว้ห้าคน สามห้องเรียนจะมีสิบห้าคน

12) ทำงาน แสดงถึงการทำกิจกรรมหรืออากัปกิริยาบางอย่าง การเล่นเกม เป็นอาทิ เช่น 打夜班（dǎ yèbān）ทำงานกลางคืน 打赌（dǎdǔ）เล่นการพนัน 打游戏（dǎ yóuxì）เล่นเกม 打交道（dǎ jiāodào）คบค้าสมาคมกัน 打哈欠（dǎ hā qian）หาวนอน 打了一个喷嚏（dǎ le yí gè pēntì）จามหนึ่งครั้ง 打牌（dǎpái）เล่นไพ่ 打扑克（dǎ pūkè）เล่นไพ่โป๊กเกอร์ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน (ฉบับที่ 7)（《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn （Dì qī bǎn），2017：214）และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่（《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn，2560 : 239-240）ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ ได้ให้ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ได้ครอบคลุมและชัดเจนที่สุด โดยอธิบายความหมายไว้ทั้งหมด 24 ความหมาย

ส่วนหนังสือภาษาจีนปัจจุบันแปดร้อยคำ (《现代汉语八百词》Xiàndài Hànyǔ Bābǎi Cí, 1999 :136-139) ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打 (dǎ) ไว้ทั้งหมด 12 ความหมาย ผู้วิจัยได้พิจารณาความหมายของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งโดยหลักๆ แล้วจะเหมือนกับพจนานุกรมทั้งสองเล่มข้างต้น แต่จะมีความหมายที่ไม่เหมือนกันที่เพิ่มเติมขึ้นมา 2 ความหมาย ได้แก่

1) ความหมายเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เช่น 打粮食 (dǎ liángshí) เก็บเกี่ยวธัญญาหาร 麦子打得不少 (màizi dǎ de bù shǎo) เก็บเกี่ยวข้าวสาลีได้ไม่น้อยเลย

2) การผ่านวิธีการบางอย่าง แล้วจึงทำให้สำเร็จ เช่น 打井 (dǎ jǐng) ขุดบ่อ 打坝 (dǎ bà) สร้างเขื่อน เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า ความหมายของคำว่า 打 (dǎ) นั้นค่อนข้างซับซ้อนและเป็นคำที่มีหลายความหมาย โดยพิจารณาจากแหล่งอ้างอิงทั้งสาม จะเห็นว่ามีทั้งหมด 26 ความหมาย

2.2 การวิเคราะห์ความหมายจากความหมายตรง ความหมายในบริบท และความหมายเชิงอุปลักษณ์

นอกจากผู้วิจัยศึกษาความหมายของคำว่า 打 (dǎ) จากแหล่งอ้างอิงทั้งสามแหล่งข้างต้นแล้ว คำว่า 打 (dǎ) ยังสามารถวิเคราะห์ความหมายหลักๆ ได้เป็น 3 กลุ่มความหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของรตี รังสิวุฒาภรณ์ (2556: 24-76) พบว่า สามารถแบ่งความหมายออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

2.2.1 ความหมายตรง

ความหมายตรง คือ ความหมายของกริยา 'ตี' เป็นการกระทำของมือหรือวัตถุที่ออกแรงกระทำสู่เป้าหมาย (รตี รังสิวุฒา

ภรณ์, 2556: 24-26) เช่น 打边鼓 (dǎ biān gǔ) ตีกลองสองหน้า 打屁股 (dǎ pìgu) ตีก้น 打头 (dǎ tóu) ตีหัว เป็นต้น

2.2.2 ความหมายในบริบท

ความหมายในบริบท หมายถึง ความหมายของคำว่า 打 (dǎ) จะแปรผันไปตามบริบทที่ปรากฏร่วม ซึ่งความหมายที่แปรผันนี้จะอยู่บนพื้นฐานของความหมายตรง 'ตี' (รตี รังสิวุฒาภรณ์, 2556: 24-56) เช่น

2.2.2.1 การแสดงความหมายภายใต้มโนทัศน์ 'โจมตี' เช่น

打仗 (dǎ zhàng) โดยคำว่า 仗 (zhàng) แปลว่า สงคราม หรือการต่อสู้ เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打 (dǎ) จะมีความหมายว่า ทำสงคราม

2.2.2.2 การแสดงความหมายของกริยาล่าหรือจับสัตว์ เช่น

打鸟 (dǎ niǎo) โดยคำว่า 鸟 (niǎo) แปลว่า นก เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打 (dǎ) จะมีความหมายว่า จับนก

打鱼 (dǎ yú) โดยคำว่า 鱼 (yú) แปลว่า ปลา เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打 (dǎ) จะมีความหมายว่า จับปลา

2.2.2.3 การแสดงความหมายของกริยาการขุดเจาะทำให้วัตถุนั้นเป็นรู เช่น

打洞 (dǎ dòng) โดยคำว่า 洞 (dòng) หมายถึง รู ช่องโพรง เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打 (dǎ) จะมีความหมายว่า ขุดรู

打井 (dǎ jǐng) โดยคำว่า 井 (jǐng) หมายถึง บ่อน้ำ เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打 (dǎ) จะมีความหมายว่า ขุดบ่อน้ำ เป็นต้น

2.2.2.4 การแสดงความหมายของกริยาการเขียนวาดร่าง เช่น

打叉（dǎ chā）โดยคำว่า 叉（chā）หมายถึง กากบาท เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า เขียนกากบาท

打草稿（dǎ cǎogǎo）โดยคำว่า 草稿（cǎogǎo） แปลว่า ต้นฉบับ เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า ร่างต้นฉบับ เป็นต้น

2.2.2.5 การแสดงความหมายของกริยาการแสดงท่าทางต่อสู้ เช่น

打女（dǎ nǚ） โดยคำว่า 女（nǚ）หมายถึง ผู้หญิง เพศหญิง เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า ผู้หญิงที่แสดงบทบาทต่อสู้

打戏（dǎ xì）โดยคำว่า 戏（xì） แปลว่า ละคร งิ้ว เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า ฉากต่อสู้ในหนังหรือละคร เป็นต้น

2.2.2.6 การแสดงความหมายของกริยาเล่นการละเล่นหรือกีฬา เช่น

打牌（dǎ pái）โดยคำว่า 牌（pái）หมายถึง ไพ่ เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า เล่นไพ่

打球 （dǎ qiú）โดยคำว่า 球 （qiú）หมายถึง บอล เมื่อนำมารวมกับคำว่า 打（dǎ）จะมีความหมายว่า เล่นบอล เป็นต้น

2.2.3 ความหมายอุปลักษณ์

ความหมายอุปลักษณ์ คือ การนำความหมายตรงและความหมายในบริบทมาเป็นมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ (รตี รังสิวุฒาภรณ์, 2556: 69-76) เช่น

2.2.3.1 แสดงความหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแสดงลักษณะท่าทางพฤติกรรมของบุคคล เช่น

打官话（dǎ guān huà）โดยคำว่า 官话（guān huà）แปลว่า สำนวนราชการ ภาษาราชการ แต่เมื่อใช้ร่วมกับคำว่า 打（dǎ）คำว่า 打官话（dǎ guān huà）จะหมายถึง อุปมาว่าพูดหรือแสดงกริยาอย่างไว้ตัวถือตัว วางมาดมีพิธีรีตองเป็นทางการ มาจากการเปรียบเทียบว่ามีกิริยาอย่างเป็นทางการที่ต้องมีระเบียบ และพิธีการต่าง ๆ มากมาย

2.2.3.2 แสดงความหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแสดงสถานภาพของบุคคล เช่น

打光棍儿（dǎ guānggùnr）โดยคำว่า 光（guāng）แปลว่า ไม่มีหรือหมด 棍儿（gùnr）แปลว่า กระบอง แต่เมื่อใช้ร่วมกับคำว่า 打（dǎ）คำว่า 打光棍儿（dǎ guānggùnr）จะหมายถึง เป็นโสด อยู่เป็นโสด โดยนำกระบองมาเปรียบเทียบกับการอยู่โดดเดี่ยว ไม่เหมือนกับตะเกียบซึ่งอยู่กันเป็นคู่

2.2.3.3 แสดงความหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมของบุคคลต่อบุคคลอื่น เช่น

打嘴（dǎ zuǐ）โดยคำว่า 嘴（zuǐ）แปลว่า ปาก แต่เมื่อใช้ร่วมกับคำว่า 打（dǎ）คำว่า 打嘴（dǎ zuǐ） จะหมายถึง พอคุยโวก็ปล่อยไก่ตัวเบ้อเร่อ อุปมาว่าเหมือนกับตีปากตัวเองให้เจ็บตัว เป็นต้น

3. คำว่า 打（dǎ）ที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของต่ง เหวินปิน（董文彬 Dǒng Wénbīn, 2014: 14-17）ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับคำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาจีนกลางสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีชาวต่างชาติ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）หนังสือแบบเรียนชุดนี้มีจำนวนทั้งหมด 6 เล่มแต่เมื่อสำรวจแล้วพบว่า หนังสือ ชุดที่ 1 เล่ม 1 ไม่ปรากฏคำว่า 打（dǎ）และมีจำนวน 5 เล่มที่ปรากฏคำว่า 打（dǎ）ในหนังสือแบบเรียนดังกล่าว โดยมีจำนวนทั้งหมด 23 คำ

3.1 การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）

ผู้วิจัยได้นำคำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนข้างต้นจัดทำเป็นตาราง และวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）โดยอ้างอิงการวิเคราะห์ความหมายจากพจนานุกรมภาษาจีนสมัยปัจจุบัน (ฉบับที่7)（《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn）, 2017: 214）และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่（《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn, 2560 : 239-240）ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ ที่ได้อธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 24 ความหมาย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng ）โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ชุดที่ 1 เล่ม 2

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打折（dǎzhé） ลดราคา	ตรงกับความหมายที่ 15 คือ การขจัด ตัดให้น้อยลง ลดลง
打算（dǎsuàn） วางแผน	ตรงกับความหมายที่ 20 คือ เกี่ยวกับการกำหนดคำนวณ
打听（dǎtīng） สอบถาม	ตรงกับความหมายที่ 4 คือ พฤติการณ์ที่เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่น
打太极拳 （dǎ tàijíquán） รำไทเก็ก	ตรงกับความหมายที่ 22 คือ เล่นการละเล่นบางชนิด
打电话 （dǎ diànhuà） โทรศัพท์	ตรงกับความหมายที่ 13 คือ ส่งออก เปล่งออก
打针（dǎ zhēn） ฉีดยา	ตรงกับความหมายที่ 13 คือ ส่งออก เปล่งออก
打开电脑 （dǎkāi diànnǎo） เปิดคอมพิวเตอร์	ตรงกับความหมายที่ 11 คือ เปิด สกัดออก เจาะออก
三天打鱼两天晒网 （sān tiān dǎ yú liǎng tiān shài wǎng） เดี๋ยวทำเดี๋ยวเลิก ไม่ทำอะไรจริงจัง	ตรงกับความหมายที่ 24 คือ ใช้วิธีการบางอย่างแสดงท่าทีบางอย่าง

ตารางที่ 2 คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ชุดที่ 2 เล่ม 1

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打工（dǎgōng） ทำงาน(ส่วนมากจะหมายถึงงานจรหรืองานเฉพาะกิจ)	ตรงกับความหมายที่ 21 คือ ทำ ทำงานด้านใดด้านหนึ่ง มีอาชีพในด้านใดด้านหนึ่ง

ตารางที่ 3 คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ชุดที่ 2 เล่ม 2

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打的（dǎ di） ว่าจ้างรถแท็กซี่	ตรงกับความหมายที่ 17 คือ เกี่ยวข้องกับการซื้อ
打扮（dǎ bàn） แต่งตัว แต่งหน้า	ตรงกับความหมายที่ 10 คือ ทา วาด พิมพ์
打扫（dǎ sǎo） ปัดกวาด เก็บกวาด	ตรงกับความหมายที่ 19 คือ ใช้ท่าทางการตัด ฟัน เป็นอาทิ การเก็บสิ่งของ
打动作（dǎ dòngzuò） แสดงท่าทาง	ตรงกับความหมายที่ 23 คือ แสดงอากัปกิริยาบางประการ

ตารางที่ 4 คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng ）ชุดที่ 3 เล่ม 1

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打雪仗 （Dǎ xuězhàng） การละเล่นที่ใช้ก้อนหิมะขว้างใส่กัน	ตรงกับความหมายที่ 22 คือ เล่นการละเล่นบางชนิด

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打招呼（dǎ zhāohu） ทักทาย	ตรงกับความหมายที่ 23 คือ แสดงอากัปกิริยาบางประการ
打交道（dǎ jiāodào） คบค้าสมาคม ไปมาหาสู่กัน	ตรงกับความหมายที่ 4 คือ พฤติการณ์ที่เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่น
打气（dǎqì） สูบลม (เข้าลูกบอลหรือยางล้อรถ เป็นอาทิ)	ตรงกับความหมายที่ 13 คือ ส่งออก เปล่งออก

ตารางที่ 5 คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏในหนังสือ 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ชุดที่ 3 เล่ม 2

คำที่ปรากฏ	วิเคราะห์ความหมาย
打石膏（dǎ shígāo） เข้าเฝือก	ตรงกับความหมายที่ 8 คือ มัด ห่อ ผูก
打发走（dǎ fā zǒu）รีบทำให้เสร็จ	ตรงกับความหมายที่ 24 คือ ใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง
打击（dǎ jī） ตี เคาะ โจมตี บุกเข้าตี	ตรงกับความหมายที่ 3 ชกต่อยกัน โจมตี ตี (ในลักษณะที่โจมตี)
打退堂鼓（dǎ tuìtánggǔ） อุปมาว่า ถอนตัวออกกลางคัน (ในการร่วมมือทำงานกับคนอื่น)	ตรงกับความหมายที่ 24 คือ ใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง
打牌（dǎ pái） เล่นไพ่	ตรงกับความหมายที่ 22 คือ เล่นการละเล่นบางชนิด
打转（dǎ zhuàn） หมุน กลอกไปกลอกมา	ตรงกับความหมายที่ 23 คือ แสดงอากัปกิริยาบางประการ

จากตารางการวิเคราะห์ความหมายทั้ง 5 ตารางข้างต้น เมื่ออ้างอิงความหมายจากพจนานุกรมภาษาจีนสมัยปัจจุบัน (ฉบับที่7) (《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn），2017：214）และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่ (《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn，2560 : 239-240) ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ ซึ่งอธิบายความหมายของคำว่า 打（dǎ）ไว้ทั้งหมด 24 ความหมาย ผู้วิจัยพบว่า ในหนังสือแบบเรียน 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ทั้ง 5 เล่ม พบความหมายของคำว่า 打（dǎ）จำนวน 14 ความหมาย ได้แก่

1) ชกต่อยกัน โจมตี เช่น 打击（dǎ jī）ตี เคาะ โจมตี บุกเข้าตี

2) พฤติการณ์ที่เกิดความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น 打听（dǎ tīng）สอบถาม 打交道（dǎ jiāodào）คบค้าสมาคม ไปมาหาสู่กัน

3) มัด ห่อ ผูก เช่น 打石膏（dǎ shígāo）เข้าเฝือก

4) ทา วาด พิมพ์ เช่น 打扮（dǎbàn）แต่งตัว แต่งหน้า

5) เปิด สกัดออก เจาะออก เช่น 打开电脑（dǎkāi diànnǎo）เปิดคอมพิวเตอร์

6) ส่งออก เปล่งออก เช่น 打电话（dǎ diànhuà）โทรศัพท์ 打针（dǎ zhēn）ฉีดยา 打气（dǎ qì）สูบลม（เข้าลูกบอลหรือยางล้อรถ เป็นอาทิ）

7) ขจัด ตัดให้น้อยลง ลดลง เช่น 打折（dǎ zhé）ลดราคา

8) ซื้อ เช่น 打的（dǎ di）ว่าจ้างรถแท็กซี่

9) ใช้ท่าทางการตัด ฟัน เป็นอาทิ เก็บสิ่งของ เช่น 打扫（dǎsǎo）ปัดกวาด เก็บกวาด

10) กำหนด คำนวณ เช่น 打算（dǎsuàn）วางแผน

11) ทำ ทำงานได้ด้านใดด้านหนึ่ง เช่น 打工（dǎ gōng）ทำงาน（ส่วนมากจะหมายถึงงานจรหรืองานเฉพาะกิจ）

12) เล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打太极拳（dǎ tàijí quán）รำไทเก็ก 打雪仗（dǎ xuězhàng）การละเล่นที่ใช้ก้อนหิมะขว้างใส่กัน 打牌（dǎ pái）เล่นไพ่

13) แสดงอากัปกิริยาบางประการ เช่น 打动作（dǎ dòng zuò）แสดงท่าทาง 打招呼（dǎ zhāohu）ทักทาย 打转（dǎ zhuàn）หมุน กลอกไปกลอกมา

14) ใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง เช่น 三天打鱼两天晒网（sān tiān dǎ yú liǎng tiān shài wǎng）เดี๋ยวทำเดี๋ยวเลิก ไม่ทำอะไรจริงจัง 打发走（dǎ fā zǒu）รีบทำให้เสร็จ 打退堂鼓（dǎ tuìtánggǔ）อุปมาว่า ถอนตัวออกกลางคัน (ในการร่วมมือทำงานกับคนอื่น)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบว่า คำว่า 打（dǎ）ที่ปรากฏบ่อยที่สุด 4 อันดับแรกในหนังสือแบบเรียน 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）คือคำที่ใช้ในความหมาย ดังต่อไปนี้

1) การส่งออก เปล่งออก เช่น 打电话（dǎ diànhuà）ต่อโทรศัพท์ 打针（dǎ zhēn）ฉีดยา

2) การเล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打太极拳（dǎ tàijí quán）รำไทเก็ก 打牌（dǎ pái）เล่นไพ่

3) การแสดงอากัปกิริยาบางประการ เช่น 打动作（dǎ dòngzuò）แสดงท่าทาง 打招呼（dǎ zhāohu）ทักทาย

4) การใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง เช่น 三天打鱼两天晒网（sān tiān dǎ yú liǎng tiān shài wǎng）เดี๋ยวทำเดี๋ยวเลิก ไม่ทำอะไรจริงจัง เป็นต้น

สำหรับความหมายที่ไม่พบในหนังสือแบบเรียน 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）ทั้ง 5 เล่มนี้ มีทั้งหมด 10 ความหมาย ได้แก่

1) ตี ทุบ เคาะ เช่น 打门（dǎ mén）เคาะประตู 打鼓（dǎ gǔ）ตีกลอง

2) (ภาชนะ) แตกเพราะกระทบกัน เช่น 碗打（wǎn dǎ）ชามกระทบกันแตกแล้ว

3) สร้าง ก่อ สร้าง เช่น 打堤（dǎ dī）สร้างเขื่อน 打墙（dǎ qiáng） สร้างกำแพง

4) ผลิต ทำ（เครื่องใช้ไม้สอย อาหาร เป็นอาทิ）เช่น 打刀（dǎ dāo）ตีมีด 打首饰（dǎ shǒushì）ทำเครื่องประดับ

5) กวน คน คลุก เช่น 打卤（dǎ lǔ）กวนน้ำเครื่องเทศ 打糨子（dǎ jiàngzi）กวนแป้งเปียก

6) ถัก สาน เช่น 打草鞋（dǎ cǎoxié）สานรองเท้าหญ้า 打毛衣（dǎ máoyī）ถักเสื้อขนสัตว์

7) ยก ชู เช่น 打旗子（dǎ qízi）ชูธงขึ้น

8) ส่ง รับ หรือพิมพ์ (เอกสาร) เช่น 打介绍信（dǎ jièshào xìn）เขียนจดหมายแนะนำ 打文件（dǎ wénjiàn）พิมพ์เอกสาร 打资料（dǎ zīliào）พิมพ์ข้อมูล

9) ตัก เช่น 打水（dǎ shuǐ）ตักน้ำ 打粥（dǎ zhōu）ตักข้าวต้ม

10) จับ（สัตว์ปีก สัตว์น้ำ เป็นอาทิ）เช่น 打鸟（dǎ niǎo）จับนก 打鱼（dǎ yú）จับปลา เป็นต้น

3.2 ข้อเสนอแนะเบื้องต้นในการเรียนการสอนคำว่า 打 (dǎ) สำหรับนักศึกษาต่างชาติ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบความหมายของคำว่า 打 (dǎ) ที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ 汉语教程 (Hànyǔ Jiàochéng) ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนภาษาจีนในการจัดการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนในเบื้องต้น ดังนี้

3.2.1 ครูผู้สอนควรเน้นการสอนความหมายที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันก่อนเป็นอันดับแรก

ครูผู้สอนควรเน้นการสอนคำว่า 打 (dǎ) ที่ความหมายปรากฏซ้ำกันบ่อยๆ ในหนังสือแบบเรียน 汉语教程 (Hànyǔ Jiàochéng) ได้แก่ ความหมายในด้าน: 1) การส่งออก เปล่งออก เช่น 打电话 (dǎ diànhuà) ต่อโทรศัพท์ 打针 (dǎzhēn) ฉีดยา 2) การเล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打太极拳 (dǎ tàijí quán) รำไทเก็ก 打牌 (dǎ pái) เล่นไพ่ 3) การแสดงอากัปกิริยาบางประการ เช่น 打动作 (dǎ dòngzuò) แสดงท่าทาง 打招呼 (dǎ zhāohu) ทักทาย เป็นต้น

3.2.2 ครูผู้สอนควรสรุปและจัดกลุ่มความหมายของคำว่า 打 (dǎ) ที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน และให้นักศึกษาได้ฝึกใช้คำว่า 打 (dǎ) ตามกลุ่มความหมายต่างๆ

ครูผู้สอนควรสรุป จัดกลุ่ม และวิเคราะห์ความหมายที่ใช้บ่อยๆ หรือความหมายที่นักศึกษาสามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน และสอนกลุ่มความหมายเหล่านี้ให้นักศึกษา เช่น 1) ความหมายด้านการซื้อ เช่น 打的 (dǎ di) ว่าจ้างรถแท็กซี่ 打酒 (dǎ jiǔ) ซื้อเหล้า 打车票 (dǎ chēpiào) ซื้อตั๋วรถ 2) ความหมายด้านการ

เล่นกีฬา หรือเล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打太极拳（dǎ tàijí quán）รำไทเก็ก 打篮球（dǎ lánqiú）เล่นบาส 打羽毛球（dǎ yǔmáoqiú）เล่นแบดมินตัน 3) ความหมายด้านการเปิด สกัด ออก เจาะออก เช่น 打开窗户（dǎ kāi chuānghu）เปิดหน้าต่าง 打开盖子（dǎ kāi gàizi）เปิดฝาออก เป็นต้น

3.2.3 ครูผู้สอนควรให้นักศึกษาฝึกฝนการใช้คำว่า 打（dǎ）ด้วยวิธีการฝึกฝนที่หลากหลาย

ครูผู้สอนอาจให้นักศึกษาฝึกพูดหรือฝึกแต่งประโยคอย่างง่าย โดยใช้คำว่า 打（dǎ）เมื่อนักศึกษาแต่งประโยคได้คล่องแคล่วแล้ว ครูผู้สอนอาจเพิ่มความยากขึ้นโดยให้นักศึกษาแต่งเนื้อเรื่องหรือบทสนทนาจำลองสถานการณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันโดยใช้คำว่า 打（dǎ）เป็นต้น

3.2.4 ครูผู้สอนควรสอนเสริมเพิ่มเติมด้านความหมายที่ไม่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน แต่มีการใช้ในชีวิตประจำวันบ่อยๆ

คำว่า 打（dǎ） ที่ไม่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน 汉语教程（Hànyǔ Jiàochéng）แต่มีการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น 1) ความหมายในด้านการตี ทุบ เคาะ เช่น 打鼓（dǎ gǔ）ตีกลอง 打门（dǎ mén）เคาะประตู 2) ความหมายด้านการถัก สาน เช่น 打毛衣（dǎ máoyī）ถักเสื้อขนสัตว์ และ 3) ความหมายด้านการตักสิ่งของ เช่น 打水（dǎ shuǐ）ตักน้ำ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้ทราบความหมายของคำว่า 打（dǎ）อย่างครอบคลุมและครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สามารถนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

4. สรุป

จากการศึกษาความหมายของคำว่า 打（dǎ）โดยการวิเคราะห์ความหมายจากพจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน (ฉบับที่ 7)（《现代汉语词典》（第七版）Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn（Dì qī bǎn），2017：214）หนังสือภาษาจีนปัจจุบันแปดร้อยคำ（《现代汉语八百词》Xiàndài Hànyǔ Bābǎi Cí，1999 :136-139）และพจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่（《现代汉泰词典》Xiàndài Hàn-Tài Cídiǎn，2560 : 239-240）ของเธียรชัย เอี่ยมวรเมธ โดยมีความหมายทั้งหมด 26 ความหมาย นอกจากนั้นคำว่า 打（dǎ）ยังสามารถวิเคราะห์ความหมายออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ความหมายตรง ความหมายในบริบท และความหมายอุปลักษณ์

สำหรับคำว่า 打（dǎ）ที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติในหนังสือแบบเรียน 汉语教程（Hànyǔ Jiào chéng）ได้ปรากฏความหมายของคำว่า 打（dǎ）จำนวน 14 ความหมาย และความหมายที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่ 1) ความหมายในด้าน การส่งออก เปล่งออก เช่น 打电话（dǎ diànhuà）ต่อโทรศัพท์ 打针（dǎ zhēn）ฉีดยา 2) ด้านการเล่นการละเล่นบางชนิด เช่น 打太极拳（dǎ tàijíquán）รำไทเก็ก 打牌（dǎ pái）เล่นไพ่ 3) ด้านการแสดงอากัปกิริยาบางประการ เช่น 打动作（dǎ dòngzuò）แสดงท่าทาง 打招呼（dǎ zhāohu）ทักทาย และ 4) ด้านการใช้วิธีการบางอย่าง แสดงท่าทีบางอย่าง เช่น 三天打鱼两天晒网（sān tiān dǎ yú liǎng tiān shài wǎng）เดี๋ยวทำเดี๋ยวเลิก ไม่ทำอะไรจริงจัง เป็นต้น

ในด้านการเรียนการสอนคำว่า 打（dǎ）สำหรับนักศึกษาต่างชาตินั้น ครูผู้สอนควรเน้นการสอนความหมายที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันก่อนเป็นอันดับแรก สรุปและจัดกลุ่มความหมายของคำว่า 打（dǎ）ที่ใช้บ่อย และให้นักศึกษาได้ฝึกใช้คำว่า 打（dǎ）ตามกลุ่มความหมายต่างๆ นอกจากนั้นควรให้นักศึกษาได้ฝึกฝนการใช้คำว่า 打（dǎ）ด้วยวิธีการฝึกฝนที่หลากหลายและครูผู้สอนควรสอนเสริมเพิ่มเติมด้านความหมายที่ไม่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน แต่มีการใช้ในชีวิตประจำวันบ่อยๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

董文彬. 2014.**《现代汉语多义动词“打”的对外汉语教学研究》**. 河北师范大学硕士学位论文.

吕叔湘. 1999. **《现代汉语八百词》**. 北京：商务印书馆.

吕叔湘、丁声树. 2016. **《现代汉语词典》**. 北京：商务印书馆.

中国社会科学院. 2017. **《现代汉语词典》（第七版）**. 北京：商务印书馆.

เธียรชัย เอี่ยมวรเมธ. 2560. **พจนานุกรมจีน-ไทยฉบับใหม่.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รวมสาส์น (1997) จำกัด.

รตี รังสิวุฒาภรณ์. 2556. **การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า 打（dǎ） ในภาษาจีนกลาง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย–จีน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

An Analysis of the Meaning of the Word 打（dǎ） in Chinese for Teaching Foreign Students

Namonrut Yamwong

Abstract

The word 打（dǎ）is a word with many meanings and it can be combined with other words to create many new words. This article analyzes the meanings of the word 打（dǎ）based on two dictionaries and one book by analyzing all 26 meanings and categorizing the meanings of the word 打（dǎ）into three main types as follows: literal meanings, contextual meanings and metaphorical meanings.

In addition, the word 打（dǎ）is also a common word in textbooks for foreigners. This article explores the word 打（dǎ） used in six Mandarin Chinese textbooks for foreign undergraduate students 汉语教程（Hànyǔ Jiào chéng）. It is found that the word 打（dǎ）is used 23 times. The author analyzes the meanings of the word 打（dǎ） used in the teaching of Chinese language for foreign students from these textbooks and offers fundamental guidance on teaching.

Keywords: *meaning analysis, the word 打（dǎ）, Chinese*

เครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนกับการสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

พรภวิษย์ หล้าพีระกุล[1]

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมหวู่หยวน (五缘文化 Wuyuan Wenhua) หรือ “ความผูกพันห้าประการ” ได้เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมจีนอย่างหนึ่งที่ยังคงถูกเก็บรักษาเอาไว้และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมหวู่หยวนได้อธิบายลักษณะการมีอยู่ของความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งซึ่งพันผูกชาวจีนโพ้นทะเลให้มีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชาวจีนโพ้นทะเลในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนประชากรชาวจีนโพ้นทะเลมากกว่าร้อยละ15ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นวัฒนธรรมหวู่หยวนจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและนิยามของวัฒนธรรมหวู่หยวน อิทธิพลของวัฒนธรรมหวู่หยวนที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อทางศาสนา สังคมและการประกอบธุรกิจในประเทศไทย รวมไปจนถึงการนำเอาวัฒนธรรมหวู่หยวนมาเป็นหลักในการสร้างเครือข่ายชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

คำสำคัญ วัฒนธรรมหวู่หยวน เครือข่ายวัฒนธรรม การสร้างชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในไทย

---

[1] พรภวิษย์ หล้าพีระกุล นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาจีนศึกษา (China Studies on Political and Diplomacy) Shanghai International Studies University, School of International Relations and Public Affairs (Institute of China Studies) ขอบเขตการวิจัยด้านความสัมพันธ์ทางการทูตไทยจีน Email: 13032101636@163.com

บทนำ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้ ประเทศจีนเข้ามาเป็นผู้นำทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและสนใจต่อประเทศจีนในทุกด้าน ไม่ว่าจีนจะทำอะไรล้วนเป็นที่สนใจของประชนชนทั่วโลก และสิ่งหนึ่งที่มิอาจมองข้ามได้เลยก็คือ "วัฒนธรรมจีน" วัฒนธรรมนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการที่จะช่วยหล่อหลอมให้ประชาชน สังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศจีนยิ่งใหญ่มาจนถึงทุกวันนี้ สำหรับตัวรัฐบาลจีนเองก็ทราบในจุดนี้เป็นอย่างดี โดยรัฐบาลจีนที่ได้นำโดยประธานาธิบดีสีจิ้นผิง (习近平 Xi Jinping) นอกจากจะสนับสนุนและผลักดันนโยบาย "หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง" (One Belt One Road: OBOR) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 แล้ว ก็ยังได้มีแนวทางในการสนับสนุนสถาบันขงจื๊อ (孔子学院 Kongzi Xueyuan) เพื่อเป็นตัวแทนของรัฐบาลจีนในการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนไปทั่วโลก สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ การที่ทางรัฐบาลจีนได้เพิ่มจำนวนเงินหลายพันล้านหยวนเพื่อจัดตั้งสถาบันขงจื๊อเป็นจำนวนมากในหลายประเทศทั่วโลก (สถาบันขงจื๊อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2016:1) อีกทั้งมีโครงการฝึกสอนอาสาสมัครชาวจีนในหลายพื้นที่ของประเทศ ให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีนโดยเฉพาะ เพื่อที่จะไปประจำการในสถาบันขงจื๊อในประเทศต่างๆทั่วโลก (China Radio International: CRI online, 2011:1)

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ.2003 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนครูอาสาสมัครชาวจีนเพื่อมาสอนภาษาจีนในประเทศไทยตามความต้องการของสถานศึกษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกชน โดยตั้งแต่ปีค.ศ.2003-2005 ปีละประมาณ 100 คน

ต่อมาปี ค.ศ.2006 เพิ่มเป็น 145 คน ปีค.ศ.2007 ได้เพิ่มเป็น 600 คน ปีค.ศ.2008 มีทั้งสิ้น 870 คน ปีค.ศ.2009 มีทั้งสิ้น 1,018 คน และในปี ค.ศ.2010 มีทั้งสิ้น 1,200 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2013: 1-5) ซึ่งในปี ค.ศ.2018-2019 มีจำนวนครูอาสาสมัครชาวจีนที่ได้บรรลุหน้าที่ในการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและได้เดินทางกลับประเทศจีนเป็นจำนวนมากกว่า 1,600 คน (สำนักงานฮั่นปั้นประจำประเทศไทย,2019:1-2) โดยเป้าหมายหลักของสถาบันขงจื๊อมีอยู่สามประการสำคัญดังนี้ (1) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีน (2) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือและสร้างความร่วมมือระหว่างประชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนระหว่างไทยและจีน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี,2017:1-2) (3) อีกทั้งเพื่อเป็นการกระจายนโยบายอำนาจอ่อนผ่านทางวัฒนธรรมของจีนไปทั่วโลก (คมปทิต, 2017:1) เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลจีนนั้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก อีกทั้งไม่ยอมที่จะละทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมายาวนานกว่าห้าพันปีให้สูญหายไปกับกาลเวลาและโลกที่เปลี่ยนแปลง แต่กลับนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างประเทศจีนให้ยิ่งใหญ่มากกว่าในอดีต

สำหรับชาวจีนโพ้นทะเลนั้นไม่อาจที่จะปฏิเสธได้ว่ามีบทบาทสำคัญไม่น้อยในการเป็นตัวแสดงหลักในการนำเอาวัฒนธรรมจีนไปเผยแพร่ให้แก่ทั่วโลกได้รับรู้ ชาวจีนโพ้นทะเลในอดีตถึงแม้จะต้องเดินทางออกจากประเทศด้วยสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สงคราม ภัยพิบัติหรือแม้แต่การแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในต่างประเทศ (ชนาภา, 2016: 1-5 俞云平, 1998: 40-46) แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ได้เก็บรักษาเอาไว้เป็นอย่างดีเยี่ยมนั่นก็คือ “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมนอกจากจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีนโพ้นทะเล

แล้ว ยังทำให้ชาวจีนเหล่านี้ตระหนักถึงรากเหง้าและความเป็นจีนของตัวเอง วัฒนธรรมที่สำคัญอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่ชาวจีนโพ้นทะเลยังคงรักษาไว้เป็นอย่างดีนั่นก็คือ “วัฒนธรรมหวู่หยวน” (五缘文化 Wuyuan Wenhua) (俞云平, 1998:40-46) วัฒนธรรมหวู่หยวนนั้นเป็นที่สนใจอย่างมากสำหรับนักวิชาการชาวจีนทั้งในและต่างประเทศ โดยให้ความสนใจในการศึกษาว่าเหตุใดชาวจีนถึงมีความผูกพันต่อกันถึงแม้จะไปอาศัยอยู่ต่างถิ่นหรือต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลานานก็ยังความผูกพันใกล้ชิดกันอย่างเหนียวแน่น เมื่อได้ทำการศึกษาลึกลงไปจึงพบได้ว่าวัฒนธรรมหวู่หยวนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งอิทธิพลมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทั้งต่อตัวชาวจีนแผ่นดินใหญ่และชาวจีนโพ้นทะเล (童家州, 1998: 333-345)

วัฒนธรรมหวู่หยวนเริ่มถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1989 โดยนักวิชาการชาวจีนที่ชื่อว่า ศาสตราจารย์หลิน ฉีถาน (林其锬 Lin Qitan) ในงานการประชุมวิชาการ“รำลึกครบรอบวันเกิดปีที่ 1010 ของหวูเทา”(“纪念吴夲诞生 1010 周年学术讨论会” Jinian Wutao Yansheng Yibaiyiling Zhounian Xueshu Yantaohui) ณ มณฑลฟูเจี้ยน เมืองจางโจว (福建漳州市 Fujian Zhangzhou Shi) โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้กล่าวถึงจุดกำเนิดของวัฒนธรรมหวู่หยวนเป็นครั้งแรก รวมไปจนถึงความเป็นมา นิยาม และลักษณะของวัฒนธรรมหวู่หยวนทั้งห้าประการ ซึ่งทั้งหมดประกอบไปด้วย (1) 亲缘 (Qinyuan) ความผูกพันทางสายเลือด (Kinship), (2) 地缘 (Diyuan) ความผูกพันทางพื้นที่ (Geographical Relationship) , (3) 神缘 (Shenyuan) ความผูกพันทางความเชื่อ (Religious Relationship), (4) 业缘 (Yeyuan) ความผูกพันทางอาชีพ (Career Relationship),

(5) 物缘 (Wuyuan) ความผูกพันทางวัตถุ (Product Relationship) (林其锬, 1990:118-127) ซึ่งทั้งหมดมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มีลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด และมีความผูกพันที่เกี่ยวข้องกันในตัวเอง โดยเริ่มต้นจากความผูกพันในวงแคบไปสู่ความผูกพันในวงกว้าง จากนั้นกลายเป็นกลุ่มเครือข่ายกระจายตัวออกไป มีการสร้างรากฐานจากกลุ่มเล็กจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ หรือที่เรียกว่า “เครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล”

สำหรับประเทศไทยได้มีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาอาศัยในอดีตตั้งแต่ในช่วงราชวงศ์หมิงของจีน (卢苇, 1997:328) และค่อยๆเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ถึงแม้ในอดีตเนื่องจากปัญหาการเ มืองภายในประเทศไทยจึงถูกทางรัฐบาลไทยควบคุมและจำกัดไว้ซึ่งความเป็นจีน เช่นการเรียนภาษาจีนหรือการติดต่อกับญาติชาวจีนในแผ่นดินใหญ่ เพื่อป้องกันการการแพร่กระจายลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีนแผ่นดินใหญ่(เขียน, 2005:1-2)แต่ก็มิอาจที่จะทำลายความผูกพันของชาวจีนโพ้นทะเลตามแบบฉบับวัฒนธรรมหวู่หยวนไปได้

ทฤษฎีและเครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีน

五缘文化 (Wuyuan Wenhua) ชื่อภาษาอังกฤษ “Wuyuan Culture” อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ทั้งห้าประการตามแบบฉบับของวัฒนธรรมจีน งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมหวู่หยวนนั้นศึกษามาจากความเชื่อทางวัฒนธรรมของชาวจีนโบราณที่มีความสัมพันธ์กันแบบลึกซึ้ง ในงานวิจัยนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “ความผูกพัน” แทนคำว่า “ความสัมพันธ์” เนื่องด้วยคำว่า “ความผูกพัน” ให้ความสัมพันธ์ที่ลึกมากกว่าคำว่า“ความสัมพันธ์” สำหรับในภาษาจีนแล้วคำว่า “ความสัมพันธ์”จะใช้คำว่า 关系 (Guanxi) “Relationship”แต่คำว่า

缘 (Yuan)[2] ในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Attachment” (Waters, Corcoran, and Anafarta, 2005:80-84) ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้งและเหนียวแน่นมากกว่า ดังนั้นคำว่า “ความผูกพัน” จึงใกล้เคียงกับ 缘 (Yuan) มากที่สุด[3] สำหรับในประเทศไทยนั้นก็มีแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมหวู่หยวนเช่นกัน แต่มิได้มีผู้นำมาเขียนเป็นงานวิจัยที่ชัดเจนและแพร่หลาย ดังนั้นจึงถือว่าเป็นหัวข้อวิจัยใหม่สำหรับประเทศไทยและสามารถต่อยอดการวิจัยต่อไปในอนาคตได้

1. 亲缘 (Qinyuan) ความผูกพันทางสายเลือด “Kinship”

ความผูกพันทางสายเลือดเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นผ่านทางสายเลือดของบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ในสังคมเอเชียทั้งจีน เกาหลี ญี่ปุ่น เวียดนาม รวมถึงไทย ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นอันดับที่หนึ่ง (童家州, 1998:333-345) โดยเฉพาะสังคมชาวจีนทั้งจีนแผ่นดินใหญ่และชาวจีนโพ้นทะเลความสัมพันธ์ทางสายเลือดได้ก่อให้เกิดความผูกพันที่ไม่อาจปฏิเสธได้ นักวิชาการจีนอย่างศาสตราจารย์หลิน ฉีถาน (林其锬, 1990:119) ได้กล่าวว่าถึงความผูกพันทางสายเลือดเอาไว้ว่า คือการสืบเชื้อสายทางสายเลือดและเกิดจากการแต่งงานระหว่างสายเลือดหรือข้าม

---

[2] 缘 (Yuan) หยวนเป็นคำที่มีมากกว่าหนึ่งความหมาย ซึ่งแตกต่างไปตามสถานการณ์ที่ใช้หรือบริบทที่ใช้ในการเขียนนั้นๆ เช่น 缘分(Yuanfen) มีวาสนาต่อกัน 缘文化 (Yuan Wen hua) วัฒนธรรมความผูกพัน เป็นต้น ซึ่งอธิบายหยวนในเชิงลักษณะของความผูกพันหรือความสัมพันธ์ที่พิเศษและลึกซึ้ง (林其锬, 1990:119)

[3] ความผูกพัน (ภาษาอังกฤษ: Attachment) ความผูกพันเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาเพื่อกำหนดพลศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ทั้งในระยะยาวระยะสั้น แต่ว่า “ความผูกพันไม่ได้ตั้งเป็นทฤษฎีทั่วไปของความสัมพันธ์ (แต่) ใช้กล่าวถึงด้าน ๆ หนึ่งเพียงเท่านั้น” (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานออนไลน์ พ.ศ. 2554 “ผูกพัน”และ Waters, Corcoran, and Anafarta, 2005:80-84)

สายเลือด โดยมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นต่อรุ่น ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางฝ่ายบิดา ฝ่ายมารดาหรือทางฝ่ายภรรยาที่ได้สมรสกัน สังคมชาวจีนเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้นำครอบครัวเป็นอย่างมาก เมื่อในครอบครัวมีบุตรชายและบุตรชายได้เจริญเติบโตขึ้นก็จะต้องสืบทอดนามสกุลของตระกูลเอาไว้ และจะต้องยึดถือเอาตระกูลฝ่ายตนเองเป็นจุดศูนย์รวมของครอบครัวทั้งหมด ฝ่ายหญิงต้องให้ความเคารพฝ่ายชายและแต่งงานเข้าไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย ซึ่งฝ่ายชายจะต้องเป็นผู้ดูแลทั้งหมด (林其锬, 1990:119) สังเกตได้ว่าวัฒนธรรมแบบจีนจะปลูกฝังให้คนจีนนั้นเอาใจใส่กับสายเลือดของตนเองมีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่นเดียวกับการอพยพไปอาศัยในต่างประเทศ สิ่งแรกที่คนจีนจะมองหาและนึกถึงนั่นก็คือคนที่มีสายเลือดเดียวกัน เพราะการที่มีสายเลือดเดียวกันสามารถช่วยเหลือและให้ความไว้เนื้อเชื่อใจกันได้ บางครั้งก็มิอาจที่จะอธิบายออกมาเป็นคำพูดได้ แต่สามารถรู้สึกได้ถึงความผูกพันทางสายเลือดนี้ได้เสมอ ถือได้ว่าความผูกพันทางสายเลือดเป็นความผูกพันที่เหนียวแน่นที่สุดในหมู่ความผูกพันทั้งหมดห้าประการ และถือได้ว่าเป็นความผูกพันที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ได้ยึดเหนี่ยวชาวจีนไว้ด้วยกันจนกลายเป็นเครือข่ายชุมชนทางสายเลือด (童家州, 1998:333-345)

2. 地缘 (Diyuan) ความผูกพันทางพื้นที่ “Geographical Relationship”

ความผูกพันทางพื้นที่ คือ ความผูกพันที่มีความสำคัญรองลงมาจากความผูกพันทางสายเลือด คนเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะต้องมีสายเลือดเดียวกัน แต่จำเป็นที่จะต้องมาจากพื้นที่หรือสถานที่เดียวกัน ความผูกพันทางพื้นที่นี้ให้ข้อจำกัดที่แสดงถึงภาษา ขนมธรรมเนียมประเพณี ความเคยชิน การดำเนินชีวิต อาหาร การแต่ง

กายที่คล้ายคลึงกันเพราะมาจากพื้นที่เดียวกัน ซึ่งได้ถูกอธิบายไว้ว่าคือการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคลในพื้นที่นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นชนเผ่า รัฐ เขตพื้นที่ จังหวัด หมู่บ้าน ซึ่งทั้งหมดมาจากสถานที่เดียวกันและมีความใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน (林其锬, 1990:119) อย่างไรก็ดีการที่บุคคลหนึ่งคนจะต้องอพยพหรือออกไปอาศัยอยู่ที่อื่น นอกเหนือจากการมองหาญาติพี่น้องของตนที่มีสายเลือดเดียวกันเพื่อพึ่งพาอาศัยแล้ว อันดับรองลงมาก็คือบุคคลที่มาจากพื้นที่เดียวกันกับตน ซึ่งอาจจะรู้จักกันมาก่อนแล้วหรือมารู้จักกันภายหลัง แต่เนื่องด้วยมาจากสถานที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกันจึงมีความคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมหรือความเคยชินที่คล้ายคลึงกัน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันก็จะง่ายขึ้นจนสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ แล้วค่อยๆพัฒนาความผูกพันให้แนบแน่นขึ้นจนเกิดการรวมตัวกันขึ้นเป็นชุมชนและก้าวเข้าสู่การสร้างชุมชนที่มาจากความผูกพันทางพื้นที่ในที่สุด

3. 神缘 (Shenyuan) ความผูกพันทางความเชื่อ "Religious Relationship"

ความผูกพันทางความเชื่อ คือ การที่บุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มคนหนึ่งนั้นมีความเชื่อที่เหมือนกัน เป็นไปในแบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน นำมาซึ่งความผูกพันที่แตกต่างจากความผูกพันทางสายเลือดหรือทางพื้นที่ โดยอธิบายลักษณะของบุคคลคนหนึ่งที่มีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง และอีกคนหนึ่งก็มีความเชื่อที่เหมือนกันพวกเขาเหล่านี้จะมีการคบหาสมาคมและสร้างกลุ่มเครือข่ายขึ้น ถ้าอ้างอิงจากงานวิจัยของนักวิชาการจีนอย่างศาสตราจารย์หลิน ฉีถาน ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าความผูกพันทางความเชื่อนั้นคือการมีความเชื่อที่เหมือนกันและมีการบูชาสักการะหรือพิธีการทางทางศาสนาที่

เหมือนกัน มีการเป็นองค์กรเช่น วัด ศาลเจ้า ซึ่งเป็นแบบกลุ่มก้อนเพื่อที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (林其锬, 1990:119) ถึงแม้ในอดีตจะเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวจีนขึ้น ซึ่งคนจีนส่วนใหญ่แทบจะไม่มีความเชื่อทางศาสนาเหลืออยู่ แต่ทว่าการสักการะบูชาเทพเจ้าหรือบรรพบุรุษนั้นก็ยังคงมีอยู่มาจวบจนถึงปัจจุบัน หรือเรียกได้ว่าความเชื่อที่ถูกสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมถูกเก็บรักษาและสืบทอดไว้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าความผูกพันทางความเชื่อจะดูไม่เข้มข้นหรือลึกซึ้งแบบความผูกพันทางสายเลือด แต่ความผูกพันทางความเชื่อมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันออกไป นั่นก็คือการเชื่อมโยงบุคคลเหล่านี้ในทางความคิดและจิตใจที่มีความเชื่อที่เหมือนกัน เข้าใจในสิ่งที่เหมือนกัน ถึงแม้จะมาจากต่างครอบครัว ต่างสายเลือด ต่างพื้นที่ แต่ความเชื่อนั้นก็ยังพันผูกพวกเขาเหล่านี้ไว้ด้วยกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ กรณีศาลเจ้าของชาวจีนโพ้นทะเลที่ค่อนข้างจะเป็นที่ยอมรับในสังคมญี่ปุ่นและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย เวียดนาม สิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยที่ศาลเจ้าเหล่านี้เป็นจุดศูนย์รวมของความผูกพันทางความเชื่อเอาไว้เพื่อที่จะรวบรวมชาวจีนโพ้นทะเลเอาด้วยกัน (黄英湖, 1998:333-345) ซึ่งพวกเขาเหล่านี้มาจากสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน มีความหลากหลายทางอาชีพ มาจากครอบครัวที่หลากหลาย มาจากพื้นที่ที่ต่างกัน แต่ทว่าพวกเขาได้มารวมกันและอาศัยอยู่ด้วยกันเพื่อสร้างเครือข่ายหรือมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมหวู่หยวนที่มีความเหนียวแน่นและมีเอกลักษณ์พิเศษอย่างยิ่ง

4. 业缘 (Yeyuan) ความผูกพันทางอาชีพ "Career (Business) Relationship"

คนหลายคนมีความแตกต่างทางหน้าที่และอาชีพ แต่คนหลายคนก็มีอาชีพและหน้าที่ที่คล้ายหรือเหมือนกัน ซึ่งความเหมือนกันนั้นสามารถนำพวกเขาให้มาพบเจอกันได้ เกิดปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจนก่อเกิดเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมอันดับที่สี่ ซึ่งเรียกว่าความผูกพันทางอาชีพ(ทางธุรกิจ) ถึงแม้จะมีชื่อเรียกว่าความผูกพันทางอาชีพ แต่ความผูกพันก็มิได้ครอบคลุมเพียงสาขาอาชีพที่เป็นอยู่เท่านั้น อาจจะรวมถึงบุคคลที่มีหน้าที่คล้ายคลึงกัน มีความรับผิดชอบที่เหมือนกันด้วยหรือมีธุรกิจเหมือนกัน (林其锬, 1990:119) เช่น กลุ่มสมาคมแม่บ้าน ซึ่งในความหมายที่หนึ่งอาจจะอธิบายถึง มีอาชีพเป็นแม่บ้าน จึงมีความผูกพันทางอาชีพ แต่อีกทางหนึ่งแม่บ้านเหล่านี้ แต่ละคนก็อาจจะมีอาชีพที่แท้จริงอีกอย่างหนึ่ง บางคนอาจจะเป็นแม่บ้านจริง อาจจะเป็นครู รับราชการ เป็นพยาบาล หรืออาจจะทำธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น ความผูกพันทางอาชีพยังมีคำจำกัดความไว้อีกว่า คือกลุ่มคนที่รวมตัวกัน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมชั้น เช่น สมาคมหอการค้า สมาคมทางธุรกิจ สมาคมสถาบันวิจัย สมคมนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น ด้วยความที่มีอาชีพและสายงานที่เหมือนกัน ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โอกาสในการพบปะกันก็มีมากกว่า จึงก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยมกันไปแบบไม่สิ้นสุด (黄英湖, 1998:349-350)

5. 物缘(Wuyuan) ความผูกพันทางวัตถุ"Product Relationship"

ความผูกพันอันดับสุดท้าย คือ ความผูกพันทางวัตถุ กล่าวถึงความผูกพันที่มีความจำเพาะเจาะจง เป็นความพิเศษของตัวบุคคล

บุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคล เป็นความสนใจเฉพาะตัวของคนคนหนึ่งที่คล้ายคลึงกับอีกคนหรือหลายคน โดยถูกอธิบายไว้ว่า เป็นความผูกพันแบบพิเศษ เฉพาะเจาะจง ทั้งจากความสนใจ ความสามารถหรือความโดดเด่นเฉพาะตัว เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กรขึ้นซึ่งทั้งหมดมีความชอบ ความสนใจ หรือลักษณะโดดเด่นที่ล้วนแล้วไปในทิศทางเดียวกันหรือเหมือนกัน(林其锬,1990:119 黄英湖, 1998:353-354) สามารถยกตัวอย่างมาอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น การที่คนหนึ่งคนมีความสนใจในการทำอาหารเป็นอย่างมาก รักและชอบในการทำอาหาร ชอบศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอาหาร เมื่อคนคนนี้ได้เข้าไปศึกษาและพบเจอกับคนที่ชอบทำอาหารเช่นเดียวกัน พวกเขาจะมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ผูกพันกันไปในทางเดียวกัน นั่นคือในเรื่องของอาหาร พูดคุยและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางอาหาร จนสร้างเป็นเครือข่ายของคนที่ชื่นชอบในเรื่องอาหารเหมือนกัน จากนั้นอาจจะพัฒนาเป็นสมาคมเครือข่ายผู้ชอบอาหารหรือพัฒนาการทำธุรกิจอาหารร่วมกัน ซึ่งอาหารคือวัตถุที่ก่อให้เกิดความผูกพัน และอีกหนึ่งตัวอย่าก็คือการที่มีความผูกพันทางอาชีพก็สามารถที่จะแยกย่อยออกมาเป็นความผูกพันทางวัตถุได้ เช่น บุคคลกลุ่มหนึ่งมีอาชีพเป็นนักวิจัย ซึ่งพวกเขาเหล่านี้มีความผูกพันกันทางอาชีพที่เป็นนักวิจัยด้วยกัน หน้าที่การงานแบบเดียวกัน แต่ทว่าถ้ามองในมุมลึกและแยกย่อยออกมาจะพบได้ว่า ถึงแม้พวกเขาจะมีอาชีพที่เหมือนกัน แต่อาจจะมีงานวิจัยที่แตกต่างกันออกไป เช่น นักวิจัยคนหนึ่งชื่นชอบในการวิจัยเกี่ยวกับแก้ว แต่อีกคนมีความชื่นชอบในการวิจัยเกี่ยวกับหนังสือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพวกเขาเหล่านี้มีความผูกพันทางอาชีพกันแต่ไม่ได้มีความผูกพันทางวัตถุ เนื่องด้วยไม่ได้ผูกพันกันในทางวัตถุ

เพราะตัววัตถุแตกต่างกัน เห็นได้ชัดเจนว่าความผูกพันทางวัตถุค่อนข้างจะพิเศษและเป็นแบบเฉพาะ-เจาะจงเป็นอย่างมาก

วัฒนธรรมหวู่หยวนกับปัจจัยในการสร้างชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย

ในยุคของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในโลกให้ขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว สำหรับประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อชาวจีนโพ้นทะเลทั้งรุ่นใหม่และรุ่นเก่าไม่น้อย ทั้งในด้านการศึกษา การใช้ชีวิต การประกอบธุรกิจ เป็นต้น ส่งผลให้พวกเขาเหล่านี้ค่อยๆลืมวัฒนธรรมและรากเหง้าดั้งเดิมของตนเอง แต่ถึงกระนั้นการรักษาไว้ซึ่งทางวัฒนธรรมอันดีงามบางอย่างของจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่าก็ช่วยปลุกกระตุ้นให้พวกเขาเหล่านี้มิอาจที่จะลืมเลือนวัฒนธรรมเก่าแก่อันดีงามให้หายไปจากจิตใจของพวกเขาได้ สำหรับประเทศไทยสิ่งที่จะสามารถนำมาอธิบายว่าเหตุใดชาวจีนโพ้นทะเลทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เหล่านี้ยังคงไว้ซึ่งความเป็นจีน สืบทอดวัฒนธรรมจีนโบราณ(ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและถูกลืม) การมีความผูกพันซึ่งกันและกันตามแบบฉบับวัฒนธรรมหวู่หยวน อีกทั้งได้สร้างเครือข่ายชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลที่แข็งแกร่งในประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันได้นั้น มีสาเหตุอยู่สองประการที่จะสามารถอธิบายได้ นั่นก็คือ (1) การเป็นชุมชน “Community” การเป็นชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลที่สามารถเห็นตัวอย่างได้ชัดเจนคือ ไชน่าทาวน์ “China Town” ไชน่าทาวน์ในประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “เยาวราช” ย่านเยาวราชเป็นแหล่งรวบรวมชาวจีนโพ้นทะเลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย (สุภัทธา, 2009:1-11) ย่านเยาวราชให้ความรู้สึกถึงความเป็นจีนที่คล้ายคลึงกับจีนแผ่นดินใหญ่ มีการดำรงรักษาไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมที่เป็น

เอกลักษณ์แบบจีนตอนใต้ เช่น กว่างตง ฝูเจี้ยน ไฮ่หนาน เป็นต้น เป้าหมายและสถานที่แรกที่ชาวจีนอพยพรุ่นเก่าและรุ่นใหม่จะเข้ามาอาศัยและตั้งรกรากในประเทศไทย ก็คือชุมชนชาวจีนดั้งเดิมที่มีอยู่ในประเทศไทยมาก่อนแล้ว ซึ่งชุมชนเหล่านี้จะให้ความรู้สึกถึงความปลอดภัย มีความเป็นพวกพ้อง พี่น้องหรือคนบ้านเดียวกันและมีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน (Hays, 2012:1-5) (2) ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม (文化接近性 Wenhua Jiejin Xing) “Cultural Proximity”[4] ความคล้ายคลึงหรือใกล้ชิดทางวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญสำหรับชาวจีนโพ้นทะเลกลุ่มแรกที่อพยพไปอาศัยอยู่ต่างประเทศในอดีตและได้สร้างชุมชนของพวกเขาขึ้นมา (เริ่มจากกลุ่มชุมชนจากความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม ขนมธรรมเนียม ภาษา พัฒนาเป็นชุมชนและกลายมาเป็นสังคมชาวจีนโพ้นทะเลแบบไชน่าทาวน์ในที่สุด) และสาเหตุที่ชาวจีนเลือกที่จะอพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทยเพราะมีความคล้ายคลึงและใกล้ชิดกันทางวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าความคล้ายคลึงและใกล้ชิดทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวจีนกลุ่มใหม่ใช้พิจารณาประกอบในการที่จะอพยพไปสร้างชุมชนหรือทำธุรกิจในต่างประเทศ (เกรียงศักดิ์, 2012:1-2) อย่างไรก็ดีการที่จะสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ให้แข็งแกร่งนั้นก็มิอาจ

---

[4] ความคล้ายคลึงหรือใกล้ชิดทางวัฒนธรรมหมายถึงความคุ้นเคยของผู้คนที่มีต่อวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี ฯลฯ และมีแนวโน้มที่จะยอมรับสังคมหรือชุมชนที่มีความใกล้เคียงทางวัฒนธรรม ภาษาและประเพณีเช่นเดียว กับตน แนวคิดนี้ได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1991 โดย Joseph Straubhaar ในงานเขียนของเขาที่มีชื่อว่า ลัทธิจักรวรรดินิยมเหนือสื่อ : การพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบไม่สมดุลและความใกล้ชิดทางวัฒนธรรม (Beyond media imperialism Asymmetrical interdependence and cultural proximity) (เกรียงศักดิ์, 2012:1-2)

มองข้ามวัฒนธรรมหวู่หยวนที่พันผูกชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยเหล่านี้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

การสร้างเครือข่ายชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลตามแบบฉบับวัฒนธรรมหวู่หยวนของประเทศไทยในปัจจุบัน

การสร้างเครือข่ายชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลตามแบบฉบับวัฒนธรรมหวู่หยวนในประเทศไทยสามารถแยกย่อยตามหลักแนวคิดวัฒนธรรมหวู่หยวนออกมาได้ทั้งหมด 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประทศไทยจากเครือข่ายความผูกพันทางสายเลือด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าความผูกพันทางสายเลือดเป็นความผูกพันที่มีความมั่นคงและแข็งแรงมากกว่าความผูกพันทั้งหมดอีกสี่ประการในทฤษฎีแนวความคิดแบบวัฒนธรรมหวู่หยวนของจีน โดยชาวจีนมีความเชื่อว่า“เลือดข้นกว่าน้ำ”[5] การสืบเชื้อสายมาจากสายเลือดเดียวกันจะนำมาซึ่งความมั่นคงของวงศ์ตระกูล เฉกเช่นเดียวกับในยุโรปยุคโบราณที่พยายามแต่งงานกับคนที่มาจากสายเลือดเดียวกันเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงของวงศ์ตระกูล (林其锬,1990:125) ในประเทศไทยเราสามารถพบว่าเครือข่ายวงศ์ตระกูลที่ทำธุรกิจการค้า หรือทำงานในองค์กรใหญ่ที่มีเจ้าของหรือเป็นของชาวจีนโพ้นทะเล ตั้งแต่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งใหญ่ที่สุดจนมาถึงตำแหน่งเล็กที่สุด ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากเครือข่ายของวงศ์ตระกูลที่มีความผูกพันทางสายเลือด(俞云平, 1998:40-46) หรือ

[5] เลือดข้นกว่าน้ำ หมายถึง ญาติพี่น้องที่มีความผูกพันทางสายเลือดย่อมดีกว่าและมีความสำคัญกว่าคนที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องของตนเอง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานออนไลน์ พ.ศ. 2554)

ในอดีตธุรกิจของชาวจีนโพ้นทะเลที่ทำแบบนี้จะถูกเรียกว่าธุรกิจกงสี [6] (MDSI Global, 2018:1) การกระทำเช่นนี้นอกจากจะเป็นการสร้างเครือข่ายและความมั่นคงวงศ์ตระกูลที่มีการสืบทอดมาจากสายเลือดเดียวกันแล้ว ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและคนที่อยู่ในสายเลือดเดียวกัน คนที่มาจากสายเลือดเดียวกันหรือคนที่มีความผูกพันทางสายเลือดเหล่านี้ก็จะสร้างเป็นชุมชนของตนเอง กรณีเช่นย่านเยาวราช เราสามารถพบเห็นได้ว่า ธุรกิจที่มีความคล้ายคลึงกันหรือที่พักอาศัยที่ติดกันและอยู่ในละแวกเดียวกันก็จะมาจากวงศ์ตระกูลเดียวกัน (สุภัทธา, 2009:1-11) เช่น กรณีร้านทองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบุคคลที่มาจากสายเลือดเดียวกัน เป็นในเชิงของธุรกิจกงสี บริหารกันภายในครอบครัวหรือญาติพี่น้องกัน เมื่อเกิดกรณีที่จะต้องอพยพย้ายถิ่นฐานหรือมองหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ในต่างประเทศ ชาวจีนเหล่านี้จะมองหาบุคคลที่มีสายเลือดเดียวกันก่อนเป็นอันแรก เพื่อขอความช่วยเหลือหรือมองหาโอกาสที่จะไปเข้าร่วมเครือข่ายทางชุมชนที่มาจากความผูกพันทางสายเลือด (สักกรินทร์, 2013:7-11) เป็นการสร้างความผูกพันเพื่อรักษาผลประโยชน์และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้นความผูกพันทางสายเลือดของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยมักจะมีความเหนียวแน่น มั่นคง และยากที่ตัดขาดจากกันได้

การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประทศไทยจากเครือข่ายความผูกพันทางพื้นที่ การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลใน

---

[6] ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานออนไลน์ พ.ศ. 2554 กงสี หมายถึง “ทรัพย์สินกองกลางที่ใช้ร่วมกันสำหรับคนหมู่หนึ่ง ๆ เช่น กิจการของตระกูลที่แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน” จึงแน่ชัดว่า ธุรกิจกงสี หมายถึง ธุรกิจหรือกิจการที่เป็นกรรมสิทธิ์รวมของคนในตระกูลที่แบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน (MDSI Global, 2018:1)

ประเทศไทยที่มาจากความผูกพันทางพื้นที่นั้นเกิดขึ้นได้จากกรณีในช่วงระยะเวลาที่ประเทศจีนเกิดสงครามและภัยพิบัติ ชาวจีนยุคแรกที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้เข้ามาบุกเบิก ทำมาค้าขายในประเทศไทยจนเจริญรุ่งเรือง ต่อมาจึงได้มีการชักชวนคนที่มาจากสายเลือดเดียวกันให้ตามเข้ามาเพื่อช่วยเหลือหรือสร้างโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย (ชนาภา, 2016:1-5 俞云平, 1998:40-46) ต่อมาเมื่อมีเครือข่ายชุมชนทางสายเลือดที่มั่นคงแล้ว กลุ่มต่อไปที่พวกเขาจะมองหาและให้ความช่วยเหลือได้ก็คือคนที่มาจากพื้นที่เดียวกันกับที่ตนเคยอาศัยอยู่ในประเทศจีน ซึ่งเกิดจากการมีความผูกพันทางพื้นที่ต่อกัน เช่น ชุมชนชาวกว่างตงในประเทศไทย ซึ่งสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ก็ล้วนแล้วมาจากมณฑลกว่างตงทางตอนใต้ของประเทศจีน พูดภาษากว่างตง รับประทานอาหารแบบกว่างตง และมีความเคยชินในการใช้ชีวิตแบบกว่างตง หรือชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยในพื้นที่อื่น เช่นชุมชนชาวตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทราก็จะเป็นชาวจีนแต้จิ๋วทั้งหมด ซึ่งจะใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วในการสื่อสารกัน และจะดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบจีนแต้จิ๋ว (ชนาภา, 2016:145-150) เพราะว่าความผูกพันทางพื้นที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ที่เหมือนกัน มาจากสภาพแวดล้อมเดียวกัน มีความคุ้นชินที่คล้ายกัน การแต่งกาย อาหารและพูดภาษาท้องถิ่นเดียวกันซึ่งมีความคล้ายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หากเป็นกรณีของชาวจีนโพ้นทะเลที่ต้องการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยกลุ่มใหม่ ก็จะมองหาชุมชนชาวจีนที่ได้มาอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยก่อนแล้วและมาจากพื้นเดียวกันในประเทศจีน โดยจะมองหาคนที่มาจากพื้นที่เดียวกันรองลงมาจากคนที่มาจากสายเลือดเดียวกัน ซึ่งกรณีนี้ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันและกัน เพราะ

มีความผูกพันต่อกันและสร้างเป็นชุมชนที่มีความผูกพันทางพื้นที่ต่อไปได้

การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยจากเครือข่ายความผูกพันทางความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิ่งหนึ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์เรา เมื่อย้อนกลับไปในอดีตของประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีการปฏิวัติวัฒนธรรมและได้ลบล้างความเชื่อของชาวจีนให้หมดไป ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวจีนในแผ่นดิน ใหญ่แทบจะไม่มีความเชื่อทางศาสนาอยู่ (童家州, 1998:333-345) แต่จะมีความเชื่อและเคารพในบรรพบุรุษของตนเอง แต่ในทางกลับ กันชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยมีความแตกต่าง เนื่องด้วยชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ได้ออกจากประเทศจีนก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม พวกเขาเหล่านี้ได้ยึดถือความเชื่อที่มีในพื้นที่บ้านเกิด ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและความเชื่อทางศาสนาติดตัวมาด้วย เมื่ออพยพมาอยู่ในประเทศไทยก็ยังคงมีเครื่องมือที่จะใช้ในการยึดเหนี่ยวจิตใจให้พวกเขาสามารถพัฒนาตัวเองหรือประกอบธุรกิจได้ ในประเทศไทยเราสามารถพบเห็นความเป็นเครือข่ายชุมชุนที่มากจากความผูกพันทางความเชื่อที่เห็นได้ชัดเจนก็คือศาลเจ้าในประเทศไทย ซึ่งศาลเจ้าในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก ผู้ดำเนินกิจการศาลเจ้าเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลหรือชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ (俞云平, 1998:40-46) ศาลเจ้าเหล่านี้เป็นแหล่งรวมตัวกันของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีความเชื่อเหมือนกัน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ไว้ชุมนุมและช่วยเหลือแก่ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ศาลเจ้าเหล่านี้นอกจากจะมีการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามแบบลัทธิเต๋าแล้ว ก็ยังมีการประกอบกิจกรรมที่ช่วยเหลือแก่ชุมชนใกล้เคียงหรือสังคมในประเทศไทย (มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง, 2018:1-6) เช่น มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ที่มีจุดกำเนิดมาจากการ

ดำเนินงานของศาลเจ้าที่ช่วยเหลือชาวจีนโพ้นทะเลอพยพที่มีความลำบากให้ได้มีที่พึ่งพาอาศัย การให้ที่พักพิง เผยแพร่กระจายความเชื่อและความเคารพนับถือต่อเทพเจ้าในศาลเจ้านั้น ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนามากขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคมในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดการศพไร้ญาติหรือกรณีอุบัติเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น (มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง, 2018:1-6) ชุมชนคนเหล่านี้ล้วนแล้วมีจุดกำเนิดมาจากบุคคลที่มีความผูกพันทางความเชื่อตามแนวความคิดวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีน ซึ่งเครือข่ายชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลจากความผูกพันทางความเชื่อประเภทนี้มีความเป็นรูปร่างเด่นชัดมากที่สุดในสังคมไทยปัจจุบัน

การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประทศไทยจากเครือข่ายความผูกพันทางอาชีพ สำหรับในประเทศไทยเราสามารถพบเห็นได้ว่าธุรกิจใหญ่ส่วนใหญ่แล้วเป็นของชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือที่เรียกว่าชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น บริษัทกระทิงแดง บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลกรุ๊ป อย่างไรก็ตามการจะพัฒนาธุรกิจให้มีขนาดใหญ่และมีความมั่นคงนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้อาศัยความผูกพันทางอาชีพเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนทางอาชีพให้มั่นคง ความผูกพันทางอาชีพได้อธิบายลักษณะของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยได้ด้วยการที่มีสมาคมธุรกิจการค้าไทย-จีน สมาคมผู้ค้าทอง สมาคมผู้ประกอบการชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดในสมาคมเหล่านี้ก็จะมาจากงานสายอาชีพเดียวกัน มีหน้าที่การงานเหมือนกัน ประกอบธุรกิจเหมือนกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พวกเขาเหล่านี้มองเห็นว่าการที่มีสายอาชีพเดียวกันก็จะมีความเข้าใจ ความเคยชินและมีความชำนาญในสายงาน เมื่อเกิดการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ก็จะสามารถรักษาผลประโยชน์ทางอาชีพหรือทางธุรกิจของกันและกันไว้ได้ (黄英湖,

1998:345-357) มุ่งเน้นในการพัฒนาสายงานอาชีพและธุรกิจที่เป็นแบบเดียวกันให้มีความแข็งแกร่งขึ้น มีการสร้างกฎระเบียบทางสายงานหรือทางธุรกิจ เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมกันมากกว่าการแข่งขันและเอาเปรียบซึ่งกันและกัน สร้างความเข้าใจและไว้เนื้อเชื่อใจกัน อีกทั้งยังสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อประสานงานหรือติดต่อระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยกับชาวจีนแผ่นดินใหญ่หรือพื้นที่อื่นๆของโลก เพื่อเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน องค์กรธุรกิจหรือเครือข่ายอื่นๆอีกด้วย

การสร้างชุมชนของชาวจีนโพ้นทะเลในประทศไทยจากเครือข่ายความผูกพันทางวัตถุ ความผูกพันทางวัตถุเป็นกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดในความผูกพันทั้งหมดห้าประการ มีความพิเศษและเฉพาะเจาะจงสำหรับบางกลุ่ม ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นความผูกพันที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและไม่มั่นคง การรักหรือมีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ โดยที่ได้มีการปฏิสัมพันธ์กับคนที่รักและสนใจในสิ่งเดียวกัน ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน จนก่อเกิดเป็นความผูกพันทางวัตถุ ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยที่มีความผูกพันทางวัตถุเด่นชัดมากที่สุดคือจะเป็นไปในเชิงรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบจีนดั้งเดิมเพื่อให้คงอยู่สืบไปเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีลักษณะความชอบไปในทิศทางเดียวกัน เช่น สมาคมหมากล้อม สมาคมมวยไท่เก๊ก การแสดงงิ้ว เป็นต้น โดยเอาตัววัตถุใดวัตถุหนึ่งมาเป็นเครื่องมือในการยึดเหนี่ยวและสร้างความผูกพันของชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้เอาไว้ด้วยกัน โดยได้อาศัยหลักวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนที่สืบทอดมาเป็นหลักและผูกเข้ากับความชื่นชอบของตนเองเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ชื่นชอบและสนใจเหมือนกัน เพื่อสร้างเป็นชุมชนเครือข่ายจากความผูกพันทางวัตถุที่แนบแน่นและยาวนาน

เพื่อที่จะให้วัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนนั้นคงอยู่คู่สังคมชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยต่อไป

สรุป

อย่างไรก็ดีด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในประเทศไทย รวมไปถึงโลกาภิวัตน์ที่ได้นำเอาเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและความสะดวกสบายมาสู่มนุษย์ ได้ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในไทยที่ได้เกิดขึ้นจากความผูกพันทั้งห้าประการหรือวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีน ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันทางสายเลือด ความผูกพันทางพื้นที่ ความผูกพันทางความเชื่อ ความผูกพันทางอาชีพและความผูกพันทางวัตถุให้ได้ลดระดับความสำคัญลงไป อีกทั้งเนื่องด้วยปัจจัยภายใน เช่น การกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยให้มีความเป็นไทยมากขึ้น การปรับประยุกต์วัฒนธรรมจีนให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยกับจีน การรับเอาวัฒนธรรมไทยมาแทนที่วัฒนธรรมจีน การผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันของชาวไทยและชาวจีนโพ้นทะเลจนกลายเป็นคนไทยเต็มตัว หรือไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นของเมืองใหญ่ที่เข้ามาแทนที่การเป็น “ชุมชนเก่าแก่” ที่เคยมีให้กลายเป็นชุมชนแบบใหม่หรือทำให้ชุมชนเก่าแก่เหล่านี้แตกแยกและกระจัดกระจายออกไป รวมทั้งปัจจัยภายนอกอย่างการเข้ามามีอิธิ-พลของวัฒนธรรมตะวันตกในประเทศไทยก็ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อการสร้างเครือข่ายชุมชนตามแบบวัฒนธรรมหวู่หยวนด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งการที่จะรักษาและอาศัยหลักทฤษฎีวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนเพื่อศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยอาจจะใช้ไม่ได้อีกต่อไปในอนาคต จึงสามารถกล่าวได้ว่าสังคมชาวจีนโพ้นทะเลในไทยจากเดิมที่เป็นชุมชนเครือข่ายที่มีความผูกพันกลม

เกลียวตามแบบวัฒนธรรมหวู่หยวน ซึ่งได้ถูกสั่งสมมายาวนานหลายร้อยปีเพื่อให้ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ผูกพันกัน มีการพึ่งพาอาศัยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนสร้างเป็นชุมชนได้ค่อยๆถูกลืมเลือนและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของยุคสมัย โดยชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ได้เริ่มก้าวเข้าสู่สังคมที่โดดเดี่ยวหรือที่เรียกว่าปัจเจกนิยมมากขึ้น ซึ่งทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยเหล่านี้มีอิสระและพึ่งพาตัวเอง ส่งผลให้พวกเขาเหล่านี้มีความรู้สึกและเข้าใจถึงการสร้างชุมชนตามแบบฉบับเครือข่ายวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนน้อยลงไปด้วย อย่างไรก็ดีชาวจีนโพ้นทะเลในไทยรุ่นใหม่ควรตระหนักถึงจุดนี้ว่าจะทำอย่างไรถึงจะรักษาวัฒนธรรมอันดีงามอย่างวัฒนธรรมหวู่หยวนแบบจีนให้คงอยู่ต่อไปได้ เพราะถ้ามิเช่นนั้นความผูกพันทั้งห้าประการแบบวัฒนธรรมหวู่หยวนก็จะคงเหลือไว้เพียง “แนวความคิดที่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง”เท่านั้น

บรรณานุกรม

陈昌福.(2010).《20 年来之 “五缘文化” 论》.上海：上海社会主义学院学报，统战各领专梯研究.

郭志超、黄向春.(2008).《五缘文化探讨概观》.福建：谱谍与五缘文化论文集，福建省民俗学会.

黄鸣奋.(2014).《网络时代的五缘文化》.上海：东南学术.

黄英湖.(1998).《五缘文化与海外华侨华人社团组织》.福建：福建社科院.

林剑华.(2012).《五缘文化研究的回顾和展望》. 福建：闽台文化交流.

林其锬.(1990).《“五缘”文化与亚洲的未来》（第 2 期).上海：上海社会科学院学术期刊,118-127.

沈永林、黄凯锋.(2009).《“五缘”文化研究二十年述评》.上海：社会科学,上海社会科学院信息研究所.

童家州.(1998).《五缘文化与海外华侨华人社会》. 福建：福建师范大学（海外篇）.

俞云平. (1998). 《五缘文化与泰国华侨华人》. 福建：福建省社科院华侨所与厦门大学人类学研究所.

China Radio International:CRI online. (2011). *สถาบันขงจื่อ-สะพานเชื่อมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจีน-อาเซียน.*Beijing: Retrieved from http://thai.cri.cn/247/2011/03/16/242s184885.htm.

William G. Skinner. (1959). *"Overseas Chinese in Southeast Asia".* New York: Sociology at Columbia University.

Jeffrey Hays. (2012). *Facts and Details: "CHINESE IN SOUTHEAST ASIA".* Facts and Details: Retrieved from http://factsanddetails.com/asian/cat66/sub418/item2729.html#chapter-2.

MDSI Global. (2018). *ธุรกิจกงสีคืออะไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร.* MDSI Global: Retrieved from https://www.mdsiglobal.com/family-business/.

Waters, E., Corcoran, D., & Anafarta, M. (2005). *Attachment, Other Relationships, and the Theory that All Good Things Go Together.* Human Development, 48(1-2), 80-84.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2012). *วัฒนธรรมกับบทบาทของคนจีนโพ้นทะเล.* กรุงเทพมหานคร: [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก http://www.kriengsak.com/Chinese%20culture%20overseas.

เขียน ธีระวิทย์. (2005). *จีนศึกษาในไทยและความร่วมมือไทย-จีนด้านการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมปทิต สกุลหวง. (2017). *'สีจิ้นผิง' กับ 'อำนาจละมุน' และทิศทางนโยบายปี 2018 ที่โลกห้ามกะพริบตา.* กรุงเทพมหานคร: The Standard สืบค้นจากhttps://thestandard.co/2018-year-of-xi-jinping-china-soft-power/.

ชนาภา เมธีเกรียงไกร. (2016). *กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา.* ชลบุรี:

(วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).

ชลพรรษ ตั้งตระการ. (2012). *กระแสนิยมการอพยพไปอยู่ต่างแดนที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมจีนยุคปัจจุบัน.* เฉิงตู: ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในจีน ณ นครเฉิงตู.

ประวิทย์ พันธุ์วิโรจ. (2010). *ทำไมชาวจีนถึงต้องย้ายถิ่นฐานมาทำกินในเมืองไทย.* กรุงเทพมหานคร: [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์] คมชัดลึก บทความออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.komchadluek.net/news/local/49620.

ป่อเต็กตึ๊ง. (2018). *ประวัติความเป็นมาของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง*. มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์] สืบค้นจาก https://www.pohtecktung.org/.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2017). *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเลและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.* นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2009). *“จีนศึกษา” สู่การปฏิวัติองค์ความรู้เรื่องจีน.* กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการออนไลน์. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์] สืบค้นจาก https://mgronline.com/china/detail/9520000024709

สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. (2016). *ประวัติความเป็นมาสถาบันขงจื่อในประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สักกรินทร์ นิยมศิลป์. (2013). *คลื่นลูกที่สี่: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการย้ายถิ่นของชาวจีนยุคใหม่.* กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานฮั่นปั้นประจำประเทศไทย. (2019). 中泰联合欢送第十七批汉语教师志愿者离任回国. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์] สำนักงานฮั่นปั้นประจำประเทศไทย:

http://www.hanbanthai.org/e/action/ShowInfo.php?classid=101&id=6257

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2013). *ความร่วมมือด้านการศึกษากับสาธารณรัฐประชาชนจีน*. สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ: สืบค้นจาก https://www.bic.moe.go.th/index.php/component/k2/item/3033-2013-10-14-23-08-53.

สุภัทธา สุขชู. (2009). *ย้อนอดีต "ย่านมังกร" ณ ศูนย์ประวัติศาสตร์เยาวราช.* กรุงเทพมหานคร: [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์] นิตยสารผู้จัดการ. สืบค้นจาก http://info.gotomanager.com/news/details.aspx?id=78033

อมร ฟ้ามุ่ย. (2015). *นโยบายของไทยต่อการอพยพของชาวจีนระลอกใหม่: กรณีศึกษาอำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ จังหวัดเชียงราย.* กรุงเทพมหานคร: (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

Chinese's Wuyuan Culture Network and the Making of Overseas Chinese Community in Thailand

Pornpawis Lhapeerakul

Abstract

"Wuyuan Culture" is one aspect of Chinese culture that has been preserved and passed on to the present, not only in China but also among Chinese communities abroad. The Wuyuan culture describes the existence of subtle relationships and emphasizes the tie of the overseas Chinese to 'remain' consistently Chinese even though they are living abroad. As over 15 percent of overseas Chinese live in Thailand, it is expected that Wuyuan culture will exert influence over this extensive community. This research will explore this influence of the Wuyuan culture on overseas Chinese in Thailand. Results indicate that in terms of life, belief, religion, society, and business in Thailand, the culture of Wuyuan has been a central mechanism or method for living a successful life, most notably in its role in creating a Chinese community network among overseas Chinese in Thailand.

Keywords: *Wuyuan Culture, Cultural Networking, Community Making, Overseas Chinese in Thailand*

青年社会学研究综述

吴碧兰[1]

摘要

青年群体是社会最重要的主要部分，20 世纪初兴起的青年研究迅速发展为以社会学为核心的跨学科研究领域，并形成了一套相对独立的研究方法和问题取向。纵观青年社会学的研究历史，20 世纪的西方青年研究理论一直由“结构-功能主义”和各种形式的玄理分析所主导；实践上涉及的问题庞杂、视角多样。中国青年社会学研究起步较晚，经历了理论扩张、沉寂和注重实证调查的发展阶段，但总体上缺少比较权威的理论指导范式。

关键词： 青年、社会学、青年问题、研究现状

第一部分 青年社会学的基本理论

（一）青年社会学的概念和研究范围

1、 青年和青年研究概念的界定

霍尔在《青年：其教育、养成和健康》*(Youth: Its Education, Regimen, and Hygiene)*创造性地提出了“青春期”这一概念和

[1] 华东师范大学社会发展学院社会学专业博士生(School of Social Development, East China Normal University)；学号 (student no.)：52163500021；Email：13023197176@163.com

理论。按照联合国的界定，青年是指介于 14-32 岁之间的人口群体，而在研究过程中，研究者也将青年群体按照不同的年龄段划分青少年(adolescence)、青少年后期(late adolescence)、年轻成人(young adult)或青年(youth)等，青少年一般也被称为 teens 或 teenager。对这一群体的社会学研究即属于青年社会学(Youth sociology)，在广义上也有人将以青年为对象的社会和文化研究称为 youth studies 或 youth research。

学界一般将美国心理学家斯坦利·霍尔(Granville Stanley Hall, 1904-1924)视为青年研究的先驱。1904 年霍尔出版了《青少年；它的心理学及其与生理学、人类学、社会学、性别、犯罪、宗教和教育的关系》*(Adolescence; its Psychology and its Relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education)*和《青年：其教育、养成和健康》*(Youth: Its Education, Regimen, and Hygiene)*两部著作。前者分为两卷本，其基本立场是认为青少年的发展重演了人类进化的过程，并以极为广泛的多学科内容和青少年的成长发展为线索，分析和统合了一系列相关问题。[2]后一本书则从心理学

[2] G. Stanley Hall. (1916). *Adolescence: its Psychology and its Relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education*. D. Appleton and Company, New York.

和社会学的视角，系统考察了与青年群体紧密相关若干领域，包括前青春期、工业化的教育、手工艺和体操、游戏运动和训练、青少年犯罪、文化教育、女子及教育和道德教育等等，这两本重要的著作标志着青年研究学科化的开端。[3]作为 20 世纪最重要的心理学家之一，霍尔使青年研究首先在心理学领域获得学科化的展开，随后有大批心理学家跟随霍尔的脚步，为青年研究的发展做出了重要理论贡献。

随着青年研究逐渐受到学者的重视，单纯将范围局限在心理学领域已经不能满足学科发展的需要，因而，20 世纪的青年研究范围非常广泛，主要有四种研究模式：一是心理学模式，这种理论主要集中在青年的个性心理发展过程上，运用实证方法对青年的认知、青年和意志等心理要素进行定量分析，侧重微观研究。二是社会心理研究模式，介于社会学和心理学之间，这种理论的焦点集中在社会环境、群体、家庭和人际关系等因素对青年个性的形成、制约和培养的作用方面，通常运用实证经验研究和理论研究相结合的方式进行。三是人类学模式，这种理论把青年作为文化人类学的载体，主要研究青年在文化的传承和更新中的地位和意义，特别强调“代际”(Generation)的概念，而随着学者对“代沟”

[3] G. Stanley Hall (1909). *Youth: Its Education Regimen, and Hygiene*. D. Appleton and Company, New York.

(generation gap)的重视，青年的社会化过程不再被视为单一的文化传承，美国人类学家玛格丽特·米德(Margaret Mead)从这个角度出发，在《文化与承诺》*(Culture and Commitmen: A Study of the Generation Gap*, 1970)中对不同时代的社会化特征进行了细致描述，提出了前喻文化、互喻文化和后喻文化的概念。[4]第四种是社会学研究模式，这种理论更侧重青年与社会之间的互动关系，基本问题导向是青年的社会化以及青年发展中的责任和认同对社会的影响等。

2、 青年社会学的对象、任务和方法

青年社会学（sociology of youth）尽管是以青年为对象的社会学研究，但因为侧重点不同，因而体现出多学科、多领域的交叉性特点；同时，由于社会学领域内对于社会学本身的研究立场、观点和侧重点的理解也不尽相同，因此，这也影响着青年社会学研究的视野和立足点。社会学的主要研究对象既可以是社会的整体和各个领域，也可以是社会群体或群体生活的科学，同时可以将社会组织或社会制度、社会关系等作为研究对象，更有学者将社会行为和社会问题视为社会学首要处理的理论方向。此外，也有学者将社会学分为“理

[4] 转引自：方巍等著. 青年社会学——社会学视野中的青年与社会[M]. 杭州：浙江人民出版社，2006：97. 米德关于代际问题的研究参见：米德；周怡、周晓虹译. 文化与承诺：一项有关代沟的研究[M]. 石家庄：河北人民出版社，1987.

论社会学”和“应用社会学”。前者是指为整个社会学提供基础理论和方法的研究；后者指理论社会学在社会各个不同领域中的展开和应用。青年社会学和老年社会学、妇女社会学、儿童社会学、政治社会学、城市社会学等等被归入应用社会学的研究当中。[5]在这种情况下，青年社会学以青年群体为出发点，主要包括的对象和任务是：第一，它作为社会学的分支，研究对象是青年的社会生活现象，这些现象既包括理论现象，也包括青年在不同生活领域中的实践现象和社会问题；第二，青年社会学的研究任务首先是要建构和阐释青年社会学的基本理论，进而研究青年在不同社会领域中的生活现象，根据青年社会生活的基本内容，着重分析青年在社会交往中的政治生活、经济生活、文化生活、情感、婚姻和家庭生活的不同侧面，揭示青年社会生活中的一般规律和特征，并提出相应的培育和引导举措；此外，青年社会学还要分析青年社会生活中出现的主要问题，如青年的自杀问题、犯罪问题、就业问题和心理问题等，从而为社会工作者提供理论和实践上的借鉴和指导。[6]在研究方法上，从调查的手段划分主要有观察法、访问法、测试法、比较法和实验

[5] 平章起，杨桂华，李磊，张文宏著.青年社会学[M].北京：解放军出版社，1988：2-3.

[6] 李印，郑银平主编.现代青年社会学[M].沈阳：东北工学院出版社，1992：4-5.

法等等。[7]

（二） 青年社会学的主要研究方向

笔者认为，青年社会学在研究方向上有两个层次：外部研究和内部研究。所谓外部研究是指涉及到青年与其社会生活相关的外部关系的研究，如青年的社会化，青年与社会、家庭、学校教育、群体和青年组织的关系等；内部研究是指着重关注青年群体自身的内部要素，包括青年的行为、交往、流动、青年文化、青年成就、青年问题和青年的需要等等。当然，二者并不是截然对立和分割的，而是相互影响和作用，青年群体的外部关系，如青年与家庭的关系，必然影响着青年的行为、教育、发展和成就等等，反之亦然。

1、 青年的社会化

谈到青年的成长和发展，首先面对的是青年的社会化问题，所谓社会化就是指个人学习知识、技能和规范，从而取得社会生活的资格，发展自己的社会性的过程。[8]但是，青年和社会之间并不是单向的被动接受社会的关系，人和社会存在着作用和反作用两个方面，青年群体也影响着整个社会的文化和生活的多个方面。总体来看，影响青年社会化的因

[7] 邢国海，张福生主编.青年社会学[M].北京：中国矿业大学出版社，1990：13.
[8] 这个定义来自费孝通主编.社会学概论[M].天津：天津人民出版社，1984：54.

素是多方面的，其中社会关系的结构，他们所处的文化类型，家庭和学校，同龄群体，工作环境和大众传媒是最重要的几个因素。这些影响因素与青年自身的生理和心理变化相互作用，不但会产生积极的效果，同时也会带来诸多社会化的问题。其中首要的便是新旧两代人之间的“代际冲突”问题，这种冲突既包括思想意识的冲突，也有价值观和生活方式上的差异；此外，青年的叛逆倾向同时还表现在对主流文化的逆反上；而青年一旦社会化失败，则会面临着更为严重的心理、生理甚至犯罪问题。

2、 与青年相关的外部社会关系

（1） 青年与家庭

家庭是社会的基本单位，也是每个人成长及生活的核心环境。从当前世界的社会结构来看，与青年相关的家庭类型主要有四种：核心家庭，是指由父母和未婚子女组成的家庭，这是最主要的家庭形式；而当子女已婚之后，核心家庭就会转变为扩大家庭（也称为主干家庭），因此，一般扩大家庭包含着两个及以上的核心家庭；由父母一方与孩子组成的家庭被称为单亲家庭；而单身独处的家庭被称为独身家庭。随着时代的不同，青年社会学相关的家庭议题和发生的问题、冲突也大不相同，如在现时代的中国，大龄青年的婚姻，青少年的早恋，代际冲突和夫妻冲突等问题表现明显。

（2） 青年与教育

家庭对青年的教育是家庭的主要职能之一，而青年父母也面对着角色定位的问题；同时，承担青年教育职能的还有学校和社会两个部门。家庭教育是基础教育，也是青年健全人格得以确立的首要保证。学校教育是以知识为主导的青年教育类型，也是目前社会最主要的教育方式，因而是青年社会学最重要的研究对象之一。社会教育是家庭教育和学校教育之外的类型，既包括政府的教育引导，也包括社会媒体，人际关系等潜移默化的影响。

（3） 青年与社会互动

所谓社会互动是指社会上的个人与个人，个人与群体，群体与群体之间通过信息的传播而发生的相互依赖性的社会交往活动，反应了人与人之间的动态关系，是产生社会现象的根源。[9]社会互动过程中形成各种类型的社会关系，而人也正是在这种关系中确立自己在社会中的角色。青年与社会的互动方式非常复杂和多样，泛泛而言可以分为合作性的社会互动和对立性的社会互动。前者意指青年有意地对社会中的行为进行暗示和模仿，从而与社会合作接受社会的同化；后者则与社会的竞争、冲突、统治或服从为特征。

---

[9] 方巍等著.青年社会学——社会学视野中的青年与社会[M].杭州：浙江人民出版社，2006：43.

社会互动是青年社会学最重要的方面之一，无论青年社会学的研究方向为哪一种，都要以青年与社会的互动作为理论前提和基础。同时，青年的互动也与青年的交往密切相关，相比之下，后者更为具体和个人化。

3、 青年研究的内相关主要研究方向

从青年群体的内部出发，青年社会学的研究方向更为丰富：

（1） 青年群体

将青年视为社会学研究对象，首先面对的是青年群体。社会群体是通过一定形式的社会互动和社会关系形成的人群合成体，而以“代际”为表现，青年会自发形成青年群体。群体的主要特征表现为相对稳定的成员关系、持续的相互交往和比较一致的群体意识和规范。就青年这个群体内部而言，也可以划分为不同的类型，如按照职业、地域和性别进行划分等。以活动方式来看，青年群体也有正式群体和非正式群体之分，非正式青年群体一般自发形成，有较强的流动性和相似性，对青年之间的沟通和价值导向有重要的塑造作用；比较正式的青年群体被称为青年组织，它带有更强的组织性和稳定性。

（2） 青年行为

人的行为也就是人的活动，是人生存的基本方式，也是人参与社会的基本方式。人的行为必然带有社会性特征，这

使得这个范畴成为社会学的研究对象。青年行为自身有着独特之处，由于青年的生理和心理处于迅速发展的过程中，因而，青年行为带有相对较强的盲目性、爆发性和多变性，但也相对带有更多的灵活性、创新性和开放性。个体的青年行为与青年在社会互动过程中对于自身社会角色的认同有着密切的关联，这些行为既可能是与社会相符的适应和顺从行为，也可能产生越轨行为，从而引发一定的青年社会问题。因而，与青年行为相关的领域是青年控制，青年控制一般包括自我控制和社会控制两个层面。

（3） 青年文化

文化生活是青年社会生活的重要内容，也是整个社会文化的一个子系统。青年文化代表着青年这个特殊群体的价值观、行为规范、生活方式、审美和心理等多个层次。它既有表层的服饰、发型、流行歌曲和行为方式；也有青年的思想观念和心理状态等深层文化。青年文化从不同的角度可以做出不同种类的划分，诸如从目的角度划分为娱乐文化、职业文化或知识文化等，从群体角度划分为城市文化、农村文化和校园文化等。此外，与主流文化相区别的青年文化也被称为青年亚文化。

（4） 青年问题

青年问题是青年社会学最重要的研究领域之一。相对比

较狭义的社会问题一般是指社会中变态或失调的现象，这种现象的存在影响和危害着社会成员的正常生活，对社会运行构成了一定的威胁，因而是需要动用社会力量进行干预的一种现象。社会问题既是一种在任何社会类型中都普遍存在的现象，同时每个问题具有其特殊性。青年社会问题顾名思义是发生在青年群体身上的问题，青年社会问题表现在青年生活的多个方面，既有生理心理方面，也有社会行为方面，其中在当前社会比较突出的的是：青年的失业问题、犯罪问题、自杀问题、艾滋病问题、吸毒问题等等。引发青年社会问题的原因是复杂多样的，但家庭、青年自身和群体及社会的影响是比较核心因素。由于青年群体的重要性和特殊性，青年问题是社会工作极为重要的一个方面。

第二部分 青年社会学的研究现状

（一） 20 世纪的青年社会学至 21 世纪的青年研究

青年社会学在 20 世纪初兴起之后，发展极为迅速，很快扩展到整个学术世界，而且兴起了一大批专门的青年社会学研究刊物，比较著名的如 *Journal of Youth Studies; Young: Nordic Journal of Youth Research* 等等。与此同时，青年研究借助同样在当时蓬勃发展的人类学 (Anthropology) 获得了极大的推进。除了《代沟》一书，玛格丽特·米德另一本轰

动一时的代表作即是《萨摩亚人的成年》 *(Coming of Age in Samoa,* 1928)，作为文化心理学派的开创者，米德的人类学青年研究方法获得了极为广泛的关注。[10]《萨摩亚人的成年》是米德经过多年田野调查针对萨摩亚岛上的年轻人从孩童阶段过渡到成人的变化特征，并将其与美国本土青少年进行对比而得出的人类学成果。米德通过对萨摩亚青年，马努斯儿童和新几内亚原始部落的田野研究，试图证明文化多样性对人格和心理塑造的决定性作用，从而表明社会心理学对于阐述人类行为模式的普遍意义。她的研究带有较强的文化决定论色彩。米德的理论实际上与霍尔的《青春期》针锋相对，霍尔在书中提出了“青春期危机”理论，认为青春期是一个动荡的过渡期，是个人成长心理状态的突变，而这种变化来源于基因和遗传；米德的文化决定论实际上论证了文化作为后天决定因素对个人成长的影响。

米德的理论影响甚巨，当然也不乏反对者，其中便有著名的“米德与弗里曼之争”。德里克•弗里曼 (Derek Freeman) 原本是米德的追随者，但当他在 20 世纪四十年代前往萨摩亚时，发现当地的情况与米德的描述颇为不同，经过长期的研究，他最终完成了《玛格丽特•米德与萨摩亚：一个人类

[10] 对米德的生平著述简介可以参见：丁苏安. 玛格丽特•米德列传[J]. 民族论坛，2013（9）：33-41.

学神话的形成与破灭》*(Margearet Mead and Samoa: The Making and Unmaking of an Anthropological Myth*, 1983)。弗里曼认为米德在书中所写的关于萨摩亚青少年大部分内容都是错误的，特别是她对萨摩亚文化本身的理解。“米德–弗里曼”之争是人类学和青年社会学研究中家喻户晓的理论事件，对这一问题的研究也非常多，国外对于这一问题的梳理和分析参见：

James E. Côté. (2000). The Mead-Freeman Controversy in Review. *Journal of Youth and Adolescence*, *29* (5), 525-538.

Paul Shankman. (2000). Culture, Biology, and Evolution: The Mead-Freeman Controversy Revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, *29* (5), 539-555.

Hiram Caton. (2000). Culture, The Mead/Freeman Controversy is Over: A Retrospect. *Journal of Youth and Adolescence*, *29* (5), 587-605.

在霍尔的《青春期》以及米德–弗里曼之争后，由儿童向青春期的过渡，以及由青春期向青年的过渡，成为青年人类学关注的重要领域，显然这种过渡属于“代际”的研究范畴，这个议题经过几十年的发展也呈现出多种多样的变化。对青春期研究的历史梳理可以参见：Petersen, A. C. (1991). *History of research on adolescence*. R. M. Lerner, A. C. Petersen, J.

Brooks- Gunn (Eds.), Encyclopedia of adolescence (Vol. 1, 499–503). New York: Garland. 此外，以米德的研究为线索，我们发现对青年研究的理论分歧集中在对于“生物”（基因/先天），与“文化”（社会/后天）领域不同的侧重和强调上。米德的研究主要集中在萨摩亚的女孩身上，因此性别问题也在青年研究中凸显，从生物和性别角度对青春期的研究主要包括：J. R. Udry. (1994). The Nature of Gender. *Demography 31*, 561-573.和 Simmons, R., & Blyth, D. A. (1987). *Moving into adolescence: The impact of pubertal change and school context*. New York: Aldine de Gruyter. 等。在20世纪，先天与后天之争，以及澄清基因和生理因素对于青年的后天行为和成长的影响似乎成为研究者非常关注的内容，包括生物学家，心理学家和社会学家都纷纷参与进来。埃里克森的“心理社会发展理论”是研究儿童和青年心理变动及其与外界关系的重要理论，他将人的一生从婴儿期到老年期分为八个阶段，每个阶段都有特定的发展任务。他的理论主要集中在：Erik. H. Erikson. (1968). *Identity, Youth and Crisis*, New York, W. W. Norton and Company. Erik. H. Erikson. (1968). *Childhood and Society*, New York, W. W. Norton and Company. Erik. H. Erikson. (1968). *Identity and the Life*, New York, W. W. Norton and Company. 三部著作中。

青年社会学作为社会学的一个分支，在基本理论和方法上依赖于社会学的基本学说，以“代际”、“代沟”、“社会互动”和“冲突”的青年研究核心问题为出发点，我们注意到若干重要的理论分支。奥地利心理学家弗洛伊德的“人格理论”一度在青年社会学中产生深远的影响，社会学家借助弗洛伊德的理论解释青年群体中的行为，特别是弗洛伊德提出的“本我、自我和超我”三个概念，对于分析青年社会化过程中自我意识与社会的互动关系问题上具有一定的影响力。但由于弗洛伊德的学说缺少实证方面的论证，因此也遭受到相当多的争议和批评。结构主义思想家皮亚杰从人类认知的角度发展了认知心理学理论，其理论侧重个体的生理发展与社会现象的认识能力之间的互动关系研究，其学说的基础是结构主义哲学。但是，皮亚杰的理论主要针对儿童，对青年研究似乎有力不从心之处。另一位比较有影响力的理论家是被称为“符号互动论之父”的乔治·米德。米德认为，人在社会化过程中的核心概念是“自我”，但自我是社会经历的产物，而不是来自生物性。自我在于他人的交互作用中产生，而所谓的社会经历在根本上就是符号的交流。在他看来，人的社会化就是自我发展，并从他人的角度考虑问题的过程。与“互动论”并驾齐驱的另外两个理论是“功能主义”和“冲突论”。功能主义理论认为社会是一个带有完整结构

的有机体，其中相互关联的家庭、社会、企业、政府等等，都是社会体系的必要组成部分，每个部分都有一定的功能。功能主义视角对于研究小规模的群体、社区和社会等相对稳定的社会具有非常重要的价值，但面对相对动荡的社会，功能主义视角则无法做出合理的解释。冲突论强调社会资源的有限性，并将这种因为资源、权利等有限性而引发的斗争现象视为社会变迁的来源。这种理论对于解读社会现象中的流动性和变化性具有一定的理论意义。

总体来看，正如大卫·史密斯（David M. Smith）所言，20 世纪的青年社会学一直由“结构-功能主义”和各种形式的玄理分析所主导。[11]而如果我们想要知道 21 世纪青年研究的关注点，Peter Kelly 和 Annelies Kamp 编著的 *A Critical Youth Studies for the 21st Century*, koninklijke brill nv, leiden, 2015 一书能够提供很好的借鉴。从内容上看，该书从批判的视角首先关注青年的教育和养成问题；其次是青年在青春期和社会化中遇到的种种问题，这些问题既包括来自青年本身的叛逆期、霸凌暴力等，也包括来自于社会的童工等问题；同时，在全球化的时代，青年在网络和全球化中自我认知的变化，以及新型的青年文化和亚文化，如酷儿文化等也是关注的焦

[11] David M. Smith. (1981) .New Moments in the Sociology of Youth: A Critique. *British Journal of Sociology*, *32*(2), 239-251.

点；最后，该书还考察了 21 世纪青年研究的方法论和青年研究的发展趋势等。国外青年研究的著作卷帙浩繁，非常丰富，各种文集，基本理论著作和具体问题的著作、论文多样，研究视角也颇为繁杂，同时，跨文化和跨国的青年对比研究也在酝酿和兴起，代表性的著作如：Michael Brake. (1985). *Comparative Youth Culture: The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures*. America, Britain and Canada, Routledge. 等等。

在 21 世纪，青年群体逐渐受到社会的重视，而青年群体出现的问题也日益突出。社会学家不但注重从调查和实证的角度研究青年群体存在的问题，而且也开展对青年问题的理论研究，尝试从理论上分析青年问题的原因、发展规律和解决办法。社会学的理论奠基者，法国社会学家涂尔干提出了用“社会整合理论”(social integration) 分析社会问题，他将社会整合分为“机械整合”和“有机整合”，并把这个理论应用到了著名的《自杀论》一书中。美国社会学家奥格本在《社会变迁：关于文化和先天的本质》中提出了“文化失调理论”来解读社会问题，在他看来社会变迁需要从文化的角度去解读，而这个过程是打破旧秩序的均衡并通过调节而寻求新的平衡的过程，但这种调节并非立即发生，所以会伴随着文化失调的现象。另一种具有代表性的理论是美国社会

学家托马斯提出的“社会解体理论”，这个理论与社会整合论相对应，意指社会的既定规范对成员的约束力下降，而社会的凝聚力逐渐降低，从而出现无法维持的现象，从而引发失范、文化冲突和价值崩溃的现象。这些社会问题的基本理论，尽管是从相对宏观的角度论述社会问题，但对于青年社会学中的青年问题具有相当重要的理论意义，是分析和阐释青年问题的重要依据。

（二）中国青年研究的发展历程

中国的青年社会学研究起步较晚，最早可以追溯到中国学者唐若昕在《青年研究》上发表的“青年学——一门正在兴起的新科学”一文。[12]其后，随着国外青年研究理论著作的翻译出版，青年社会学研究逐渐展开。1986 年 11 月，中国青年政治学院举办了第一节全国青年学专题研讨会，被称为“中国青年研究学科化的里程碑”，相关的研究著作也相继出版。[13]但是，抛弃青年研究在国外已经在生理学、心理学和社会学中取得的进展，急切地确立“青年学”这门学科

[12] 参见：陈亮. 青年研究发展中的几个解释性概念[J]. 中国青年政治学院学报，2012（4）：1-6.

[13] 参见：秦云.我们青年研究学科化的一个里程碑——全国青年学研讨会综述[J].中国青年政治学院学报，1987（1）：13-14.

并不成功，尽管期间有包括黄志坚的《青年学》的专著出现。但是，“青年学”的概念也是外来品，它是 1971 年波兰社会学家弗拉迪斯拉夫·阿达姆斯基在“青年社会学”一文中首次提出的。中国的青年研究阵地主要集中在《青年研究》、《中国青年研究》和《中国青年政治学院学报》几个理论刊物上。

对中国青年社会学（青年学）发展的综述性研究参见：

陆建华，“我国青年研究学科化的几个方法论问题”，载《青年研究》，1988 年 1 月。

沈杰，“中国青年研究的发展走向”，载《当代青年研究》，2007 年第 3 期。

吴小英，“青年研究的代际更替及现状解析”，载《青年研究》，2012 年 4 月。

江洪的“青年研究的发展历程和学术视野”一文（载《北京青年政治学院学报》，2012 年 4 月）将中国的青年研究按照 80、90 年代和 21 世纪的时间序列分为“诞生兴旺期”、“稳定沉寂期”和“多元上升期”三个阶段。从总的发展趋势来看，从上世纪 90 年代开始，中国的青年研究从完善和扩展学科建设，转向以对现实问题的分析和经验描述为主导的实证研究阶段，特别是很多学者定期编撰的《中国青年发展报告》，以聚焦当下青年面对的现实问题为主线，通过丰富的实地调研、文献研究和政策梳理，对当代中国青年研究的理

论和实践提供了大量相识的研究素材。如：单光鼎，陆建华：《中国青年发展报告》，沈阳：辽宁人民出版社，1994 年。刘俊彦：《新生代当代中国青年农民工研究报告》，北京：中国青年出版社，2007 年 10 月。马中红：《中国青年亚文化研究年度报告》，北京：清华大学出版社，2013 年 6 月。廉思：《中国青年发展报告——流动时代下的安居》，北京：社会科学文献出版社，2014 年 4 月。关成华：《北京青年发展报告》，北京：人民出版社，2003 年 1 月等等。

2000 年以后，“中国青少年研究中心”发布了“青年研究文库”，其中包括一大批极具参考价值的青年研究报告，如：《跨越转折——当代大学生价值取向报告》、《青年人力资源开发研究报告》、《志愿行动在中国——中国青年志愿者行动研究》、《青少年事务与政策研究报告》、《当代大学生性现状与性教育研究》、《中国青少年流行文化现象报告》、《非公经济与青年发展研究报告》、《青年就业问题与对策研究报告》、《和谐社会与青少年思想道德建设研究报告》、《“十一五”与青少年发展研究报告》、《和谐社会建设与青少年发展研究报告》等等。

纵观中国青年研究的发展历程，其主要特点是以马克思主义中国化的理论成果为指导，注重实践性和应用性，与当前青年在社会中面临的主要问题为线索和导向，但缺少比较

具有权威的青年社会学理论和哲学著作，研究视野分散，研究的深度性不足。以吸收西方青年社会学的理论成果为基础，中国学者沈杰认为青年社会学应当包括四个基本的理论视角："个体-社会"视角（马克斯·韦伯）；"世代-世代"视角（米德）；"结构-行动"视角（安东尼·吉登斯）；"传承-更新"视角（F·马赫列尔）。他认为这几个视角能够代表青年社会学的基本特征、核心内涵和分析角度，能够作为中国青年社会学理论发展和实践指导的新契机。[14]

因此，中国的青年社会学研究，无论对于社会学这个上一级学科而言，还是对于现实中的青年问题而言，最主要的贡献是通过对应用研究的侧重，在借鉴国外青年研究理论的基础上，结合教育学、心理学、人类学、生理学、政治学和美学等方面的跨学科研究，有针对性地为社会工作和青年成长提供更具实践意义的指导方针。当然，无论是作为社会学分支的青年社会学，还是作为独立学科的青年学都尚处于刚刚起步的阶段，也正因为如此，它也能够显示出更具潜力和活力的特征，特别是当我们认识到青年这个群体作为整个人类和民族的希望和基石的客观现实时，青年社会学更应成为未来社会学研究的重要领域之一。

[14] 沈杰.青年社会学的基本理论视角[J].北京青年研究，2014（3）：5-12.

参考文献：

中文

陈亮. 《青年研究发展中的几个解释性概念》[J].中国青年政治学院学报，2012，(4)：1-6.

德里克·弗里曼；夏循，徐豪译. 《玛格丽特·米德与萨摩亚：一个人类学神话的形成与破灭》[M].北京：商务印书馆，2008.

丁苏安.玛格丽特·米德列传[J]. 《民族论坛》，2013，(9)：33-41.

方巍等著. 《青年社会学——社会学视野中的青年与社会》[M].杭州：浙江人民出版社，2006.

费孝通. 《社会学概论》[M].天津：天津人民出版社，1984.

李印，郑银平主编. 《现代青年社会学》 [M].沈阳：东北工学院出版社，1992.

玛格丽特·米德；李姚军，刘婧，周晓虹译. 《萨摩亚人的成年》[M].北京：商务印书馆，2010.

平章起，杨桂华，李磊，张文宏著.《青年社会学》[M].北京：解放军出版社，1988.

秦云.《我们青年研究学科化的一个里程碑——全国青年学研讨会综述》[J].《中国青年政治学院学报》，1987，(1)：13-14.

邢国海，张福生主编.《青年社会学》[M].北京：中国矿业大学出版社，1990.

英文

Frank F. Furstenberg. (2000). The Sociology of Adolescence and Youth in the 1990s: A Critical Commentary. *Journal of Marriage and the Family 62*(4), 896–910.

G. Stanley Hall. (1909). *Youth: Its Education Regimen, and Hygiene*. New York, NY: D. Appleton and Company.

G. Stanley Hall. (1916). *Adolescence: its Psychology and its Relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education*. New York, NY: D. Appleton and Company.

A Review of Research on Sociology of Youth

Ubonrad Yana

Abstract

The youth group is the most important part of the society. The youth research that began in the early 20th century quickly developed into an interdisciplinary research field centered on sociology, and formed a relatively independent research method and problem orientation. Throughout the research history of youth sociology, the 20th century Western youth research theory has been dominated by "structural-functionalism" and various forms of metaphysical analysis; its involves a wide range of problems and diverse perspectives. The Chinese youth sociology research started late, and experienced the development stage of theoretical expansion, silence and focus on empirical investigation. But on the whole; there is a lack of a more authoritative theoretical guiding paradigm.

Keywords: *Youth, Sociology, Youth issues, Research status*

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนเรื่อง *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน

กฤตพร มานุรัตนวงศ์[1]
สุรีย์ ชุณหเรืองเดช[2]

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีน 4 เรื่อง ได้แก่ 女诫(*Nǚ Jiè*), 内训(*Nèi Xùn*), 女论语 (*Nǚ Lúnyǔ*) และ 女范捷录(*Nǚfàn Jiélù*) กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างในแง่ของเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งของจีนและไทยต่างเน้นสอนให้ผู้หญิงใส่ใจเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก กิริยาท่าทาง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของสตรีตามอุดมคติในแต่ละสังคม สำหรับเนื้อหาคำสอนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และแนวทางประพฤติปฏิบัติของสตรีจีนและสตรีไทย สามารถแบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความกตัญญูกตเวที 2) การเคารพเชื่อฟังและการโอนอ่อนผ่อนตาม 3) ความอ่อนน้อมถ่อมตน/สงบเสงี่ยมเจียมตน/ยอมอดทนเห็นแก่ผู้อื่น 4) ความซื่อสัตย์และจงรักภักดี และ 5) การรักนวลสงวนตัวและการรักษาพรหมจรรย์ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน ความ

---

[1] นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรเกียรตินิยม) ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: suree.c@chula.ac.th

แตกต่างในเนื้อหาคำสอนบางประการ มาจากอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อ ประเพณีค่านิยม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละสังคม ส่วนเรื่องบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของสตรีจีนและสตรีไทย พบว่าส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù, Nǚ Sìshū,* nǚzǐ jiàocái สตรี วรรณกรรมคำสอน คำสอนสตรีจีน-ไทย

บทนำ

โดยทั่วไป ผู้หญิงและผู้ชายซึ่งถือเป็นสมาชิกต่างเพศสภาพกลุ่มหลักในแต่ละสังคม ต่างได้รับการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และขัดเกลาความประพฤติปฏิบัติจากทั้งครอบครัวและสังคม ทั้งหญิงและชายจำเป็นต้องเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองเพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามครรลองแห่งขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นๆ

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสตรีในสังคมตะวันออก ไม่ว่าในสมัยโบราณหรือสมัยปัจจุบัน ดูจะหนีไม่พ้นบทบาทหน้าที่พื้นฐานแห่งการเป็นภรรยาและมารดา สตรีใดที่ประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม มักจะได้รับการสรรเสริญชื่นชมว่าเป็นดั่ง “กุลสตรีและแม่ศรีเรือน” ตามอุดมคติที่ปรากฏในสังคมไทย หรือได้รับการยกย่องเชิดชูว่าประพฤติปฏิบัติตนได้ดีงามเฉกเช่น 贤妻良母 (xiánqī liángmǔ “ภรรยาที่ประเสริฐและมารดาที่แสนดี”) ตามอุดมคติที่ปรากฏในสังคมจีน

เนื่องจากทั้งไทยและจีนต่างเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย มีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม สังคม ประเพณีระหว่าง

กันมาเป็นเวลายาวนาน ขณะที่ปรัชญา ความคิด และคำสอนต่างๆ ของลัทธิขงจื๊อมีอิทธิพลอย่างมากต่อความนึกคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของชาวจีน ปรัชญา แนวความคิด และคำสอนต่างๆ ทางพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิด คติความเชื่อ และวัตรปฏิบัติของชาวไทยเช่นเดียวกัน การที่สตรีทั้งจีนและไทยมีแนวประพฤติปฏิบัติหรือคุณสมบัติอันพึงประสงค์ในภาพรวมดังที่กล่าวมาข้างต้น เชื่อกันว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดและหลักคำสอนทั้งสองตามที่สตรีในแต่ละสังคมได้รับการอบรมสอนสั่งหรือปลูกฝังกันมาไม่มากก็น้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากต้องการศึกษาสถานภาพ แนวทางประพฤติปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่ของสตรี รวมทั้งประเพณีค่านิยม ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมหนึ่งๆ ที่มีต่อสตรี ทางหนึ่งที่สามารถทำได้ก็คือ การศึกษาเรื่องราวดังกล่าวผ่านวรรณกรรมคำสอนสตรีที่ปรากฏในแต่ละสังคมวัฒนธรรมนั้น

แม้ว่าสังคมศักดินาในสมัยโบราณของจีนไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงออกไปนอกบ้านเพื่อศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนเช่นเดียวกับผู้ชาย แต่สตรีที่มาจากสังคมชั้นสูงจำนวนไม่น้อยก็ยังสามารถศึกษาเล่าเรียนอยู่กับบ้านได้ โดยมีบิดา ญาติพี่น้อง หรือครูอาจารย์ (ที่ทางบ้านหรือครอบครัวเชิญหรือจ้างมา) เป็นผู้ให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม นอกจากหนังสือหรือแบบเรียนตำราที่ใช้สอนผู้หญิงจะแตกต่างจากหนังสือหรือแบบเรียนตำราที่ใช้สำหรับสอนผู้ชายที่เป็นวัยผู้ใหญ่แล้ว แม้ในแบบเรียนระดับมูลบทก็ยังมีความแตกต่างกันระหว่างหญิงกับชายด้วย ทั้งนี้ หนังสือหรือวรรณกรรมที่ใช้สอนสตรีจะประกอบกันขึ้นเป็นชุด มีลักษณะที่เป็น 女学 (nǚxué “การเรียนแห่งสตรี”) อย่างเห็นได้ชัด

ในส่วนของภูมิหลังเกี่ยวกับวรรณกรรมคำสอนของไทย สามารถสรุปเนื้อหาโดยสังเขปจากสารนิพนธ์ของโสภา คชรัตน์ (2550, หน้า 1) และบทความของกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2554, หน้า 2) ได้ว่า วรรณกรรมคำสอนเรื่องต่างๆ ของไทยมีการสืบต่อมาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมไทยในอดีตส่วนใหญ่จะมีคำสอนปรากฏอยู่เสมอ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมคำสอนโดยตรง หรือที่พบอยู่ในวรรณคดีประเภทนิราศ บทละครนิทาน ฯลฯ ในส่วนของเนื้อหาสาระก็มีทั้งที่สอนบุคคลทั่วๆ ไปในการดำเนินชีวิต และทั้งที่เน้นสอนเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น การเน้นสอนเฉพาะบุรุษและสตรี เป็นต้น

ทั้งนี้ จากข้อมูลต่างๆ เท่าที่รวบรวมได้ พบว่าแม้ที่ผ่านมาจะมีการศึกษาวิจัยประเด็นเกี่ยวกับวรรณกรรมคำสอนและสตรีจีน หรือวรรณกรรมคำสอนและสตรีไทย ในลักษณะที่เป็นเอกเทศหรือเป็นภาพรวมอยู่บ้างก็ตามที ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัยของสุรีย์ ชุณหเรืองเดช (2551) ที่เน้นศึกษาเรื่องสถานภาพหญิงชายในครอบครัวจีนที่สะท้อนผ่านมุมมองด้านภาษิต สำนวน และคำพังเพยจีน หรือวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตของรติรัตน์ กุญแจทอง (2559) ที่เน้นวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางการสั่งสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนเรื่อง *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ* และ*Nǚfàn Jiélù* เทียบเคียงกับแนวความคิดหลักปฏิบัติว่าด้วยคุณธรรมจริยธรรมของปรัชญาขงจื๊อ หรือวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตของของ คึน เฮ ซิน (2543) ที่เน้นวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมสอนสตรีของไทยเรื่อง *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* และ*สุภาษิตสอนสตรี* กับวรรณกรรมสอนสตรีของประเทศเกาหลีเรื่อง แนฮุน (内訓) และ เกเนียซอ (戒女書) ในด้านที่มาของเรื่อง เนื้อหา กลวิธีการประพันธ์ รวมทั้ง

ภาพลักษณ์ ค่านิยม และสตรีในอุดมคติของทั้งสองชาติ เป็นต้น แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่มุ่งศึกษาประเด็นเนื้อหาคำสอนด้านต่างๆ ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนจำนวน 4 เรื่องดังกล่าวข้างต้น เพื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยที่เป็นลักษณะเดียวกันแต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของเนื้อหาคำสอนด้านต่างๆ ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีในอดีตของจีนและไทย เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงความแตกต่างในเรื่องสถานภาพ แนวทางประพฤติปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนแง่มุมทางความคิด ความเชื่อ ประเพณีค่านิยมที่ผู้คนมีต่อสตรีทั้งในสังคมจีนและสังคมไทย

ภูมิหลังที่มาและขอบเขตของวรรณกรรมคำสอนสตรีจีน 4 เรื่องที่มุ่งศึกษาวิจัย

วรรณกรรมคำสอนสตรี 女子教材 (nǚzǐ jiàocái)ของจีนที่มุ่งศึกษาในที่นี้ มีจำนวน 4 เรื่อง อันได้แก่ 女诫 (*Nǚ Jiè* “เตือนหญิง”), 内训 (*Nèi Xùn* “นิวาสศึกษา”), 女论语 (*Nǚ Lúnyǔ* “หลุนอี่ว์สำหรับสตรี”) และ 女范捷录 (*Nǚfàn Jiélù* “บันทึกสตรีต้นแบบ”)[3] ซึ่งทั้ง 4 เรื่องได้รวบรวมอยู่ในหนังสือชื่อ 女四书 (*Nǚ Sìshū* “หนังสือคำสอนทั้ง 4 สำหรับสตรี”)

จากการค้นคว้าพบว่า วรรณกรรมคำสอนสตรี *Nǚ Sìshū* เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมวรรณกรรมคำสอนสตรีเรื่องต่างๆ (女子教本 Nǚzǐ jiàoběn) ที่ประพันธ์ขึ้นในยุคสมัยที่แตกต่างกันมารวมไว้

[3] คำแปลภาษาไทยของวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้ง 4 เรื่อง อ้างอิงจาก รติรัตน์ กุญแจทอง (2560, หน้า 12)

ในที่เดียวกัน ถือเป็นแบบแผนแห่งการอบรมสั่งสอนสตรีในเอเชียตะวันออก มีบัณฑิตสำนักหรู (儒者 Rúzhě) ในปลายสมัยราชวงศ์หมิง (明朝 ค.ศ. 1368-1644) ชื่อว่า 王相 (Wáng Xiàng) เป็นผู้เขียนคำอธิบายประกอบ จัดพิมพ์รวมเล่มขึ้นในรัชศก 天启 Tiānqǐ(ค.ศ. 1621-1627) ปีที่ 4 แห่งจักรพรรดิ 熹宗 Xǐzōng (ค.ศ. 1605-1627) ซึ่งตรงกับปีค.ศ.1624 ทั้งนี้ หนังสือ *Nǚ Sishū* ไม่เพียงแต่จะได้รับความนิยมภายในประเทศจีนเท่านั้น แต่ยังมีการเผยแพร่อยู่ในต่างประเทศ โดยผ่านการแปลและตีพิมพ์เป็นภาษาเกาหลีและภาษาญี่ปุ่นอีกด้วย (รติรัตน์, 2559, หน้า 12)

Nǚ Jiè เป็นวรรณกรรมคำสอนสตรีที่ประพันธ์โดย 班昭 (Bān Zhāo คาดว่ามีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 45-117) ผู้ได้ชื่อว่าเป็นนักวิชาการและนักประวัติศาสตร์สตรีคนแรกของจีนในยุคราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (东汉 ค.ศ. 25-220)[4] และยังรับหน้าที่เป็นครูสอนหนังสือแก่มเหสีและบรรดานางสนมของจักรพรรดิ 和帝 Hé Dì (ค.ศ. 79-105) แห่งราชวงศ์ฮั่น (汉朝 ก่อน ค.ศ. 202 -ค.ศ. 220) อีกด้วย ภายหลังจากสามีเสียชีวิตลง Bān Zhāo ได้ปฏิบัติตนตามคำสอนของขงจื๊ออย่างเคร่งครัด จึงไม่ได้แต่งงานใหม่ เป็นหญิงหม้ายร้างสามีที่ครองตนเป็นโสดตลอดชีวิต เหตุผลที่ประพันธ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นมา ก็เพื่อให้บุตรีที่ยังไม่ได้ออกเรือนไป ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติของการเป็นภรรยาที่ดีจากหนังสือเล่มดังกล่าว กล่าวคือมีความรู้ความสามารถ

---

[4] เป็นน้องสาวของ 班固 (Bān Gù) นักประวัติศาสตร์และนักวรรณคดีลือนามในสมัยราชวงศ์ฮั่น ซึ่งได้เสียชีวิตลงในระหว่างที่กำลังเขียนเรียบเรียงหนังสือ *汉书* (Hàn Shū "ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ฮั่น") Bān Zhāo จึงได้ช่วยสานต่อเจตนารมณ์ของผู้เป็นพี่ชายด้วยการเขียนหนังสือ Hàn Shū ที่พี่ชายเขียนค้างไว้นั้นต่อจนจบ (Chén Hóngmóu, 2015, p. 6)

ด้านการบ้านการเรือน รวมทั้งมีการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม โดยแบ่งเนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีออกเป็น 7 บท[5]

Nǚ Lúnyǔ เป็นวรรณกรรมคำสอนสตรีที่ประพันธ์โดย 宋若萃 (Sòng Ruòcuì) นักเขียนและนักวิชาการหญิงในสมัยราชวงศ์ถัง (唐朝 ค.ศ. 618-907) เป็นงานเขียนในลักษณะเลียนแบบคัมภีร์พื้นฐานเล่มสำคัญของสำนักปรัชญาหรู คือ 论语 (Lún Yǔ)[6] มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมและนำเสนอแนวทางประพฤติปฏิบัติแก่สตรีตามแนวคิดของสำนักปรัชญาหรูหรือลัทธิขงจื๊อ หนังสือเล่มนี้มี 宋若昭 (Sòng Ruòzhāo) ผู้เป็นน้องสาวของ Sòng Ruòcuì เป็นผู้เขียนคำอธิบายประกอบ (Chén Hóngmóu, 2015, p. 21) และได้แบ่งเนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีออกเป็น 12 บท[7]

Nèi Xùn เป็นวรรณกรรมคำสอนสตรีที่ประพันธ์โดยมเหสีในจักรพรรดิ 成祖 Chéngzǔ (ค.ศ. 1360-1424) แห่งราชวงศ์หมิง ที่

---

[5] ได้แก่ 卑弱(bēiruò), 夫妇(fūfù), 敬慎(jìngshèn), 妇行(fùxíng), 专心(zhuānxīn), 曲从(qūcóng), 叔妹(shūmèi) รายละเอียดคำแปลสามารถดูได้จากตารางที่ปรากฏในหัวข้อ “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีเรื่อง *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ* และ *Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน” ข้างล่าง

[6] เป็นหนังสือที่บันทึกคำกล่าวและคำสอนของขงจื๊อ รวบรวมโดยบรรดาลูกศิษย์ มีแก่นความคิดที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง 仁(rén “เมตตาธรรม”) คือคำที่ใช้แทนคุณสมบัติอันสมบูรณ์แบบของมนุษย์ (นิตยา (พลพิพัฒนพงศ์) ชวี, 2542, หน้า 154)

[7] ได้แก่ 立身 lìshēn (การครองตน), 学作 xuézuò (การเรียนรู้งานบ้าน), 学礼 xuélǐ (การเรียนรู้จรรยามารยาท), 早起 zǎoqǐ (การตื่น/ลุกจากที่นอนแต่เช้า), 事父母 shì fùmǔ (การปรนนิบัติบิดามารดา), 事舅姑 shì jiùgū (การปรนนิบัติบิดามารดาสามี), 事夫 shì fū (การปรนนิบัติสามี), 训男女 xùn nánnǚ (การอบรมบุตรธิดา), 营家 yíngjiā (การดูแลจัดการบ้าน), 待客 dàikè (การปฏิบัติต่อแขกผู้มาเยือน), 和柔 hérou (ความรักใคร่ปรองดอง), 守节 shǒujié (การรักษา/ถือครองพรหมจรรย์)

มีพระนามว่า 仁孝（文）Rénxiào(wén) (ค.ศ. 1362-1407) ทรงเป็นผู้มีความรู้รอบด้าน และทรงปรนนิบัติพระสวามี รวมทั้งพระมารดาแห่งพระสวามีเป็นอย่างดีจนได้รับการยกย่องว่าเป็นสะใภ้ที่ดี เมื่อได้รับการสถาปนาเป็นฮองเฮา จึงทรงรวบรวมคำสอนเกี่ยวกับหลักประพฤติปฏิบัติหรือหลักศีลธรรมจรรยาของสตรีในสังคมศักดินาที่ได้มาจากเหล่าปราชญ์บัณฑิตและบูรพาจารย์ (古圣先贤gǔshèng xiānxián) และนิพนธ์เป็นหนังสือเรื่อง *Nèi Xùn* ขึ้นมา เพื่อสั่งสอนบรรดาสตรีในราชสำนักให้ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วยเนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีรวมทั้งสิ้น 20 บท[8]

Nǚfàn Jiélù เป็นวรรณกรรมคำสอนสตรีที่ประพันธ์ขึ้นในปลายสมัยราชวงศ์หมิง โดยผู้เป็นมารดาของบัณฑิตสำนักหรู Wáng Xiàng ซึ่งได้กล่าวแล้วข้างต้น สาระหลักในหนังสือเล่มนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของสำนักหรูเรื่อง 三纲五常 (sān gāng wǔ cháng) ที่เน้นถึงโครงหลัก 3 ประการ ได้แก่ กษัตริย์เป็นโครงหลักของขุนนาง บิดาเป็นโครงหลักของบุตร และสามีเป็นโครงหลักของภรรยา และมาตรฐานคุณธรรมจรรยาทั้ง 5 ประการ อัน

---

[8] ได้แก่ 德性 déxìng (คุณธรรมความประพฤติ), 修身 xiūshēn (การบำเพ็ญตน), 慎言 shènyán (การสำรวมวาจา), 谨行 jǐnxíng (ความรอบคอบระมัดระวังในความประพฤติปฏิบัติ), 勤励 qínlì (ความขยันหมั่นเพียร), 节俭 jiéjiǎn (การประหยัดมัธยัสถ์), 警戒 jǐngjiè (คำเตือนและข้อห้าม), 积善 jīshàn (การสั่งสมความดี), 迁善 qiānshàn (การขจัดชั่วทำดี), 崇圣训 chóng shènxùn (การเคารพศรัทธาในคำสอนของปราชญ์บัณฑิต), 景贤范 jǐng xiánfàn (การเคารพเหล่าปราชญ์บูรพาจารย์), 事父母 shì fùmǔ (การปรนนิบัติบิดามารดา), 事君 shì jūn (การปรนนิบัติสามี), 事舅姑 shì jiùgū (การปรนนิบัติบิดามารดาสามี), 奉祭祀 fèng jìsì (การอุทิศเซ่นไหว้), 母仪 mǔyí (มารดาตัวอย่าง), 睦亲 mù qīn/睦宗族 mù zōngzú (ความสามัคคีปรองดองในครอบครัววงศ์ตระกูล), 慈幼 cíyòu (ความรักและเมตตาต่อผู้เยาว์), 逮下 dàixià (พระเดชพระคุณต่อบริวารผู้รับใช้), 待外戚 dài wàiqī (การปฏิบัติต่อพระประยูรญาติทางฝ่ายพระราชชนนีหรือพระมเหสีของกษัตริย์)

ได้แก่ 仁 (rén "ความเมตตากรุณา"), 义(yì "ศีลธรรมและคุณธรรม"), 礼(lǐ "ขนบจารีตและแบบแผนความประพฤติ"), 智 (zhì "ความมีสติปัญญา") และ 信(xìn "การรักษาสัจจะ") มีการแบ่งเนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีรวมทั้งสิ้น 11 บท[9]

ภูมิหลังที่มาและขอบเขตของวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ เป็นพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ซึ่งได้นิพนธ์ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เพื่อจารึกแผ่นศิลาประดับพระมหาเจดีย์ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทฉันท์ปนกาพย์ (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 135)

สุภาษิตสอนสตรี เดิมเรียกวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องนี้ว่า *"สุภาษิตสอนหญิง"* หรือ *"สุภาษิตไทย"* แต่งด้วยกลอนสุภาพ เนื่องจากปรากฏนามผู้แต่งว่า "ภู่" ทำให้ในอดีตเข้าใจกันว่าสุนทรภู่เป็นผู้แต่ง หากแต่ในปัจจุบัน มีนักวิชาการบางกลุ่มเห็นว่า ผู้ประพันธ์หนังสือเรื่องนี้น่าจะไม่ใช่สุนทรภู่ เพียงแต่มีชื่อว่า "ภู่" เหมือนกันเท่านั้น ทั้งยังคาดว่าผู้แต่งหนังสือ *สุภาษิตสอนสตรี* คือ นายภู่นกกระจาบ กวีสมัยรัชกาลที่ 5 (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 159)

---

[9] ได้แก่ 统论 tǒnglùn (บทนำโดยรวม), 后德 hòudé (คุณธรรมฮองเฮา), 母仪 (mǔyí (มารดาตัวอย่าง), 孝行 xiàoxíng (ความกตัญญูต่อบุพการี), 贞烈 zhēnliè (การถือครองพรหมจรรย์), 忠义 zhōngyì (ความจงรักภักดี), 慈爱 cí' ài (ความรักความเมตตา), 秉礼 bǐnglǐ (การสืบทอดขนบจารีตและแบบแผนความประพฤติ), 智慧 zhìhuì (สติปัญญาความสามารถ), 勤俭 qínjiǎn (ความขยันและมัธยัสถ์), 才德 cáidé (คุณธรรมความสามารถ)

สุภาษิตสอนสาว พบว่าปรากฏอยู่ในเอกสารสมุดไทย แต่งเป็นกลอนสุภาพ แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และไม่เคยพิมพ์เผยแพร่มาก่อนจนกระทั่งปี พ.ศ. 2555 กรมศิลปากรจึงได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 81)

คำฉันท์สอนหญิง เป็นหนังสือเก่า ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกัน แต่งด้วยคำประพันธ์ 3 ชนิด คือ อินทรวิเชียรฉันท์ 11 กาพย์ฉบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 มีเนื้อหาคำสอนที่มุ่งสอนสตรีทุกชนชั้น (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 93)

คำกลอนสอนหญิง แต่งด้วยกลอนสุภาพ ไม่ปรากฏทั้งชื่อผู้แต่งและยุคสมัยในการประพันธ์ แต่คาดว่าน่าจะเป็นการประพันธ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และสันนิษฐานว่าแต่งไม่จบ *คำกลอนสอนหญิง* ยังไม่เคยพิมพ์เผยแพร่มาก่อนจนกระทั่งปี พ.ศ. 2555 กรมศิลปากรจึงได้รวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 125)

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนเรื่อง*Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ* และ *Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน

ในแง่ของรูปแบบ พบว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนทั้ง 4 เรื่องข้างต้นจะแบ่งเนื้อหาคำสอนเป็นหมวดหมู่ชัดเจน ทำให้ค่อนข้างสะดวกในการค้นคว้าเรียนรู้ หากต้องการศึกษาคำสอนสตรีว่าด้วยเรื่องใดๆ ก็สามารถไปค้นหาคำสอนเรื่องนั้นๆ โดยอิงจากหมวดหมู่ที่เป็นหัวข้อหลักๆ ตามที่ผู้ประพันธ์ได้ให้ไว้ ดังตัวอย่าง หนังสือ Nǚ Jiè ที่มีการแบ่งเนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีออกเป็น 7 บท ประกอบด้วย

บทที่	ชื่อบท	ความหมาย
บทที่ 1	卑弱 (bēiruò)	“ความต่ำต้อยและความอ่อนแอ”
บทที่ 2	夫妇 (fūfù)	“สามีภรรยา”
บทที่ 3	敬慎 (jìngshèn)	“ความเคารพและความรอบคอบระมัดระวัง”
บทที่ 4	妇行 (fùxíng)	“ความประพฤติของสตรี”
บทที่ 5	专心 (zhuānxīn)	“ความตั้งใจมั่น”
บทที่ 6	曲从 (qūcóng)	“การโอนอ่อนผ่อนตามเชื่อฟัง”
บทที่ 7	叔妹 (shūmèi)	“น้องชายน้องสาวของสามี”

เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบที่พบในวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยเรื่อง*กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ สุภาษิตสอนตรี สุภาษิตสอนสาว คำฉันท์สอนหญิง* และ *คำกลอนสอนหญิง* จะเห็นว่ามิได้มีการแบ่งหมวดหมู่คำสอนอย่างชัดเจนดังเช่นที่พบในวรรณกรรมสอนสตรีของจีน แต่คำสอนสตรีของไทยโดยปกติจะปรากฏแทรกอยู่ในเนื้อหาของแต่ละบริบท เมื่อใดที่บริบทมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะมีการแทรกคำสอนสตรีที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบริบทที่เปลี่ยนไปนั้น ซึ่งอาจจะเป็นคำสอนในเรื่องทำนองเดียวกันหรือเป็นคำสอนต่างเรื่องกันกับคำสอนในบริบทก่อนหน้าก็ได้ ตัวอย่างเช่น *สุภาษิตสอนสาว* (กรมศิลปากร, 2555, หน้า 86-88)

ที่ควรพูดแล้วจึงพูดแต่สุภาพ ที่<u>คำหยาบ</u>นั้นอย่าข้องสนองสาร
อย่าทำโลนตลกเล่นเช่นหญิงพาล อย่ากล่าวหาญอวดอ้างเหมือนอย่างชาย
....
<u>ไม่ควรสรวล</u>แล้วอย่าสรวลให้แพร่งพราย .....
....
<u>อย่าหัวเราะ</u>ให้ดังถึงหลังเรือน อย่าด่าเพื่อนทำคารมอยู่ฉาดฉาน
....

อย่าชักสื่อเก็บความไปเที่ยวเล่า เนื้อความเขาแล้วอย่าควรสนองสาร
อย่าปากบอนซ่อนเงื่อนมิใช่การ คบคนพาลมักจะพาเป็นราคี
สงบเสงี่ยมเจียมตัวประสาหญิง อย่าเย่อหยิ่งคารมให้เสียงมี่
เป็นธิดามีหน้าลูกผู้ดี จะวาทีอย่าให้หยาบจงน้ำนวล

ในแง่ของเนื้อหา พบว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนและไทยมีเนื้อหามุ่งสอนสตรีให้มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ดีตามทัศนะคติและความเชื่อและประเพณีค่านิยมของสังคมจีนและสังคมไทยในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) รูปลักษณ์ ท่าที และบุคลิกลักษณะทางกายภาพหรือในเชิงรูปธรรมที่สังเกตได้ และ 2) ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมในเชิงนามธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนผ่านกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือแนวทางปฏิบัติของสตรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของสตรีดังปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนและวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบ

1.1 รูปลักษณ์ ท่าที และบุคลิกลักษณะทางกายภาพหรือในเชิงรูปธรรมที่สังเกตได้จากภายนอกของสตรีจีนเปรียบเทียบกับสตรีไทย

จากเนื้อหาคำสอนสตรีที่รวบรวมได้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้ประพันธ์คำสอนสตรีทั้งจีนและไทยล้วนต้องการสอนให้สตรีใส่ใจ ไม่ละเลย และระมัดระวังเรื่องรูปลักษณ์ ท่าที และบุคลิกลักษณะทางกายภาพต่างๆ ที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก เนื่องจากเป็นคุณลักษณะอันเป็น ‘รูปลักษณ์ภายนอก’ ของสตรีเหล่านี้ ถือเป็นปราการด่านแรกที่ผู้คนในสังคมจะสัมผัสหรือสังเกตเห็นได้ในเบื้องต้น

สำหรับสังคมศักดินาของจีนในสมัยโบราณ ‘รูปลักษณ์ภายนอก’ ดังกล่าวจะสัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับผู้เป็นสตรีในด้าน fù róng (妇容) และด้าน fù yán (妇言) ซึ่งต่างก็เป็น

ส่วนหนึ่งของ บรรทัดฐานและประเพณีปฏิบัติสำหรับสตรีจีนที่เรียกว่า 三从四德 (sān cóng sì dé "การเชื่อฟัง 3 ประการและคุณธรรม 4 อย่าง")[10] โดยพบว่า แนวทางการสั่งสอนสตรีเกี่ยวกับ 'รูปลักษณ์ภายนอก' ของจีนและไทยค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ทั้งในด้านที่เป็นข้อกำหนดอันควรยึดถือปฏิบัติ และในด้านที่เป็นข้อห้ามอันพึงหลีกเลี่ยง เนื่องจากทั้งสังคมจีนและสังคมไทยต่างคาดหวังให้ผู้หญิงเป็นกุลสตรีผู้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นการเดิน การยืน การนั่ง การพูดจา ฯลฯ หากสตรีผู้ใดปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมหรือขัดต่อประเพณีค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมแล้ว สตรีผู้นั้นก็จะถูกผู้คนในสังคมกล่าวตำหนิหรือเยาะเย้ยทั้งต่อหน้าและลับหลัง บิดามารดาหรือบุคคลต่างๆ ที่เป็นเครือญาติในครอบครัว ก็จะพลอยได้รับการตำหนิจากสังคมด้วยว่าไม่ได้อบรมสั่งสอนสตรีผู้เป็นลูกหลานดังกล่าว ดังตัวอย่าง

---

[10] สำหรับเรื่อง "การเชื่อฟัง 3 ประการ"ผู้วิจัยจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป เมื่อพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ในที่นี้จะขออธิบายเฉพาะเรื่อง "คุณธรรม 4 อย่าง" ก่อน อันประกอบด้วย:

-妇德 (fù dé) หมายถึง คุณธรรมความประพฤติด้านการรักษาพรหมจรรย์ การซื่อสัตย์ต่อสามี การเคารพเชื่อฟังทั้งพ่อแม่ตนเองและพ่อแม่สามี รวมถึงเครือญาติสามี

-妇言 (fù yán) หมายถึง การพูดเจรจา ต้องสุภาพนุ่มนวล ต้องรู้จักพูดจาให้เหมาะสมถูกกาลเทศะ ไม่พร่ำเพรื่อ

-妇容 (fù róng) หมายถึง ความงามทางร่างกาย/รูปลักษณ์ และการแสดงออกซึ่งกิริยามารยาท รวมถึงอากัปกิริยาต่างๆ ของผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นการเดิน การยืน การนั่ง การนอน การหัวเราะ นอกจากนี้ยังรวมถึงการดูแลรักษาร่างกายให้สะอาด บุคลิกลักษณะที่อบอุ่นอ่อนโยน และภูมิฐานงามสง่าอีกด้วย

-妇功 (fù gōng) หมายถึง ทักษะความสามารถด้านงานบ้านงานเรือน รวมไปถึงการดูแลจัดการเรื่องประกอบพิธีกรรมเซ่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเซ่นไหว้บรรพชน

ตัวอย่างจากวรรณกรรมคำสอนสตรีจีน[11]	ตัวอย่างจากวรรณกรรมคำสอนสตรีไทย
Nǚ Lúnyǔ เรื่องที่ 1 “การครองตน” (立身lìshēn): 立莫摇裙 lì mò yáo qún เวลายืนขึ้นมาจะต้องไม่สะบัดกระโปรง	*คำฉันท์สอนหญิง* (กรมศิลปากร 2555: 108): ลุกนั่งระวังตน อย่าลุกลนทะลึ่งไป ภูษาแลผ้าสไบ จงปกปิดให้มิดกาย
Nǚ Lúnyǔ เรื่องที่ 1 “การครองตน” (立身 lìshēn): 坐莫动膝 zuò mò dòng xī ยามที่นั่งลง ต้องไม่โยกหรือเขย่าหัวเข่าทั้งสองข้าง	*สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร 2555: 170): ถ้าจะนั่งก็นั่งระวังผ้า ไม่อัชฌาเขาจะพากันยิ้มหัว
Nǚ Lúnyǔ เรื่องที่ 1 “การครองตน” (立身 lìshēn): 喜莫大笑，怒莫高声 xǐ mò dà xiào, nù mò gāo shēng เวลาดีใจจะต้องไม่หัวเราะเสียยกใหญ่ เวลาโกรธหรือโมโหก็อย่าขึ้นเสียงดัง	*สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร 2555:170): ยามสำรวลก็อย่าสรวลให้เมามัว แม้นจะหัวหัวร่อพอสบาย เมื่อยามยิ้มยิ้มไว้แต่ในพักตร์ อย่ายิ้มนักเสียสง่าพาสลาย
Nǚ Jiè บทที่ 4 ว่าด้วย “ความประพฤติของสตรี” (妇行 fù xíng):	*กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* (กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2552: 16):

[11] ตัวอย่างคำสอนใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 1 “การครองตน” (立身 lìshēn) มาจาก Chén Hóngmóu, 2015, p.23 ส่วนตัวอย่างคำสอนใน *Nǚ Jiè* บทที่ 4 “ความประพฤติของสตรี” (妇行 fù xíng) อ้างอิงจากเรื่องเดียวกัน, p.13.

ตัวอย่างจากวรรณกรรมคำสอนสตรีจีน[11]	ตัวอย่างจากวรรณกรรมคำสอนสตรีไทย
择辞而说，不道恶语，时然后言，不厌于人，是为谓妇言。 Zé cí ér shuō, bú dào è' yǔ, shí rán hòu yán, bú yàn yú rén, shì wéi wèi fù yán. ต้องรู้จักเลือกคำพูดที่ดีก่อนแล้วจึงพูด ไม่พูดคำหยาบหรือคำที่น่ารังเกียจ ทั้งยังต้องเลือกพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จะได้ไม่ทำให้ผู้อื่นเกิดความไม่พอใจ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นสตรีผู้พร้อมด้วยคุณธรรมดีงามในด้าน fù yán	พึงน้อมสำรวมโอษฐ์ ผรุสโทษทำลายโฉม เสียศรีอินทรีย์โทรม ศุภลักษณ์พักตราหมอง

1.2 ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมในเชิงนามธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนผ่านกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือแนวทางปฏิบัติของสตรีจีนเปรียบเทียบกับสตรีไทย

โดยทั่วไป ลักษณะทางจิตใจที่เป็นเรื่องเชิงนามธรรม หรือที่ผู้วิจัยจะขอใช้คำง่ายๆ ว่า 'รูปลักษณ์ภายใน' มักจะเชื่อมโยงกับความคิด ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนผ่านกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือแนวทางปฏิบัติของผู้คนในแต่ละสังคมหรือวัฒนธรรม ในที่นี้ คุณลักษณะอันเป็น 'รูปลักษณ์ภายใน' ของสตรีที่ผู้คนในสังคมจีนและสังคมไทยต่างปรารถนาก็คือ สตรีที่ประพฤติตนอยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม หรือก็คือสตรีในอุดมคติของแต่ละสังคมนั่นเอง ดังนั้น หากหญิงใดต้องการได้ชื่อว่าเป็นสตรีที่ดีหรือสตรีในอุดมคติ ย่อมจะต้องเพียรพยายามบำเพ็ญตนให้ถึงพร้อมด้วยลักษณะทางจิตใจอันดีงาม ด้วยการรับหรือถือเอา

ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรมของแต่ละสังคมดังกล่าวนั้น

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของเนื้อหาคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนทั้ง 4 เรื่อง และวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.2.1 <u>ความกตัญญูกตเวที</u>

คำโบราณของจีนได้กล่าวไว้ว่า 百善孝为先 (bǎi shàn xiào wéi xiān) “อันบุญกุศลทั้งร้อย ความกตัญญู (ที่บุตรมีต่อบิดามารดา) ย่อมมาก่อนเป็นอันดับแรก”) ความกตัญญูกตเวทีเป็นรากฐานของหลักศีลธรรมของลัทธิขงจื๊อ หนังสือคำสอนสตรีจีนจึงสอนให้สตรีที่ยังไม่แต่งงานมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ดังตัวอย่างใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 5 “การปรนนิบัติบิดามารดา” (事父母 shì fùmǔ) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 28-29)

> 女子在堂，敬重爹娘。每朝早起，先问安康。寒则烘火，热则扇凉。饥则进食，渴则进汤。
> Nǚzǐ zài táng, jìngzhòng diēniáng. Měi zhāo zǎoqǐ, xiān wèn ān kāng. Hán zé hōnghuǒ, rè zé shànliáng. Jī zé jìn shí, kě zé jìn tāng.
> สตรีที่ยังไม่ออกเรือน เคารพนับถือบิดามารดา ตื่นเช้าทุกวัน ถามไถ่เรื่องสุขภาพของท่านเป็นอันดับแรก บิดามารดาหนาวก็จุดไฟให้ความอบอุ่น เมื่อร้อนก็พัดวี ยามหิวมีอาหารให้รับประทาน ยามกระหายมีน้ำร้อนๆ ให้ดื่ม

เช่นเดียวกัน วรรณกรรมคำสอนสตรีไทยก็ไม่ละเลยที่จะสอนบุตรสาวเรื่องความกตัญญูกตเวที อีกทั้งได้สอดแทรกคติความเชื่อไว้ว่า หากบุตรีคนใดมีความกตัญญูต่อบิดามารดาจะได้รับพรจากเทพ

เทวดา ดังตัวอย่างใน*สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร, 2555: 168-169)

เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล	จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ
ด้วยชนกชนนีนั้นมีคุณ	ได้การุญเลี้ยงรักษามาจนใหญ่
อุ้มอุทรป้อนข้าวเป็นเท่าไร	หมายจะได้พึ่งพาธิดาดวง
ถ้าเราดีมีจิตคิดอุปถัมภ์	กุศลล้ำเลิศเท่าภูเขาหลวง
จะปรากฏยศยิ่งสิ่งทั้งปวง	กว่าจะล่วงลุถึงซึ่งวิมาน

นอกจากนี้ ในหนังสือ *Nǚfàn Jiélù* เรื่องที่ 4 “ความกตัญญู” (孝行 xiàoxíng) (Shěn Zhūkūn, 2015, p. 148) ยังได้นำเสนอตัวอย่างของสตรีผู้กล้าหาญที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา โดยการอ้างอิงจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่างๆ ตัวอย่างเช่น เรื่องราวของเด็กผู้หญิงตัวเล็กๆ ชื่อ 杨香 (Yáng Xiāng) ที่มีใจเด็ดเดี่ยว กล้าปะทะกับสัตว์ดุร้ายเพื่อปกป้องช่วยชีวิตบิดาให้รอดพ้นจากปากเสือ อนึ่ง วิธีการนำเสนอเช่นนี้ไม่พบในวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยที่อยู่ในขอบเขตวิจัยครั้งนี้

> 是故杨香搤虎，知有父而不知有身。
> Shì gù Yáng Xiāng è hǔ, zhī yǒu fù ér bù zhī yǒu shēn.
> ดังนั้น ขณะที่ Yáng Xiāng จับเสือ รู้แต่ว่ามีบิดา มิได้รู้ว่ามีตนเอง (ซึ่งในที่นี้ก็คือ มิได้คำนึงถึงตนเอง)

1.2.2 <u>การเคารพเชื่อฟังและการโอนอ่อนผ่อนตาม</u>

ด้วยเหตุที่สังคมศักดินาในอดีตได้อบรมปลูกฝังสตรีจีนเกี่ยวกับบรรทัดฐานและประเพณีปฏิบัติสำหรับสตรีที่เรียกว่า sān

cóng sì dé "การเชื่อฟัง 3 ประการและคุณธรรม 4 อย่าง"[12] ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น "การเชื่อฟัง 3 ประการ" ในที่นี้หมายถึง เมื่อยังไม่ได้ออกเรือน สตรีต้องเชื่อฟังบิดา (在家从父 zài jiā cóng fù) เมื่อแต่งงานแล้ว สตรีก็ต้องเชื่อฟังสามี (出嫁从夫 chūjià cóng fū) หากสิ้นสามีไปแล้วก็ต้องฟังบุตรชาย (夫死从子 fū sǐ cóng zǐ) ดังนั้น ในหนังสือ *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 5 "การปรนนิบัติบิดามารดา" (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 28-29) จึงได้เน้นย้ำให้สตรีที่ยังไม่ได้ออกเรือนใส่ใจและเชื่อฟังคำสอนของบิดามารดา ดังตัวอย่าง

> 父母言语，莫作寻常。遵依教训，不可强梁。
> Fùmǔ yányǔ, mò zuò xúncháng. Zūnyī jiàoxùn, bù kě qiáng liáng.
> คำพูดของบิดามารดา ห้ามคิดว่าเป็นเรื่องดาษดื่นทั่วไป นอบน้อมเชื่อฟังคำสอน ไม่ดื้อรั้น

สำหรับสตรีที่ออกเรือนไปแล้ว เนื่องด้วยความแตกต่างเหลื่อมล้ำทางอำนาจระหว่างหญิงชาย รวมทั้งสถานภาพของบุรุษที่เหนือกว่าสตรี ดังสะท้อนให้เห็นจากแนวคำสอนว่าด้วยขนบจารีตของขงจื๊อที่ว่า 人事男尊女卑 (rénshì nán zūn nǚ bēi "กิจแห่งมนุษย์นั้น บุรุษเหนือกว่าสตรี") และใน "โครงหลัก 3 ประการ" (三纲 sān gāng)[13] ข้อที่ว่า "สามีเป็นโครงหลักของภรรยา" ซึ่งตั้งอยู่

---

[12] ในส่วนของคุณธรรมทั้ง 4 อย่าง ได้กล่าวอธิบายอยู่ในเชิงอรรถ 10 ข้อ 1.1 ข้างต้น

[13] ในที่นี้ ปราชญ์สำนักหรูในสมัยราชวงศ์ฮั่นได้จัดแบ่งความสัมพันธ์ทั้ง 5 อันได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับขุนนาง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายกับน้องชาย 4) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ซึ่งมีมาแต่เดิมในโครงสร้างทางสังคมของจีน ให้อยู่ในรูปของ "โครงหลัก 3 ประการ" ได้แก่ 1) "กษัตริย์เป็นโครงหลักของขุนนาง" 2) "บิดาเป็นโครงหลักของบุตร" 3) "สามีเป็นโครงหลักของภรรยา" ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลต่อความนึกคิดของผู้คนใน

บนพื้นฐานแนวคิดเรื่อง "ความสัมพันธ์ทั้ง 5" (五伦 wǔ lún) ทำให้ผู้เป็นภรรยาต้องเคารพนบนอบและให้เกียรติผู้เป็นสามี เพราะผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายที่มาพึ่งพาอาศัย หรือตามสามีไปดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบแห่งครอบครัวของผู้เป็นสามี ดังเห็นได้จาก *Nèi Xùn* เรื่องที่ 2 "การบำเพ็ญตน" (修身 xiūshēn) (Shěn Zhūkūn, 2015, p. 38) ที่กล่าวว่า

> 是故妇人者，从人者也。夫妇之道，刚柔之义也。
> Shì gù fùrén zhě, cóng rén zhě yě. Fūfù zhī dào, gāng róu zhī yì yě.
> ดังนั้น ผู้ที่เป็นภรรยาคือการเป็นผู้ตามสามี วิถีแห่งสามีภรรยา ผู้ชายแข็งแกร่ง ผู้หญิงอ่อนโยนนุ่มนวล

อย่างไรก็ตาม แม้สังคมจีนสมัยโบราณจะทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างหญิงกับชาย (男女有别 nán nǚ yǒu bié) ในเรื่องบทบาทหน้าที่และสถานะดังคำกล่าวว่า "ผู้ชายรับผิดชอบเรื่องนอกบ้าน ผู้หญิงดูแลเรื่องในบ้าน" (男主外，女主内 nán zhǔ wài, nǚ zhǔ nèi) ก็ตาม แต่สังคมจีนในอดีตก็เน้นให้ความสำคัญกับความปรองดองกลมเกลียวหรือความสมานฉันท์ (和 hé) ด้วยเช่นกัน ดังเห็นได้จากภาษิตคำพังเพยจีน 谚语 (yànyǔ) ที่ว่า "ครอบครัวปรองดองย่อมนำมาซึ่งความเจริญในทุกสิ่ง" (家和万事兴 jiā hé wànshì xīng) และ "ความกลมเกลียวระหว่างสามีภรรยา ย่อมนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของครอบครัว"

สังคมจีน ทำให้ยิ่งเห็นความแตกต่างทางสถานภาพระหว่างหญิงชาย ทั้งยังส่งผลให้มีการหล่อหลอม ปลูกฝังอบรมทางคุณธรรม ค่านิยม ขนบประเพณี รวมไปถึงแนวทางความประพฤติหรือบรรทัดฐานต่างๆ ที่หญิงและชายในสังคมจีนพึงยึดถือและปฏิบัติตามด้วย (สุรีย์ ชุณหเรืองเดช, 2551, หน้า 256-262)

(夫妇和而后家道昌 fūfù hé ér hòu jiā dào chāng)[14] ดังนั้น สามีและภรรยาจึงพึงปฏิบัติด้วยการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติต่อกันด้วยความเกรงใจเสมือนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นแขก ภรรยาควรฟังสิ่งที่สามีพูดด้วยความใส่ใจ และหากสามีทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ภรรยาก็มีหน้าที่ต้องตักเตือนทักท้วงเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างใน *Nèi Xùn* เรื่องที่ 2 “การบำเพ็ญตน” (Shěn Zhūkūn, 2015, p. 38)

> 居家相待，敬重如宾。夫有言语，侧耳详听。夫有恶事，劝谏谆谆。
> Jūjiā xiāngdài, jìngzhòng rú bīn. Fū yǒu yányǔ, cè ěr xiáng tīng. Fū yǒu è’ shì, quàn jiàn zhūnzhūn.
> เมื่ออยู่ในบ้าน สามีภรรยาปฏิบัติต่อกันด้วยการเคารพให้เกียรติประหนึ่งว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นแขก หากสามีพูดคุยเรื่องอะไร ภรรยาต้องตั้งใจฟังให้ละเอียด หากสามีทำเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ภรรยาต้องตักเตือนทักท้วงอย่างอดทนจริงใจ

นอกจากนี้ สตรีผู้เป็นสะใภ้ยังต้องให้ความเคารพเชื่อฟังสามีและบิดามารดาของสามีเช่นเดียวกับที่ได้เคยปฏิบัติต่อบิดามารดาของตนเอง และต้องคำนึงถึงเรื่องจิตใจของบิดามารดาสามีด้วย (舅姑之心，岂当可失哉。Jiùgū zhī xīn, qǐ dāng kě shī zāi) เพราะถึงแม้สามีจะมีความรักใคร่เอ็นดูในตัวภรรยา แต่ไม่แน่ว่าบิดามารดาสามีจะชอบผู้เป็นสะใภ้ก็เป็นได้ (夫虽云爱，舅姑云非。Fū suī yún ài, jiùgū yún fēi) ผู้เป็นภรรยาจึงควรยึดหลักการโอนอ่อนผ่อนตามและเชื่อฟัง เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างแม่ผัว

---

[14] ทั้งนี้ ในบทชื่อว่า 夫妇(fū fù) ที่อยู่ในหนังสือ 幼学琼林(Yòuxué Qiónglín) เล่ม 2 (卷二) ซึ่งประพันธ์โดย 程允升(Chéng Yǔnshēng) ในปลายสมัยราชวงศ์หมิง มีการใช้ว่า 夫妇和而后家道成(fūfù hé ér hòu jiā dào chéng)

กับลูกสะใภ้ ครอบครัวจะได้มีความสุข ดังคำกล่าวใน *Nǚ Jiè* บทที่ 6 "การโอนอ่อนผ่อนตามเชื่อฟัง" (曲从 qū cóng) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 15-16) ที่ว่า

> 然则舅姑之心奈何？固莫尚于曲从矣。[15]姑云不尔而是，固宜从令。姑云是尔而非，犹宜顺命。
> Ránzé jiùgū zhī xīn nài hé? Gù mò shàng yú qūcóng yǐ. Gū yún bù ěr ér shì, gù yí cóng líng. Gū yún shì ěr ér fēi, yóu yí shùnmìng.
> ใจพ่อแม่สามีก็เป็นเช่นนี้ ลูกสะใภ้ไม่อาจทำอะไรได้ ดังนั้นไม่มีอะไรที่เหนือกว่าการโอนอ่อนผ่อนตามเชื่อฟัง หากแม่สามีไม่ได้บอกว่าสิ่งที่ทำนั้นดีแล้ว แน่นอนว่าการคล้อยตามย่อมเป็นสิ่งดี หากแม่สามีบอกว่าสิ่งที่ทำนั้นไม่ดี (แม้ลูกสะใภ้จะรู้ข้อเท็จจริงหรือความถูกผิดอยู่เต็มอก) ก็ให้ยอมตามเชื่อฟัง

เช่นเดียวกับสังคมตะวันออกอื่นๆ สังคมไทยก็เน้นอบรมให้ผู้เป็นบุตรหลานต้องเคารพนบนอบและเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดาและเครือญาติที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย ดังคำกล่าวใน *สุภาษิตสอนหญิง* ที่ว่า **"จงอยู่ในโอวาทญาติวงศ์"** ในส่วนของ *สุภาษิตสอนสาว* นอกจากจะสอนให้เคารพพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่แล้ว ผู้ประพันธ์ยังส่งเสริมให้เครือญาติใกล้ชิดสนิทสนม ไม่ห่างเหินกัน เพื่อว่าจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกันและกันในภายหลัง

> อนึ่งบิดรมารดาคณาวงศ์ ทั้งเผ่าพงศ์พี่น้องอย่าห่างเหิน
> จงนบนอบเช้าค่ำให้จำเริญ อย่าทำเมินจะได้พึ่งกันต่อไป
> *สุภาษิตสอนสาว* (กรมศิลปากร, 2555: 87)

---

[15] 固 ในที่นี้แปลว่า แน่นอน (当然 dāngrán); 曲从 ในที่นี้หมายถึง การโอนอ่อนผ่อนตาม (委曲顺从 wěiqū shùncóng) (Wēn Xìnzǐ, 2013, p. 57)

ทั้งนี้ สตรีที่แต่งงานแล้วยังต้องเคารพนบนอบให้เกียรติสามี ระมัดระวังตนไม่ให้กระทำผิด ไม่ดื้อดึงและเชื่อฟังคำสอนของสามี ดังตัวอย่างใน *สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร, 2555: 178) ที่ว่า **"คำนับนอบสามีทุกวี่วัน อย่าดุดันดื้อดึงตะบึงตะบอน"** หรือใน *คำฉันท์สอนหญิง* (กรมศิลปากร, 2555: 114) ที่ว่า **"คำใดผัวร่ำรำพรรณ สอนสั่งฟังกัน จำไว้อย่าให้ไหลหลง"** ก็เน้นให้ภรรยาต้องเชื่อฟังและจดจำคำสั่งสอนของสามีให้ดี นอกจากนี้ สังคมไทยในอดีตให้ภรรยากราบเท้าสามีก่อนนอน ซึ่งอาจถือเป็นกุศโลบายของคนรุ่นก่อนเพื่อช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่สามีภรรยา ทำให้สามีรักเอ็นดูและเมตตาต่อภรรยาผู้ซึ่งมีความนอบน้อมและยกย่องให้เกียรติตน ซึ่งสังคมจีนไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าว

ถ้าแม้ว่า**ภัสดาเข้าไสยาสน์ จงกราบบาททุกครั้ง**อย่าพลั้งหลง
สุภาษิตสอนสตรี (กรมศิลปากร 2555: 178)

1.2.3 <u>ความอ่อนน้อมถ่อมตน/สงบเสงี่ยมเจียมตน/ยอมอดทนเห็นแก่ผู้อื่น</u>

โลกทัศน์ทวินิยมตามแบบฉบับยิน-หยางของชาวจีนมองธรรมชาติในลักษณะที่เป็นคู่ตรงกันข้าม เพศหญิงถือว่ามีธาตุ "ยิน" เป็นองค์ประกอบ จึงอ่อนแอเปราะบาง ในขณะที่เพศชายมีธาตุ "หยาง" เป็นองค์ประกอบ จึงแข็งแกร่งบึกบึน ความต่างดังกล่าวเป็นเหตุให้หญิงและชายมีแนวประพฤติปฏิบัติในสังคมที่แตกต่างกัน และความคาดหวังที่สังคมมีต่อทั้งสองเพศก็แตกต่างกันด้วย เมื่อเด็กหญิงรู้ความและเติบใหญ่ขึ้น สังคมและครอบครัวจีนยังได้เน้นอบรมปลูกฝังค่านิยม ความคิด ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า จะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน สงบเสงี่ยมเจียมตน ยอมอดทนเห็นแก่ผู้อื่น

มากกว่าตนเอง[16] ดังตัวอย่างใน *Nǚ Jiè* บทที่ 1 "ความต่ำต้อยและความอ่อนแอ" 卑弱(bēiruò) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 9-10) ที่กล่าวว่า

> 谦让恭敬，先人后己，有善莫名，有恶辞，忍辱含垢，常若畏懼，是謂卑弱下人也。
> Qiānràng gōngjìng, xiān rén hòu jǐ, yǒu shàn mò míng, yǒu è mò cí, rěn rǔ hán gòu, cháng ruò wèi jù, shì wèi bēiruò xià rén yě.
> ผู้หญิงควรจะเจียมเนื้อเจียมตัว ถ่อมตน อดทนยอมให้ผู้อื่น นอบน้อมเคารพต่อทุกคน ทำให้ผู้อื่นก่อน แล้วค่อยให้ตัวเองทีหลัง สิ่งดีๆ ที่ตนได้ทำไปไม่เที่ยวป่าวประกาศแก่คนภายนอก สิ่งใดที่ตนทำผิดพลาด ก็ไม่บอกปัดความรับผิดชอบ อดทนต่อการดูถูกเหยียดหยาม มักจะกลัวว่าที่ตัวเองทำไปยังไม่ดีพอ นี่คือสิ่งที่เรียกว่า ความถ่อมตน เจียมตน ยอมทนอยู่ใต้ล่างหรือหลีกทางให้ผู้อื่น

ส่วนวรรณกรรมสอนสตรีไทยเช่น *สุภาษิตสอนสาว* (กรมศิลปากร, 2555: 87) ก็เน้นสอนให้ผู้หญิงรู้จักสงบเสงี่ยมเจียมเนื้อเจียมตัว เพราะความเจียมตน อ่อนน้อมถ่อมตนดังกล่าวเป็น

---

[16] ใน *Nǚ Jiè* บทที่ 1 "ความต่ำต้อยและความอ่อนแอ" ยังได้อ้างอิงถึงขนบประเพณีสมัยโบราณของครอบครัวจีนในการเลี้ยงดูลูกสาวตั้งแต่แรกเกิด กล่าวคือ หลังจากลูกสาวเกิดได้ 3 วัน จะให้เด็กหญิงนอนที่ข้างล่างเตียง (ซึ่งถือเป็นการเน้นย้ำให้ตระหนักถึงสถานะอันต่ำต้อยของผู้หญิง) และให้แผ่นอิฐแผ่นกระเบื้องเป็นของเล่น (ซึ่งก็เป็นสัญลักษณ์ว่าเด็กหญิงจะต้องเรียนรู้และฝึกหัดเรื่องงานบ้านงานเรือนทั้งหลาย วันข้างหน้าเมื่อโตขึ้นมาจะได้ขยันบากบั่นในการทำงาน) นอกจากนี้ พ่อแม่จะประกอบพิธีถือศีลกินเจเพื่อบอกกล่าวข่าวดีแก่บรรพบุรุษเรื่องลูกสาวที่เพิ่งเกิดใหม่ (ก็เพื่อแสดงให้เห็นเป็นการล่วงหน้าว่า ผู้หญิงจะต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการบวงสรวงเซ่นไหว้บูชาต่างๆ ในอนาคต)

คุณสมบัติที่ช่วยเสริมความงดงามให้สตรียิ่งกว่าเครื่องประดับและเครื่องแต่งตัวที่สวมใส่อยู่

งามจริต**จิตเจียมเสงี่ยมใจ** จะอำไพยิ่งกว่าเครื่องอาภรณ์

นอกจากนี้ *คำฉันท์สอนหญิง* (กรมศิลปากร, 2555: 107) ก็ได้ตักเตือนสตรีมิให้หยิ่งยโสหรือลำพองตน

อย่าหยิ่งเผยอผยอง **ลำพองตน**กระมลทิน

ในกรณีที่สามีเกิดโมโหหรือมีโทสะขึ้นมา หนังสือ *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 7 “การปรนนิบัติสามี”事夫(shì fū) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 31-32) ได้ให้คำแนะนำว่า ภรรยาก็ต้องไม่โกรธเคือง ต้องยอมถอยหรืออ่อนข้อให้แก่สามี อดทนข่มอารมณ์

夫若发怒，不可生嗔。退身相让，忍气低声。
Fū ruò fānù, bù kě shēng chēn. Tuì shēn xiāng ràng, rěnqì dī shēng.

ส่วนวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยเรื่อง *คำกลอนสอนหญิง* (กรมศิลปากร, 2555: 129) ก็มีกล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน ดังนี้

แม้นผัวโกรธเอาดีต่ออย่าโกรธตอบ
ค่อยปลอบโยนด้วยรักอย่าหักหาญ
อย่าขึ้นเสียงเถียงพร่ำจะรำคาญ
มิใช่การเครื่องจะกวนระกำใจ

1.2.4 <u>ความซื่อสัตย์และจงรักภักดี</u>

คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์หรือ “จิตซื่อตรง” (忠 zhōng) รวมถึงการรักษาคำพูดหรือ“สัจจะ” (信 xìn) มักจะได้รับการพูดถึงควบคู่กันไปในปรัชญาคำสอนของลัทธิขงจื๊อ และถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของชาวจีน ความหมายของคำว่า zhōng

มิได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงความจงรักภักดีที่ขุนนางพึงมีต่อกษัตริย์เท่านั้น แต่ยังกินความไปถึง "การปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างเต็มความสามารถ" อีกด้วย หนังสือ *Nǚfàn Jiélù* เรื่อง "ความซื่อสัตย์จงรักภักดี" (忠义 zhōngyì) (Shěn Zhūkūn, 2015, p. 164) จึงได้ยกตัวอย่างกรณีมารดาของ 王陵 (Wáng Líng) ที่ยอมสละชีพของตน หยิบกระบี่ฆ่าตัวตายต่อหน้า เพื่อไม่ให้บุตรชายกังวลเรื่องของตนเองจนต้องเสียทีแก่ศัตรู (ซึ่งในที่นี้คือรัฐฉู่) และทรยศต่อกษัตริย์รัฐฮั่น[17]

陵母对使而伏剑。
Líng mǔ duì shǐ ér fú jiàn.

สำหรับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย ผู้ประพันธ์จะกล่าวถึงความซื่อสัตย์และจงรักภักดีระหว่างสามีและภรรยาเป็นสำคัญ ดังตัวอย่างใน *คำกลอนสอนหญิง* (กรมศิลปากร 2555: 130) ที่ว่า "**ให้ซื่อตรงสัจจาต่อสามี** จึ่งเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อน้ำใจ" หรือใน *สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร, 2555: 178) ที่หยิบยกเรื่องของนางสีดาในวรรณคดีมาเป็นตัวอย่างของภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามีคือพระราม ซึ่งความซื่อสัตย์ดังกล่าวทำให้คู่สามีภรรยาไม่เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน

จงซื่อต่อภัสดาสวามี	จนชีวีศรีสวัสดิ์เจ้าตักษัย
อย่าให้มีราคินที่กินใจ	อุปไมยเหมือนอนงค์องค์สีดา

[17] อนึ่ง เรื่องราวความซื่อสัตย์จงรักภักดีของสตรีที่ผู้ประพันธ์เรื่อง *Nǚfàn Jiélù* ได้สอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของวรรณกรรมคำสอน มิได้จำกัดอยู่แต่เพียงเหล่าสตรีในสถานะของมารดาและภรรยาเท่านั้น ยังได้รวมตัวอย่างของสตรีที่เป็นข้ารับใช้ รวมไปถึงหญิงโสเภณีที่มีจิตใจประเสริฐ ยอมสละชีวิตเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อกษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใดด้วย

1.2.5 <u>การรักนวลสงวนตัวและการรักษาพรหมจรรย์</u>

พรหมจรรย์เป็นสิ่งที่ผู้หญิงในสังคมตะวันออกยึดถือและให้ความสำคัญ ในบริบททางสังคมของจีนได้ปลูกฝังค่านิยมให้สตรีประพฤติพรหมจรรย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต้องรู้จักรักตัวเองด้วยการรักษาพรหมจรรย์ของตนให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง (洁身自好，守身如玉 jié shēn zì hǎo, shǒu shēn rú yù) ไม่มีเพศสัมพันธ์กับชายใดก่อนแต่งงาน อย่างไรก็ตามการรักษาพรหมจรรย์ยังสามารถหมายรวมถึงหญิงที่แต่งงานมีสามีแล้วเช่นกัน หากสตรีที่แต่งงานแล้วประพฤติตนเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี อุทิศทั้งกายและใจให้แก่สามีแต่เพียงคนเดียว (忠贞于丈夫 zhōng zhēn yú zhàngfū) ไม่มีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับชายอื่น ก็นับว่ามี “พรหมจรรย์” (贞 zhēn) ในที่นี้ การประพฤติพรหมจรรย์ของหญิงที่แต่งงานแล้วยังครอบคลุมไปถึงกรณีหลังจากที่ฝ่ายสามีเสียชีวิตไปแล้ว ภรรยาจะต้องไม่แต่งงานใหม่ (对已故丈夫从一而终 duì yǐ gù zhàngfū cóng yī ér zhōng) ตั้งใจไว้ทุกข์ให้สามีในระยะเวลาตามที่ประเพณีกำหนด ครองตัวเป็นหม้ายอยู่ในครอบครัวผู้เป็นสามีตามเดิม รักษาพรหมจรรย์ ไม่มีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับชายอื่นใด ดังคำกล่าวใน *Nǚ Jiè* บทที่ 4 “ความประพฤติของสตรี” (妇行 fù xíng) (Chén Hóngmóu, 2015, p. 13) ที่ว่า

> 幽闲贞静，守节整齐。行己有耻，动静有法，是谓妇德。
> Yōuxián zhēn jìng, shǒujié zhěngqí. Xíng jǐ yǒu chǐ, dòng jìng yǒu fǎ, shì wèi fù dé.
> สงบเสงี่ยมเยือกเย็น รักเดียวใจเดียว รักษาพรหมจรรย์เป็นระเบียบเรียบร้อย ประพฤติปฏิบัติตนโดยรู้จักการ

ละอายใจ กระทำหรือพูดจาอย่างมีหลักเกณฑ์ เช่นนี้จึงเรียกได้ว่า 妇德 (fù dé)

สำหรับคำสอนเรื่องพรหมจรรย์ในสังคมไทย โดยทั่วไปจะหมายถึง การรักษาพรหมจรรย์ของหญิงโสด มิได้หมายรวมถึงพรหมจรรย์ของหญิงมีสามีดังเช่นค่านิยมของสังคมจีน อย่างไรก็ตาม คำสอนของสตรีจีนและไทยต่างมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การปลูกฝังให้สตรีรักษาพรหมจรรย์ไว้จนกว่าจะถึงวันที่แต่งงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นค่านิยมเรื่องความบริสุทธิ์ของสตรีก่อนแต่งงานในสังคมวัฒนธรรมไทย

นารีอันมีศักดิ์ วรพักตร์ดั่งเดือนฉาย
สงวนตัวไม่มัวระคาย จะระคนด้วยมลทิน

คำฉันท์สอนหญิง (กรมศิลปากร, 2555: 107)

2. บทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของสตรีดังปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนและวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยที่มุ่งศึกษาเปรียบเทียบ

2.1 บทบาทหน้าที่ของสตรีจีนและสตรีไทยโดยทั่วไป

สตรีในครอบครัวจีนโดยทั่วไปมักจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติตนเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วย “คุณธรรม 4 อย่าง” อันได้แก่ fù dé, fù yán, fù róng, fù gōng เพื่อวางรากฐานที่จะเป็นภรรยาที่ดีของสามีในอนาคต ดังนั้น บทบาทหน้าที่หลักของสตรีจีนโดยทั่วไปหรือสตรีจีนก่อนแต่งงานตามที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีน จึงเน้นเรื่องการดูแลปรนนิบัติบิดามารดาในทุกๆ ด้านด้วยความกตัญญู ดังตัวอย่างใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 5 “การปรนนิบัติบิดามารดา” (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 28-29) ที่ว่า

父母年老，朝夕忧惶，补联鞋袜，做造衣裳。四时八节，孝养相当。父母有疾，身莫离床。衣不解带，汤药亲尝。祷告神祇 ，保佑安康。
Fùmǔ niánlǎo, zhāoxī yōuhuáng, bǔlián xiéwà, zuò zào yī shang. Sì shí bā jié, xiàoyǎng xiāngdāng. Fùmǔ yǒu jí, shēn mò lí chuáng. Yī bù jiě dài, tāng yào qīn cháng. Dǎogào shén zhī, bǎoyòu ān kāng.
ยามบิดามารดาแก่เฒ่า (บุตรสาว) กังวลทั้งเช้าเย็น ทำรองเท้าซ่อมถุงเท้า เย็บเสื้อผ้า (ให้บิดามารดา) ตลอด ทั้งปีที่มี 4 ฤดูกาล 8 เทศกาล คอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของท่านด้วยความกตัญญู ยามบิดามารดาเจ็บป่วย (บุตรสาวคอยดูแล) อยู่ข้างเตียงไม่ห่างไปไหน นอนทั้งชุดเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่นั้น (ไม่ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าใส่นอน) ชิมยา (ของบิดามารดา) ด้วยตัวเองก่อน ตั้งใจอธิษฐานสวดภาวนาต่อเทพแห่งฟ้าดินให้บิดามารดากลับมาแข็งแรง

นอกจากการดูแลปรนนิบัติบุพการีแล้ว ใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 4 “การตื่น/ลุกจากที่นอนแต่เช้า” (早起 zǎo qǐ) (Chén Hóng móu, 2015, pp. 26-27) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของสตรีที่พึงมีต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวโดยรวมด้วย กล่าวคือ สตรีจะต้องตื่นแต่เช้ามาเข้าครัวล้างภาชนะเครื่องครัวเครื่องใช้ ต้มน้ำร้อนต้มน้ำซุป (摩锅洗镬，煮水煎汤 mó guō xǐ huò, zhǔ shuǐ jiān tāng) รวมทั้งจัดเตรียมและประกอบอาหาร ทั้งนี้ ใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 2 “เรียนรู้งานบ้าน” (学作 xué zuò) (Chén Hóngmóu, 2015, p. 24) ยังได้เน้นย้ำว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทุกคนที่ต้องรู้จักการงานด้านต่างๆ ของผู้หญิง (凡为女子，须学女工 Fán wéi nǚzǐ, xū xué nǚ gōng) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการทอผ้า จะต้องเรียนรู้ขั้นตอนการ

ทอผ้าอย่างละเอียด เริ่มจากการเลี้ยงหนอนไหม การสาวไหม จนกระทั่งทอเป็นผืนผ้า

ในส่วนของสตรีในครอบครัวไทยโดยทั่วไป วรรณกรรมคำสอนสตรีเรื่องต่างๆ ของไทยก็ให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของสตรีก่อนแต่งงานเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่ต้องกตัญญูและเลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณผู้ให้กำเนิด (ซึ่งมีการสอดแทรกความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ไว้ในคำสอนว่าหากผู้ใดอกตัญญูต่อพ่อแม่ เมื่อตายไปจะต้องตกนรกหมกไหม้ ไม่ได้เห็นเดือนเห็นตะวัน) การเรียนรู้งานทุกอย่างในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำอาหาร การเย็บสบงจีวรสงฆ์ งานเย็บปักถักร้อย การจีบพลูทำบุหรี่ การฟั่นธูปเทียน การทอผ้า ฯลฯ ดังคำกล่าวใน *สุภาษิตสอนสตรี* (กรมศิลปากร 2555: 171) ที่ว่า “อยู่สถานบ้านช่องนั้นต้องคิด **ให้รู้กิจการหญิงทุกสิ่งสา**” และด้วยเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ใน *คำฉันท์สอนหญิง* ยังสอนให้สตรีรู้จักปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ทำบุญ ถือศีล ฟังเทศน์อย่างสม่ำเสมอ หากมีเครือญาติที่ล่วงลับไปแล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ ให้ทานแก่ผู้ยากไร้

2.2 บทบาทหน้าที่ของสตรีจีนและสตรีไทยในฐานะภรรยา

สตรีผู้เป็นภรรยาในครอบครัวหรือสังคมจีน มักจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมหรือความคิดให้ประพฤติปฏิบัติตนตามแบบอย่างในอุดมคติ นั่นคือการเป็น **“ภรรยาที่ประเสริฐ มารดาที่แสนดี”** (贤妻良母 xiánqī liángmǔ) ดังนั้น ในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีน เช่น *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 7 “การปรนนิบัติสามี” จึงสอนให้ผู้หญิงต้องรู้จักดูแลปรนนิบัติสามีโดยไม่ขาดตกบกพร่องในทุกๆ ด้าน ทั้งเรื่องอาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ภรรยายังมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องภายในบ้าน จะต้องตื่นเช้ามาประกอบอาหาร

ต้องทำความสะอาดบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ เนื่องจากความสะอาดของบ้านเป็นหน้าเป็นตาให้ครอบครัว ต้องไม่ปล่อยให้มีการสั่งสมสิ่งสกปรกต่างๆ อันจะเป็นผลให้บ้านมีความด่างพร้อย (切不可教秽物堆积起来，以致有玷污自己的门庭 qiè bù kě jiào huìwù duījī qǐlái, yǐzhì yǒu diànwū zìjǐ de mén tíng) (Shěn Zhūkūn, 2015, p. 125)

นอกจากนี้ ภรรยายังต้องขยันประหยัดและรู้จักเก็บออมทรัพย์สินและผลผลิตที่สามีหามา ใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 9 “การดูแลจัดการบ้าน” (营家 yíngjiā) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 34-35) มีกล่าวโดยละเอียดถึงวิธีการที่ภรรยาดูแลปศุสัตว์ เก็บออมเงินทองและเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรของสามีเพื่อความมั่งคั่งของครอบครัว และสามารถนำมาเป็นอาหารสำรองไว้ใช้ยามเมื่อมีแขกมาเยี่ยมบ้าน และใน *Nèi Xùn* เรื่องที่ 5 “ความขยันหมั่นเพียร” (勤励 qínlì) (Shěn Zhūkūn, 2015, p.47) ก็มีกล่าวว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะปั่นทอฝ้ายทำเสื้อผ้าให้ครอบครัวสวมใส่ และหมักเหล้าทำซอสเพื่อใช้ประกอบในการเซ่นสรวงบูชา (夫治丝执麻以供衣服，羃酒浆、具菹醢以供祭祀，女之职也。Fū zhì sī zhí má yǐ gòng yīfu, mì jiǔ jiāng、jù zū hǎi yǐ gòng jìsì, nǚ zhī zhí yě) แม้ยามเมื่อสามีเสียชีวิตไปแล้ว ใน *Nǚ Lúnyǔ* เรื่องที่ 12 “การรักษาพรหมจรรย์” (守节 shǒujié) (Chén Hóngmóu, 2015, pp. 38-39) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของภรรยาที่จะต้องใส่เสื้อผ้าไว้ทุกข์ให้สามี 3 ปีตามประเพณีของจีน ยึดมั่นรักเดียวใจเดียวต่อสามีไม่แปรเปลี่ยนไปมีชายอื่น (三年重服，守志坚心 sān nián zhòng fú, shǒu zhì jiān xīn) ทั้งยังต้องมีหน้าที่จัดการเรื่องการงานที่บ้านของฝ่ายสามีต่อไป ดูแลจัดการสุสานของสามี รวมทั้งอบรมสั่งสอนลูกๆ และในฐานะลูกสะใภ้ หน้าที่สำคัญที่สุดก็คือ จะต้องกตัญญู

และเคารพพ่อแม่สามีโดยบริสุทธิ์ใจและไม่ทอดทิ้งละเลย แม้แต่การปรนนิบัติดูแลในเรื่องเสื้อผ้าและอาหารก็ยังถือเป็นเรื่องรองลงมา

ในส่วนของสตรีผู้เป็นภรรยาในครอบครัวไทย วรรณกรรมคำสอนสตรีเรื่องต่างๆ ของไทยเน้นเรื่องการดูแลปรนนิบัติสามีเป็นสำคัญ ในทำนองเดียวกับ xiánqī liángmǔ ในสังคมวัฒนธรรมจีน ภรรยาที่ดีหรือภรรยาในอุดมคติของไทยก็คือการเป็น **"แม่ศรีเรือน"** แม้จะมีข้าทาสบริวารคอยให้รับใช้ แต่ผู้เป็นภรรยาก็ต้องไม่ปล่อยปละละเลยหรือไม่ควรไว้วางใจให้ผู้อื่นมาทำหน้าที่ดังกล่าวแทนตนอยู่ดี ต้องตื่นก่อนนอนทีหลัง ปรนนิบัติสามีด้วยความเคารพนบนอบ ไม่ว่ายามหนาวยามร้อน ทั้งยามตื่นยามหลับ แม้แต่เรื่องบนเตียงก็ต้องปฏิบัติอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง และหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของผู้หญิงที่เป็น **"ศรีภรรยา"** ก็คือ ต้องเป็นผู้ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามี ยามสามีเจ็บไข้ได้ป่วย ต้องคอยอยู่ดูแลเฝ้าไข้ รักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิด แม้ในยามสามีตกทุกข์ได้ยาก ภรรยาต้องอยู่เคียงข้างสามีด้วยความรักภักดี ไม่หนีเอาตัวรอด ยอมเหนื่อยยากลำบากไปด้วยกันกับสามี ดังกล่าวไว้ใน *คำฉันท์สอนหญิง* (กรมศิลปากร 2555: 120) ว่า "**ถึงผัวตกไร้** ยากเย็นเข็ญใจ **อย่าเอาตัวหนี ผัวยากเมียยาก** ลำบากแสนทวี **ผัวมีเมียมี ภักดีต่อกัน**"

บทสรุป

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ* และ *Nǚfàn Jiélù* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกันเรื่องต่างๆ ได้แก่ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ สุภาษิตสอนสตรี สุภาษิตสอนสาว คำฉันท์สอนหญิง* และ *คำกลอนสอนหญิง* สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ในแง่ของรูปแบบวรรณกรรมคำสอน เห็นได้ชัดว่ามีความแตกต่างจากวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย กล่าวคือ วรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนมีการแบ่งคำสอนเป็นหมวดหมู่ชัดเจน ทำให้ค่อนข้างสะดวกต่อการเรียนรู้ ส่วนวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยมิได้แบ่งคำสอนเป็นหมวดหมู่ชัดเจนเหมือนเช่นคำสอนสตรีของจีน แต่จะมีบทคำสอนสตรีแทรกอยู่โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับเนื้อหา อย่างไรก็ตาม ในด้านเนื้อหาหรือใจความที่ต้องการสื่อสารก็ถือได้ว่ามีความใกล้เคียงกันมากระหว่างวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนกับของไทย

2. ในแง่ของเนื้อหา พบว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งของจีนและไทย ต่างมุ่งสอนสตรีให้มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ดีตามทัศนคติและความเชื่อและประเพณีค่านิยมของสังคมจีนและสังคมไทยในยุคสมัยนั้นๆ โดยสามารถแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1) ส่วนที่เป็น ‘รูปลักษณ์ภายนอก’ หรือก็คือ รูปลักษณ์ ท่าที และบุคลิกลักษณะทางกายภาพหรือในเชิงรูปธรรม จะเห็นได้ชัดว่าวรรณกรรมคำสอนของจีนและวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยล้วนต้องการสอนให้สตรีใส่ใจดูเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก สอนให้รู้จักระมัดระวังกิริยามารยาท ตั้งแต่อิริยาบถต่างๆ ไปจนถึงการแต่งกายและการพูดคุย ซึ่งจะสอดคล้องไปกับลักษณะสตรีตามอุดมคติในแต่ละสังคม

2.2) ส่วนที่เป็น ‘รูปลักษณ์ภายใน’ ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึง ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมในเชิงนามธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนผ่านกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือแนวทางปฏิบัติของสตรีจีนและสตรีไทย พบว่า ทั้งสังคมจีนและไทยคาดหวังให้ผู้หญิงโสดเป็นสาวบริสุทธิ์ รู้จัก**รักนวลสงวนตัว รักษาพรหมจรรย์**ไว้สำหรับสามีเพียงผู้เดียว สตรีที่ดีย่อม**ซื่อสัตย์จงรักภักดี**ต่อสามี ด้วยการ

รักเดียวใจเดียว ทั้งนี้ ในวรรณกรรมสอนสตรีของจีน ความจงรักภักดีมิได้จำกัดขอบเขตอยู่แต่เพียงสามีกับภรรยาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงความจงรักภักดีต่อผู้ปกครองหรือกษัตริย์ด้วย นอกจากนี้ สตรีจีนและสตรีไทยควรมี**ความเคารพเชื่อฟังและโอนอ่อนผ่อนตาม** ทั้งต่อบิดามารดา สามี รวมถึงบิดามารดาสามีด้วย เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในครอบครัวได้โดยไม่มีปัญหา มี**ความอ่อนน้อมถ่อมตน/สงบเสงี่ยมเจียมตน/ยอมอดทนเห็นแก่ผู้อื่น** โดยเน้นย้ำให้ตระหนักว่าในด้านพละกำลัง สตรีถือเป็นธาตุยินอ่อนแอกว่าบุรุษที่เป็นธาตุหยางมาก เช่นเดียวกับค่านิยมในสังคมไทยที่ถือว่าสตรีไทยเป็นช้างเท้าหลังจำเป็นต้องเดินตามสามี ท้ายสุดคือ **ความกตัญญูกตเวที** ที่ทั้งสตรีจีนและสตรีไทยพึงมีในการปรนนิบัติรับใช้ดูแลบิดามารดา

อนึ่ง ยังมีคำสอนสตรีบางประการที่ค่อนข้างมีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนมีกล่าวถึงพิธีการฝังศพ หากสามีเสียชีวิตลง ภรรยามีหน้าที่ต้องไว้ทุกข์ให้แก่สามี 3 ปี และหากจะได้ชื่อว่าเป็นสตรี (หม้าย) ในอุดมคติ ก็ต้องประพฤติหรือรักษาพรหมจรรย์ตลอดชีวิต ไม่ไปมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับชายใดอีก ในส่วนวรรณกรรมสอนสตรีของไทย ก็มีกล่าวถึงภรรยาต้องกราบเท้าสามีก่อนเข้านอน ซึ่งในสังคมวัฒนธรรมไทยถือเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและให้เกียรติผู้เป็นสามีอย่างหนึ่ง แต่แนวทางปฏิบัติดังกล่าวนี้จะไม่มีปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีจีนซึ่งอยู่ในบริบททางสังคมวัฒนธรรมจีนที่แตกต่างกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมศิลปากร. 2555. *ประชุมสุภาษิตสอนหญิง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอดิสัน เพรส โพรดักส์.

กาญจนา วิชญาปกรณ์. 2554. “มิติหญิงชายในวรรณกรรมสอนสตรี.” *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร* 8 (2): 1-20.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2523. *วรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คึน เฮ ซิน. 2543. “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตยา (พลพิพัฒนพงศ์) ชวี. 2542. *วัฒนธรรมจีน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปราณี สุรสิทธิ์. 2527. “คำสอนสตรีไทยจากวรรณกรรมช่วงก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. 2557. *สตรีในคัมภีร์ตะวันออก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รติรัตน์ กุญแจทอง. 2559. “การศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีตามวัฒนธรรมขงจื๊อ กรณีศึกษาวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง (NUJIE) หลุนอี่ว์สำหรับสตรี (NULUNYU) นิวาสศึกษา (NEIXUN) และบันทึกสตรีต้นแบบ (NUFANJIELU).” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี. 2530. *สตรีไทยใน 2000 ปี*. กรุงเทพมหานคร: เทพนิมิตการพิมพ์.

สุรีย์ ชุณหเรืองเดช. 2551. “สถานภาพชายหญิงในครอบครัวจีน: มุมสะท้อนจากภาษิต สำนวน และคำพังเพยจีน.” *วารสารอักษรศาสตร์* 37.1: 243-279.

โสภา คชรัตน์. 2550. “นรางกุโรวาท: การศึกษาในฐานวรรณกรรมคำสอน.” สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เสาวณิต วิงวอน, บรรณาธิการ. 2552. *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาษาจีน

Chén Hóngmóu 陈宏谋. 2015. *Jiāo nǚ yíguī yìzhù* (教女遗规译注). 2nd ed. Běijīng: Zhōngguó huáqiáo chūbǎnshè.

Shěn Zhūkūn 沈朱坤. 2015. *Nǚ Sìshū bǎihuà jiě* (女四书白话解). 3rd. ed. Běijīng: Zhōngguó huáqiáo chūbǎnshè.

Wēn Xìnzǐ 温信子. 2013. *Nǚ Sìshū pǐndú quánjí: Nǚ jiè pǐndú quánshū* (女四书品读全集：女诫品读全书). Běijīng: Zhōngyāng guǎngbō diànshì dàxué chūbǎnshè.

Comparative Study of Chinese Didactic Literature for Women: *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù* and Their Thai Equivalents

Kritaporn Manuratanawong
Suree Choonharuangdej

Abstract

This article aims to compare four pieces of Chinese didactic literature for women, namely *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ*, and *Nǚfàn Jiélù*, to their Thai equivalents in order to analyze the similarities and differences in terms of respective contents.

The result finds that both Chinese and Thai didactic literary works emphasized that women pay close attention to their physical appearance, as well as mannerisms in line with the ideals of women in each society. For parts of the didactic contents related to morals, ethics and behavioral practices of Chinese and Thai women, they can be divided into five topics, namely: 1) filial piety, 2) respect and obedience, 3) humility/modesty/tolerance for others, 4) honesty and royalty, and 5) preserving one's purity and chastity. We found that most of the contents share a great deal of similarities. The distinctions found in certain didactic contents were due to the influence of ideas, beliefs, traditions, and values emanating from social and cultural contexts

uniquely different between each society. As for the roles and duties of Chinese and Thai women in relation to their status, we found that most of them are quite similar as well.

Keywords: *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù, Nǚ Sìshū, (Four Books for Women), nǚzǐ jiàocái (women's textbook), women, didactic literature, teaching for Chinese-Thai women*

ที่มา ภาพพจน์ และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย[1]

อังค์วรา กุลวรรณวิจิตร[2]
ชัญญพร จาวะลา[3]

บทคัดย่อ

คำอวยพรแสดงถึงความห่วงใยของผู้ให้พร ทำให้ผู้ให้พรและผู้รับพรมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน บทความนี้ศึกษาคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย โดยมุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบที่มา รูปแบบ ภาพพจน์ มโนทัศน์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อนมาจากคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย

จากการรวบรวมข้อมูลตัวอย่างคำอวยพรและการศึกษาในแง่มุมต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีทั้งรูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง มีคำระบุโอกาสวางไว้หน้าประโยคหรือท้ายประโยค นอกจากนี้ คำอวยพรของทั้งสองภาษายังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงใช้ภาพพจน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของคนในชาติ ดังนั้น การศึกษาคำอวยพรให้ความรู้ทางด้านอรรถศาสตร์ผ่านการใช้ภาษา

---

[1] บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย ปริญญานิพนธ์ในหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต (โปรแกรมเกียรตินิยม) สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[2] อังค์วรา กุลวรรณวิจิตร นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล ungwara1402@gmail.com

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัญญพร จาวะลา อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล chanyaporn.c@gmail.com

รูปแบบต่างๆ และความรู้ด้านสังคมศาสตร์ผ่านมโนทัศน์ ประเพณี และวัฒนธรรม

คำสำคัญ คำอวยพร ภาษาจีน ภาษาไทย ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม

1. บทนำ

ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์คือ ปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ปัจจัยทั้ง 4 นี้ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่หากจะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข บางคนก็ต้องการความรัก ความห่วงใย และกำลังใจด้วย การอวยพรเป็นหนึ่งในวิธีการแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และกำลังใจ การอวยพรเป็นเรื่องใกล้ตัว เรารับรู้ได้ตลอดเวลา เช่น การอวยพรว่าขอให้ “โชคดี” เมื่อออกจากบ้าน การอวยพรขอให้แม่ค้าพ่อค้า “ขายดี” หรือแม้กระทั่งการพูดว่าขอให้ “ฝันดี” ก่อนนอน ถ้อยคำเหล่านี้ล้วนเป็นคำอวยพรที่พบได้ในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าการอวยพรปรากฏอยู่รอบตัวเรา เพียงแต่บางคนอาจไม่ได้สังเกตเห็นความสำคัญของมัน และแม้ว่าหลังจากที่รับพรแล้ว ผู้รับพรอาจจะไม่ได้ “โชคดี” “ขายดี” หรือ “ฝันดี” แต่อย่างน้อยผู้รับพรก็รับรู้ได้ถึงความห่วงใยของผู้ให้พร ทั้งยังเป็นการพูดเพื่อแสดงไมตรีจิตต่อกัน

การอวยพรเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และสื่อกลาง โดยสื่อกลางที่สำคัญก็คือ ภาษามนุษย์ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะนอกจากการวิเคราะห์รูปแบบลักษณะพิเศษ และการใช้ภาษาของคำอวยพรแล้ว ยังสามารถศึกษาความคิด ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในคำ

อวยพรอีกด้วย ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาเปรียบเทียบคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทยจะช่วยให้เข้าใจความคิดและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยมากยิ่งขึ้น

2. คำนิยามของคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทย

เติ้ง เซี่ยงตงและเติ้ง เซี่ยงเชิง[4] (邓向东，邓向生 Deng Xiang dong, Deng Xiangsheng) (2009: 2) กล่าวว่า คำอวยพร คือ

> ข้อความแสดงความยินดีหรือพูดตอบรับในเทศกาลวันสำคัญ งานเลี้ยง และในโอกาสต่างๆ รวมถึงระบุว่ารูปแบบของคำอวยพรมี 2 แบบ คือแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ แบบที่ไม่เป็นทางการมักใช้ประโยคที่สั้นและกระชับในการอวยพร โดยสามารถใช้คำคมหรือกลอนเพื่อแสดงความจริงใจ หรือทำให้ภาษางดงามขึ้นได้ ส่วนแบบที่เป็นทางการเหมือนการเขียนรายงาน เนื้อหาโดยรวมประกอบด้วยหัวข้อ ชื่อผู้รับพร ใจความ และคำอวยพร

ความหมายของคำอวยพรในภาษาไทยคล้ายคลึงกับในภาษาจีน พรทิพย์ พุกผาสุก (2551: 1, 11, 21, 27) นิยามคำอวยพรไว้ในหนังสือภาษาที่ใช้ให้พรในสังคมไทยว่า การอวยพรเป็นการใช้

---

[4] การทับศัพท์ในบทความนี้ยึดตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2550

ภาษาเชิงสร้างสรรค์ การใช้ภาษาเพื่อให้กำลังใจ ส่งผลให้ผู้รับพรและผู้ให้พรมีความสุข การอวยพรในภาษาไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่ปรากฏในเสภาขุนช้าง-ขุนแผน ตอนที่นางศรีประจันให้พรแก่นางพิมพิลาไลยในวันแต่งงาน รูปแบบของคำอวยพรภาษาไทยเหมือนกับภาษาจีนคือ แบ่งออกเป็นแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง แต่สิ่งที่แตกต่างจากคำอวยพรในภาษาจีน คือ ส.ค.ส. ซึ่งย่อมาจาก ส่งความสุข ในสมัยก่อนผู้คนยังส่ง ส.ค.ส. ให้แก่กัน แต่ในปัจจุบันผู้คนไม่นิยมส่ง ส.ค.ส.กันแล้ว ยกเว้นแต่ ส.ค.ส.จากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ส.ค.ส.ที่ประชาชนทุกคนเฝ้ารอที่จะได้รับในวันปีใหม่ทุกๆ ปี และการส่งส.ค.ส.นี้ได้กลายมาเป็นสิ่งสำคัญในวันปีใหม่ของคนไทย

การอวยพรเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และทุกโอกาส แต่โอกาสที่สำคัญและมีการใช้คำอวยพรมากที่สุดคือ โอกาสวันปีใหม่[5] โอกาสวันเกิด และโอกาสแต่งงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาและวิเคราะห์คำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยจากตัวอย่างคำอวยพรเนื่องในโอกาสวันปีใหม่ โอกาสวันเกิด และโอกาสแต่งงาน โอกาสละ 250 คำอวยพร จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่าชาวจีนให้ความสำคัญกับการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากเอกสารบทความและหนังสือที่บันทึกไว้จำนวนมาก

[5] วันปีใหม่สากลตามปฏิทินเกรกอเรียน (Gregorian Calendar) คือวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

3. ที่มาของคำอวยพร

คำอวยพรที่ใช้กันทั่วไปถูกหยิบยกมาจากถ้อยคำที่มีความหมายดีและเป็นมงคลโดยนำมาจากสำนวน เพลง วรรณกรรม หรือคำพูดของบุคคลที่มีชื่อเสียง

จากการรวบรวมตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนทั้งสามโอกาส (โอกาสปีใหม่ วันเกิด และแต่งงาน) โอกาสละ 250 ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำอวยพรภาษาจีนมีที่มาจากสำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน 331 ข้อมูล วรรณกรรมประเภทต่างๆ 34 ข้อมูล เพลง 4 ข้อมูล คำพูดของบุคคลที่มีชื่อเสียง 5 ข้อมูล ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำอวยพรจากแหล่งที่มาต่างๆ แหล่งละ 1 ตัวอย่าง พร้อมกับอธิบายตัวอย่างคำอวยพรโดยสังเขป

1. <u>สำนวน</u> สำนวนจีน[6] มีตัวอักษรจีนตั้งแต่ 3 ถึง 14 ตัว สำนวนในตัวอย่างคำอวยพรส่วนใหญ่มีตัวอักษร 4 ตัว พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1227) นิยามความหมายของสำนวนว่า คือ “ข้อความหรือโวหารที่มีความหมายไม่ตรงตัว”

<u>ตัวอย่างที่ 1</u>

在此，我祝愿爸爸您老人家<u>福如东海</u>水，<u>寿比南山</u>松。愿我们永远拥有一个快乐、幸福的家庭。（吕双波,2010: 135）

Zài cǐ, wǒ zhùyuàn bàba nín lǎorénjiā fú rú Dōnghǎi shuǐ, shòu bǐ Nánshān sōng. Yuàn wǒmen yǒngyuǎn yǒngyǒu yī gè

[6] “สำนวนจีน” ในที่นี้หมายถึงสำนวนในความหมายกว้าง ครอบคลุมถึงสำนวน สุภาษิต และคำพังเพยจีน

kuàilè, xìngfú de jiātíng.(Lu Shuangbo, 2010: 135)

ถึงตอนนี้ ลูกขออวยพรให้คุณพ่อมีความสุขดุจน้ำทะเลตงไห่ อายุยืนดั่งต้นสนที่ภูเขาหนาน ชาน ขอให้พวกเรามีครอบครัวที่มีความสุขและโชคดีตลอดไป

สำนวน 福如东海 fú rú Dōnghǎi ใช้อวยพรได้ในหลายโอกาส ส่วนสำนวน 寿比南山 shòu bǐ Nánshān มักใช้อวยพรผู้สูงอายุ เพื่อขอให้มีอายุยืนดุจดังภูเขาจงหนานชาน หยาง เปิ่นเสียง (杨本祥 Yang Benxiang) (2008: 116-117) ให้ความเห็นว่า คำว่า "หนานชาน" (南山 Nánshān) ในที่นี้หมายถึง "ภูเขาจงหนานชาน" (终南山 Zhōngnán Shān) ภูเขานี้ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาฉินหลิง (秦岭 Qínlǐng) มณฑลฉ่านซี (陕西 Shǎnxī) มีต้นไม้สีเขียวอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ส่วนทะเลตงไห่ (东海 Dōnghǎi) เป็นทะเลที่กว้างใหญ่ ชาวจีนจึงใช้สถานที่ทั้งสองแห่งในการเปรียบเทียบ และนำมาใช้ในการอวยพรในเวลาต่อมา

2. <u>วรรณกรรม</u> วรรณกรรมจีนมีอิทธิพลต่อความคิดของชาวจีนเป็นอย่างมาก คำอวยพรเองก็ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคำอวยพรในตัวอย่างที่ 2

<u>ตัวอย่างที่ 2</u>

你如一叶扁舟，载着我驶向知识的海洋。老师，谢谢你。祝福你新年快乐，<u>桃李满天下</u>。（方显辉,2013: 132）

Nǐ rú yī yè piānzhōu, zàizhe wǒ shǐ xiàng zhīshi de hǎiyáng. Lǎoshī, xièxie

nǐ. Zhùfú nǐ xīnnián kuàilè, táo lǐ mǎn tiānxià. (Fang Xianhui, 2013: 132)

คุณครูเปรียบเสมือนเรือลำเล็ก บรรทุกหนูและเดินเรือไปยังมหาสมุทรแห่งวิชาความรู้ ขอขอบพระคุณคุณครู และขออวยพรให้คุณครูมีความสุขในวันปีใหม่ มีลูกศิษย์มากมายทั่วทั้งแผ่นดิน

桃李满天下 táo lǐ mǎn tiānxià แปลว่า "ลูกศิษย์มากมายทั่วทั้งแผ่นดิน" ห่าว เจี้ยนเจี๋ย (郝建杰 Hao Jianjie 2014: 299-300) กล่าวว่าสำนวนดังกล่าวปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์เรื่อง "จือจื้อทงเจี้ยน" (《资治通鉴》 Zīzhì Tōngjiàn) คำว่า 桃 táo "ลูกท้อ" และ 李 lǐ "ลูกพลัม" ในสำนวนดังกล่าวหมายถึง "ลูกศิษย์" เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ในการสร้างสำนวน

3. <u>เพลง</u> เนื้อเพลงที่มีความหมายดีมักถูกนำมาใช้ในการอวยพร จากตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนทั้งหมดที่ศึกษา คำอวยพรที่มาจากเนื้อเพลง คือ คำอวยพรเนื่องในโอกาสวันเกิดและแต่งงาน

<u>ตัวอย่างที่ 3</u>

满头花发是母亲操劳的见证，微弯的脊背是母亲辛苦的身影……祝福我亲爱的母亲<u>年年有今日、岁岁有今朝</u>！（张超, 2012: 82）

Mǎntóu huā fā shì mǔqīn cāoláo de jiànzhèng, wēi wān de jǐbèi shì mǔqīn xīnkǔ de shēnyǐng……zhùfú wǒ qīn'ài de

mǔqīn niánnián yǒu jīnrì, suìsuì yǒu jīn zhāo! (Zhang Chao, 2012: 82)

ผมขาวโพลนเต็มศีรษะคือหลักฐานแสดงความเหน็ดเหนื่อยของแม่ หลังที่คุ้มงอคือภาพความลำบากของแม่ ขออวยพรให้คุณแม่ที่รักมีทุกๆ ปีและทุกๆ วันที่เป็นดังเช่นวันนี้!

เนื้อเพลง 年年有今日，岁岁有今朝 Niánnián yǒu jīnrì, suìsuì yǒu jīn zhāo ในตัวอย่างที่ 3 แปลว่า “ทุกๆ ปีทุกๆ วันให้เป็นเช่นวันนี้” โดยตัดมาจากเพลงจู้โฉ้วเกอ (《祝寿歌》 Zhùshòu gē)

4. <u>คำพูดของบุคคลที่มีชื่อเสียง</u> คำอวยพรในตัวอย่างที่ 4 เป็นคำอวยพรที่มาจากคำพูดของผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของชาวจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

<u>ตัวอย่างที่ 4</u>

今天是×××老先生 66 岁生日，他保留着 46 岁<u>不惑之年</u>的安详。祝你年年有今日，岁岁有今朝，六六大顺、生日快乐、万寿无疆！（邓向东，邓向生, 2009: 47）

Jīntiān shì ××× lǎo xiānsheng liùshíliù suì shēngrì, tā bǎoliúzhe sìshíliù suì bùhuòzhīnián de ānxiáng. Zhù nǐ niánnián yǒu jīnrì, suìsuì yǒu jīn zhāo, liùliù dà shùn, shēngrì kuàilè, wàn shòu wú jiāng!(Deng Xiaodong, Deng Xiangsheng, 2009: 47)

วันนี้เป็นวันครบรอบวันเกิด 66 ปีของคุณ xxx คุณยังคงรักษาความสงบนิ่งและเยือกเย็นในวัย 46 ปีเอาไว้ ขออวยพรให้ทุกๆ ปี ทุกๆ วันของคุณเป็นเช่นวันนี้ มีแต่ความราบรื่น มีความสุขในวันเกิดและมีอายุยืนนาน

不惑之年 bùhuò zhī nián แปลว่า "ช่วงอายุ 40 ปี" วลีดังกล่าวมาจากคำพูดของขงจื่อ (孔子 Kǒngzǐ) 四十而不惑 sìshí ér bù huò "เมื่ออายุ 40 ปี ฉันปราศจากความสงสัย ลังเลทั้งปวง" ขงจื่อเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อชาวจีนอย่างมาก เฝิง โหย่วหลัน (冯友兰 Feng Youlan 2553: 51-52) ให้ความเห็นว่าเริ่มแรกขงจื่อเป็นเพียงครูธรรมดา ต่อมาจึงได้รับการยกย่องจากชาวจีนว่าเป็นอภิคุรุ อริยปราชญ์และนักปรัชญาจีน จนกระทั่งในปัจจุบัน ขงจื่อก็ยังถือเป็นครูที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของชาวจีน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมคำอวยพรภาษาไทยที่ใช้ในโอกาสต่างๆ โอกาสละ 250 ข้อมูล จากการศึกษาพบว่า คำอวยพรภาษาไทยมีที่มาจากสำนวนและคำพังเพยมากที่สุด กล่าวคือ มีจำนวน 19 ข้อมูล พรจากพระภิกษุสงฆ์ 12 ข้อมูล คำพูดของบุคคลผู้มีชื่อเสียง 4 ข้อมูล และพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ 4 ข้อมูล ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำอวยพรที่มีที่มาจากแหล่งที่มาต่างๆ ตามที่กล่าวข้างต้นดังนี้

1. <u>สำนวนและคำพังเพย</u> สำนวนและคำพังเพยที่ใช้ในแต่ละโอกาสมักมีความสอดคล้องกับโอกาสนั้นๆ ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้สำนวน ข้าวใหม่ปลามัน กิ่งทองใบหยก และถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร ในคำอวยพรเนื่องในโอกาสแต่งงาน

ตัวอย่างที่ 5

มโหรีปี่พาทย์ผงาดแล้ว
เสียงเจื้อยแจ้วกล่อมรักสลักขวัญ
ให้เราหวานชื่นทุกคืนวัน
เป็นข้าวใหม่ปลามันทุกวันคืน

(ยอดกมล, 2533: 38)

สำนวน ข้าวใหม่ปลามัน จากคำอวยพรในตัวอย่างที่ 5 ข้างต้น ใช้กล่าวถึง “สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ” ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 29, 75-76) อธิบายไว้ว่า ชาวไทยใช้ข้าวใหม่และปลามันในการเปรียบเทียบกับคู่สามีภรรยา เพราะอาหารหลักของคนไทยคือข้าวและปลา และในช่วงครึ่งปีหลัง คนไทยจะกินข้าวที่เพิ่งเก็บเกี่ยวใหม่ ช่วงเวลาที่เก็บข้าวใหม่เป็นช่วงเวลาเดียวกับช่วงที่ปลามีมันมาก ข้าวใหม่และปลาที่มันมักมีรสชาติอร่อยสำหรับคนไทย ข้าวมันใหม่ปลามันจึงมีความหมายแฝงคือ สิ่งของใหม่ๆ มักจะดี ดังนั้น การอวยพรขอให้สามีภรรยาเป็นเหมือนข้าวใหม่ปลามันจึงหมายถึง การอวยพรให้มีความสุขและรักกันเหมือนตอนที่เพิ่งแต่งงานใหม่

2. คำอวยพรจากพระภิกษุสงฆ์ คำอวยพรที่มาจากพระสงฆ์มักพบการใช้คำว่าจตุรพิธพร หรืออายุ วรรณะ สุขะ พละ คำเหล่านี้มักปรากฏในคำอวยพรเนื่องในโอกาสวันเกิดและปีใหม่

ตัวอย่างที่ 6

ในมหามงคลสมัย งานฉลองการเวียนมาบรรจบครบรอบ...ปี แห่งวันเกิดของคุณ... จึงขออำนวยพรและขออำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัยอภิบาลรักษาคุณ...ให้เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ตลอดกาลนานเทอญ (ศรัทธา, 2519: 292-293)

ชาวไทยนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาพุทธเองก็มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของชาวไทยเช่นเดียวกัน ชาวพุทธจึงเลื่อมใสและศรัทธาในพระสงฆ์ หรือผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ทุกคำพูดและคำสอนถือเป็นคำมงคล มีความหมายที่ดี ดังนั้น จึงมีการใช้คำอวยพรของพระสงฆ์ในการอวยพร

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2561: 56, 255-258) กล่าวว่า จตุรพิธพร หมายถึง “อายุ (ความมีอายุยืน) วรรณะ (ความมีผิวพรรณงาม) สุขะ (ความสุขกายสบายใจ) และพละ (ความแข็งแรงทางกายภาพ)” ปัจจุบัน คำว่า จตุรพิธพร เป็นคำอวยพรที่ใช้ได้ทั่วไปในทุกโอกาส ใครจะใช้คำนี้ในการอวยพรก็ได้

3. <u>พระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์</u> ในวันขึ้นปีใหม่ของไทย ประชาชนจะได้รับส.ค.ส. พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งธรรมเนียมดังกล่าวก็ได้สืบทอดมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน คำอวยพรในตัวอย่างที่ 7 ด้านล่างเป็นตัวอย่าง ส.ค.ส. พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระปรมิทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

<u>ตัวอย่างที่ 7</u>

> ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยเคารพบูชา จงอภิบาลรักษาท่านทุกคน ให้ปราศจากทุกข์ ปราศจากโรค ปราศจากภัย ให้มีความสุขกาย สุขใจ และความสำเร็จสมหวังตลอดศกหน้านี้โดยทั่วกัน (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ปีพุทธศักราช 2553) (เอกรัตน์ อุดมพร, 2553: 18)

ภานุศร เครือปัญญาดี (2553: 9-15) กล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประดิษฐ์บัตร ส.ค.ส. ด้วยพระองค์เอง คำอวยพรในบัตรส่งความสุขเกี่ยวข้องกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในแต่ละปี และแฝงข้อคิดต่างๆ เพื่อเตือนสติประชาชนในการใช้ชีวิต คำอวยพรของพระองค์ ผู้เป็นดั่งพ่อของชาวไทย จึงเปรียบเสมือนปรัชญาชีวิต เมื่อปฏิบัติตามแล้ว ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

4. <u>คำพูดของบุคคลผู้มีชื่อเสียง</u> คำอวยพรของบุคคลเหล่านี้ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือ เพราะเขาเหล่านี้มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี มีชื่อเสียงในบทบาทของตนเอง หรือมีความสำคัญต่อคนส่วนใหญ่ ตัวอย่างคำอวยพรของบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ผู้วิจัยหยิบยกมาคือ คำอวยพรของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

<u>ตัวอย่างที่ 8</u>

พุทธศักราช 2552 ปีใหม่แล้ว
อัญเชิญพระสรณะแก้วครบองค์สาม
ทรงแผ่รัตนะศรีที่แสนงาม
พระบารมียังทุกยามให้รื่นรมย์
ไกลความทุกข์ความยากที่มากมี
ทุกชีวิในโลกนี้ไกลขื่นขม
เย็นฉ่ำด้วยพระพุทธธรรมประโปรยพรม
เป็นอุดมพรปีใหม่จากใจพระ

(เอกรัตน์ อุดมพร, 2553: 26)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก คือ สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

คำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยมีที่มาจากสำนวนเหมือนกัน แต่เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของชาวไทย ดังจะเห็นได้จากคำอวยพรภาษาไทยมีที่มาจากการให้พรของพระสงฆ์และคำพูดของบุคคลผู้มีชื่อเสียง เป็นต้น ส่วนคำอวยพรภาษาจีนที่หยิบยกคำพูดของขงจื่อและเหมา เจ๋อตง (毛泽东 Máo Zédōng) ก็สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของชาวจีนเช่นกัน เพราะทั้งสองท่านเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงมีอิทธิพลต่อประเทศจีนและชาวจีนจวบจนถึงปัจจุบัน

4. ภาพพจน์ที่ใช้ในคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทย

ภาพพจน์ คือ ศิลปะในการใช้ภาษารูปแบบหนึ่ง ภาพพจน์ที่ปรากฏในตัวอย่างคำอวยพร ได้แก่ อุปลักษณ์ อุปมา บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ อธิพจน์ และนามนัย

จากข้อมูลคำอวยพรภาษาจีน 750 ข้อมูล มีการใช้ภาพพจน์อุปมามากที่สุด กล่าวคือ มีจำนวนถึง 163 ครั้ง รองลงมาคือภาพพจน์อุปลักษณ์ 160 ครั้งและภาพพจน์รูปแบบอื่นอีก 115 ครั้ง ผู้วิจัยยกตัวอย่าง คำอวยพรที่มีการใช้ภาพพจน์ โอกาสละ 1 ตัวอย่าง เพื่อให้เห็นภาพการใช้ภาพพจน์ในคำอวยพรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนเนื่องในโอกาสปีใหม่

<u>ตัวอย่างที่ 9</u>

我静静地等待着，等待着钟声敲响，在这万人祈祷、祝福的时候，愿你最辉煌的梦想成

为现实。我把心舟满载的幸福与喜悦，悄悄带给你：春节快乐！（林澜, 2009: 171）

Wǒ jìngjìngde děngdàizhe, děngdàizhe zhōngshēng qiāoxiǎng, zài zhè wàn rén qídǎo, zhùfú de shíhou, yuàn nǐ zuì huīhuáng de mèngxiǎng chéngwéi xiànshí. Wǒ bǎ xīn zhōu mǎnzài de xìngfú yǔ xǐyuè, qiāoqiāo dài gěi nǐ: Chūnjié kuàilè! (Lin Lan, 2009: 171)

ฉันรอคอยอย่างเงียบๆ รอคอยเสียงระฆังที่จะดังขึ้น ตอนที่คนมากมายกำลังขอพรและอวยพร ขอให้ความฝันที่เปล่งประกายที่สุดของเธอเป็นจริง ฉันเอาความโชคดีและความสุขที่ขนมาเต็มเรือใจค่อยๆ มอบให้เธอ สุขสันต์วันปีใหม่

อู๋ หลี่เฉวียน (吴礼权 Wú Lǐquán 2006: 64-66) กล่าวว่า เราสามารถสังเกตการใช้อุปลักษณ์ในภาษาจีนได้จากคำว่า 是 shì ซึ่งแปลว่า “เป็น คือ” แต่ในตัวอย่างที่ 9 ข้างต้นไม่ปรากฏคำดังกล่าว เพราะใช้วิธีนำเอาคำ 2 คำที่ต้องการเปรียบเทียบมาวางติดกัน นอกจากนี้ 心舟 xīn zhōu “เรือใจ” เป็นการเปรียบใจว่าเป็นเรือที่ขนความสุข การใช้ภาษาลักษณะนี้ คือ ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ ซึ่งปรากฏในภาษาไทยเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนเนื่องในโอกาสวันเกิด

<u>ตัวอย่างที่ 10</u>

亲爱的老师，虽然我们远隔千里，可丝毫减少不了我对您的喜悦。在这美好的日子里，<u>我请风儿为您送去我最诚挚的祝福</u>：老师，生日快乐！（林澜, 2009: 76）

Qīn'ài de lǎoshī, suīrán wǒmen yuǎngé qiānlǐ, kě sīháo jiǎnshào bùliǎo wǒ duì nín de xǐyuè. Zài zhè měihǎo de rìzi lǐ, wǒ qǐng fēngr wèi nín sòngqù wǒ zuì chéngzhì de zhùfú:Lǎoshī, shēngrì kuàilè! (Lin Lan, 2009: 76)

คุณครูที่รัก ถึงแม้เราจะอยู่ห่างไกลกันเป็นพันลี้ แต่มันไม่อาจลดทอนความรักที่หนูมีต่อคุณครูได้เลย ในวันที่สวยงามนี้ หนูขอเชิญลมให้ส่งคำอวยพรที่จริงใจที่สุดของหนูไปให้คุณครู สุขสันต์วันเกิดค่ะครู

คำอวยพรในตัวอย่างที่ 10 มีการใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน หรือการทำให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตมีอาการและท่าทางเหมือนคน ประโยค 我请风儿为您送去我最诚挚的祝福 Wǒ qǐng fēngr wèi nín sòngqù wǒ zuì chéngzhì de zhùfú แปลว่า “ฉันขอเชิญลม ให้ส่งคำอวยพรที่จริงใจที่สุดของฉัน” ในความเป็นจริงลมไม่สามารถส่งคำอวยพรได้ ประโยคดังกล่าวจึงถือเป็นประโยคที่มีการใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนเนื่องในโอกาสแต่งงาน

ตัวอย่างที่ 11

幸福的新郎新娘，在你们婚姻的日子里，我真诚地祝福你们今后的生活像蜜糖般甜甜蜜蜜；祝福你们拥有的爱情，像钻石般长长久久；祝福你们的事业，像黄金般灿烂辉煌。（魏宁, 2010: 62）

Xìngfú de xīnláng xīnniáng, zài nǐmen hūnyīn de rìzi lǐ, wǒ zhēnchéng de zhùfú nǐmen jīnhòu de shēnghuó xiàng mìtáng bān tiántián mìmì; zhùfú nǐmen yōngyǒu de àiqíng, xiàng zuànshí bān chángcháng jiǔjiǔ; zhùfú nǐmen de shìyè, xiàng huángjīn bān cànlàn huīhuáng. (Wei Ning, 2010: 62)

เจ้าบ่าวเจ้าสาวที่มีความสุขคู่นี้ ในวันแต่งงานของพวกคุณ ผมขออวยพรอย่างจริงใจ ขอให้ชีวิตของพวกคุณต่อจากนี้หวานดังน้ำผึ้ง ขอให้ความรักที่พวกคุณมีอยู่ยั่งยืนยาวนานดั่งเพชร และขอให้การงานของพวกคุณรุ่งเรืองสุกสกาวดังทองคำ

คำอวยพรข้างต้นมีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา สังเกตได้จากคำว่า 像 xiàng ซึ่งแปลว่า “เหมือนหรือคล้าย” นอกจากนี้ คำอวยพรเนื่องในโอกาสแต่งงานมักใช้คำว่า 甜 tián ที่แปลว่า “หวาน” ในการอวยพรความรักของคู่บ่าวสาว ดังจะเห็นได้จากคำอวยพรในตัวอย่างที่ 11

จากคำอวยพรภาษาไทยทั้งหมด 750 ข้อมูล พบว่ามีการใช้ภาพพจน์อุปมามากที่สุด กล่าวคือ มี จำนวน 58 ครั้ง รองลงมาคือภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ จำนวน 37 ครั้งและภาพพจน์รูปแบบอื่นอีก 32 ครั้ง ตัวอย่างคำอวยพรที่ 12 เป็นตัวอย่างคำอวยพรภาษาไทยที่มีการใช้ภาพพจน์ โดยขอยกตัวอย่างโอกาสละ 1 ตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาไทยเนื่องในโอกาสปีใหม่

<u>ตัวอย่างที่ 12</u>

ฤกษ์ดีปีใหม่นี้พี่ขออวยพร
จากอมรฟากฟ้าสรวงสวรรค์
แด่<u>แก้วตา</u>ของพี่นี้เท่านั้น
จงสุขสันต์ชื่นฤดีทั้งปีเอย

(ยอดกมล, 2533: 78)

การใช้อุปลักษณ์ในตัวอย่างคำอวยพรที่ 12 ไม่ปรากฏคำว่า คือ หรือ เป็น แต่ใช้คำว่าแก้วตาเพียงอย่างเดียว เพราะในที่นี้ ผู้ให้พรไม่ได้หมายถึงแก้วตาที่เป็นอวัยวะ แต่เปรียบผู้เป็นที่รักกับแก้วตาเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้รับพรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ให้พร

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาไทยเนื่องในโอกาสวันเกิด

<u>ตัวอย่างที่ 13</u>

<u>อายุยืนหมื่นปี</u>ไม่มีหมอง วรรณะผ่องโสภาสง่าศรี
สุขะห่มกายรื่นชื่นชีวี พละแข็งแรงดีทุกวี่วัน

(อุ๊ยเสี่ยวป้อ, 2556: 148)

จากตัวอย่างที่ 13 มีการใช้อธิพจน์ หรือการกล่าวเกินจริง เพราะตามปกติอายุโดยเฉลี่ยของมนุษย์ส่วนมากไม่เกิน 80 ปี เพราะฉะนั้น การมีอายุยืนถึงหมื่นปีจึงเป็นการกล่าวเกินจริง โดยเป็นการใช้

ภาพพจน์เพื่อแสดงถึงความจริงใจและความห่วงใยของผู้ให้พร หวังว่าผู้รับพรจะมีชีวิตที่ยืนยาว

ตัวอย่างคำอวยพรภาษาไทยเนื่องในโอกาสแต่งงาน

ตัวอย่างที่ 14

ให้ชีวิตสมรสสุขสดชื่น
ทุกวันคืนมีแต่รักสมัครสมาน
มีโซ่ทองคล้องใจเป็นพยาน
ดอกรักบานเคียงคู่อยู่นิรันดร์

(นพดล สังข์ทอง, 2554: 123)

"โซ่ทองคล้องใจ" เป็นการใช้ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ "โซ่ทองคล้องใจ" หมายถึง ลูก คนไทยมักเปรียบลูกกับโซ่ทอง เพราะลูกเป็นสิ่งสำคัญ เกิดมาจากความรักของพ่อแม่ เสมือนกับโซ่ทองที่คล้องใจ ผูกใจของสามีภรรยาเข้าไว้ด้วยกันนั่นเอง

หลังจากที่ได้รวบรวมตัวอย่างคำอวยพรทั้งภาษาไทยและภาษาจีน รวมถึงวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในคำอวยพร ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้ภาพพจน์ในคำอวยพรภาษาจีนมากกว่าภาษาไทย โดยคำอวยพรภาษาจีนมีการใช้ภาพพจน์ 438 ครั้ง ส่วนภาษาไทยมีการใช้ภาพพจน์ทั้งหมด 127 ครั้ง

5. มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อที่สะท้อนผ่านคำอวยพร

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยกล่าวถึงความเชื่อและวัฒนธรรมที่ปรากฏในคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทย และให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความเชื่อหรือวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อให้เข้าใจถึงความคิด การกระทำของชาวจีนและชาวไทย รวมถึงเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

มโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านคำอวยพรจีนคือ ความเชื่อในขงจื่อ มโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์และพืช โดยความเชื่อในขงจื่อสะท้อนผ่านความคิดเรื่องความกตัญญู การตอบแทนสังคมและประเทศชาติ ส่วนสัตว์และพืชที่ปรากฏในคำอวยพรภาษาจีนคือ มังกร หงส์ เป็ดแมนดาริน ดอกโบตั๋น สามสหายแห่งเหมันต์ (ต้นสน ต้นไผ่ ต้นเหมย) และผลท้อ คำอวยพรต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำอวยพรภาษาจีนที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อบางประการของชาวจีน

<u>ตัวอย่างที่ 15</u>

亲爱的爸爸，今天是您的生日。是您和妈妈给了我生命，我会永远把这份感激珍藏在心底。今天，我要对您说出我心里回响了千万遍的祝福：生日快乐，永远健康！（林澜, 2009:20）

Qīn'ài de bàba, jīntiān shì nín de shēngrì. Shì nín hé māma gěile wǒ shēngmìng, wǒ huì yǒngyuǎn bǎ zhè fèn gǎnjī zhēncáng zài xīndǐ. Jīntiān, wǒ yào duì nín shuōchū wǒ xīnlǐ huíxiǎngle qiān wàn biàn de zhùfú: Shēngrì kuàilè, yǒngyuǎn jiànkāng! (Lin Lan, 2009: 20)

คุณพ่อที่รัก วันนี้เป็นวันเกิดของคุณพ่อ คุณพ่อกับคุณแม่เป็นผู้ที่ให้ชีวิตกับลูก ลูกจะเก็บความรู้สึกขอบคุณนี้ไว้ในก้นบึ้งของหัวใจตลอดไป วันนี้ลูกจะกล่าวคำอวยพรที่สะท้อนก้องในหัวใจหลายสิบล้าน

> รอบให้แก่คุณพ่อ: สุขสันต์วันเกิด ขอให้คุณพ่อสุขภาพแข็งแรงตลอดไป

ขงจื่อให้ความสำคัญกับความกตัญญูเป็นอย่างมาก ความกตัญญูเป็นหลักปฏิบัติข้อแรกและถือเป็นข้อที่สำคัญที่สุด จง เฉิง (钟澄 2556: 2-4) ให้ความเห็นว่า คุณธรรมที่สูงส่งที่สุดสำหรับบรรดานักปราชญ์ คือ ความกตัญญู หากผู้ใดไร้ซึ่งความกตัญญู ผู้นั้นไม่นับว่าเป็นมนุษย์ ความคิดเรื่องความกตัญญูได้ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ชาวจีนในปัจจุบันก็ยังคงยึดถือหลักคำสอนข้อนี้

นอกจากความศรัทธาและการยึดถือปฏิบัติตามแนวความคิดของขงจื่อแล้ว คนจีนยังมีความผูกพันกับธรรมชาติอีกด้วย โดยสังเกตได้จากสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ภาพวาด และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีลวดลายธรรมชาติ ความผูกพันดังกล่าวอาจเกิดจากแนวคิดที่มุ่งเน้นธรรมชาติของเหลาจื่อ(老子 Lǎozi) ผู้ก่อตั้งลิทธิเต๋า สุวรรณา สถาอานันท์ (2556: 122-124) กล่าวว่า

> หากนำปรัชญาของเหลาจื่อกับขงจื่อมาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าปรัชญาของขงจื่อเน้นเรื่องจารีตประเพณี ส่วนปรัชญาเหลาจื่อเน้นเรื่องธรรมชาติ เหลาจื่อเห็นว่าธรรมชาติคือรากฐานของทุกสิ่ง เป็นทั้งแหล่งกำเนิดและความเสื่อม ชาวจีนจึงรักธรรมชาติ ชื่นชม และนำมาเปรียบกับสิ่งต่างๆ รอบตัว

ตัวอย่างคำอวยพรที่ 16 ด้านล่างคือ คำอวยพรที่มีการพูดถึงสัตว์และพืช

<u>ตัวอย่างที่ 16</u>

婚姻是人生的主题，是爱情的归宿，是家庭的起点，也是事业的契机，更是幸福日子开始计算的第一步。今天，花开并蒂、<u>鸳鸯</u>比翼的两位新人，将用自己的经历，继续谱写一曲和谐而甜美的爱情序。（魏宁，2010: 86-87）

Hūnyīn shì rénshēng de zhǔtí, shì àiqíng de guīsù, shì jiātíng de qǐdiǎn, yě shì shìyè de qìjī, gèng shì xìngfú rìzi kāishǐ jìsuàn de dì yī bù. Jīntiān, huā kāi bìng dì, yuānyāng bǐyì de liǎng wèi xīnrén, jiāng yòng zìjǐ de jīnglì, jìxù pǔxiě yī qū héxié ér tiánměi de àiqíng xùqǔ. (Wei Ning, 2010: 86-87)

การแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญของชีวิต เป็นที่พักถาวรของความรัก เป็นจุดเริ่มต้นของครอบครัวและเป็นจุดสำคัญของการตัดสินใจในเรื่องอาชีพการงาน ยิ่งไปกว่านั้น การแต่งงานนับเป็นก้าวแรกของการเริ่มนับวันเวลาแห่งความสุข วันนี้ ความรักของคู่บ่าวสาวเปรียบประดุจดั่งดอกไม้สองดอกที่บานบนก้านดอกเดียวในช่วงเวลาเดียวกัน ประดุจดั่งเป็ดแมนดารินบินเคียงคู่กัน ขอให้ทั้งคู่ใช้ประสบการณ์ที่มีของตนแต่งบทเพลงแห่งความรักที่น่าฟังและกลมกลืนกัน

คำอวยพรข้างต้นใช้เป็ดแมนดารินเปรียบเทียบกับคู่บ่าวสาว ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2552: 204-205) กล่าวถึงเป็ดแมนดารินว่า เป็ดแมนดารินคือสัญลักษณ์มงคลของงานแต่งงาน นอกจากนี้ ยังกล่าวอีกว่าเป็ดแมนดารินทุกตัวมีคู่ชีวิตแค่ตัวเดียว แม้คู่ชีวิตของมันตาย มันก็จะไม่หาคู่ใหม่ แต่จะตายตามคู่ของมันไป ด้วยเหตุนี้เอง ชาวจีนจึงใช้เป็ดแมนดารินในการเปรียบเทียบกับคู่บ่าวสาว

<u>ตัวอย่างที่ 17</u>

在你大喜的时刻，将最美的祝福送给你和 xxx: 祝你们新婚愉快，白头到老，永结同心，幸福美满。真诚的希望你在 xxxx 年里工作和生活双丰收。夏品桃李杏，冬赏<u>松竹梅</u>。（方显辉, 2013: 124）

Zài nǐ dàxǐ de shíkè, jiāng zuì měi de zhùfú sònggěi nǐ hé XXX: Zhù nǐmen xīnhūn yúkuài, báitóudàolǎo, yǒng jiétóng xīn, xìngfú měimǎn. Zhēnchéng de xīwàng nǐ zài XXXX nián lǐ gōngzuò hé shēnghuó shuāng fēngshōu. Xià pǐn táo lǐ xìng, dōng shǎng sōng zhú méi. (Fang Xianhui, 2013: 124)

ในวันแต่งงานของเธอ ขอส่งคำอวยพรที่งดงามที่สุดให้เธอและ... ขอให้พวกเธอมีความสุขในชีวิตแต่งงาน แก่เฒ่าไปด้วยกัน จิตใจผูกพันกันตลอดไป สมบูรณ์พูนสุข และหวังด้วยความจริงใจว่าเธอจะประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงานและการใช้ชีวิต หน้า

ร้อนชิมท้อ ลูกพลัม และแอปริคอต หน้าหนาวชม
ต้นสน ต้นไผ่ และต้นเหมย

มีการกล่าวถึงต้นไม้หลายชนิดในคำอวยพร แต่ผู้วิจัยขอเลือกอธิบายเฉพาะต้นสน ต้นไผ่ และต้นเหมย เพราะต้นไม้ทั้งสามชนิดนี้มีลักษณะพิเศษเหมือนกัน ดังที่ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2552: 223-230) อธิบายว่าทั้งต้นสน ต้นไผ่ และต้นเหมยเป็นต้นไม้ที่ทนต่อความหนาว ชาวจีนเรียกมันว่า 岁寒三友 suì hán sān yǒu “สามสหายแห่งเหมันต์”

จากการศึกษา มโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านคำอวยพรไทย ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ศาสนาอื่นๆ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยพบความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากที่สุด

พระพุทธศาสนาสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตและความคิดของคนไทยอย่างแนบแน่น ความเชื่อในพระพุทธศาสนาของคนไทยสะท้อนผ่านความเชื่อเรื่องพระรัตนตรัย บุญ กรรม และสวรรค์ ตัวอย่างที่ 18 เป็นคำอวยพรที่กล่าวถึงพระรัตนตรัย

<u>ตัวอย่างที่ 18</u>

ขออำนาจ<u>รัตนตรัย</u>ขจัดทุกข์
ให้อยู่สุขปรีดิ์เปรมเกษมสุนทร์
อายุยืนยาวนานผลทานจุน
เพราะทำบุญวันเกิดประเสริฐเอย

(ยอดกมล, 2533: 114)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2561: 209) บัญญัติไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ว่า “รัตนตรัย” หมายถึงแก้ว 3 ประการ กล่าวคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ทั้งสามสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชาวพุทธในประเทศไทยให้ความเคารพสูงสุด

นอกจากความเชื่อในพุทธศาสนา คำอวยพรที่ 18 ข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีการทำบุญวันเกิดของชาวไทยอีกด้วย

นอกจากนี้ คำอวยพรภาษาไทยยังมีการกล่าวถึงสัตว์และพืชเช่นเดียวกับคำอวยพรภาษาจีน จากการศึกษาคำอวยพรภาษาไทยจำนวน 750 ตัวอย่าง ผู้วิจัยพบคำอวยพรที่กล่าวถึงสัตว์เพียง 1 ตัวอย่างเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงอาจอนุมานได้ว่าคนไทยไม่นิยมใช้สัตว์ในการเปรียบเทียบกับคน

ตัวอย่างที่ 19

วันนี้เป็นวันศุภฤกษ์ แห่งวันนิมิตมงคลคล้ายวันเกิดของท่าน ขออวยพรให้ท่านได้ประสบแต่ความเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละเป็นที่พึ่งพิงให้ความอบอุ่นใจแก่บุตรหลาน เป็นร่มไทรใหญ่อันร่มรื่นอันเป็นที่พักอาศัย ทำรวงรังของนกกาตลอดไป (ยอด กมล 2533: 133)

คำว่า “นกกา” หมายถึง บุตรหลาน เพราะร่มไทรใหญ่อันร่มรื่นหมายถึงผู้ใหญ่ ดังนั้น บุตรหลานที่อาศัยพึ่งพิงบารมีของผู้หลักผู้ใหญ่จึงเปรียบเสมือนนกกา

ต้นไม้มงคลของไทยที่ถูกใช้ในการเปรียบเทียบมีหลายชนิด จากข้อมูลตัวอย่างคำอวยพร ผู้วิจัยพบการกล่าวถึงดอกรัก ต้นไทร และต้นโพธิ์ ตัวอย่างคำอวยพรที่ 20 เป็นคำอวยพรที่กล่าวถึงดอกรัก

ตัวอย่างที่ 20

เมื่อดอกรักบานแย้มแฉล้มสวย
กลิ่นระรวยซึ้งซาบอาบนาสา
ไออุ่นรักอบอวนไปในทุกครา
วันวิวาห์จึงหวานซึ้งตรึงฤทัย

ด้วยเธอนั้นเป็นที่หมายสายสวาท
งามพิลาสคืนนี้น้องดูผ่องใส
ดั่งจันทร์เพ็ญเด่นแจ้งแสงนวลใย
จะหลอมใจมั่นหมายสายสัมพันธ์

(นพดล สังข์ทอง, 2554: 123)

"ดอกรักบาน" หมายถึงความรักที่เกิดขึ้น ด้วยชื่อของมันที่พ้องเสียงกับคำว่า "รัก" คนไทยจึงใช้ดอกรักในการเปรียบเทียบกับความรัก คำว่า "ดอกรัก" จึงปรากฏในคำอวยพรภาษาไทยเนื่องในโอกาสแต่งงานบ่อยครั้ง ส. พลายน้อย (2554: 154-157) เห็นว่าคนไทยเข้าใจตรงกันว่าดอกรักสื่อความหมายโดยตรงถึงความรัก เช่น การซื้อหนังสือที่มีหน้าปกเป็นรูปดอกรักไปให้คนที่ชอบหมายถึงการสารภาพรัก ทั้งผู้ให้และผู้รับเข้าใจความหมายของการสื่อสารตรงกัน

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากการวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และมโนทัศน์ที่ปรากฏในคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยก็คือ ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อคนไทย แต่ศาสนากลับไม่มีอิทธิพลต่อสังคมจีนมากนัก ชาวจีนส่วนใหญ่ศรัทธาในคำสอนของขงจื่อและลัทธิต่างๆ มโนทัศน์ต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นสะท้อนผ่านคำอวยพรและทำให้เราเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของชาวจีนและชาวไทย

6. สรุป

รูปแบบของคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง คำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทยมีที่มาต่างกัน กล่าวคือ คำอวยพรภาษาจีนมีที่มาจากสำนวน วรรณกรรม เพลงและคำพูดของบุคคลผู้มีชื่อเสียง ส่วนคำอวยพรภาษาไทยมีที่มาจากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ คำอวยพรของพระสงฆ์ สำนวน คำพังเพยและคำพูดของผู้ที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ ความถี่ของการใช้

ภาพพจน์ในคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยต่างกันมาก คำอวยพรภาษาจีนใช้โวหารภาพพจน์ทั้งหมด 438 ครั้ง คำอวยพรภาษาไทยใช้โวหารภาพพจน์ทั้งหมด 127 ครั้ง ภาพพจน์ที่ใช้มากที่สุดในคำอวยพรภาษาจีนและภาษาไทยคือ อุปมาหรือการเปรียบเหมือน มโนทัศน์ที่ปรากฏในคำอวยพรจีนมากที่สุดคือความเชื่อเกี่ยวกับขงจื่อ และยังมีการกล่าวถึงสัตว์ พืชและต้นไม้ต่างๆ เช่น เป็ดแมนดาริน ต้นสน ต้นไผ่ และต้นเหมย ส่วนมโนทัศน์ที่ปรากฏในคำอวยพรไทยมากที่สุดคือความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ คำอวยพรภาษาไทยไม่นิยมนำสัตว์มาเปรียบเทียบกับคนเหมือนคำอวยพรภาษาจีน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จงเฉิง. (2556). *ปรัชญาขงจื๊อ กตัญญู ธรรมคู่ฟ้าดิน*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

นพดล สังข์ทอง. (2554). *เขียนคำอวยพรแต่งกลอนส่งความสุขทุกเทศกาล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2552). *108 สัญลักษณ์จีน*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เฝิง โหย่วหลัน. (2553). *ปรัชญาจีน จากขงจื่อถึงเหมา เจ๋อตง*. แปลจาก *ส.สุวรรณ*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

พรทิพย์ พุกผาสุก. (2551). *ภาษาที่ใช้ให้พรในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: แม็กเอ็กซ์เพรส.

ภานุศร เครือปัญญาดี. (2553). *พรวิเศษของพ่อ*. กรุงเทพมหานคร: ริช.

ยอดกมล. (2533). *คำอวยพรต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร: อำนวยสาสน์.

ราชบัณฑิตสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตสถาน.

ราชบัณฑิตสถาน. (2550). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดีฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิจิตรมาตรา, ขุน. (2541). *สำนวนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ศรัทธา. (2519). *คำคมและคำอวยพร*. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาคาร.

ส. พลายน้อย. (2554). *พืชพรรณไม้มงคล*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

สุวรรณา สถาอานันท์. (2556). *กระแสธารปรัชญาจีน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.

อุ๊ยเสี่ยวป้อ. (2556). *รวมสุดยอด คำคม คำอวยพร คำสอน "วันสำคัญ"*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คส์ ทู ยู.

เอกรัตน์ อุดมพร. (2553). *คำอวยพร คำกล่าวในโอกาสต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร: เรืองแสงการพิมพ์ (2002).

ภาษาจีน

Deng Xiangdong, Deng Xiangsheng 邓向东，邓向生. (2009). **Zhujiu Ci, Quanjiu Ci, Jiuling Youxi 祝酒词、劝酒词、酒令游戏**. (คำกล่าวตอนดื่มอวยพร คำกล่าวเพื่อเชิญดื่ม เกมส์ท้าดื่ม). Taiyuan: Shanxi Kexue Jishu Chubanshe.

Fang Xianhui 方显辉. (2013). **Zhufu Ci Quanshu 祝福词全书**. (หนังสือรวมคำอวยพร). Shanghai: Shanghai Kexue Jishu Chubanshe.

Hao Jianjie 郝建杰. (2014). **Zizhi tongjian yizhu 资治通鉴译注**.(คำแปลและคำอธิบายจือจื้อทงเจี้ยน). Shanghai: Shanghai Sanlian Shudian.

Lin Lan 林澜. (2009). **Changyong Zhufu yu yi ben tong 常用祝福语一本通**. (รอบรู้เรื่องคำอวยพรที่ใช้บ่อย). Wuhan: Hubei Meishui Chubanshe.

Lu Shuangbo 吕双波. (2010). **Zhujiu Ci Daquan 祝酒辞大全**. (รวมคำกล่าวตอนดื่มอวยพร). Shanghai: Wenhui Chubanshe.

Wei Ning 魏宁. (2010). **Hunli Zhufu Fayangao 婚礼祝福发言稿**. (ร่างคำกล่าวสุนทรพจน์คำอวยพรเนื่องในโอกาสแต่งงาน) Taiyuan: Shanxi Kexue Jishu Chubanshe.

Wu Liquan 吴礼权. (2006). **Xiandai Hanyu Xiucixue 现代汉语修辞学**. (การศึกษาภาพพจน์ในภาษาจีนปัจจุบัน). Shanghai: Fudan Daxue Chubanshe.

Yang Benxiang 杨本祥. (2008). **Hanyu Chengyu Suyu Duizhao Cidian 汉语成语俗语对照词典**. (พจนานุกรมเปรียบเทียบสำนวนสุภาษิตภาษาจีน). Nanjing: Nanjing Daxue Chubanshe.

Zhang Chao 张超. (2012). **Jingdian Zhujiu Ci Quanshu 经典祝酒辞全书**. (หนังสือรวมคำกล่าวคลาสสิคตอนดื่มอวยพร). Chongqing: Chongqing Chubanshe.

The Origins, Figures of Speech, and Cultural Reflections of Chinese and Thai Blessings

Ungwara Kunlawanvichit
Chanyaporn Chawala

Abstract

Blessings show speaker's care, resulting in listeners and speakers have good feelings towards each other. This article aims to study blessings in Chinese and Thai. It focuses on analyzing and comparing their origins, patterns, figures of speech, concepts, customs and cultures reflected in Chinese and Thai blessings.

After collecting and analyzing the data, it is found that the forms of Chinese and Thai blessings are similar; they are in prose and poetry. Also, there are words showing occasions at the beginning and the end of a sentence. Besides, Chinese and Thai Blessing have their own unique characteristics. The rhetorical figure that is used reflects concepts and beliefs of the people. Thus, we can absorb semantic knowledge through the usage of all forms of language, and obtain social science knowledge through concepts, customs and cultures which reflected through the blessings.

Keywords: *blessing, Chinese language, Thai language, cultural reflection*

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีคำว่า shān [1]

วิชุมา แก้วมโนธรรม[2]
ศศรักษ์ เพชรเชิดชู[3]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหมายและประเภทของสำนวนจีนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และคำว่า shān และ 2) เปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shān ผลการศึกษาพบว่า 1) คำว่า shuǐ และคำว่า shān มักสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกันเมื่อปรากฏในสำนวนเดียวกัน 2) สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทความหมายเดียวกัน ใช้สื่อถึงเรื่องราวในประเภทเดียวกัน แต่ก็อาจสื่อความหมายในมุมมองที่แตกต่างกันได้ เพราะน้ำและภูเขามีคุณสมบัติและลักษณะที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ shuǐ shān สำนวนจีน การศึกษาเปรียบเทียบ

---

[1] บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน หลักสูตรเกียรตินิยม คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2560 เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีคำว่า shān”

[2] นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรเกียรตินิยม) สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[3] อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: sasarux.p@chula.ac.th

1. บทนำ

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีแหล่งน้ำและเทือกเขาที่อุดมสมบูรณ์มาแต่โบราณ แม่น้ำหฺวางเหอเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมจีน และยังมีความเชื่อว่าพระเจ้าหฺวางตี้ บรรพบุรุษของชาวจีนถือกำเนิดขึ้นที่ลุ่มแม่น้ำนี้ นอกจากแม่น้ำแล้ว ลักษณะภูมิประเทศของจีนมีพื้นที่ภูเขามากกว่า 2 ใน 3 ของแผ่นดินทั้งหมด ดังนั้นภูเขาจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสายน้ำเช่นกัน ภูเขาในประเทศจีนเป็นทั้งภูมิประเทศที่ช่วยสร้างความเจริญให้กับประเทศจีนและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย ประเทศจีนมีห้าขุนเขาใหญ่ของจีนได้แก่ ภูเขาไท่ชาน ภูเขาฮว่าชาน ภูเขาเหิงชาน ภูเขาซงชาน และภูเขาเหิงชาน ภูเขาไท่ชานเป็นภูเขาที่มีชื่อเสียงมากที่สุด เนื่องจากในสมัยโบราณจักรพรรดิถือว่าภูเขาไท่ชานเป็นตัวแทนของเทพเทวดา ในหลายราชวงศ์จึงมักมีการจัดพระราชพิธีและการเซ่นไหว้ต่างๆ ที่ภูเขาไท่ชาน บริเวณภูเขาไท่ชานจึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเรียงรายอยู่มากมาย (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครูหนานจิง, และมหาวิทยาลัยครูอันฮุย, 2550: 222-225) วิถีชีวิตของชาวจีนผูกพันกับภูเขาและสายน้ำมาแต่โบราณ ภูเขาและสายน้ำมีบทบาทในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนในด้านต่างๆ ทั้งด้านการคมนาคม ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การท่องเที่ยว และที่สำคัญก็คือ ภาษา จึงพบว่ามีสำนวนสุภาษิตจีนที่มีคำว่า shuǐ (水 แปลว่า น้ำ) และ shān (山 แปลว่า ภูเขา) อยู่ไม่น้อย

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า สำนวนจีนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และคำว่า shān ปรากฏร่วมกันในสำนวน มักจะเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ และยังพบการปรากฏแยกกันในสำนวนหนึ่งๆ อีกไม่น้อย

จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่าสำนวนจีนที่ในสำนวนมีแต่คำว่า shuǐ ไม่มีคำว่า shān (ต่อไปจะเรียกว่า สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ) และสำนวนจีนที่ในสำนวนมีแต่คำว่า shān ไม่มีคำว่า shuǐ (ต่อไปจะเรียกว่า สำนวนที่มีแต่คำว่า shān) มีการแสดงความเปรียบและแสดงความหมายที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสำนวนจีนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และคำว่า shān
2) เพื่อเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shuǐ กับสำนวนจีนที่มีแต่คำว่า shān

สมมติฐาน

1) คำว่า shuǐ และ shān แสดงความหมายคล้ายคลึงกันเมื่ออยู่ในสำนวนจีนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และ shān อยู่ในสำนวนเดียวกัน

2) สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทเดียวกัน

3) สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān แม้จะจัดอยู่ในประเภทความหมายเดียวกัน แต่ก็อาจสื่อความหมายต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาสำนวนที่มีคำว่า shuǐ และ shān ทั้งหมด 237 สำนวน จากพจนานุกรม Fēnlèi Hànyǔ Chéngyǔ Dàcídiǎn (分类汉语成语大词典 พจนานุกรมการแบ่งประเภทสำนวนจีนฉบับใหญ่) ของ หวาง ฉินและคณะ (Wáng Qín děng, 1988) ซึ่งรวบรวมสำนวนจีนไว้ 9,400 สำนวนขึ้นไป และแบ่งสำนวนออกเป็น 50 ประเภท

2. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์สำนวนที่มีคำว่า shuǐ และ shān สามารถแบ่งผลการวิจัยได้เป็น ผลการศึกษาประเภทของสำนวนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และ shān และผลการเปรียบเทียบสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ดังต่อไปนี้

2.1 สำนวนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และ shān

สำนวนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และ shān ในสำนวนเดียวกันมีทั้งหมด 34 สำนวน แบ่งออกเป็น 5 ประเภทความหมาย ได้แก่ (1)สำนวนที่เกี่ยวกับทิวทัศน์ 13 สำนวน (2) สำนวนที่เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ 8 สำนวน (3) สำนวนที่เกี่ยวกับการเดินทาง 3 สำนวน (4) สำนวนที่เกี่ยวกับศิลปะ 3 สำนวน และ (5) สำนวนอื่นๆ 7 สำนวน

จากการศึกษาพบว่า เมื่อคำว่า shuǐ และ shān ปรากฏในสำนวนเดียวกัน ส่วนใหญ่จะสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน สาเหตุที่ใช้ภูเขาและน้ำมาเปรียบนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นเพราะสายน้ำและภูเขามีขนาดใหญ่ เป็นจุดเด่นในธรรมชาติ ชาวจีนจึงใช้จุดเด่นนี้สื่อถึงธรรมชาติรอบตัว เช่น สำนวนที่เกี่ยวกับทิวทัศน์ ทั้งคำว่า shuǐ และ shān มักสื่อถึงวิวทิวทัศน์ในธรรมชาติที่สวยงาม เช่น lǜ shuǐ qīng shān (绿水青山 แปลว่า น้ำสีเขียว เขาสีคราม) ทั้ง shuǐ และ shān ล้วนสื่อถึงแม่น้ำและภูเขาที่สวยงาม สำนวนที่เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ เช่น qiān shān wàn shuǐ (千山万水 แปลว่า พันภูเขาหมื่นสายน้ำ) ทั้ง shuǐ และ shān ล้วนสื่อถึงหนทางยาวไกล เต็มไปด้วยอุปสรรค และในสำนวนที่เกี่ยวกับการเดินทาง หากเป็นสำนวนที่สื่อถึงการเดินทางไกล เช่น bá shān shè shuǐ (跋山涉水 แปลว่า ข้ามเขา ข้ามน้ำ) การข้ามภูเขาและแม่น้ำล้วนสื่อ

ถึงความยากลำบากในการเดินทางไกล หากเป็นสำนวนที่เกี่ยวกับการเดินทางเที่ยวชมทัศนียภาพ เช่น dēng shān lín shuǐ (登山临水 แปลว่า ขึ้นเขา ลงน้ำ) น้ำและภูเขาในสำนวนก็จะสื่อถึงทัศนียภาพทางธรรมชาติในภาพรวม สำนวนที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น gāo shān liú shuǐ (高山流水 แปลว่า ภูเขาสูง สายน้ำไหล) วิวทิวทัศน์ภูเขาสูงและสายน้ำไหลล้วนใช้เปรียบถึงบทเพลงที่ไพเราะ และสำนวนอื่นๆ เช่น สำนวนที่เกี่ยวกับประเทศ cán shān shèng shuǐ (残山剩水 แปลว่า ภูเขาและแม่น้ำถูกทำลาย) ใช้เปรียบถึงอาณาจักรที่ถูกทำลายหลังแพ้สงครามหรือประเทศแว่นแคว้นที่ถูกตีจนพ่ายแพ้ สำนวนนี้ใช้น้ำและภูเขาล้วนใช้สื่อถึงอาณาจักรหรือประเทศที่ถูกทำลาย เป็นต้น

2.2 การเปรียบเทียบสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ กับสำนวนที่มีแต่คำว่า shān

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ ทั้งหมด 98 สำนวนและสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ทั้งหมด 105 สำนวนสามารถปรากฏในประเภทเดียวกันและต่างกัน การสื่อความหมายในประเภทเดียวกันก็มีความคล้ายและแตกต่างกัน ดังนี้

2.2.1 สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ที่ปรากฏในสำนวนประเภทเดียวกัน

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān สามารถแบ่งประเภทตามความหมายได้คล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากประเทศจีนมีภูเขาและสายน้ำมากมาย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนจึงผูกพันกับสายน้ำและภูเขา ทำให้ในสำนวนจีนมีการนำภูเขาและสายน้ำมาเปรียบเทียบกับสิ่งรอบตัวประเภทเดียวกัน

อย่างไรก็ดี แม้จะจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน แต่ส่วนใหญ่จะสื่อความหมายในมุมมองที่แตกต่างกัน เพราะน้ำและภูเขามีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน สามารถสรุปความหมายส่วนใหญ่ในแต่ละประเภทความหมายทั้ง 21 ประเภทได้ดังนี้

(1) สำนวนที่เกี่ยวกับทิวทัศน์

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงความกว้างใหญ่ของผืนน้ำและท้องฟ้า มีทั้งหมด 9 สำนวน เช่น shuǐ guāng jiē tiān (水光接天 แปลว่าแสงสะท้อนผิวน้ำรับกับท้องฟ้า) สื่อถึงผิวน้ำที่กว้างใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุดเสมือนเป็นหนึ่งเดียวกับท้องฟ้า และ yún shuǐ cāng máng (云水苍茫 แปลว่าก้อนเมฆบนท้องฟ้าและสายน้ำบนพื้นดินล้วนกว้างใหญ่ไร้ขอบเขต) เนื่องจากสายน้ำและท้องฟ้ามีความกว้างใหญ่เหมือนกัน ชาวจีนจึงใช้สายน้ำและท้องฟ้าที่เหมือนรวมเป็นหนึ่งเดียวกันเมื่อมองในระยะไกลมาเปรียบกับความกว้างใหญ่ของผืนน้ำ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงความสวยงามของภูเขา มีทั้งหมด 11 สำนวน เช่น míng shān dà chuān (名山大川 แปลว่าขุนเขามีชื่อเสียง แม่น้ำสายใหญ่) ใช้สื่อถึงขุนเขาที่สวยงามโดดเด่นและมีชื่อเสียง และ chūn shān rú xiào (春山如笑 แปลว่าภูเขาในฤดูใบไม้ผลิราวกับแย้มยิ้ม) ใช้สื่อว่าวิวทิวทัศน์บนภูเขาในฤดูใบไม้ผลิสดใสสวยงาม

(2) สำนวนที่เกี่ยวกับการปกครอง

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงการปกครองที่ซื่อสัตย์ของขุนนาง มีทั้งหมด 6 สำนวน เช่น qīng rú shuǐ, míng rú jìng (清如水，明如镜 แปลว่า กระจ่างดั่งน้ำ ใสดั่งกระจก) ใช้สื่อ

ถึงข้าราชการที่ใสสะอาด ไม่คดโกง และ lián quán ràng shuǐ (廉泉让水 แปลว่า ซื่อสัตย์และอ่อนน้อมดั่งน้ำ) เดิมใช้สื่อถึงการเป็นขุนนางที่ซื่อสัตย์ใสสะอาดดั่งน้ำ ภายหลังใช้สื่อถึงประเพณีท้องถิ่นที่ดีงาม

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงบรรยากาศทางการปกครอง และการทำงานด้านการปกครอง มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ shān yǔ yù lái fēng mǎn lóu (山雨欲来风满楼 แปลว่า ฝนจากภูเขาจะมามีลมพัดไปทั่วหอสูง) เสียงลมพัดบ่งบอกล่วงหน้าว่าฝนกำลังจะมา ใช้เปรียบเทียบกับบรรยากาศที่กดดันก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง เช่น การเกิดศึกสงคราม สำนวนที่เกี่ยวกับการทำงานด้านการปกครอง ได้แก่ zhōng dǐng shān lín (钟鼎山林 แปลว่าระฆัง หม้อสามขา และป่าเขาลำเนาไพร) ระฆังและหม้อสามขาสื่อถึงชีวิตของชนชั้นสูง ป่าเขาสื่อถึงชีวิตของฤาษีนักพรต ใช้สื่อถึงการออกไปทำงานราชการและการลาออกจากงานราชการ

(3) สำนวนที่เกี่ยวกับงานประพันธ์

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักใช้วิจารณ์ลักษณะของงานประพันธ์ ส่วนใหญ่เป็นสำนวนชื่นชมงานประพันธ์ มีทั้งหมด 6 สำนวน เช่น fú róng chū shuǐ (芙蓉出水 แปลว่าดอกบัวพ้นน้ำ) เป็นการใช้ภาพทิวทัศน์ที่งดงามสดใสในธรรมชาติ เพื่อบรรยายงานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่และมีความงดงาม และ xíng yún liú shuǐ (行云流水 แปลว่าเมฆลอย สายน้ำไหล) ก้อนเมฆบนท้องฟ้าที่ลอยละล่องและสายน้ำที่ไหลไปอย่างไร้ข้อจำกัดเปรียบเหมือนงานประพันธ์ที่มีความเป็นธรรมชาติ สละสลวย

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงงานประพันธ์ที่ทรงคุณค่า เหนือกาลเวลา มีทั้งหมด 2 สำนวน เช่น cáng zhī míng shān (藏之名山 แปลว่าซ่อนไว้ในภูเขา) หมายถึงการนำงานประพันธ์ไปเก็บรักษาไว้ในวัดบนเขา หรือสถานที่ที่สามารถเก็บรักษางานประพันธ์ได้เพื่อให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติต่างๆ และส่งต่อให้คนรุ่นหลังที่สนใจ ใช้หมายถึงงานประพันธ์ที่ทรงคุณค่า และ míng shān shì yè (名山事业 แปลว่างานภูเขาใหญ่และมีชื่อเสียง) เนื่องจากภูเขาสื่อถึงแหล่งเก็บงานประพันธ์ไม่ให้สูญหาย งานภูเขาใหญ่และมีชื่อเสียง จึงหมายถึงทำงานด้านการเขียน เสนอความคิดเห็นและทฤษฎีของตนเอง และยังหมายถึงงานประพันธ์ที่มีชื่อเสียงเหนือกาลเวลา คำว่า shān ในสำนวนประเภทนี้สื่อถึงสถานที่เก็บรักษางานประพันธ์ให้คงอยู่ยาวนาน

(4) สำนวนที่เกี่ยวกับศีลธรรม

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มีทั้งสำนวนที่สื่อความหมายดีและไม่ดี มีทั้งหมด 5 สำนวน สำนวนที่มีความหมายดี จะสื่อถึงความซื่อสัตย์ เช่น chén xīn rú shuǐ (臣心如水 แปลว่าจิตใจขุนนางดั่งน้ำ) ใช้สื่อถึงขุนนางที่มีความบริสุทธิ์ ซื่อสัตย์และจริงใจต่อผู้อื่น สำนวนที่สื่อความหมายไม่ดี จะสื่อถึงการกระทำที่ไร้ศีลธรรม เช่น hún shuǐ mō yú (浑水摸鱼 แปลว่าจับปลาในน้ำขุ่น) ใช้เปรียบเทียบว่าหาประโยชน์จากสถานการณ์วุ่นวายอย่างไร้ศีลธรรม นำน้ำขุ่นมาเปรียบกับสถานการณ์วุ่นวาย

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงศีลธรรมที่สูงส่ง น่ายกย่อง มีทั้งหมด 5 สำนวน เช่น gāo shān jǐng háng (高山景行 แปลว่าภูเขาสูง ถนนใหญ่) ภูเขาสูงเปรียบเทียบกับบุคคลที่ยิ่งใหญ่

เกรียงไกร ถนนสายใหญ่ใช้เปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่ซื่อตรงและเปิดเผย สำนวนใช้เปรียบเทียบกับศีลธรรมที่สูงส่ง และ tài shān běi dǒu (泰山北斗 แปลว่าภูเขาไท่ชาน กลุ่มดาวกระบวยใหญ่) ภูเขาไท่ชานเป็นภูเขาที่เป็นที่รู้จักในประเทศจีน เป็นหนึ่งในขุนเขาทั้งห้า ส่วนกลุ่มดาวกระบวยใหญ่ หรือกลุ่มดาวหมีใหญ่ เป็นกลุ่มดาวที่ใช้บอกทิศทางในยามกลางคืน จึงใช้เปรียบเทียบกับคนที่มีศีลธรรมดีงาม ได้รับความเคารพยกย่องจากคนจำนวนมาก

(5) สำนวนที่เกี่ยวกับการทหาร

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงการรบที่เสียเปรียบ มีทั้งหมด 4 สำนวน เช่น yī bài rú shuǐ (一败如水 แปลว่าพ่ายแพ้ราวน้ำ) สื่อถึงกองทัพที่ถูกปราบพ่ายแพ้ยากจะเยียวยา ไม่สามารถฟื้นฟูสถานการณ์ เหมือนน้ำที่เทลงพื้นไปแล้วไม่สามารถเก็บกลับขึ้นมา และ luò huā liú shuǐ (落花流水 แปลว่าดอกไม้ร่วงโรย สายน้ำไหลริน) ใช้สื่อว่าถูกโจมตีจนยับเยิน เปรียบเหมือนสภาพดอกไม้ที่ร่วงโรยหมดสภาพและไร้แรงต้านทานสายน้ำ แล้วแต่สายน้ำจะพัดพาไป

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักใช้สื่อถึงกฎระเบียบและการใช้อำนาจของทหาร มีทั้งหมด 5 สำนวน เช่น jūn lìng rú shān (军令如山 แปลว่าคำบัญชาการทางทหารดั่งภูเขา) ทหารต้องปฏิบัติตามคำบัญชาการอย่างเคร่งครัด ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเองได้ และ dōng shān zài qǐ (东山再起 แปลว่าภูเขาตงชานกลับมาอีกครั้ง) ภูเขาตงชานแทนขุนนางหรือคนที่เคยสูญเสียอำนาจ มาจากชีวประวัติเซี่ยอัน ซึ่งมีเนื้อหาว่า ในสมัยราชวงศ์จิ้นตะวันออก เซี่ยอัน

ลาออกจากงานราชการไปปลีกวิเวกอยู่ที่เขาตงชาน ต่อมาออกจากเขามาเป็นขุนนางใหญ่มีอำนาจอีกครั้ง ภายหลังใช้สำนวนนี้สื่อว่ากลับมารับงานราชการอีกครั้ง และยังใช้เปรียบเทียบว่าสูญเสียอำนาจไปและได้อำนาจกลับมาอีกครั้ง

(6) สำนวนที่เกี่ยวกับเวลา

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อว่าเวลาเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ มีทั้งหมด 3 สำนวน ได้แก่ liú nián sì shuǐ (流年似水 แปลว่าเวลาผ่านไปดั่งสายน้ำ) และ sì shuǐ liú nián (似水流年 แปลว่าเวลาผ่านไปดั่งสายน้ำ) ทั้งสองสำนวนสื่อความหมายเดียวกัน ล้วนใช้เปรียบเทียบว่าเวลาผ่านไปอย่างไม่มีวันหวนกลับ อาจเพราะธรรมชาติของน้ำจะไหลไปในทิศทางเดียว ไม่ไหลทวนกระแส ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับเวลาที่ผ่านไปแล้ว ไม่สามารถย้อนกลับมาได้ และ shuǐ shì yún juǎn (水逝云卷 แปลว่าสายน้ำไหล ก้อนเมฆลอย) ใช้เปรียบเทียบว่าเวลาผ่านไปเร็วเหมือนสายน้ำและก้อนเมฆที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มีทั้งหมด 1 สำนวน สื่อถึงช่วงเวลาที่พระอาทิตย์กำลังลับขอบฟ้า ได้แก่ rì bó xī shān (日薄西山 แปลว่าพระอาทิตย์เข้าใกล้ภูเขาฝั่งตะวันตก) สื่อถึงช่วงเวลาที่พระอาทิตย์กำลังลับขอบฟ้า มักใช้เปรียบเทียบคนเข้าสู่วัยชราหรือสรรพสิ่งเข้าใกล้การสูญสลาย

(7) สำนวนที่เกี่ยวกับการพูด

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงลักษณะการพูด มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ xuán hé xiè shuǐ (悬河泻水 แปลว่าน้ำตกไหลเร็วและแรง) ใช้เปรียบเทียบว่าพูดอย่างคล่องแคล่วไม่หยุด

และ zhì shuǐ bù lòu (置水不漏 แปลว่าตั้งน้ำไว้ ไม่รั่วสักหยด) ใช้เปรียบเทียบว่าพูดจาระมัดระวังรอบคอบ ไม่มีข้อผิดพลาดใดๆ เสมือนวางน้ำตั้งไว้ แม้แต่น้ำสักหยดก็ไม่รั่วไหลออกมา

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงคำพูดที่หนักแน่น เชื่อถือได้ หรือการพูดที่ตรงไปตรงมา มีทั้งหมด 4 สำนวน เช่น hǎi shì shān méng (海誓山盟 แปลว่าคำสาบานข้อตกลงดั่งทะเลและภูเขา) คู่รักมักใช้เป็นคำสาบานร่วมกันว่าจะรักเดียวใจเดียวดั่งภูเขาและทะเลที่คงอยู่ตลอดกาลไม่เปลี่ยนแปลง และ kāi mén jiàn shān (开门见山 แปลว่าเปิดประตูเจอภูเขา) ใช้เปรียบเทียบว่าเริ่มพูดหรือเขียนก็ตรงเข้าประเด็นเลย ไม่อ้อมค้อม

(8) สำนวนที่เกี่ยวกับระดับ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงระดับผิวเผินหรือแน่นหนา มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ qīng tíng diǎn shuǐ (蜻蜓点水 แปลว่าแมลงปอแตะน้ำ) ใช้อธิบายว่าทำอะไรในระดับที่ไม่ลึกซึ้ง ไม่จริงจัง เป็นการนำลักษณะของแมลงปอที่เพียงมาวางไข่ที่ผิวน้ำแล้วบินจากไปมาอธิบายการทำงานในระดับผิวเผิน ไม่ละเอียดรอบคอบ และ shuǐ xiè bù tōng (水泄不通 แปลว่าน้ำไม่อาจไหลผ่าน) น้ำมีลักษณะเหลว สามารถไหลออกไปตามช่องเล็กๆ ได้ จึงใช้บรรยายให้เห็นภาพว่าล้อมไว้ในระดับที่แน่นหนามาก แม้แต่น้ำยังไม่สามารถไหลออกมาได้ อุปมาว่าเบียดเสียดเยียดยัด

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงระดับยิ่งใหญ่ มหาศาล มีทั้งหมด 4 สำนวน เช่น pái shān dǎo hǎi (排山倒海 แปลว่าผลักภูเขา ล้มทะเล) การผลักภูเขาหรือล้มทะเลเป็นการกระทำที่ต้องใช้แรงมหาศาล คนทั่วไปไม่สามารถทำได้ จึงใช้เปรียบกับเกียรติยศ

และอำนาจสูงส่งหรือกำลังระดับมหาศาล และ shān bēng dì liè (山崩地裂 แปลว่าภูเขาถล่ม แผ่นดินแยก) ใช้เปรียบเทียบเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ หรือเสียงที่ดังมาก

(9) สำนวนที่เกี่ยวกับโชคภัย

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักสื่อถึงภัยพิบัติที่นำความเดือดร้อนมาให้ มักเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีทั้งหมด 4 สำนวน เช่น shuǐ huǒ zhī zhōng (水火之中 แปลว่าท่ามกลางน้ำและไฟ) ใช้อธิบายว่าตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบากจากภัยพิบัติ และ shuǐ huǒ wú qíng (水火无情 แปลว่าน้ำและไฟไร้ความปราณี) สื่อว่าน้ำท่วมและไฟไหม้นำพาความสูญเสียอันใหญ่หลวงมาให้

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงความกดดัน ความเครียดหรือแรงโจมตีมหาศาล มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ tài shān yā dǐng (泰山压顶 แปลว่าภูเขาไท่ชานกดอยู่บนศีรษะ) ใช้เปรียบถึงความกดดัน ความเครียดหรือแรงโจมตีมหาศาล ภูเขาไท่ชานเป็นภูเขาที่ยิ่งใหญ่ จึงใช้การที่ภูเขาไท่ชานกดทับอยู่บนศีรษะเปรียบเทียบกับความกดดันหรือแรงโจมตีอย่างรุนแรง

(10) สำนวนที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงการใช้ชีวิตคู่ที่ราบรื่นหรือชีวิตคู่ที่ร้าวฉาน มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ yú shuǐ hé xié (鱼水和谐 แปลว่าน้ำและปลาเข้ากันได้ดี) ใช้เปรียบเทียบคู่สามีภรรยาที่เข้ากันได้ดี รักใคร่กลมเกลียว สาเหตุที่ใช้น้ำและปลาแทนคู่สามีภรรยาสามารถอธิบายได้ว่ามาจากธรรมชาติของปลาที่อยู่ในน้ำตลอดเวลา ซึ่งคล้ายคลึงกับคู่สามีภรรยาที่อยู่ด้วยกันตลอดเวลา ไม่ทะเลาะกันหรือแยกจากกัน และ fù shuǐ nán shōu (覆水难收

แปลว่าน้ำเทลงพื้นไปแล้วยากจะเก็บกลับขึ้นมา) ใช้เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ของสามีภรรยาที่ร้าวฉานไปแล้ว ไม่สามารถเยียวยาได้ ดังสภาพน้ำที่เทลงพื้นไปแล้วยากที่จะเก็บกลับขึ้นมา

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงแม่สื่อจับคู่ให้ชายหญิง มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ cuō hé shān (撮合山 แปลว่าจับคู่ภูเขา) ในสมัยโบราณเป็นคำเรียกแม่สื่อ โดยเฉพาะแม่สื่อที่จับคู่ให้คนเก่ง

(11) สำนวนที่เกี่ยวกับการเรียน

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงการเรียนรู้จากการพัฒนาตนเอง และแหล่งความรู้อันเป็นพื้นฐาน มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ nì shuǐ xíng zhōu (逆水行舟 แปลว่าพายเรือทวนกระแสน้ำ) สื่อว่าหากไม่พยายามพัฒนาตนเองก็ไม่สามารถก้าวไปข้างหน้าได้ มิหนำซ้ำกลับยิ่งถอยหลัง ความพยายามในการเรียนรู้เหมือนการพายเรือทวนกระแสน้ำ และ yuán tóu huó shuǐ (源头活水 แปลว่าน้ำสะอาดไหลมาจากต้นน้ำ) ใช้อธิบายว่าเริ่มหาความรู้จากพื้นฐาน ความคิดและแรงบันดาลใจก็จะตามมาเรื่อยๆ เป็นการใช้ธรรมชาติของน้ำที่ไหลมาจากต้นน้ำมาเปรียบเทียบกับความคิดและแรงบันดาลใจที่มาจากการเรียนรู้จากจุดเริ่มต้นพื้นฐาน และยังใช้สื่อว่ายิ่งอ่านหนังสือมาก ยิ่งเรียนมาก ก็ยิ่งเข้าใจหลักการมาก

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงการเรียนรู้จากผู้อื่น มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ tā shān zhī shí, kě yǐ gōng cuò (他山之石，可以攻错 แปลว่าหินจากภูเขาอื่น สามารถใช้เรียนรู้ความผิดได้) ภูเขามีลักษณะตั้งอยู่กับที่ การอาศัยหินจากภูเขาอื่นขัดหยกให้เงางาม ใช้เปรียบเทียบว่าอาศัยความช่วยเหลือหรือความ

คิดเห็นจากผู้อื่น มักหมายถึงเพื่อน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดของตนเอง

(12) สำนวนที่เกี่ยวกับฤดู

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงฤดูหนาวหรือฤดูใบไม้ผลิ มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ dī shuǐ chéng bīng (滴水成冰 แปลว่าน้ำหยดเป็นน้ำแข็ง) ใช้บรรยายสภาพอากาศที่หนาวเหน็บ และ liú shuǐ táo huā (流水桃花 แปลว่าสายน้ำไหลและดอกท้อ) เมื่อฤดูหนาวผ่านพ้นไป สายน้ำไหลริน ไม่จับตัวเป็นน้ำแข็งอย่างในฤดูหนาว ดอกท้อเริ่มออกดอกสวยงามในฤดูใบไม้ผลิ จึงใช้บรรยายเพื่อให้เห็นภาพความสวยงามของฤดูใบไม้ผลิ ในสำนวนประเภทนี้จะใช้ลักษณะของน้ำสื่อถึงฤดูกาล

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงฤดูหนาว มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ dōng shān rú shuì (冬山如睡 แปลว่าดั่งภูเขาในฤดูหนาวหลับใหล) ใช้บรรยายบรรยากาศภูเขาที่เงียบอึมครึมในฤดูหนาว หิมะสีขาวปกคลุมภูเขา ทำให้มองไม่เห็นต้นไม้พืชพรรณสีสันสดใส เปรียบเสมือนภูเขากำลังหลับใหลอยู่

(13) สำนวนที่เกี่ยวกับการวางแผน

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงการวางแผนรับมือที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์จริง มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ bīng lái jiàng dǎng，shuǐ lái tǔ yǎn (兵来将挡，水来土掩 แปลว่ากองทัพมาทหารศึกตั้งรับ น้ำมาเอาดินกลบ) หากมีกองทัพศัตรูมาโจมตีก็ให้ทหารศึกตั้งรับ หากมีน้ำท่วมก็ใช้ดินกลบ ใช้เปรียบเทียบว่าวางแผนรับมือกับปัญหายืดหยุ่นตามสถานการณ์จริง

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงการวางแผนเพื่อให้ฝ่ายตนได้เปรียบ และฝ่ายตรงข้ามเสียเปรียบ มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ diào hǔ lí shān (调虎离山 แปลว่าย้ายเสือออกจากเขา) การทำให้เสือออกจากภูเขา ใช้เปรียบเทียบกับการวางแผนให้ฝ่ายตรงข้ามออกจากที่ที่ตนเองได้เปรียบ และ zuò shān guān hǔ dòu (坐山观虎斗 แปลว่านั่งบนเขาดูเสือสู้กัน) ใช้เปรียบเทียบกับท่าทีคอยดูคนอื่นต่อสู้กัน เพื่อรอหลังจากทั้งสองฝ่ายบาดเจ็บ แล้วค่อยเข้าไปคว้าชัยชนะให้ฝ่ายตนเอง

(14) สำนวนที่เกี่ยวกับความรัก

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงความรักระหว่างชายหญิง มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ liú shuǐ táo huā (流水桃花 แปลว่าสายน้ำไหลและดอกท้อ) ใช้ความงดงามของดอกท้อและสายน้ำไหลมาเปรียบกับความรักของหนุ่มสาว

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงความรักระหว่างชายหญิง มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ wū shān yún yǔ (巫山云雨 แปลว่าเขาอูชาน เมฆฝน) และ yún yǔ wū shān (云雨巫山 แปลว่าเมฆฝน เขาอูชาน) ทั้งสองสำนวนสื่อความหมายเดียวกัน ใช้สื่อถึงชายหญิงที่ชอบพอกัน

(15) สำนวนที่เกี่ยวกับความสามารถ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงคนมีความสามารถได้โอกาสแสดงความสามารถ มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ jiāo lóng dé shuǐ (蛟龙得水 แปลว่ามังกรเจียวหลงได้รับน้ำ) เจียวหลงคือมังกรในตำนานจีน สามารถทำให้เกิดน้ำท่วมได้ เมื่อได้รับน้ำก็จะขึ้น

ไปบนก้อนเมฆ และทำให้เกิดฝนตก ใช้เปรียบเทียบว่าคนมีความสามารถได้รับโอกาสที่จะแสดงความสามารถ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงคนมีความสามารถที่สร้างคุณประโยชน์ให้บ้านเมือง มีทั้งหมด 7 สำนวน เช่น shān zhōng zǎi xiàng (山中宰相 แปลว่ามหาเสนาบดีกลางขุนเขา) ช่วงราชวงศ์เหลียงในยุคราชวงศ์ใต้ จักรพรรดิเหลียงอู่ตี้มักจะไปปรึกษาเถาหงจิ่ง เกี่ยวกับเรื่องบ้านเมือง เขาจึงได้รับการขนานนามว่า มหาเสนาบดีกลางขุนเขา ภายหลังใช้เรียกผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมสูงส่งที่ปลีกวิเวก ไม่ออกมายุ่งเกี่ยวกับบ้านเมือง และ shān dōng chū xiàng, shān xī chū jiàng (山东出相，山西出将 แปลว่าทางตะวันออกของภูเขาให้กำเนิดขุนนางฝ่ายบุ๋น ทางตะวันตกของภูเขาให้กำเนิดขุนนางฝ่ายบู๊) สำนวนนี้มีต้นกำเนิดจากในช่วงสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ทางฝั่งตะวันออกของด่านหานกู่กฺวานมีขุนนางฝ่ายบุ๋นเป็นจำนวนมาก ขุนนางฝ่ายบุ๋นคือขุนนางที่ใช้สติปัญญาในการบริหารบ้านเมือง ส่วนทางฝั่งตะวันตกของด่านหานกู่กฺวานมีขุนนางฝ่ายบู๊เป็นจำนวนมาก ขุนนางฝ่ายบู๊หมายถึงฝ่ายที่นำกองทัพออกรบและออกปฏิบัติการตามคำสั่งที่ได้รับ ภายหลังจึงใช้สื่อความหมายว่าแต่ละพื้นที่ก็มีคนมีความสามารถแตกต่างกันไป

(16) สำนวนที่เกี่ยวกับความล้มเหลว

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงความล้มเหลวจากการทำสิ่งที่ไม่มีทางเป็นจริงตั้งแต่แรก มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ shuǐ zhōng lāo yuè (水中捞月 แปลว่าช้อนพระจันทร์ในน้ำ) ภาพสะท้อนของพระจันทร์ในน้ำเป็นสิ่งที่ไม่อาจจับต้องได้ การจะช้อนพระจันทร์ขึ้นจากน้ำจึงเปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีทางทำสำเร็จได้

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงความล้มเหลวจากการได้อยู่ในสถานที่หรือสถานะที่ได้เปรียบแต่กลับเสียโอกาสไป มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ bǎo shān kōng huí (宝山空回 แปลว่าไปภูเขาที่มีสมบัติแต่กลับมามือเปล่า) และ rú rù bǎo shān kōng shǒu huí (如入宝山空手回 แปลว่าดั่งเข้าไปในภูเขาที่มีสมบัติแต่กลับมามือเปล่า) สำนวนทั้งสองสื่อว่าไปสถานที่ดีควรได้ผลตอบแทนกลับมา แต่ไม่ได้อะไรกลับมาเลย เสมือนคนที่ไปภูเขาที่มีสมบัติล้ำค่าซ่อนไว้ ก็ควรจะได้สมบัติกลับมา แต่ไม่ได้อะไรกลับมาเลย

(17) สำนวนที่เกี่ยวกับจำนวน

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงจำนวนน้อย มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ bēi shuǐ chē xīn (杯水车薪 แปลว่าน้ำหนึ่งแก้วฟืนหนึ่งคันรถ) น้ำแทนจำนวนกำลังที่น้อยนิด ไม้ฟืนแทนปัญหาใหญ่ น้ำแก้วเดียวไม่สามารถดับไม้ฟืนที่ติดไฟแล้วทั้งเกวียนได้ สื่อความหมายว่ากำลังที่น้อยนิดไม่สามารถแก้ปัญหาใหญ่ได้

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงจำนวนมาก มีทั้งหมด 3 สำนวน ได้แก่ duī jī rú shān (堆积如山 แปลว่ากองรวมกันเท่าภูเขา) ใช้บรรยายว่าสิ่งของกองรวมกันเป็นจำนวนมาก เป็นการใช้ลักษณะทางกายภาพของภูเขา ซึ่งมีลักษณะสูงและใหญ่ เพื่อมาบรรยายถึงสิ่งของที่กองรวมกันเป็นจำนวนมาก màn shān biàn yě (漫山遍野 แปลว่ามีอยู่ทั่วภูเขาและทุ่งนา) ใช้บรรยายว่ามีจำนวนมาก และ rén shān rén hǎi (人山人海 แปลว่าผู้คนมากมายราวกับภูเขาและทะเล) ใช้บรรยายว่าผู้คนมารวมกันเป็นจำนวนมาก

(18) สำนวนที่เกี่ยวกับประเทศ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงประเทศที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ shuǐ shēn huǒ rè (水深火热 แปลว่าน้ำลึกไฟร้อน) สำนวนนี้ใช้เปรียบถึงประชาชนในประเทศที่ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก อันตรายของน้ำลึกและไฟร้อนใช้สื่อความหมายถึงประเทศที่อยู่ในภาวะลำบาก

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มีทั้งสำนวนที่สื่อถึงประเทศที่สงบสุขหรือประเทศที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก มีทั้งหมด 5 สำนวน สำนวนที่มีความหมายดี เช่น ān rú tài shān (安如泰山 แปลว่ามั่นคงดั่งภูเขาไท่ชาน) เปรียบเทียบว่าประเทศมีความมั่นคง ไม่มีอันตราย เหมือนภูเขาไท่ชานที่ตั้งตระหง่าน ส่วนสำนวนที่สื่อความหมายไม่ดี สื่อถึงประเทศที่ตกอยู่ในสถานการณ์วุ่นวาย เช่น shān hé pò suì (山河破碎 แปลว่าภูเขาแม่น้ำพังทลาย) ใช้บรรยายว่าประเทศอยู่ในความวุ่นวาย แผ่นดินแตกแยก ไม่สมบูรณ์

(19) สำนวนที่เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่มีอันตราย มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ yī yī dài shuǐ (一衣带水 แปลว่าความกว้างผืนน้ำเพียงสายรัดเอวเส้นเดียว) สื่อถึงสภาพภูมิศาสตร์ที่มีสายน้ำขั้นระหว่างดินแดน สายน้ำนั้นแคบเท่าสายรัดเอวเพียงเส้นเดียว ใช้เปรียบเทียบว่าถึงแม้ระยะทางจะมีแม่น้ำมหาสมุทรกั้นให้สองฝั่งแยกจากกัน แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการพบกัน

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān มักสื่อถึงสภาพภูมิศาสตร์ที่เต็มไปด้วยอันตราย มีทั้งหมด 7 สำนวน เช่น shān yáo lù yuǎn (山遥路远 แปลว่าภูเขาห่างไกล ถนนหนทางยาวไกล) ใช้บรรยายว่าถนนหนทางยาวไกลและเต็มไปด้วยความยากลำบาก และ shān zōu

hǎi shì (山陬海澨 แปลว่าเชิงเขา ริมทะเล) ใช้บรรยายสถานที่ห่างไกล

(20) สำนวนที่เกี่ยวกับการเดินทาง

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงการเดินทางไปในที่เจริญรุ่งเรือง มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ chē shuǐ mǎ lóng (车水马龙 แปลว่ารถและม้าไปมาขวักไขว่) มีรถหลายคันเรียงแถวยาวต่อกันเหมือนสายน้ำ มีม้าหลายตัวเรียงแถวยาวต่อกันเหมือนมังกร แสดงภาพความเจริญรุ่งเรือง ผู้คนสัญจรไปมา

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงการเดินทางที่เต็มไปด้วยความยากลำบาก มีทั้งหมด 2 สำนวน ได้แก่ tī shān háng hǎi (梯山航海 แปลว่าปีนเขา ข้ามทะเล) เปรียบเทียบการปีนเขาและการแล่นเรือจากฝั่งหนึ่งไปอีกฝั่งหนึ่งกับการเดินทางไกล ผ่านความยากลำบากมากมาย และ zhàn shān háng hǎi (栈山航海 แปลว่าเดินเลียบผา ข้ามทะเล) ใช้การเดินทางเลียบผาขึ้นเขากับการแล่นเรือจากฝั่งหนึ่งไปอีกฝั่งหนึ่งกับการเดินทางไกล ผ่านความยากลำบากมากมาย

(21) สำนวนที่เกี่ยวกับศิลปะ

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงศิลปะที่อาศัยความประณีต มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ shí rì yī shuǐ, wǔ rì yī shí (十日一水，五日一石 แปลว่าสิบวันหนึ่งสายน้ำ ห้าวันหนึ่งก้อนหิน) สำนวนนี้เปรียบน้ำเป็นศิลปะที่ต้องใช้เวลาในการถ่ายทอดความงาม ต้องประณีตบรรจง จิตรกรใช้เวลาวาดแม่น้ำหนึ่งสายในเวลาสิบวัน ใช้เวลาวาดก้อนหินหนึ่งก้อนในเวลาห้าวัน ใช้เปรียบเทียบว่าจิตรกรวาดภาพอย่างละเอียดประณีต

สำนวนที่มีแต่คำว่า shān สื่อถึงผู้ก่อตั้งสำนักทางศิลปะ มีทั้งหมด 1 สำนวน ได้แก่ kāi shān zǔ shī (开山祖师 แปลว่า ปรมาจารย์ผู้เปิดภูเขา) เดิมสำนวนนี้หมายถึงพระที่สร้างศาสนสถานที่ภูเขาในรุ่นแรกๆ ภายหลังหมายถึงผู้ก่อตั้งสำนักทางวรรณกรรมหรือศิลปะ หรือผู้บุกเบิกสายงานใดสายงานหนึ่ง

2.2.2 สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ที่ปรากฏในสำนวนประเภทต่างกัน

(1) ประเภทความหมายที่ปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มี 8 ประเภท ได้แก่ สำนวนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนผู้หญิง การงาน เงิน ความมุ่งมั่น ดอกไม้ ปัญญา และที่มา จากการศึกษาพบว่าประเภทความหมายที่ปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ มักจะใช้คุณสมบัติความเหลวและใสของน้ำมาเปรียบเทียบกับเรื่องราวที่เกี่ยวเนื่องกับคุณสมบัตินั้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ภูเขาไม่มี เช่น สำนวนประเภทความสัมพันธ์ระหว่างคน มักใช้ความเหลวและความใสของน้ำมาเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ของคน เช่น jūn zǐ zhī jiāo dàn rú shuǐ (君子之交淡如水 แปลว่ามิตรภาพระหว่างผู้มีการศึกษาและมีคุณธรรมใสบริสุทธิ์ดั่งน้ำ) เป็นการนำคุณสมบัติความใสสะอาดของน้ำมาเปรียบกับมิตรภาพที่ซื่อสัตย์บริสุทธิ์ และ shuǐ qīng wú yú (水清无鱼 แปลว่าน้ำใส ไร้ปลา) ใช้คุณสมบัติความใสของน้ำมาเปรียบเทียบกับคนที่เข้มงวดเกินไป ชอบคิดเล็กคิดน้อย ทำให้เข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ไม่มีคนอยากคบหาด้วย เปรียบเสมือนน้ำที่ใสเกินไป จนปลาอาศัยอยู่ไม่ได้ เป็นต้น

(2) ประเภทความหมายของสำนวนที่มีแต่คำว่า shān มี 6 ประเภท ได้แก่ สำนวนที่เกี่ยวกับกฎหมาย การเกิดแก่ การบ่มเพาะ

คุณธรรม สิ่งก่อสร้าง อาหารการกิน และความตาย จากการศึกษาพบว่าประเภทความหมายที่ปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shān จะใช้ลักษณะรูปทรงที่ใหญ่โตและลักษณะของภูเขาที่ตั้งอยู่กับที่อย่างมั่นคงมาเปรียบเทียบกับเรื่องราวที่เกี่ยวเนื่องกับคุณสมบัตินั้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่น้ำไม่มี เช่น สำนวนประเภทกฎหมายนำลักษณะความมั่นคงของภูเขามาใช้เปรียบเทียบกับกฎหมายที่เคร่งครัด เช่น zhí fǎ rú shān (执法如山 แปลว่าการบังคับใช้กฎหมายเคร่งครัดดั่งภูเขา) ใช้อธิบายว่าออกกฎหมายหรือดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เปลี่ยนแปลงกฎหมายเองอย่างง่ายดาย เป็นการนำสภาพภูเขาที่แข็งแกร่ง ตั้งอยู่กับที่ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ มาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เคร่งครัด และ nán shān kě yí (南山可移 แปลว่าภูเขาหนานชานสามารถเคลื่อนย้ายได้) หนานชานหมายถึงภูเขาจงหนานชาน ตั้งอยู่ในมณฑลส่านซี ภูเขาหนานชานที่สูงตระหง่านยังสามารถเคลื่อนย้ายได้ คดีความกลับไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ใช้อธิบายว่ากฎหมายเข้มงวด ตัดสินไปแล้วก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ เปรียบเทียบว่าแม้แต่ภูเขาหนานชานยังสามารถเคลื่อนย้ายได้ แต่กฎหมายคดีความกลับไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นต้น

3. สรุป

สำนวนที่มีทั้งคำว่า shuǐ และ shān ส่วนใหญ่ใช้บรรยายทิวทัศน์ในธรรมชาติที่มีความสวยงาม การใช้ภูเขาและแม่น้ำแทนทิวทัศน์ในธรรมชาติเป็นการใช้ส่วนหนึ่งในธรรมชาติ ได้แก่ น้ำและภูเขาเพื่อแทนทัศนียภาพทั้งหมด

สำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทเดียวกัน สามารถใช้สื่อถึงเรื่องราวในหัวข้อเดียวกัน เนื่องจากประเทศจีนมีภูเขาและสายน้ำมากมาย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนจึงผูกพันกับสายน้ำและภูเขา ทำให้ในสำนวนจีนมีการนำภูเขาและสายน้ำมาเปรียบเทียบกับสิ่งรอบตัวประเภทเดียวกัน อย่างไรก็ดี แม้จะจัดอยู่ในประเภทเดียวกันแต่ก็อาจสื่อความหมายในมุมมองที่แตกต่างกัน เนื่องจากน้ำและภูเขามีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน เช่นในประเภทการพูดสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ สื่อถึงลักษณะการพูดที่ลื่นไหลเหมือนสายน้ำ (xuán hé xiè shuǐ 悬河泻水 แปลว่าน้ำตกไหลเร็วและแรง) ส่วนสำนวนที่มีแต่คำว่า shān จะสื่อถึงคำพูดที่หนักแน่นดังขุนเขา (hǎi shì shān méng 海誓山盟 แปลว่าคำสาบานข้อตกลงดั่งทะเลและภูเขา) นอกจากนี้ บางประเภทความหมายปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และบางประเภทความหมายปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ก็เพราะคุณสมบัติและลักษณะที่ต่างกันของภูเขาและสายน้ำเช่นกัน เช่น ประเภทที่ปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ ส่วนใหญ่มักใช้สภาพของน้ำที่เป็นของเหลวใสมาสื่อความหมายเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ประเภทที่ปรากฏเฉพาะสำนวนที่มีแต่คำว่า shān ส่วนใหญ่มักใช้สภาพของภูเขาที่มีลักษณะมั่นคงและใหญ่โตมาสื่อความหมาย เป็นต้น

จากการศึกษาวิเคราะห์ยังพบว่า การศึกษาสำนวนที่มีแต่คำว่า shuǐ และสำนวนที่มีแต่คำว่า shān สามารถสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและมโนทัศน์ของชาวจีนบางประการ เช่น สำนวนที่มีคำว่า

shuǐ น้ำใสสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับศีลธรรมของชาวจีนตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ผู้ที่มีศีลธรรมดีจะต้องซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ใสสะอาดเหมือนน้ำ ส่วนผู้ที่ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์ในสถานการณ์วุ่นวายถือเป็นผู้ไม่มีศีลธรรม เหมือนกับจับปลาในน้ำขุ่น และยังสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับความงามของผู้หญิง เช่น ผู้หญิงที่ใสซื่อบริสุทธิ์ดั่งบัวที่เพิ่งโผล่พ้นจากน้ำ คือผู้หญิงสวยในอุดมคติ และผู้หญิงที่มีดวงตาใสดั่งน้ำในฤดูใบไม้ร่วง คือผู้หญิงที่มีดวงตาสวยงาม เป็นต้น ส่วนสำนวนที่มีคำว่า shān สะท้อนให้เห็นว่าภูเขามีอิทธิพลต่อมโนทัศน์ของชาวจีน เช่น สำนวนที่มีคำว่าภูเขาไท่ชานมักสื่อถึงความยิ่งใหญ่ของบุคคลและความสงบของบ้านเมือง อาจเป็นเพราะสมัยโบราณภูเขาไท่ชานเป็นตัวแทนของเทพและมักมีการจัดพระราชพิธีและการเซ่นไหว้ต่างๆ ที่ภูเขาไท่ชาน เป็นต้น หากศึกษาประเด็นนี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมและมโนทัศน์ของชาวจีนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนการทำปริญญานิพนธ์จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครูหนานจิง, และมหาวิทยาลัยครูอันฮุย. (2550). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประเทศจีน**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

王勤等. (1988). 《分类汉语成语大词典》. 济南: 山东教育出版社.

Lakoff, G., and Johnson, M. (1980). **Metaphors we live by**. Chicago: University of Chicago Press.

A Comparative Study of Chinese Idiomatic Expressions Containing the Word "shuǐ" and Those Containing the Word "shān"

Vichuma Kaewmanotham
Sasarux petcherdchoo

Abstract

This research aims to study the meanings and categories of Chinese idiomatic expressions containing the word shuǐ and those containing the word shān, and to compare Chinese idiomatic expressions containing only the word shuǐ with those containing only the word shān. The findings are as follows: 1) the word shuǐ and the word shān, when appearing in the same idiomatic expressions, usually imply similar meanings; 2) idiomatic expressions containing only the word shuǐ and those containing only the word shān mostly belong to the same meaning categories and can be used in the same domain, but they may represent different aspects, since water and mountains have different characteristics.

Keywords: *shuǐ, shān, Chinese idiomatic expressions, Comparative study*

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า ปาก ในภาษาจีนและภาษาไทย

ชัญญภัค โตเจริญบดี[1]
สืบพงศ์ ช้างบุญชู[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้รวบรวมสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยส่วนใหญ่มีความหมายคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม มีสำนวนจีนจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” แต่สำนวนไทยใช้คำว่า ปาก เช่นเดียวกับสำนวนไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้คำว่าปาก แต่สำนวนจีนใช้คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” ซึ่งมีความหมายเหมือนและใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ สำนวนจีน สำนวนไทย “ปาก” ในสำนวนจีน-ไทย

1. บทนำ

คนไทยกับคนจีนมีความผูกพันทางประวัติศาสตร์มาเป็นเวลาช้านาน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยได้นำขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมทั้งภาษาถิ่นของตนเข้ามาในประเทศไทยด้วย จะเห็นได้จากคำยืมภาษาจีนที่ปรากฏอยู่ในภาษาไทย คำยืม

---

[1] ชัญญภัค โตเจริญบดี นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: ploy_chanyapak.to@hotmail.com
[2] อาจารย์ ดร.สืบพงศ์ ช้างบุญชู อาจารย์ประจำ สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: chinese.seubpong@gmail.com

เหล่านี้มีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างมาก โดยเฉพาะศัพท์ที่เกี่ยวกับอาหาร การค้าขาย เครื่องประดับ เสื้อผ้า ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วรรณคดี วรรณกรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของจีนทำให้ภาษาจีนมีความสำคัญและได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ ความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาจีนเพื่อติดต่อธุรกิจการค้าต่างประเทศก่อให้เกิดกระแสนิยมเรียนภาษาจีนอย่างกว้างขวาง ในขณะที่คนไทยจำนวนมากก็เริ่มสนใจเรียนภาษาจีนเช่นกัน การศึกษาวิจัยภาษาจีนจึงขยายขอบเขตและแพร่หลายมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทย นอกจากความเหมือนและความแตกต่างด้านไวยากรณ์และความหมายแล้ว นักวิชาการหลายท่านยังสนใจศึกษาเปรียบเทียบสำนวนต่างๆ ในเชิงวัฒนธรรม เพราะสำนวนเป็นภาพสะท้อนและมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง พิริยา สุรขจร (2544: 1) กล่าวว่า คำและสำนวนเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ ต้นไม้ หรืออวัยวะต่างๆ ในร่างกาย ให้ออกมาเป็นประโยคที่สวยงามน่าฟัง และมีความหมายเชิงคติสอนใจ ด้วยเหตุนี้สำนวนภาษาจีนและภาษาไทยจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเรื่องวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองประเทศ

จากการรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทยที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายมีปรากฏอยู่มากมาย แต่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะปาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเปรียบเทียบความหมายและภาพสะท้อนของสำนวนจีนที่มีคำว่า 口

"KOU" และ 嘴 "ZUI" กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 "KOU" และ 嘴 "ZUI" กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก

สมมติฐานของการวิจัย

สำนวนจีนที่มีคำว่า 口 "KOU" และ 嘴 "ZUI" กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 จำนวน 104 สำนวน สำนวนจีนที่มีคำว่า 口 "KOU" จำนวน 312 สำนวนและสำนวนจีนที่มีคำว่า 嘴 "ZUI" จำนวน 70 สำนวนจากพจนานุกรม《成语大词典》Chéng yǔ Dà Cídiǎn

2. ความหมายของคำว่า ปาก ในภาษาจีนและภาษาไทย

คำว่า ปาก ในภาษาจีนกลางสามารถใช้ได้ทั้งคำว่า 口 "KOU" และ 嘴 "ZUI" พจนานุกรมจีน《现代汉语词典》(第六版) Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn (Dì liù bǎn) (2012: 745) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า 口 "KOU" ไว้ 12 ความหมาย และความหมายของคำว่า 嘴 "ZUI" พจนานุกรมจีน《现代汉语词典》(第六版) Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn (Dì liù bǎn) (2012: 1741) ได้ให้นิยามความหมายไว้ 3 ความหมาย ในขณะเดียวกัน **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** (2546: 691) ได้แบ่งความหมายของ

คำว่า “ปาก” ออกเป็น 5 ความหมาย ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างได้ดังตารางข้างล่างนี้

ความหมาย	口 “KOU”	嘴 “ZUI”	ปาก
1.อวัยวะ	อวัยวะของคนหรือสัตว์ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร และก็เป็นอวัยวะที่ใช้สำหรับเปล่งเสียง	อวัยวะของคนหรือสัตว์ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร และก็เป็นอวัยวะที่ใช้สำหรับเปล่งเสียง	ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์บริเวณใบหน้า มีลักษณะเป็นช่องสำหรับกินอาหารและใช้สำหรับเปล่งเสียง
2.ต้นทางสำหรับเข้าออก	2.1 ปากของภาชนะต่างๆ	2.1 ปากของภาชนะต่างๆ	2.1 ปากของภาชนะต่างๆ
	2.2 ปากทางสำหรับเข้าออก		2.2 ปากทางสำหรับเข้าออก
3.ถ้อยคำหรือคำพูด	ถ้อยคำหรือคำพูด	ถ้อยคำหรือคำพูด	ถ้อยคำหรือคำพูด
4.ลักษณนาม	4.1 ศัพท์บอกจำนวน		ศัพท์บอกจำนวน
	4.2 ศัพท์บอกจำนวนคนในครอบครัว		
5.อื่นๆ	5.1 รสชาติอาหาร		
	5.2 ด่านกำแพงเมืองจีน		
	5.3 คมมีด ดาบ กรรไกร		
	5.4 อายุของม้า ล่อ ลา		
	5.5 ระบบการบริหารที่มีหน่วยงานหรือมีลักษณะงานที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน		
	5.6 นามสกุลของคนจีน		

คำว่า 口 “KOU”และ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีน กับคำว่า “ปาก” ในภาษาไทย ส่วนใหญ่มีความหมายตรงกัน 3 ประการ คือ 1) อวัยวะบริเวณใบหน้าของคนและสัตว์ มีลักษณะเป็นช่องสำหรับกินอาหารและใช้สำหรับเปล่งเสียง 2) ต้นทางสำหรับเข้าออก 3) ถ้อยคำ

หรือคำพูด นอกจากความหมายเหล่านี้แล้ว คำว่า 口 “KOU” ในภาษาจีน กับคำว่า “ปาก” ในภาษาไทย ยังมีความหมายที่ตรงกัน คือ เป็นลักษณนาม อย่างไรก็ดี คำว่า 口 “KOU” ในภาษาจีน ยังมีความหมายอื่นๆที่คำว่า 嘴 “ZUI” ในภาษาจีน กับคำว่า “ปาก” ในภาษาไทยไม่มี เช่น 1) รสชาติของอาหาร 2) ด่านของกำแพงเมืองจีน 3) คมมีด ดาบ กรรไกร 4) บอกอายุของม้า ลา ล่อ 5) ระบบการบริหารที่มีหน่วยงานหรือมีลักษณะงานที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน 6) ศัพท์บอกจำนวน คนในครอบครัว 7) นามสกุลของคนจีน จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า คำว่า 口 “KOU” ในภาษาจีนมี ความหมายมากกว่า คำว่า 嘴 “ZUI” และ คำว่า ปาก ในภาษาไทย

3. ความเหมือนและความแตกต่างของคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีน

หากพิจารณาความหมายจากพจนานุกรมแล้วจะเห็นได้ว่า คำว่า 口“KOU” และ 嘴“ZUI” ส่วนใหญ่ มีความหมายใกล้เคียงกัน นักวิชาการชาวจีนจำนวนมากต่างมีความสนใจและได้ศึกษาวิเคราะห์ความหมาย และความแตกต่างของคำว่า 口“KOU” และ 嘴 “ZUI” ไว้ดังนี้

ฉื่อ ซีหยาว (史锡尧 Shǐ Xīyáo, 1994: 11-13) ศึกษาวิเคราะห์ที่มาของคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” ผลการศึกษาพบว่า คำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” นี้เป็นคำที่พ้องความหมายกัน แม้จะเขียนต่างกัน แต่ให้ความหมายเดียวกัน หมายถึงอวัยวะของคนและสัตว์ที่ใช้สำหรับกินอาหาร และใช้ออกเสียง อย่างไรก็ตาม คำว่า 口“KOU” มีต้นกำเนิดมาจากตัวอักษรจีนที่คนสมัยโบราณได้แกะสลักไว้บนกระดูกสัตว์ มีลักษณะเป็นรูปคล้ายอวัยวะปาก มีช่องกว้าง

เพราะฉะนั้นสิ่งของบางอย่างที่มีบริเวณกว้าง และสามารถมองเห็นได้ เรามักจะใช้คำว่า 口“KOU” เช่น 港口 gǎngkǒu ท่าเรือ、入口 rùkǒu ทางเข้า เป็นต้นส่วนสิ่งของที่มีลักษณะแคบและเรียวยาวเรามักจะใช้คำว่า 嘴 “ZUI”เช่น 壶嘴 húzuǐ ปากปั้น、奶嘴 nǎizuǐ จุกของขวดนม

หลิว จฺวินอิง (刘军英 Liú Jūnyīng, 2009: 125-127) ศึกษาเปรียบเทียบคำว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI”ในภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ผลการศึกษาพบว่า คำว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีนและภาษาอังกฤษมีความหมายเหมือนกัน คือ อวัยวะปาก และความแตกต่างของคำว่าปากในภาษาจีนและภาษาอังกฤษ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชนชาติ

สฺวี หยิน (徐银 Xú Yín, 2009: 1-3) ศึกษาเปรียบเทียบคำว่า 口“KOU” และ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีน กับคำว่า Mouth ในภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า แม้จะหมายถึงอวัยวะปากเหมือนกัน แต่ตำแหน่งโครงสร้างทางไวยากรณ์ รวมถึงปัจจัยด้านสังคม ภาษา และวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาแตกต่างกัน

จู หลิน (朱琳 Zhū Lín, 2012: 60-70) กล่าวไว้ว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI” เป็นคำที่เขียนต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน หมายถึงอวัยวะของคนและสัตว์ที่ใช้สำหรับกินอาหาร และออกเสียง แต่ทั้ง 2 คำนี้มีความแตกต่างกัน 口 “KOU” มักใช้เปรียบเทียบกับภาชนะที่มีลักษณะเป็นช่องกว้าง ส่วนคำว่า 嘴 “ZUI”มักใช้เปรียบเทียบกับภาชนะที่มีลักษณะยื่นออกมา แคบ นูน และเรียวยาว

จาง ฟาน (张帆 Zhāng Fān, 2013: 110-111) กล่าวว่า คำว่า “KOU”และ“ZUI”คือ อวัยวะปาก เช่น คำว่า 张口 zhāngkǒu

หรือ 张嘴 zhāngzuǐ มีความหมายในภาษาไทย คือ อ้าปาก ซึ่งความหมายนี้สามารถใช้ได้ทั้งคำว่า “KOU” และ“ZUI” เพราะฉะนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สิ่งที่แตกต่างระหว่าง คำว่า“KOU”และ “ZUI” คือ คำว่า “ZUI” ส่วนใหญ่จะเปรียบเทียบกับปากของนก ที่มีลักษณะเรียวแหลม ส่วนคำว่า “KOU” เปรียบเทียบกับสิ่งของหรืออวัยวะที่เป็นช่องว่างขนาดใหญ่

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนที่มีคำว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีนกลาง ผู้วิจัยพบว่า คำว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI” มีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือเป็นอวัยวะร่างกายของคนหรือสัตว์ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหารหรือใช้ในการเปล่งเสียงแล้ว แต่มีความแตกต่างกันด้านการเลือกใช้คำ หากสิ่งที่ต้องการสื่อสารมีลักษณะเป็นช่องกว้าง มักจะใช้คำว่า 口“KOU”เช่น 路口(lùkǒu ปากทาง)、门口(ménkǒu หน้าประตู)、井口 (jǐngkǒu ปากบ่อ) หากสิ่งที่ต้องการสื่อสารมีลักษณะเรียวยาว เราจะใช้ คำว่า 嘴 “ZUI” เช่น 奶嘴 (nǎizuǐ จุกของขวดนม)、笼嘴 (lóngzui ที่สวมปากสุนัขหรือม้า) 、壶嘴 (húzuǐ ปากปั้น) เป็นต้น ส่วนด้านความแตกต่างนั้น หากเรานำคำว่า 口“KOU” กับ 嘴 “ZUI” ไปเปรียบเทียบกับภาษาต่างประเทศ เราจะเห็นความแตกต่างด้านโครงสร้างไวยากรณ์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างกันด้านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งค่านิยมต่างๆ ของชนชาติจีนและชนชาติอื่น

4. เปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU”หรือ 嘴 “ZUI”กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” และสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก ผู้วิจัยพบว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยนอกจากจะใช้คำว่า ปาก ในสำนวนเหมือนกันแล้ว ยังมีความหมายใกล้เคียงกันอีกด้วย ซึ่งความหมายของสำนวนไทยทั้งหมดอ้างอิงมาจาก**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** (2546) ส่วนความหมายของสำนวนจีนทั้งหมดอ้างอิงมาจากพจนานุกรมสำนวนจีน《成语大词典》Chéng yǔ Dà Cídiǎn (2016) ตัวอย่างเช่น

1) 虎口余生 hǔ kǒu yú shēng

สำนวนจีน 虎口余生 hǔ kǒuyúshēng เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口“KOU” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “**ปาก**เหยี่ยว**ปาก**กา” จะเห็นว่าสำนวนจีน และสำนวนไทยต่างใช้ปากของสัตว์ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สัตว์ที่ถูกนำมาเปรียบเทียบเป็นสัตว์คนละชนิดกัน สำนวนจีนเปรียบเทียบกับเสือ ส่วนสำนวนไทยเปรียบเทียบกับเหยี่ยว และกา อย่างไรก็ตาม เสือและเหยี่ยวเป็นสัตว์นักล่าเหมือนกัน ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า ทั้งสองสำนวนต่าง หมายถึง การหลบหนีจากสถานการณ์ที่อันตราย และสามารถรอดชีวิตออกมาได้อย่างหวุดหวิด

ตัวอย่าง

ประเทศไทยของเรารอด**ปากเหยี่ยวปากกา**มาได้ทุกครั้งจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ก็เพราะพระบารมีของบุรพมหา

กษัตราธิราชเจ้าทุกพระองค์ รวมถึงความสามัคคีของคนในชาติด้วย [3]

你能够**虎口余生**，真是幸运。Nǐ nénggòu hǔkǒuyú shēng, zhēn shì xìngyùn. คุณสามารถรอดจากปากเหยี่ยวปากกาได้ โชคดีจริงๆ [4]

2) 羊入虎口 yáng rù hǔ kǒu

สำนวนจีน 羊入虎口 yáng rù hǔ kǒu เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口 “KOU” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “เนื้อเข้า**ปาก**เสือ” ทั้งสองสำนวนต่างใช้อวัยวะปากของเสือในการเปรียบเทียบเหมือนกัน ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยมักจะใช้ในการเปรียบเปรยผู้ที่อ่อนแอกำลังตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย หรือกำลังเผชิญหน้ากับภัยพิบัติ

ตัวอย่าง

นายไม่รู้หรือว่าเขาต้องการยักยอกเงินอยู่แล้ว ให้เขาดูแลการเงินแบบนี้ก็เหมือนส่ง**เนื้อเข้าปากเสือ** [5]

她逃婚,逃来逃去,居然**羊入虎口**了。Tā táohūn, táo lái táo qù, jūrán yángrùhǔkǒu le. เขาหนีออกจากงานแต่งงาน หนีไปหนีมา หนีเข้าไปในสถานการณ์อันตราย [6]

---

[3] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 693

[4] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 475 页.

[5] ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 301

[6] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 1257 页.

3) 有**口**难言 yǒu kǒu nán yán

สำนวนจีน 有**口**难言 yǒu kǒu nán yán เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口“KOU” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “น้ำท่วม**ปาก**” ถึงแม้ว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยจะใช้คำว่า ปาก ในการเปรียบเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือสำนวนจีนจะไม่มีคำว่า น้ำ แต่เมื่อแปลความหมายออกมาเหมือนกับสำนวนไทย ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่าสำนวนจีนและสำนวนไทย มักจะใช้ในการเปรียบเปรยลักษณะอาการของคนที่รู้ข้อมูลหรือความจริงบางอย่าง แต่ไม่สามารถพูดได้ อาจจะเพราะความกลัว หรือถ้าพูดออกไปแล้วอาจจะมีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

ตัวอย่าง

ตอนนี้ผมก็ตกอยู่ในสถานะ**น้ำท่วมปาก** พูดมากก็ไม่ได้ เพราะคนที่กระทำผิดเป็นคนที่มีบุญคุณกับผมมากเหลือเกิน [7]

妻子说他有外遇, 真使他**有口难言**。Qīzi shuō tā yǒu wàiyù, zhēn shǐ tā yǒukǒunányán. ภรรยาพูดว่า เขามีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น ทำให้เขานิ่งเงียบไม่พูดอะไรออกมา [8]

4) 多**嘴**多舌 duō zuǐ duō shé

สำนวนจีน 多**嘴**多舌 duō zuǐ duō shé เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 嘴 “ZUI” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “**ปาก**ยื่นปากยาว” แม้ว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยจะใช้คำว่า ปาก ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกัน

---

[7] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 581

[8] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 1354 页.

เล็กน้อย กล่าวคือสำนวนจีน แปลตรงตามตัวอักษรว่า มากปากมากลิ้น ส่วนสำนวนไทย บอกลักษณะของปากที่ยื่นยาวออกมา ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยมักจะใช้ในการเปรียบเทียบถึงคนที่มีนิสัยชอบพูดจาให้คนอื่นแตกคอทะเลาะกันหรือให้เข้าใจผิดกัน

ตัวอย่าง

เรื่องที่เกิดขึ้นกับครอบครัวเราคงรู้ไปทั้งตำบลแล้ว คุณคงต้องทำใจ เพราะคนสมัยนี้มีนิสัย**ปากยื่นปากยาว**จริงๆ [9]

他是个多嘴多舌的人,不能相信他能为别人保守秘密。Tā shì gè duōzuǐduō shé de rén, bù néng xiāngxìn tā néng wéi biérén bǎoshǒu mìmì. เขาเป็นคนที่ปากยื่นปากยาว อย่าไปเชื่อว่าเขาสามารถเก็บความลับให้ผู้อื่นได้ [10]

5) 甜**嘴**蜜语 tián zuǐ mì yǔ

สำนวนจีน 甜嘴蜜舌 tián zuǐ mì shé เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 嘴 “ZUI” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “**ปาก**หวาน” สำนวนจีนและสำนวนไทยต่างใช้คำว่า ปาก ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยมักจะใช้ในความหมายเปรียบเทียบหมายถึงคำพูดที่อ่อนหวานไพเราะน่าฟัง

ตัวอย่าง

“ เสียไม่ได้กลัวจะด่าต้องหน้าด้าน
ทำ**ปากหวาน**แก้ไขแต่ใจขม

---

[9] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 693

[10] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 309 页.

ช่างลวงล่อเราให้หลงปลงอารมณ์
สนิทสนมมิได้แหนงแคลงมโน”[11]

爱不仅是**甜嘴蜜语**，更要用行动来体现。Ài bùjǐn shì tián zuǐ mì yǔ, gèng yào yòng xíngdòng lái tǐxiàn. ความรักไม่ได้เป็นเพียงแค่คำพูดคุยที่ไพเราะอ่อนหวาน แต่เป็นการแสดงออกด้วยกระทำ[12]

5. เปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” แต่สำนวนไทยไม่ได้ใช้คำว่า ปาก

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่ใช้คำอื่นแทนคำว่า ปาก ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าสำนวนไทยจะใช้คำอื่น แต่ความหมายยังใกล้เคียงกับสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” ซึ่งความหมายของสำนวนไทยทั้งหมดอ้างอิงมาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ส่วนความหมายของสำนวนจีนทั้งหมดอ้างอิงมาจากพจนานุกรมสำนวนจีน《成语大词典》Chéngyǔ Dà Cídiǎn (2016) ตัวอย่างเช่น

1) 良药苦**口** liáng yào kǔ kǒu

สำนวนจีน 良药苦**口** liáng yào kǔ kǒu นี้เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口“KOU” ซึ่งมีความหมายตรงกับสำนวนไทย “**หวาน**เป็นลม **ขม**เป็นยา” จะเห็นได้ว่า สำนวนจีน 良药苦**口** liáng yào kǔ kǒu แปลความหมายตรงตามตัวอักษรว่า ยาดีขมปาก บ่งบอกรสชาติของยารักษาโรคที่มักจะมีรสขม ส่วนสำนวนไทย กล่าวถึง

---

[11] ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 339

[12] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 1061 页.

ลักษณะของยารักษาโรคที่มักจะมีรสชาติขม จะเห็นได้ว่าสำนวนไทยไม่มีคำว่าปาก แต่การรับรู้รสชาติต้องผ่านประสาทสัมผัสอย่างเช่น ปากและลิ้น ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยต่างนิยมใช้เปรียบเทียบกับคำพูดตักเตือนที่จริงใจ ต่อว่าต่อขานด้วยคำพูดแรงๆ ทำให้คนฟังรู้สึกไม่สบายใจ แต่มีประโยชน์ต่อการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ

ตัวอย่าง

เธออย่าไปโกรธเคืองเขาในสิ่งที่ถูกติติงมาเลย โบราณว่า **หวานเป็นลมขมเป็นยา** เธอต้องมีเหตุผลรู้จักรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น[13]

良药苦口利于病，你还是忍耐着点，喝下去吧！ Liángyàokǔkǒu lìyú bìng, nǐ háishì rěn nài zhuó diǎn, hē xiàqù ba! ยาดีมีรสขมช่วยรักษาโรค คุณอดทนหน่อย ดื่มเข้าไปเถอะ! [14]

2) 油**嘴**滑舌 yóu zuǐ huá shé

สำนวนจีน 油**嘴**滑舌 yóu zuǐ huá shé นี้เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 嘴 “ZUI” มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่ไม่มีคำว่า ปาก คือ “ลิ้นไม่มีกระดูกจะเห็นได้ว่า สำนวนจีน หากแปลความหมายตรงตามตัวอักษรว่า ปากลื่นลิ้นไหล หมายถึงลักษณะของลิ้นที่สามารถตวัดหรือเคลื่อนไหวไปได้ทุกที่อย่างรวดเร็ว ส่วนสำนวนไทย “**ลิ้น**ไม่มีกระดูก” หมายถึง การเคลื่อนที่ของลิ้นที่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ แม้ว่าสำนวนไทยจะไม่มีคำว่า ปาก แต่มีคำว่า ลิ้น ซึ่งเป็น

---

[13] ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 319

[14] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 660 页.

อวัยวะที่ความเกี่ยวข้องกับปาก **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** (2546: 508) ให้ความหมายว่า ลิ้น เป็นอวัยวะที่อยู่ในช่องปาก ช่วยในการพูด เปล่งเสียง และรับประทานอาหาร หน้าที่ของลิ้นมีความสัมพันธ์กับอวัยวะปากโดยตรง ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า คนไทยโบราณนิยมใช้คำว่า ลิ้น มาเปรียบเทียบกับคนที่มักชอบพูดปลิ้นปล้อนเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา เช่นเดียวกับสำนวนจีนที่มักจะนำคำว่า ปาก หรือ ลิ้น ไปเปรียบเทียบกับคนที่พูดจาปลิ้นปล้อน กลับกลอกเอาแน่เอานอนไม่ได้

ตัวอย่าง

หล่อนเป็นพวก**ลิ้นไม่มีกระดูก** เมื่อวานยังเป็นพวกเดียวกับเราอยู่เลย พอมาวันนี้กลับใส่ร้ายพวกเราต่างๆ [15]

这个人**油嘴滑舌**的，很使人烦。Zhè ge rén yóuzuǐ huáshé de, hěn shǐ rén fán. คนคนนี้เป็นคนที่ลิ้นไม่มีกระดูก พูดจาปลิ้นปล้อนทำให้ผู้อื่นสับสน [16]

3) 虎口拔牙 hǔ kǒu bá yá

สำนวนจีน 虎口拔牙 hǔ kǒu bá yá นี้เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口“KOU” มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่ไม่มีคำว่า ปาก คือ “ล้วง**คอ**งูเห่า” สำนวนจีน แปลตรงตัวว่า ถอนฟันในปากเสือ หมายถึงการนำมือเข้าไปในปากเสือเพื่อจะดึงฟันของเสือออกมา ส่วนสำนวนไทย หมายถึงการเอามือล้วงเข้าไปในคอของงู จะเห็นได้ว่าสำนวนไทยไม่ได้ใช้คำว่า ปาก แต่ใช้คำว่า คอ แทนที่ อย่างไรก็ตาม การล้วงเข้าไปในคองูเห่าต้องผ่านอวัยวะปากก่อน นอกจากนี้ ทั้ง

---

[15] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 1014

[16] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 1350 页.

สำนวนจีนและสำนวนไทยต่างใช้สัตว์ที่มีความดุร้ายมาเปรียบเทียบสถานการณ์ที่อันตรายเหมือนกัน สำนวนจีนเลือกใช้ เสือ แต่สำนวนไทยใช้ งูเห่า ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทย มักจะใช้ในการเปรียบเทียบกับสำนวนที่มีความหมายว่า การทำเรื่องต่างๆ ที่เสี่ยงอันตรายอย่างมาก

ตัวอย่าง

เจ้านายครับ มีใครก็ไม่รู้มาเรียกเก็บค่าคุ้มครองในเขตของเราครับ เจ้านี่มัน**ล้วงคองูเห่า**ชัดๆ [17]

这项任务犹如**虎口拔牙**，又艰巨，又危险。Zhè xiàng rènwù yóurú hǔkǒubáyá, yòu jiānjù, yòu wéixiǎn. ภารกิจหน้าที่นี้เหมือนการถอนฟันออกจากปากเสือเลย ทั้งลำบากและอันตราย [18]

4) 口若悬河 kǒu ruò xuán hé

สำนวนจีน 口若悬河 kǒu ruò xuán hé นี้เป็นสำนวนที่ใช้คำว่า 口“KOU” มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่ไม่มีคำว่า ปาก คือ “**พูด**คล่องเหมือนล่องน้ำ” จะเห็นได้ว่า สำนวนไทยไม่ได้ใช้คำว่า ปาก แม้ว่าในสำนวนไทยจะไม่ใช้คำว่า ปาก โดยตรง แต่มีคำว่า พูด ที่ความหมายเกี่ยวข้องกัน เพราะการพูดเป็นการสื่อสารของมนุษย์โดยใช้อวัยวะในช่องปากเพื่อเปล่งเสียงออกมา ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า สำนวนจีนและสำนวนไทย มักจะใช้เปรียบเทียบกับสำนวนที่มีความหมายว่า การพูดได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่ติดขัด

---

[17] ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 499

[18] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 475 页.

ตัวอย่าง

กว่าฉันจะ**พูดคล่องเหมือนล่องน้ำ**ต่อหน้าคนเยอะๆได้แบบนี้ ฉันต้องฝึกฝนมาเป็นเวลานาน ผ่านประสบการณ์การพูดมาหลายเวที [19]

他**口若悬河**地讲完了这个故事。Tā kǒuruòxuánhé de jiǎng wánliǎo zhè ge gùshì. เขาเล่าเรื่องนี้จบได้อย่างคล่องไม่มีติดขัด [20]

6. เปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก แต่สำนวนจีนไม่ได้ใช้คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI”

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก กับสำนวนจีนที่ใช้คำอื่นแทนคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าสำนวนจีนจะใช้คำอื่น แต่ความหมายยังใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก ซึ่งความหมายของสำนวนไทยทั้งหมดอ้างอิงมาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 (2546) ส่วนความหมายของสำนวนจีนทั้งหมดอ้างอิงมาจากพจนานุกรมสำนวนจีน《成语大词典》Chéngyǔ Dà Cídiǎn (2016) ตัวอย่างเช่น

1) 百**闻**不如一见 bǎi wén bù rú yī jiàn

สำนวนจีน 百**闻**不如一见 bǎi wén bù rú yī jiàn นี้เป็นสำนวนที่ไม่ได้ใช้คำว่า 口“KOU” หรือ 嘴 “ZUI” มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “สิบ**ปาก**ว่าไม่

---

[19] ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), หน้า 399

[20] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 619-620 页.

เท่าตาเห็น” จะเห็นได้ว่า สำนวนจีน 百**闻**不如一见 bǎi wén bù rú yī jiàn แปลตรงตัวได้ว่า ได้ยินร้อยครั้งไม่เท่ากับเห็นด้วยตา หมายถึงไม่ว่าจะได้ยินมาจากหลายร้อยคนก็ไม่เท่าไปเห็นด้วยตาของตัวเอง ส่วนสำนวนไทย “สิบ**ปาก**ว่าไม่เท่าตาเห็น” หมายถึงคนสิบคนพูดก็ไม่เท่ากับเห็นด้วยตาตัวเอง แม้ว่าในสำนวนจีนจะไม่ใช่คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” โดยตรง แต่คำที่สำนวนจีนนำมาใช้นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันกับอวัยวะปาก กล่าวคือ คำว่า 闻 **wén** ในภาษาจีน หมายถึง ได้ยิน หูเป็นอวัยวะสำคัญในการรับฟังข้อมูลต่างๆ สำนวนจีนเน้นผู้ฟัง ส่วนสำนวนไทยเน้นผู้พูด อย่างไรก็ตาม ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยต่างนิยมใช้เพื่อเปรียบเทียบกับการบอกกล่าวเรื่องราวผ่านผู้คนจำนวนมาก ย่อมไม่ดีเท่ากับเราได้เห็นด้วยตาของตนเอง อย่าเพิ่งเชื่อสิ่งที่คนบอกหรือเล่าต่อกันมา ควรจะไปสัมผัสด้วยตนเอง

ตัวอย่าง

มีแต่คนบอกว่าหมู่เกาะสิมิลัน เป็นหมู่เกาะที่สวยที่สุดในประเทศไทย แต่**สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น** ฉันจะต้องหาโอกาสไปพิสูจน์ให้ได้ [21]

常听人说太湖美，这次来太湖一看，觉得比人们说的还美，真是**百闻不如一见**。Cháng tīng rén shuō Tài Hú měi, zhè cì lái Tài Hú yī kàn, juédé bǐ rénmen shuō de hái měi, zhēnshi bǎiwénbùrúyī jiàn. มักจะได้ยินคนพูดว่าทะเลสาบไท่หูนั้นสวยงาม ครั้งนี้ได้มาเยือนทะเลสาบไท่หู

[21] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 1196

รู้สึกว่าสวยกว่าที่คนอื่นพูดถึง ได้ยินมาร้อยครั้งก็ไม่เท่ากับเห็นด้วยตาตัวเองจริงๆ [22]

2) 易如反**掌** yì rú fǎn zhǎng

สำนวนจีน 易如反**掌** yì rú fǎn zhǎng นี้เป็นสำนวนที่ไม่ได้ใช้คำว่า 口“KOU”หรือ 嘴 “ZUI”มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “ปอกกล้วยเข้า**ปาก**” สำนวนจีน 易如反**掌** yì rú fǎn zhǎng แปลว่า ง่ายเหมือนพลิกฝ่ามือ คนจีนมองว่าการพลิกฝ่ามือของคนเราเป็นเรื่องที่ง่ายดาย ส่วนสำนวนไทย ปอกกล้วยเข้า**ปาก** แปลว่า ง่ายและสะดวกเช่นกัน เพราะคนไทยมองว่ากล้วยเป็นผลไม้ที่ปอกเปลือกง่ายที่สุด แม้ว่าในสำนวนจีนจะใช้คำอื่นแทนที่คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” แต่คำว่า 掌 zhǎng ฝ่ามือ ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า มักจะถูกใช้มาเปรียบเทียบการกระทำอะไรต่างๆ ที่ง่ายและสะดวก

ตัวอย่าง

ในปัจจุบัน คนที่ไม่เคยทำอาหารหรือทำอาหารไม่เก่ง ก็สามารถทำอาหารอร่อยๆได้ง่ายๆเหมือน**ปอกกล้วยเข้าปาก** เพราะเดี๋ยวนี้มีเครื่องปรุงอาหารสำเร็จรูปมากมายให้เลือกใช้ [23]

搬桌子？易如反掌，我来帮忙吧！Bān zhuōzi? Yì rúfǎnzhǎng, wǒ lái bāngmáng ba! ย้ายโต๊ะหรือ? ง่ายเหมือนพลิกฝ่ามือ มาฉันช่วยย้ายเอง! [24]

---

[22] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 39-40 页.

[23] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 682

[24] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 1326 页.

3) 乳**臭**未干 rǔ xiù wèi gān

สำนวนจีน 乳**臭**未干 rǔ xiù wèi gān นี้เป็นสำนวนที่ไม่ได้ใช้คำว่า 口“KOU”หรือ 嘴 “ZUI” แต่มีความหมายตรงกันกับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก คือ “**ปาก**ไม่สิ้นกลิ่นน้ำนม” แม้ว่าในสำนวนภาษาจีนจะไม่ใช้คำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” แต่คำที่สำนวนจีนนำมาใช้นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันกับคำว่า ปาก นั่นคือ คำว่า 臭 xiù ในภาษาจีน ซึ่งแปลว่า กลิ่น เพราะฉะนั้นอวัยวะของมนุษย์หรือสัตว์ที่สามารถรับรู้กลิ่นได้ คือ จมูก **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** (2546: 288) ได้กล่าวว่า จมูก เป็นอวัยวะที่มีหน้าที่ในการรับรู้กลิ่นและรสชาติร่วมกันกับอวัยวะปาก ในด้านความหมายสามารถสรุปได้ว่า ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยต่างนิยมนำสำนวนมาเปรียบเทียบกับผู้ที่อ่อนด้อยประสบการณ์แต่กลับชอบต่อล้อต่อเถียงกับผู้ที่ผ่านโลกมามาก สำนวนนี้สอนให้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ใหญ่

ตัวอย่าง

คุณอย่าไปสนใจพวก**ปากไม่สิ้นกลิ่นน้ำนม**เลย ได้แต่อวดเก่งอวดดีไปวันๆ เอาเข้าจริงลงมือทำงานเป็นหรือเปล่าก็ไม่รู้ [25]

他真是**乳臭未干**，他甚至不知道怎么照顾自己。Tā zhēnshi rǔxiùwèigān, tā shènzhì bù zhīdao zěnme zhàogù zìjǐ.เขานี่เหมือนเด็กที่ยังไม่สิ้นกลิ่นน้ำนมจริงๆเลย แม้กระทั่งการดูแลตัวเองเขายังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าจะดูแลตัวเองอย่างไร [26]

---

[25] ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, หน้า 693

[26] 《成语大词典》编委会.2016.**《成语大词典》**，北京：商务印书馆，第 912 页.

7. สรุป

จากการศึกษาความหมายคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” ในภาษาจีน กับ คำว่า ปาก ในภาษาไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คำว่า 口 “KOU” ในภาษาจีน มีความหมายมากกว่าคำว่า 嘴 “ZUI” กับคำว่า ปาก ในภาษาไทย อีกทั้งยังมีความหมายเหมือนและใกล้เคียงกัน หากศึกษาคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” ในมุมมองของนักวิชาการชาวจีน จะพบว่า ทั้ง 2 คำนี้ เป็นคำที่เขียนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน และยังมีลักษณะการเลือกใช้คำที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า 口“KOU” มักใช้เปรียบกับสิ่งของหรือภาชนะที่มีลักษณะเป็นช่องกว้าง เช่น 入口 rùkǒu ทางเข้า ส่วนคำว่า 嘴 “ZUI” มักใช้เปรียบกับสิ่งของหรือภาชนะที่มีลักษณะเป็นช่องแคบและเรียวยาว เช่น 壶嘴 húzuǐ ปากปั้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากตัวอย่างสำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำว่า 口 “KOU”、 嘴 “ZUI” หรือ คำว่า ปาก ข้างต้น พบว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้วจะมีลักษณะการเปรียบเทียบในรูปแบบต่างกัน ผู้วิจัยจึงจัดรูปแบบการเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทยเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” และ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก 2) การเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่ใช้คำอื่นแทน 3) การเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก แต่สำนวนจีนใช้คำอื่นแทน ถึงแม้คำในสำนวนจะใช้ต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่คำที่นำมาใช้ก็ล้วนมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน เช่น อวัยวะร่างกาย ชนิดหรือประเภทของสัตว์ เป็นต้น อีกทั้งความหมายของสำนวนเมื่อแปลความหมายออกมาแล้วยังมีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันอีกด้วย

นอกจากนี้การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่มี คำว่า ปาก สำนวนเหล่านี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธระหว่างสองชนชาติที่มีการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน เช่น สภาพแวดล้อม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศตามบริบทของแต่ละสังคม การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจะช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนทั้งสองเชื้อชาติได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์นี้เป็นเพียงการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า 口 “KOU” หรือ 嘴 “ZUI” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า ปาก ดังนั้นงานวิจัยนี้ยังมีอีกหลายมุมมองที่สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมได้อีก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ขุนวิจิตรมาตรา. 2541. **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ดนัย เมธิตานนท์. 2548. **บ่อเกิดสำนวนไทย**. เล่มที่ 1-4. กรุงเทพฯ : มิติใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ : กองศิลปกรรม.

วรวรรณ คงมานุสรณ์. 2549. **รู้ถ้วนสำนวนไทย**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

ภาษาจีน

《成语大词典》编委会. 2016.《**成语大词典**》，北京：商务印书馆.

刘军英. 2010.《英汉“口、嘴”词汇的隐喻认知特点》, **新乡学院学报**（社会科学版）. 125-127.

史锡尧. 1994.《“口”“嘴”语义语用分析》, China Academic Journal Electronic Publishing House. 11-13.

徐银. 2019.《英语“mouth”与汉语“口、嘴”词汇的隐、转喻认知对比》, **江苏科技大学学报**(社会科学版). 1-3.

张帆. 2013.《“口”与“嘴”的辨析_同义词》, **他山之石**. 110-111.

中国社会科学院语研究所词典编辑室. 2012.**《现代汉语词典》(第六版)**, 北京市东城区: 商务印书馆有限公司.

朱琳. 2012.《“两双”、“口嘴”的意象图式》, **邵阳学院学报**. 66-70.

A Comparative Study of the Word "Pak" in Chinese-Thai Idioms

Chanyapak Tocharoenbodee
Seubpong Changboonchu

Abstract

This article has studied Chinese idioms with the words "KOU" and "ZUI" to compare to Thai idioms with the word "pak". The study has shown that most of meaning in the studied Chinese idioms are similar to the studied Thai idioms. However, some of the Chinese idioms without "KOU" and "ZUI" comparing to Thai idioms with the word "pak" and some of Chinese idioms with the word "KOU" and "ZUI" comparing to Thai idioms without the word "pak" have shown both similarity and partly resemblance in the meaning.

Keywords: *Chinese idioms, Thai idioms, "Pak" in Thai-Chinese idioms*

现代汉语时态范畴研究综述

Tawan Kangwansurakrai [1]

Theerawat Theerapojjanee [2]

摘要

本文目标为概括现代汉语时态范畴的研究发展过程，并根据各个学者对时态范畴所提出的观念进行总结，之后试图提出现代汉语时态范畴的归类方法。汉语时态范畴研究阶段大概分成两个大阶段：1924-1980 年为研究初探阶段，1981 至今为研究发展阶段。根据学者的研究，本文将时态定义为表示事件、动作或状态进展地步的一种语法范畴。时态范畴由动词的语义特征与体标记结合起来展现不同的过程阶段，因此，考察研究时态应当分成两个部分：词汇意义，是谓语动词所展现的时间意义；语法标记，是以各种不同的标记表示动作或事件的进行阶段。迄今为止，汉语学界的学者对现代汉语时态范畴的标准存在着不一致的看法。本文在各个学者的研究基础上试图提出现代汉语时

[1] Tawan Kangwansurakrai, Ph.D. candidate, Chinese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, and Lecturer, Business Chinese Department, Theodore Maria School of Arts, Assumption University.

[2] Theerawat Theerapojjanee, Ph.D., Chinese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

态范畴的归类方法，即：根据 Carlota S. Smith（1997）的观点把现代汉语时态范畴的词汇手段分为五类：状态、活动、结束、达成及一次性情状；在张志公（1982）的基础上把现代汉语时态范畴的语法手段总结为四种现象：普通时态、已开始已完成时态、已开始未完成时态及未开始未完成时态。因此，研究学习汉语的时态应当考虑动词本身内涵的时间意义，同时也要考虑句中所表达时间的各个标记，这样才能更明确地表情达意。本文希望能为汉语时态范畴的研究或汉语时态范畴的教学上提供一些有益的参考。

关键词：现代汉语、时态范畴、时态、时态标记

1. 时态范畴研究的界定

时（也称时制，Tense）和态（也称体，Aspect）是时间性密切关系的两个语法范畴。通常都认为“时”侧重动作或事件发生的时间，而“态”侧重动作或事件的过程和状态。换句话说，“时”表示动作或事件的时间，一般能分为过去时、现在时和将来时；“态”表示动作或事件的过程或状态，一般能分为开始、进行、持续或结束等。（金昌吉、张小荫，1998:32）在印欧语系中的时间表达一般都以动词的形态变化来表示时间，但由于现代汉语语法

特征没有形态变化，甚至指明说汉语语法构造没有表示时间，可以时态的语法范畴来表达时间的（龚千炎，1994:45），换句话说在现代汉语时间表达中是以时态为主，时制为辅。因此，在时间领域的研究中很多学者对现代汉语时态范畴的研究非常感兴趣，而且研究成果也非常丰富。时态范畴的研究从西方国家开始，后来理论被引进并结合到汉语里，后面本文将阐述现代汉语时态范畴的发展历程。

1.1 西方国家的时态范畴研究

西方国家对英语时态范畴方面的研究比中国的还早。Robert I. Binnick（1991:135-140）指出“体 (Aspect)”一术语在英语首次出现于 1853 年或是至今（2019 年）166 年的历史，是由斯拉夫语的语法术语引进到西欧语法中来的。David Crystal（2008:38）的《现代语言学词典》[3]中对“体(Aspect)”的定义是“对动词语法描写的一个范畴，主要指语法所标记的由动词表示时间活动的长短或类型……。”

[3] *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* 是一本对语言学文献中常见的 4,000 多个术语做了详尽说明的词典，汉语书名翻译见有两位学者值得参考，《语言学和语音学基础词典》David Crystal、方立、王得杏为作者；方立、沈叙伦为译者，北京语言学院出版社，1992；另外还有一部汉语翻译版本，《现代语言学词典》David Crystal 为作者；沈家煊为译者，商务印书馆，2000。

对时态范畴研究方面权威学者如 Bernard Comrie (1976:2-3) 指出体是对情状内在时间构成所持的不同的观察方式。主要的观察方式有完整体 (Perfective) 和未完整体 (Imperfective) 两种。完整体从外部观察情状而没有必要去区分情状的内在结构；未完整体从内部观察情状，因而跟情状的内在结构有着密切的关系。也就是说，完整体是把情状当成一个整体来观察，不区分情状的内部阶段；而非完整体则是从情状的内部观察情状所处的具体阶段，非完整体可分为习惯体和持续体，持续体又可分为进行体和非进行体。Zeno Vendler（1967:165）指出动词以何种特殊的方法默认和牵涉时间观念。他还指出考虑时间观念不仅仅只限于过去时、现在时和将来时，若把注意力集中在不同动词所默认的时间图式，就能够对相关领域的不少问题获得较清晰的看法。他介绍了两组动词的时间图式和四种辨别动词的体意义。第一组是动词能表示进行态，包括活动 (Activities) 表示动态的动词如，跑、开、推等这一类动词是没有表示终点的意义；结束 (Accomplishments) 表示动作的进行和已达到了目标如，画一个圆圈、跑一英里等这一类动词表示终点的意义。第二组是动词没有进行态，即：状态 (States) 表示静态的动词如，知道、爱、想等这一类动词是没有表示终点的意义；达成 (Achievements) 表

示动作在某一时刻瞬间发生，而延续一段时间如，爬到山顶、赢得一场比赛等这一类动词表示终点的意义。Carlota S. Smith（1997:5）在 Bernard Comrie 和 Carlota S. Smith 的研究基础上，提出了体貌普遍理论——双部理论。第一部分是由词汇手段表现出来的情状类型或情状体（Situation Aspect）又称词汇体（Lexical Aspect），分为五类，状态(State)、活动（Activity)、结束（Accomplishment)、达成(Achievement)和一次性情状（Semelfactive，如咳嗽、跳、敲等）。第二部分是由语法手段标记出来的视点体(Viewpoint Aspect）又称语法体（Grammatical Aspect)，如完整体（Perfective Viewpoint）是把一个情状当作封闭的整体来表述，它的观察视野包括情状的起点和终点。未完整体（Imperfective Viewpoint）是观察和表述情状的一部分，不涉及情状的终点。中性体（Neutral Viewpoint）是指句子中不加体标记，并由不同于前两者的意义。

可见，西方国家研究时态范畴时必将以谓语动词加以动词形态变化的种种时态结合在一起进行表达，因此，他们既研究动词的语义特征，又研究如何表达时态的语法特征。

1.2 现代汉语时态范畴的研究

现代汉语时态范畴研究至今（2019 年）为止只有 95 年的历史。中国学者对汉语时态范畴研究比西方国家的研究晚 71 年，也就是说最早在 1924 年由黎锦熙提出与动词有关表示时态意义的后缀助词开始。 本文把现代汉语时态范畴研究分为两个阶段，第一阶段是汉语时态范畴研究初探阶段（1924-1980）和第二阶段是汉语时态范畴发展研究阶段（1981-现在）。

1.2.1 汉语时态范畴研究初探阶段（1924-1980）

Aspect 这一概念对中国学者还是一种新的术语。所以在现代汉语时态范畴的研究早期大多数都以西方国家学者对时态范畴研究的各个学派为基础，并结合现代汉语的时态范畴形式，建立了现代汉语时态范畴的理论框架，再提出自己的观点。可见，在这一阶段进行研究汉语时态范畴的学者们给时态命名为多种多样，这一阶段可以黎锦熙（1924:124-126）、吕叔湘（1942:317-326）、王力（1943:168）、高名凯（1948:211）、赵元任（1979:353-364）等学者为代表。

黎锦熙（1924:124-126）在他对动词分类和研究中，发现助动词数目有限，但用法上对于动词的位置，有“前附”和“后附”的不同。其中“后附”的助动词，附

在所助的动词之后面，这是国语特有的，分为表可能、表完成、表持续三种。对于表示体，他分为表完成和表持续两种。他发现汉语中后附助动词的“了”表示完成（不全属于过去时），“着”表示正进行的持续，“来着”表示已完成的持续，“来、起来；去、下去”表示方开始的持续，“动词重叠法”表示一种动作方开始与继续进行，又表快完成之趋势等等。吕叔湘（1942:317-326）把时态范畴命名为“动相”。他相信时间观念已经融化在动作观念里，指一个动作的过程中的各个阶段。他将“动相”分为“表动作之将有”、“表动作正在进行”和“表动作已经完成”三大类，一共十三个动相标记。王力（1943:168）是最早提出关于“时”与“体”的概念的学者。他认为，在现代中国语里，有事情开始的表示、继续的表示、正在进行中的表示、完成的表示，又有经过时间极短的表示等。这些虽涉及时间的过去、现在、将来，然而不以过去、现在、将来为主。它们是表示事情的情状的，他把时态范畴称为“情貌”。他对“情貌”这一术语定义为“凡时间的表示，着重在远近、长短及阶段者”。“情貌”能大致分为七种。在“情貌”理论框架中，他提出突出的一个观点就是“普通貌”，即不用情貌成分，不把时间观念掺杂在语言里，只让对话人（或读者）自己去体会。高名

凯（1948:211）在“时间”(Tense) 和“体”(Aspect) 两个语法范畴清楚的区分，而且强调了“汉语语法构造，则没有时间，而有体”，明确指出汉语没有表达时间的语法形式。他把“时态”范畴分为六种，所提出新的观点有“结果体”和“加强体”。他相信正在进行的动作或历程时还没有得到结果的，而完成了的动作或历程也只表示历程之终了，然而不见得有结果如：找着、拦住、达到等。反之，结果体则表示动作或历程之有所获得。另外，重复同样的词是表示动作或历程的重叠，连用意义相似的两个词，则表示动作或历程的加强，例如：叫唤、观看、看见等。赵元任（1979:353-364）在《汉语口语语法》提出了动词与形态的种种类型。其中，动词形态的后缀一般以虚语素为主。他把能够表示动词状态的后加成分的这个语法功能叫做“动态”。他以口语语法方面研究为主，所以在他的研究中就主要研究了某某虚词在不同的句法位置时，所表示出不同的语法意义或意义上的变化规律，并没有仔细地指出时态和时间的区别。

从以上的学者所提出的观点，可见在研究初探阶段学者们引进了西方时体理论、消化，并给今后研究者对汉语时体基本框架建立了奠定的基础，框架的建构带有较大的主观任意性。学者们也在“时体”理论做了清楚的区分解

释和分别表示“体”的方式，对“体”系统内部的观察还不深入解释。

1.2.2 汉语时态范畴发展研究阶段（1981-现在）

学者们对“时”与“体”的特点、概念和关系进一步地梳理、发展和深化研究，并将动词的语义特征与体标记结合起来。时态范畴的研究引起了更大的关注，学者们从各个方面关注汉语的时间系统，并且组成了现代汉语“体”系统，对各种“体”类别做了更细致、更全面的研究，因此，在这阶段增强了汉语时态范畴理论性和系统性。这一阶段的可以王松茂（1981）、陈平（1988:420）、邓守信（1985:1）、石毓智（1992）、龚千炎（1995:44）、戴耀晶（1997:5）、左思民（1997:109）、陈立民（2002:14）、陈前瑞（2003:20）、孙英杰（2006:6,8）等学者为代表。

王松茂（1981）他根据对人类语言的看法和研究结果的理论概括，是研究语言的本质、发展和起源以及语言的类型和分类的语言学分支学科的普通语言学基本原理，认为语法范畴是语法意义的概括回归类。语法意义是从一系列具体的语言成分中抽象概括出来的意义。不是词汇义，不是语言成分中的具体意义；而是同一词类或同一语言结构所共有的意义，是通过一定的语法形式表现出来的。语法形式是语法意义的物质外壳，这种语法形式一旦离开语

法意义是不存在的，语法意义和语法形式是统一的。根据上述，他认为汉语是有时态范畴和体貌范畴的。体貌范畴的语法意义是指动作变化在一定时间的过程中的方式或状态。陈平（1988:420）通过现代汉语中与时间性相关的语法现象提出现代汉语时间系统三个组成部分：一）时相结构，提现句子纯命题意义内在的时间特征，主要由谓语动词的词汇意义所决定，其他句子成分的词汇意义也起着重要的选择和制约作用，其中宾语和补语所起的作用尤为显著；二）时制结构，指示情状发生的时间，表现为该事件与说话时间或另一参照时间在时轴上的相对位置；三）时态结构，表现情状在某一时刻所处的特定状态。他认为“时态”表现的是观察有关情状的种种方式，指示情态所处的特定状态。对于相同的情状，可以有形形色色的观察角度。在此，也同时建立了一个简明的理论框架。他也强调“时”和“体”有所不同，但二者存在着密切的关系。他把研究重点放在时相结构方面。根据句子的时相结构特点划分出了五种情状类型：状态、活动、结束、复变、单变。我们能够通过他所仔细地区分的五种情状类型来决定情状的时态。各种情状所能允许的表现方法并不能完全相同，有的能同各种时态相容，有的则只能同少数时态连用。邓守信（1985:1）采用了西方哲学将自然语言的语境

(Situation)划分为四个类型，即活动(Activity)、完结(Accomplishment)、达成（Achievement)、状态（State)。语言学家在这基础上研究这四种语境与语法现象的关系，注意到语境与时态的直接关系，对“时”与“态”有了更深入更系统化的认识。最主要的贡献在于认清“态”的结构涉及到整个句子，而不能仅对动词构词本身。石毓智（1992）从语法认知方面出发研究现代汉语的体范畴。他根据“了、着、过”三个助词的语义特征寻找它们的使用条件，从而解释形成它们“错综复杂的用法”和“变化多端的意义”的原因。他认为“了、着、过”三个助词只表示行为的“体”而不表示“时态”。虽然不直接表示动作行为发生的时间位置，但与时间特性密切关系。三个助词的词语所指必须是发生在时轴上某一位置的情况，这个位置既可以是“过去、现在、将来”。他指说在汉语中有一类虚拟动词，所表示的是主观的估价、园艺、可能等虚拟情况，即所指的都是时轴之外的情况，它们都不能跟动态助词搭配。汉语的“体”范畴有三个：实现体、持续体、终结体，分别对应了“了、着、过”。龚千炎（1995:44）在研究现代汉语时间的系统中对通行地域最广的印欧语言和使用人口最多的汉语略作比较，以进一步认识现代汉语的时间系统。他主要讨论了现代汉语时间系统的各个组成

部分以及它们相互间的错综关系，认为现代汉语的时间系统包涵时相、时制、时态三个部分，时态是其主要方面和主要内容。人们对于事情和时间的关系：第一，着重在事情是何时发生的，不甚问其所经过时间的远近，或长短（罗马语系为代表），第二，着重在事情所经过时间的长短，即是否开始或完成，不甚追究其在何时发生（中国语为代表）。中国人则习惯深入过程内部观察其各个阶段的情况。“时态”表现事情出于某一阶段的特定状态。时态的观察角度可以是各种各样的，既可以从事件发生前观察，也可以从事件过程中的各个阶段观察，还可以从时间完成后观察等等。（未然态、起始态、进行态或持续态、终结态、即完成态、经历态）戴耀晶（1997:5）被认为是国内第一位系统研究语法体的学者。他认为“体”是观察时间进程中的时间构成的方式。这个定义可区别于“时”，又可以区别于“态”，这两个定义可以发现二者的角度有所不同。第一个定义是从表示时间的角度来规定情貌，第二个定义则是从发现动作的角度来规定情貌，同时也指出情貌与时间的关系。研究体的意义要考虑动作(Action)，要考虑动作的过程 (Process)，但是如果不着眼于整个句子，不着眼于整个句子所表述的事件 (Event)，就不能对体有全面的认识，就不能驾驭体意义的各种形式表

现。他指出动词的意义的集中体现者，研究动词对于体的研究有特殊的重要作用，提意义的承载单位是句子，动词只有在句子中才能体现出提意义。他从事件角度提出体是观察时间进行中的事件构成的方式，现代汉语的体可以分为完整体和非完整体两大类。左思民（1997:109）他认为对体概念的研究应该从语义、语法、语用三个平面来看待和研究。体是一个语义概念。动词之所以有体的语法特点，也是因为它们具有体的语义基础。国内语言学家在研究动词时，用“完成”、“持续”、“状态”等语义特征给动词分类，在本质上就是对词汇体的一种分类法。体也是一个语法概念。当某种语言中使用某一些语法手段、语法形式来表示不同体意义时，体就同时成了语法问题。语言中表示体的语法手段可以是词法范畴，也可以是句法范畴，在汉语中则是词法、句法兼有的。体又是一个语用概念。这主要表现在有些人们不太注意体的类别和人们怎样使用句子即怎样实施以言行事行为有关系这种现象上。陈立民（2002:14）认为汉语中的“了、着、过、将”等语言形式属于时态范畴，既表体的意义，又表时的意义。作者重新定义了汉语中的时态概念，认为时态表示一个事件的存在方式在不同时域中的变化。他指出时态是一种事件范畴，一个事件有两种存在方式：存在和不存在。所谓一个

事件存在，指的是这个事件在某个时候发生了，有这么一回事，所谓一个事件不存在，指的是这个事件在某个时候没有发生，没有这么一回事。依据这个定义，作者对各个时态成分的语法意义作了新的解释。陈前瑞（2003:20）指出“体（Aspect)”或“体貌（Aspectuality)”是动词主要的时间范畴之一，前一术语侧重高度虚化的语法形式，而后一术语涵盖表达体貌意义的各种形式。他一文中提出汉语的体貌系统是一个由情状体、阶段体、边缘视点体、核心视点体组成的四层级系统。他所提出的四层级体貌系统有助于了解汉语体貌现象的共时变异，也了解汉语体貌标记的历时发展。体貌系统包括由谓词内在语义特征构成的情状类型，由变虚化成分（起来、下去、完、好、动词重叠）和更为虚化成分（了、着、过、来着）表示的各和语法意义。孙英杰（2006:6,8）指出两对观念：一、体与时制；二、体与 Aktionsart（动作方式）。从汉语为体凸显语言和动词敏感性语言的认识基础上，着手建立具有汉语特点的体系统，提出汉语三分体系统的基本思想，以及思想的表现形式——时-体阶层，对三个层次的体特征之间的选择限制及默认关联进行详细说明，提出判定汉语成句的标准之一，即“体鉴别式”，最后，提出了主要创新点——

时-体代数，时-体代数是对本文所构建的汉语体系统的高度概括和总结，提出汉语动词的分类的二元标准。

总体来看，对“时”和“态”各个方面，各个角度的研究成为各个学者的热点话题。越来越多的研究者关注时态这一范畴使研究更为深入、更系统化和精密化的发展。但时体问题仍然是研究的重点和难点，很多方面尚未得到一致的观点或合理的解释，甚至某一话题还是存在着争议。现代汉语是一种缺乏严格意义上的形态变化的语言，它表达体的方式与印欧语系语言有较大的不同。因此，汉语时态表达反映了汉语的本质特征“结构独特、灵活多变、颇多隐含、着重意念”。

2. 现代汉语时态范畴的定义、语法与语义功能

上述的学者们对“时体”或“时态”所提出的定义大同小异，有的把“时体”或“时态”命名为“情貌”（王力）、“体貌”（李明晶）、“动态”（刘月华）、“动相”（吕叔湘）、“时态”（陈平、龚千炎、陈立民）、“体”（陈前瑞、高名凯、戴耀晶、左思民）等，该原因是因为早期的现代汉语时态范畴研究主要吸收了西方国家学者的理论，并把重点放在探讨动词所表示时间的功能。后来，学者们不断地在不同的角度对现代汉语时态范畴进

行研究，所以就给自己所研究建立理论的“体”命名为多种多样。

因此，根据所收集或阅读前人的著作或研究，本文通过各个时态标记跟谓语动词共同出现所表示的意义给“时态”的定义为“一种观察在时间轴上某动作或事件的进行阶段或流程不同的方式，能表现为即将开始、开始、进行、持续、继续、即将结束、结束、结束不久、经历和尝试或短时状态（动词重叠式）。”

在汉语语法时间范畴研究中，体范畴或时态范畴的研究已经达到最为精细和系统化的地步了。但由于各个学者对时态范畴的观点有所不同，因此在某些方面还会存在着歧视。龚千炎（1995：45）指出现代汉语缺乏形态变化，时和态不由动词的形态统一表示。汉语的时和态虽然也存在密切关系，但两者并不糅和在一起，时态已由虚化的语法成分表示，时制成分则由句中的实词充当，在这个意义上，似乎也可以认为二者是分开的。

学者们在对“时体”或“时态”研究的方向，我们能够总结为两个方面，第一个方面，认为“体” 是事态动作和状态发生时间和参照时间之间的相互关系；第二个方面，认为“体”是观察一个情状的内部时间结构的不同方式。前者考虑研究谓语动词词汇体和时间表达的关系；后

者考虑研究句子的语法体范畴和词汇体范畴结合在一起表示时间和变化。这篇文章我们将按照第二种观点进行研究，因为我们认为“时”与“态”密切相关，所以研究时态应该考虑句子所体现出来的时间结构，或是动作或事件与时态成分体现的时间结构。

以上所提现代汉语时态范畴研究中目前还是存在着争议，或划分标准的不到一致的认同。为了简化这一话题的模糊，本文通过国内外的各个研究者对现代汉语时态范畴研究的基础上，试图提出现代汉语时态范畴的划分标准，这里想把划分标准分两个部分讲解，一）词汇体范畴；二）语法体范畴。

在词汇体范畴方面，本文借鉴西方国家著名学者Carlota S. Smith（1997）的观点在谓语动词分类或谓语动词归类的标准方面得到语言学界研究者的认可，把语言中谓语动词表示的状态和方式为五种如：

1）状态，表示静态动词

2）活动，表示动态动词

3）结束，表动作的进行，已达到目标

4）达成，表示动作在某一时刻瞬间发生，而延续一段时间

5）一次性情状，表示动作在某一时刻瞬间发生，并出现新的状态

这五种谓语动词的归类将有助于句中运用语法体标记的选取，有的动词只能限于某种时态标记，有的并没有限制。

在语法体范畴方面，现代汉语中表示动作或事件的进展情况将以各种标记来呈现。本文把各个学者所提出的现代汉语时态语法体范畴收集并归成四种现象和一共 20 个时态标记。如：

1）普通时态，这一术语借鉴了王力（1943:168）普通貌和 Carlota S. Smith（1994:77）中性体的概念。普通时态没有任何时态标记，读者必须通过语境进行猜测该动作或事件处于某某阶段。

2）已开始已完成时态，以“了、已经、好、完”表动作或事件完成或实现的标记；“来着”表动作或事件完成结束不久的标记；“过、曾经”表动作或事件在过去时经历或存在过的标记，“下来” 表示动作的完成或结果。

3）已开始未完成时态，“起来”表动作或事件开始或起始的标记；以“正在、在、正、呢”表动作或事件进行的标记；“着”表动作或事件持续的标记；“下去”表动作或事件继续的标记。

4）未开始未完成时态，以“动词重叠式”表动作或事件尝试或短时的标记；“将、即、快、要”也能表动作或事件即将开始的标记。

从现代汉语时态范畴的四种现象和一共 20 个时态标记，本文能把各类含有不同的意义和功能的时态标记归纳为五种如，助词、副词、语气词、补语和动词重叠式。

由此可见，在叙述动作或事件的进行时，总要以由各个时态标记指明动作或事件的开始、进行、持续、继续、结束等阶段或流程。由于汉语语法的形式和特点，使得各个时态标记有多种使用功能和条件，并包含了深刻和复杂的意义。在汉语时态表达方式上起了特别重要的作用。在汉语时态范畴教学上也是一个主要的重点。

3. 结语

汉语时态范畴的研究是各个学者从古到今一直以来的一个研究热点，在现代汉语教学上也是一件重要的教学环节。再说，据所举的中国著名语法研究者吕叔湘（1942）、王力（1943）、高名凯（1948）等指出汉语没有严格的形态变化，或可以说汉语没有像英语表时间的动词形态变化，所以汉语以时态的语法范畴来表示时间。时态是，时态能以各种语法手段表现开始、进行、持续、继续、结束、结束不久、经历和尝试或短时状态（动词重叠式）的意义。

本文根据所收集、阅读的资料和上述的内容能总结为两个大观点，

一）现代汉语时态范畴的研究历程，这一段内容我们回顾了汉语时态系统如何发展成今天的语言形式，知道现代汉语时态范畴的总体系统。在研究初探阶段，中国学者们引进了西方国家学者对时态所有的研究、观点和理论。后来渐渐地发展，进行梳理归纳，最后提出了现代汉语时态范畴的种种理论框架和标准，但这一点让我们理解到学者之间以不同的标准讨论同一个问题，意见得出大同小异。

二）现代汉语时态范畴之定义、语法与语义功能，这一段内容我们进行梳理手里的资料，并以各个学者们的理论为基础，试图提出本文对现代汉语时态范畴的划分标准。本文所提出的定义为时态是一种观察在时间轴上某动作或事件的进行阶段或流程不同的方式。学习研究现代汉语时态范畴应当考虑两个因素，一）词汇体，是谓语动词本身所能表达的时间意义，这里我们以西方国家学者 Carlota S. Smith（1997）和中国权威学者戴耀晶（1997）的标准划分汉语动词的类型，分为五种类型，即，动词能表示动态、活动、结束、达成、一次性形状，动词的分类有助于时态语法标记的选取。二）语法体，是紧贴着谓语动词前后的各个时态标记，这些标记将告诉我们谓语动词有如何的进

程或变化，汉语时态范畴的各个标记若缺少了谓语动词的搭配就不能展现该标记的语法功能和时态意义所在，因此动词的类型和分类也对汉语时态标记的选取起了重要的作用。本文把现代汉语时态范畴归纳为四种现象或一共 20 个时态标记，即，一、普通时态（无标记形式），二、已开始已完成时态（了、已经、好、完、来着、过、曾经、下来，共八个标记），三、已开始未完成时态（起来、正在、正、在、呢、着、下去，共七个标记），四、未开始未完成时态（动词重叠式、将、即、快、要，公共五个标记）。

总而言之，现代汉语时间表达系统还是教学中的难点和学术研究界中的讨论话题。像以上所提到或在各个研究者的文献所提到，“时”和“态”这两个概念有着密切的关系，所以研究时态范畴应该考虑句子所体现出来的时间结构，或动作或事件与时态成分体现的时间结构，这样读者或学者就会更容易地理解，精确地运用语言上时间的表达了。本文希望该研究将会给今后学习者或汉语教学者提供借鉴作用。

参考文献：

Binnick, Robert I. 1991. T*ime and the verb: a guide to tense and aspect*. Oxford: Oxford University Press.

Comrie, Bernard. 1976. *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.

Crystal, David. 2008. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th edition. Oxford: Blackwell Publishers.

Smith, Carlota S. 1997.*The Parameter of Aspect*. 2nd edition. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Vendler, Zeno. 1967. *Linguistics in Philosophy*. Cornell: Cornell University Press.

陈平. 1988. **《论现代汉语时间系统三元结构》**. 北京：中国语文.

陈立民. 2002. **《汉语的时态和时态成分》**. 湖北：语言研究.

陈前瑞. 2001. **《动词重叠的情状特征及其体的地位》**. 北京：语言教学与研究.

陈前瑞. 2003. **《汉语体貌系统研究》**. 上海：华中师范大学.

陈前瑞. 2005. **《当代体貌理论与汉语四层级的体貌系统》**. 北京：汉语学报.

戴耀晶. 1997. **《现代汉语时体系统研究》**. 浙江：浙江教学出版社.

邓守信. 1985. **《汉语动词的时间结构》**. 北京：语言教学与研究.

高名凯. 1948. **《汉语语法论》**. 北京：商务印书馆.

龚千炎. 1995. **《汉语的时相 时制 时态》**. 北京：商务印书馆.

何伟，马瑞芝. 2011. **《现代汉语时间系统研究综述》**. 北京：北京科学大学学报（社会科学版）.

金昌吉、张小荫. 1998. **《现代汉语时体研究评述》**. 吉林：哲学与人文科学.

黎锦熙. 1924. **《新著国语文法》**. 湖南：湖南教育出版社.

李明晶. 2013. **《现代汉语体貌系统的二元分析》**：动貌和视点体. 北京：北京大学出版社.

李临定. 1990. **《现代汉语动词》**. 北京：中国社会科学.

吕叔湘. 1942. **《中国文法要略》**. 北京：商务印书馆.

刘月华. 2000. **《实用现代汉语语法》**. 北京：商务印书馆.

彭利贞. 2005. **《现代汉语情态研究》**. 上海：复旦大学.

孙英杰. 2006. **《现代汉语体系统研究》**. 北京：北京语言大学.

石毓智. 1992. **《论现代汉语的“体”范畴》**. 北京：中国社会科学.

王力. 1943. **《中国现代语法》**. 北京：商务印书馆.

王松茂. 1981. **《汉语时体范畴论》**. 黑龙江：齐齐哈尔师范学院学报（哲学社会科学版).

邢福义. 2016. **《汉语语法学》**. 北京：商务印书馆.

左思民. 1997. **《现代汉语的“体”概念》**. 上海：上海师范大学学报(哲学社会科学版).

左思民. 2007. **《汉语时体标记系统的古今类型变化》**. 北京：汉语学院.

左思民. 2009. **《动词的动相分类》**. 上海：华东师范大学（哲学社会科学版）.

赵元任. 1979. **《汉语口语语法》**. 北京：商务印书馆.

张志公. 1982. **《现代汉语》**. 北京：人民教育.

张志公. 1991. **《张志公文集》**. 第一册. 广东：广东教育出版社

An Overview of Researches in Mandarin Chinese Aspect

Tawan Kangwansurakrai
Theerawat Theerapojjanee

Abstract

The objective of this research was summarizing the development of Mandarin Chinese Aspect research and attempting to propose Mandarin Chinese Aspect classifying method. The Chinese Aspect development research can be roughly divided into 2 periods: the exploration period of Chinese Aspect study, 1924-1980; and the development period of Mandarin Chinese Aspect, 1981-current. According to mentioned scholars' research, we can determine our definition on Chinese Aspect as the various way of observing state and flow of event or action on the time line. Simply said, how the event or action changes. Chinese Aspect is the combination between lexical aspect or verb and grammatical aspect or aspect marker which shows different process of action. Thus, Study of Chinese Aspect should consider 2 factors: lexical aspect, relying on Carlota S. Smith (1997) aspectual

concept, we divided verbs into five groups: state, activity, accomplishment, achievement and semelfactive; the second factor is grammatical aspect, according to basic aspectual concept of Zhang Zhigong (1982), we grouped aspect markers into four categories: neutral state, start-to-finish state, start-to-non-finish state and non-start-to-non-finish state. Because classification of lexical aspect determines the usage of grammatical aspect, so study of combination between lexical aspect and grammatical aspect are necessary.

Keywords: *Mandarin Chinese, Aspect category, Aspect, Aspect markers*

บทวิจารณ์หนังสือ

ฉัตกฤษ รื่นจิตต์[1]

李志民.（2018）.*聚焦“双一流”中国离高等教育强国还有多远？*.北京：清华大学出版社。

ทุกภาคส่วนของสังคมไทยต่างเฝ้าดู “การปฏิรูปการศึกษา” บ้านเราด้วยสายตาห่วงใยมาช้านาน และใจหายใจคว่ำทุกคราที่มีประกาศแนวคิดใหม่ว่าจะได้ผลหรือไม่ บ่อยครั้งที่บ้านเราพยายามหยิบยกแนวคิดทางการศึกษาของประเทศที่ห่างไกล มาปรับโฉมหน้าการศึกษาของไทย แต่เพราะเราทำได้เพียงตัดหน้าเค้กอันหอมหวานมาหวังชิมรส แต่มิอาจนำภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมในสังคมนั้นๆอันเป็นเนื้อเค้กที่ทำยากยิ่งมาด้วย ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาในระดับมหภาคจึงมิได้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลดังความหวังดีที่ผู้นำนโยบายนั้นหมายมั่นปั้นมือไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา อันเป็นด่านสุดท้ายที่จะผลิตบุคลากรเฉพาะทางออกสู่สังคม ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ และนำระบบการประเมินใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ แต่อุดมศึกษาไทยในภาพรวมก็ยังดูเหมือนจะหลงทาง ยัง

---

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาจีน สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ไม่อาจพบอัตลักษณ์ของไทยอันเป็นรากฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เสียที

บางทีการเรียนรู้แนวคิดทางการศึกษาของประเทศใกล้ๆ บ้านเราเช่นประเทศจีน อาจจุดประกายการศึกษาของไทยให้ไม่แพ้ประเทศอื่นได้ *聚焦“双一流”中国离高等教育强国还有多远?* (Focusing on “Double First-Class” Initiative: How Far Is China from a Strong Nation of Higher Education? หรือ *จับตามอง “สองแนวคิดของความเป็นเลิศ”: จีนยังห่างไกลอีกเพียงใดจากการเป็นประเทศที่เข้มแข็งด้านอุดมศึกษา)* หนังสือที่นำเสนอแนวคิดด้านการบริหารอุดมศึกษาจีนด้วยแนวคิดใหม่เล่มนี้ อาจมีคำตอบดีๆ ด้านทางออกแก่การปฏิรูปอุดมศึกษาของบ้านเรา

ศาสตราจารย์หลี่ จื้อหมิน （李志民）รองประธานสภาพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแห่งประเทศจีนและอดีตผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการของจีน ได้นำปกิณกะด้านการศึกษาที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2555 มาร้อยเรียงเป็นหนังสือเล่มนี้ ศาสตราจารย์หลี่ จื้อหมินนำเสนอและอภิปรายแนวทางการพัฒนาการอุดมศึกษาของจีนตามนโยบาย 双一流 (สองแนวคิดความเป็นเลิศ) อันเป็นนโยบายที่สภารัฐกิจแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศต่อสาธารณชนในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งมุ่งพัฒนา “ความเป็นเลิศ” 2 ประการ คือ “มหาวิทยาลัย” และ “ศาสตร์ความรู้” นับเป็น “สองแนวคิดความเป็นเลิศ” ที่ศาสตราจารย์หลี่ จื้อหมิน สรุปเป็นประโยคสั้นๆ ว่า แนวคิดนี้ต้องการพัฒนา “มหาวิทยาลัยของจีนที่มีความเป็นเลิศระดับโลกซึ่งคงลักษณะเด่น

ของจีนและศาสตร์ความรู้ที่มีความเป็นเลิศของจีนที่ได้มาตรฐานระดับโลก” (หน้า 1) หนังสือเล่มนี้จะอธิบายอย่างเป็นรูปธรรมว่า จีนควรพัฒนาอุดมศึกษาอย่างไรให้โลกยอมรับ ขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งสิ่งสำคัญยิ่ง นั่นคืออัตลักษณ์ของความเป็นจีน

ปฐมบทของหนังสือเล่มนี้ว่าด้วยการปูพื้นฐานความเข้าใจผู้อ่านต่อนโยบาย “สองแนวคิดแห่งความเป็นเลิศ” โดยส่วนแรกใช้วิธีการตั้งปุจฉา-วิสัชนาเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว ผู้เขียนบอกเล่าที่มาที่ไป จุดยืน ภารกิจและหนทางสู่ความสำเร็จของนโยบายนี้ ช่วยให้เราเห็นภาพว่า จีนจะปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างไรในยุคที่เทคโนโลยีเป็นสิ่งท้าทายต่อความอยู่รอดของอุดมศึกษา ส่วนที่สองเป็นการบอกเล่าถึงการรวมกลุ่มของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศอื่นๆ ว่าเป็นเช่นไร เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพว่านโยบายยกระดับมหาวิทยาลัยจีนสู่ความเป็นเลิศจะสามารถเรียนรู้อะไรจากต่างชาติได้บ้าง

บทที่ 2 ถึงบทที่ 4 จะวิเคราะห์ให้ผู้อ่านมองเห็นแนวทางว่านโยบาย “สองแนวคิดแห่งความเป็นเลิศ” นี้ ควรดำเนินอย่างไร นับตั้งแต่การวางแนวทางการบริหารอย่างเป็นระบบเหมาะกับสภาพของประเทศจีน กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับ “เนื้อแท้” และ “ธรรมชาติ” ของการศึกษา มีระบบการประเมินที่ “สมเหตุสมผล” เหมาะสมกับการปฏิบัติงานจริง ศาสตราจารย์หลี่ จี้อหมินวิเคราะห์การศึกษาของจีนในแต่ละด้านอย่างเข้าใจง่าย ทว่าลึกซึ้งเฉียบคม และโดนใจนักวิชาการที่ปัจจุบันต้องปรับตัวให้มีความชำนาญสารพัดด้านยิ่งนัก ว่าแท้จริงแล้ว เราจัดการศึกษาไปเพื่ออะไร จำนวนผลงานทางวิชาการสำคัญกว่าการอุทิศตนเพื่อผลิตบัณฑิต

หรือไม่ สร้างคำถามนับไม่ถ้วนที่ท้าทายต่อการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันยิ่งนัก

บทที่ 5 ศาสตราจารย์หลี่ จื้อหมินได้วิพากษ์มาตรฐานทางวิชาการของจีนด้วยสายตาเที่ยงธรรม โดยนำเสนอข้อมูลอุดมศึกษาของจีนว่า เมื่อเทียบกับนานาประเทศแล้ว วิชาการของจีนแท้จริงแล้วอยู่ในระดับใด และสถานการณ์ของอุดมศึกษาจีนในปัจจุบันเป็นเช่นไร นับเป็นการวางยุทธศาสตร์การศึกษาตามหลัก “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” อย่างแท้จริง

หนังสือเล่มนี้นำเสนอปัจฉิมบทด้วยแนวคิดที่ว่า การดำเนินนโยบาย“สองแนวคิดความเป็นเลิศ” ให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ เพราะอาจารย์และนักวิชาการศึกษาคือ “หัวใจ” ของการทำงานชิ้นนี้ ภารกิจของผู้ที่เป็นศาสตราจารย์แท้จริงควรทำสิ่งใด การสร้างและสรรหาบุคลากรคุณภาพที่จีนทำอยู่เป็นเช่นไรและแท้จริงแล้วควรทำอย่างไร การเลือกให้บทนี้เป็นบทสุดท้าย ทำให้เราเห็นว่า ไม่ว่าจะพัฒนาการศึกษาไปทางใด เราต้องไม่ลืมสิ่งสำคัญที่สุด นั่นคือการพัฒนาคน

หลายต่อหลายครั้งที่หนังสือเล่มนี้นำเสนอประเด็นที่อาจสวนทางกับกระแส “การศึกษาแนวใหม่” ที่ทั่วโลกกำลังนิยม มองมุมหนึ่งอาจดูขวางโลก ทว่ามองอีกมุมหนึ่ง ผู้อ่านจะได้เห็นประเด็นสำคัญที่หนังสือเล่มนี้ย้ำกับผู้อ่านครั้งแล้วครั้งเล่า นั่นคือ การปฏิรูปการศึกษาต้องไม่ทิ้งจุดเด่นของจีน เราต้องหาตัวตนของเราให้พบและยึดมั่นในอัตลักษณ์ของเรา ไม่ว่าเราจะก้าวไปทางใดก็ตาม

Journal of Sinology (Vol. 13 August 2019)

CONTENTS

- From the Editor
- Thailand's Storyteller Writer Jacob and His Rewriting of *Sanguo Yanyi* — Pratuangporn Wiratpokee
- A Discussion on the Motivation in Chinese Learning of the New-Generation Yunnanese Descendants as University Students in Northern Thailand: A Case of Students from the School of Sinology, Mae Fah Luang University — Chatkrit Ruenjitt, Sosing Methatarnkul
- An Analysis of the Meaning of the Word 打（dǎ）in Chinese for Teaching Foreign Students — Namonrut Yamwong
- Chinese's Wuyuan Culture Network and the Making of Overseas Chinese Community in Thailand — Pornpawis Lhapeerakul
- A Review of Research on Sociology of Youth — Ubonrad Yana
- Comparative Study of Chinese Didactic Literature for Women: *Nǚ Jiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚfàn Jiélù* and Their Thai Equivalents — Kritaporn Manuratanawong, Suree Choonharuangdej
- The Origins, Figures of Speech, and Cultural Reflections of Chinese and Thai Blessings — Ungwara Kunlawanvichit, Chanyaporn Chawala
- A Comparative Study of Chinese Idiomatic Expressions Containing the Word "shuǐ" and Those Containing the Word "shān" — Vichuma Kaewmanotham, Sasarux petcherdchoo
- A Comparative Study Of the Word "Pak" in Chinese-Thai Idioms — Chanyapak Tocharoenbodee, Seubpong Changboonchu
- An Overview of Researches in Mandarin Chinese Aspect — Tawan Kangwansurakrai, Theerawat Theerapojjanee
- Book Review — Chatkrit Ruenjitt